

Suomen kansallispuistojen virkistyskäyttö 2000–2019

Henna Konu, Marjo Neuvonen, Jarmo Mikkola, Liisa Kajala,
Matti Tapaninen ja Liisa Tyrväinen

Henna Konu, Marjo Neuvonen, Jarmo Mikkola ja Liisa Tyrväinen
Luonnonvarakeskus
etunimi.sukunimi@luke.fi

Liisa Kajala ja Matti Tapaninen
Metsähallitus, Luontopalvelut
etunimi.sukunimi@metsa.fi

Kansikuva: Suomen kansallispuistoissa nautitaan ja opitaan luonnosta monin tavoin. Perinteisten aktiviteettien rinnalle on tullut myös uusia aktiviteetteja. Kuvat: Elina Kuusniemi, Mitja Piipponen, Harri Tarvainen, Maarit Vaahteranoksa ja Eero Vilmi.

Översättning: Lingsoft Language Services Oy.

Translation: Lingsoft Language Services Oy.

© Metsähallitus, Vantaa, 2021

ISSN-L 1235-6549

ISSN (verkkojulkaisu) 1799-537X

ISBN 978-952-377-024-9 (pdf)

Henna Konu, Marjo Neuvonen, Jarmo Mikkola, Liisa Kajala,
Matti Tapaninen ja Liisa Tyrväinen

Suomen kansallispuistojen virkistyskäyttö 2000–2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Metsähallitus	Julkaisu-aika	9.12.2021
Toimeksiantaja	Metsähallitus		
Luottamuksellisuus	Julkinen		
Tekijä(t)	Henna Konu, Marjo Neuvonen, Jarmo Mikkola, Liisa Kajala, Matti Tapaninen ja Liisa Tyrväinen		
Julkaisun nimi	Suomen kansallispuistojen virkistyskäyttö 2000–2019		

Tiivistelmä

Kansallispuistojen suosio virkistys- ja matkakohteina on lisääntynyt viime vuosikymmenien aikana. Kansallispuistokäyntien määrä on kasvanut vuoden 2000 vajaan miljoonasta käynnistä (0,83 milj.) 3,2 miljoonaan käyntiin vuonna 2019. Samana ajanjaksona puistojen lukumäärä kasvoi 30:stä 40:een ja niiden yhteispinta-ala laajeni sekä uusien puistojen perustamisen myötä että vanhojen puistojen laajennusten vaikutuksesta. Suosion kasvuun ovat vaikuttaneet kysynnän trendit, kuten kaupunkituminen ja lisääntynyt tietoisuus luonnon hyvinvointivaikutuksista, sekä kansallispuistobrändin vahvistuminen ja kansallispuistojen kiinnostavuuden kasvu matkakohteena. Kasvaneet kävijämäärät lisäävät myös alueiden hoidon tarvetta, jonka vuoksi on tärkeää seurata puistojen käyntimääriä ja käyttötapoja sekä ympäristö- ja luontoarvojen muutoksia myös laadukkaiden luontokokemusten turvaamiseksi.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan kansallispuistokävijöiden profiilia kahdenkymmenen vuoden ajanjakson aikana. Tutkimuksen keskiössä ovat ajalliset muutokset kansallispuistokävijöiden profiilissa demografisten tekijöiden, kansallispuistokäyntiin liittyvien tekijöiden, kävijätyytyväisyyden, vierailun motiivien ja harrastettujen aktiviteettien suhteen. Muutoksia tarkastellaan koko aineiston lisäksi vielä tarkemmin neljässä eri puistoluokassa, koska puistot eroavat merkittävästi toisistaan sijaintinsa, saatavuutensa ja palvelurakenteensa vuoksi.

Metsähallituksen Luontopalvelut on vuodesta 2000 lähtien kerännyt vakioidun kävijäseurantamenetelmän avulla tietoa kansallispuistojen ja muiden hallinnassaan olevien alueiden suojele- ja retkeilyalueiden kävijöistä. Tutkimuksessa käytettävä aineisto kerättiin Suomen kansallispuistoissa vuosina 2000–2019 vakioidulla kyselytutkimusmenetelmällä. Kaikkiaan aineistossa on 47 647 vastausta 96 kävijätutkimuksesta, joita on toteutettu kaikissa 40 kansallispuistossa. Tässä raportissa tarkastellaan pääasiassa pitkän aikavälin suhteellisia muutoksia kansallispuistojen käytössä. Käyntimäärien merkittävistä kasvusta johtuen havaitut muutokset liittyvät huomattavasti suurempaan määrään kansallispuistokävijöitä tarkastelujakson loppuvaiheessa kuin alussa.

Tulokset osoittavat, että kansallispuistokävijöiden profiili on muuttunut viimeisen 20 vuoden aikana. Demografisissa muutoksissa näkyy erityisesti naisten osuuden sekä iäkkäämpien kävijöiden osuuden kasvu tarkasteltavalla ajanjaksolla. Käyntiin liittyvissä tekijöissä muutosta voi havaita esimerkiksi päiväkävijöiden ja yöpyjien suhteellisissa osuuksissa, ja myös yksin puistossa vierailevien osuus on kasvanut ja viipymän kesto lyhentynyt. Kansallispuistojen kävijätyytyväisyys on pysynyt hyvällä tasolla koko 20 vuoden ajan, vaikka häiriön kokemukset ovatkin hieman lisääntyneet käyntimäärien kasvaessa. Tärkeimmät kansallispuistossa käynnin motiivit, luonnon kokeminen, maisemat, rentoutuminen, poissa melusta ja saasteista oleminen ja henkinen hyvinvointi, ovat pysyneet samoina vuosien saatossa. Merkitystään ovat kasvattaneet yhdessäolo oman seurueen kanssa, mahdollisuus olla yksin, henkinen hyvinvointi ja kuntoilu. Retkeily, luontoharrastukset ja luonnosta nauttiminen ovat kävijöille edelleen tärkeitä aktiviteetteja kansallispuistokäynnillä. Käyttäjäkunnan kasvaessa ja monipuolistuessa 20 vuoden aikana on myös puistoaktiviteettien kirjo laajentunut.

Raportti osoittaa, että jatkuvan ja systemaattisen kävijäseurannan avulla voidaan tehdä laajoja, koko maan kansallispuistokäynteihin liittyviä luonnon virkistyskäytön ja kävijätrendien tarkasteluja. Kävijäseurantatietoa ja trendianalyysejä voidaan hyödyntää myös tulevan kehityksen ennakoinnissa. Pitkän ajanjakson tarkastelu lisää myös ymmärrystä kansallispuistoelämyksen luonteesta ja kävijöiden odotusten muutoksista. Kansallispuistojen käyntimäärissä ja kävijäprofiileissa tapahtuneiden muutosten peilaaminen samalla ajanjaksolla tehtyihin hoidon ja käytön ratkaisuihin, viestintään, markkinointiin ja sidosryhmätyöhön tuottaa arvokasta tietoa erilaisten kehittämistoimien vaikutuksista.

Avainsanat	kansallispuistot, luonnon virkistyskäyttö, luontomatkailu, hoito- ja käyttösuunnittelu		
Sarjan nimi ja numero	Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 236		
ISSN-L	1235-6549	ISSN (verkkojulkaisu)	1799-537X
ISBN (pdf)	978-952-377-024-9		
Sivumäärä	131 s.	Kieli	Suomi
Kustantaja	Metsähallitus, Luontopalvelut		

Presentationsblad

Utgivare	Forststyrelsen	Utgivningsdatum	9.12.2021
Uppdragsgivare	Forststyrelsen		
Sekretessgrad	Offentlig		
Författare	Henna Konu, Marjo Neuvonen, Jarmo Mikkola, Liisa Kajala, Matti Tapaninen och Liisa Tyrväinen		
Publikation	Rekreationsanvändningen av Finlands nationalparker 2000–2019		

Sammandrag

Nationalparkerna har blivit allt populärare för rekreation och som resmål under de senaste decennierna. Antalet besök i nationalparkerna har ökat från knappt en miljon besök år 2000 (0,83 miljoner) till 3,2 miljoner besök 2019. Under samma period ökade antalet parker från 30 till 40 och deras sammanlagda areal utvidgades både genom att nya parker inrättades och genom att gamla parker utvidgades. Den ökade populariteten har påverkats av trenderna i efterfrågan, såsom urbaniseringen och den ökade medvetenheten om naturens inverkan på välbefinnandet, samt av att nationalparkernas varumärke har stärkts och av att intresset för nationalparker som resmål har ökat. Det ökade antalet besökare ökar också behovet av att sköta om områdena, och därför är det viktigt att följa med besökarantalet, parkernas användning och förändringar i miljö- och naturvärdena också för att trygga högklassiga naturupplevelser.

I denna undersökning granskas nationalparksbesökarnas profil under en period på tjugo år. I centrum för undersökningen ligger de tidsmässiga förändringarna i nationalparksbesökarnas profil i fråga om demografiska faktorer, faktorer i anslutning till nationalparkensbesök, besökarnöjdheten, motiven till besöket och de aktiviteter som utövas. Förändringar granskas i hela materialet, men ännu noggrannare i fyra olika parkkategorier, eftersom parkerna skiljer sig åt avsevärt när det kommer till deras läge, tillgänglighet och servicestruktur.

Sedan år 2000 har Forststyrelsens Naturtjänster med hjälp av en standardiserad uppföljningsmetod samlat information om besökare i nationalparker och andra skydds- och strövområden som finns i de områden de förvaltar. Materialet som användes i undersökningen samlades in i Finlands nationalparker under åren 2000–2019 med hjälp av en standardiserad enkätundersökning. Allt som allt innehåller materialet 47 647 svar på 96 besökarundersökningar som har genomförts i alla 40 nationalparker. I denna rapport granskas i huvudsak de långsiktiga relativa förändringarna i användningen av nationalparkerna. De förändringar som observerats på grund av den betydande ökningen i antalet besök har att göra med ett betydligt större antal nationalparksbesökare i slutet av granskningsperioden än i början.

Resultaten visar att nationalparksbesökarnas profil har förändrats under de senaste 20 åren. I de demografiska förändringarna syns särskilt en ökning i andelen kvinnor och andelen äldre besökare under den period som granskas. Bland faktorerna med anknytning till besöket kan man observera en förändring till exempel i de relativa andelarna dagsbesökare och övernattare: Andelen som besöker en park ensam har ökat och tiden man uppehåller sig där har förkortats. Besökarnöjdheten i nationalparkerna har hållits på en god nivå under hela 20 år, även om erfarenheterna av störning har ökat något i takt med att antalet besök har ökat. De viktigaste motiven för att besöka en nationalpark, att uppleva naturen, vyerna, avslappning, att komma bort från buller och föroreningar samt psykiskt välmående, har förblivit desamma under årens lopp. Det har blivit viktigare med samvaron i det egna sällskapet, möjligheten att vara ensam, psykiskt välbefinnande och motion. Friluftsliv, naturaktiviteter och att njuta av naturen är fortfarande viktiga saker för dem som besöker nationalparker. I takt med att antalet användare har ökat och blivit mångsidigare under 20 år har också mångfalden av aktiviteter utvidgats i parkerna.

En rapport visar att man med hjälp av kontinuerlig och systematisk besökaruppföljning kan göra omfattande granskningar av användningen av naturen för rekreationsändamål och besökartrender i anslutning till nationalparksbesök i hela landet. Informationen om besökaruppföljningen och trendanalysen kan också utnyttjas för att förutse den kommande utvecklingen. En granskning på lång sikt ökar också förståelsen för nationalparksupplevelsens karaktär och förändringar i besökarnas förväntningar. Att spegla de förändringar som skett i antalet besök i nationalparkerna och i besökarprofilerna med de lösningar för skötsel och användning, kommunikation, marknadsföring och arbete med intressentgrupper som gjorts under samma tidsperiod ger värdefull information om effekterna av olika utvecklingsåtgärder.

Nyckelord nationalparker, rekreation i naturen, naturturism, planering av skötsel och användning

Seriens namn och nummer	Forststyrelsens naturskyddspublikationer. Serie A 236		
ISSN-L	1235-6549	ISSN (online)	1799-537X
ISBN (pdf)	978-952-377-024-9		
Sidantal	131 s.	Språk	Finska
Förlag	Forststyrelsen, Naturtjänster		

Documentation Page

Published by Metsähallitus Publication Date 9.12.2021
Commissioned by Metsähallitus
Confidentiality Public

Author(s) Henna Konu, Marjo Neuvonen, Jarmo Mikkola, Liisa Kajala, Matti Tapaninen and Liisa Tyrväinen

Title Recreational use of the Finnish national parks in 2000–2019

Abstract

In the recent decades, national parks have become increasingly popular recreational and travel destinations. The number of national park visits in Finland has increased from just under one million in 2000 (0.83 million) to 3.2 million visits in 2019. During that same period, the number of national parks increased from 30 to 40 and the total surface area of the parks grew due to both the establishment of the new parks and expansions of the old ones. The increase in popularity is affected by certain demand trends, such as urbanisation and increased awareness of the impacts of nature on our well-being, as well as of the strengthening of the national park brand and of growing interest in national parks as travel destinations. The growth in visitor numbers also means increased need for management actions in national parks. Consequently, monitoring the number of park visitors and the use of the parks, as well as changes in the prevailing environmental and ecological values, is important to safeguard the supreme quality of nature experiences available in the Finnish national parks.

This study examines the profile of national parks visitors over a period of twenty years. The focus of the study is on temporal changes in the national park visitor profile in terms of demographic factors, factors related to visiting the national park, visitor satisfaction, motives of the visits and activities. In addition to the overall results, the changes are also examined in more detail in four separate park categories since the parks differ significantly in terms of their location, accessibility and service structure.

Since 2000, Metsähallitus Parks & Wildlife Finland has collected information on the visitors of national parks and other nature reserves and hiking areas under its management by means of a standardised visitor monitoring system. The data used in the study was collected in the Finnish national parks in 2000–2019 using a standardised questionnaire survey. In total, the data consists of 47,647 responses from 96 visitor surveys carried out in all 40 national parks. This report focuses primarily on the relative long-term changes in the use of national parks. Due to the significant increase in the number of park visits, the observed changes involve a significantly larger number of national park visitors at the end of the monitoring period than at the beginning.

The results show that the visitor profile of national park guests has changed over the past 20 years. The demographic changes indicate that the share of women and elderly people in particular has increased among the national park visitors during the studied period. In terms of the factors related to actual park visits, changes can be observed, for example, in the relative proportion of daytime visits and overnight stays: the share of visitors coming to the park alone has increased, and the duration of the visits has decreased. Visitor satisfaction among the national park visitors has remained good throughout the studied 20-year period, even though the growing visitor numbers have brought on a slight increase in the number of experienced disturbances. The key motives for visiting a national park, namely nature experiences, landscapes, relaxation, mental well-being and escape from noise and pollution, have remained the same over the years. Other increasingly important motives include spending time with family and friends, the possibility of being alone, promoting mental well-being and exercising. Hiking, different nature-related hobbies and simply enjoying the surrounding nature continue to be important activities for visitors during national park visits. As the user base of national parks has expanded and diversified in the past 20 years, the variety of different activities pursued in the parks has also increased.

The report shows that with the help of continuous and systematic visitor monitoring, it is possible to collect data on visits to all the Finnish national parks and conduct extensive analyses of relevant visitor trends and recreational use of nature. Furthermore, the visitor data and trend analyses can also be used to predict future developments. Long-term analyses also contribute to our understanding of the nature of the national park experience and of changes in the visitors' expectations. Comparing the changes in the national park visitor numbers and visitor profiles to the management solutions, communication activities, marketing and cooperation with stakeholders carried out during the same period yields valuable information on the impacts of different development measures.

Keywords national parks, recreational use of nature, nature tourism, management planning

Series name and No. Nature Protection Publications of Metsähallitus. Series A 236
ISSN-L 1235-6549 ISSN (online) 1799-537X
ISBN (pdf) 978-952-377-024-9
No. of Pages 131 pp. Language Finnish
Publishing Co. Metsähallitus, Parks & Wildlife Finland

Esipuhe

Retkeily on suomalaisille tärkeä ja merkityksellinen vapaa-ajan harrastus ja sen suosio on nyky-yhteiskunnassa jatkuvasti kasvamassa. Kansallispuistojen merkitys on keskeinen kotimaisen ja kansainvälisen luontomatkailun, monipuolisten luontoaktiiviteettien sekä Suomen matkailun maakuvankin näkökulmasta. Laadukas kävijäseuranta luo yhteismitallista ja vertailukelpoista tietoa suojelu- ja virkistysalueiden kysynnästä, kuten kävijärakenteesta, harrastuksista, alueen käytöstä, kävijäytyytyväisyydestä, käynnin kestosta sekä talous- ja terveyshyödyistä. Kävijätutkimukset ja käyntimäärien seuranta tuovat osaltaan kansallispuistojen ja muiden luontoalueiden yhteiskunnallisen merkityksen hyödynnettäväksi yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Systemaattisella kävijäseurannalla Metsähallituksen hoidossa olevilla alueilla on nykyään jo noin kahdenkymmenen vuoden historia, jonka aikana kävijätietoa on kerätty useilta kymmeniltä kohteilta.

Suomalaisten ulkoilua on seurattu systemaattisesti yli kahdenkymmenen vuoden ajan luonnon valtakunnallisen virkistyskäytön inventointitutkimuksen avulla (LVVI). Kymmenen vuoden välein toteutetussa kyselyssä tutkitaan, miten ja kuinka paljon suomalaiset harrastavat ulkoilua ja muuta virkistäytymistä

luontoympäristössä sekä kuinka virkistyskäytön kysyntä muuttuu ajan myötä. Kyselyjen avulla on myös tutkittu luonnossa virkistystäytymisen koettuja hyötyjä sekä luontoympäristön muutosten vaikutuksia virkistyskäytön ja luontomatkailun kysyntään. Virkistyskäytön kysynnän tutkiminen edistää virkistyspalveluiden tarjontaa vastaamaan niiden kysyntää, ja seurantatieto auttaa arvioimaan miten virkistyskäyttö on muuttumassa tulevaisuudessa.

Tämä tutkimus kansallispuistojen kävijäseurannan esiin nostamista trendeistä kuluneen kahdenkymmenen vuoden ajalta on tehty Luonnonvarakeskuksen ja Metsähallituksen Luontopalvelujen yhteistyönä. Metsähallituksen hoitamien suojelu- ja virkistysalueiden kävijäseurannan menetelmiä ja kävijäseurantajärjestelmää ollaan uudistamassa, joten katsaus historiaan on erityisen merkityksellistä. Lisäksi samaan aikaan valmistuu kolmas luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi, ja tämä tutkimus luo näkökulman kansallispuistojen erityispiirteisiin suhteessa suomalaisten luonnon virkistyskäyttöön laajemmin. Toivotamme antoisia lukuhetkiä Suomen kansallispuistojen virkistyskäytön kahdenkymmenen vuoden trendien parissa.

Liisa Tyrväinen
Tutkimusprofessori
Luonnonvarakeskus

Sakari Kokkonen
Johtava asiantuntija
Metsähallitus Luontopalvelut

Sisällys

1 Johdanto	9
2 Aineisto ja menetelmät.....	13
2.1 Kansallispuistot virkistyskäyttökohteina.....	13
2.2 Kävijäseuranta kansallispuistoissa.....	13
2.3 Aineiston laajuus ja ryhmittely puistoluokkiin	15
2.4 Keskeiset muuttajat ja aineiston tarkastelu	23
3 Kansallispuistokävijät – aineiston kuvaus	28
3.1 Kävijöiden demografinen profiili.....	28
3.2 Käyntiin liittyvät tekijät.....	29
3.3 Kävijätyytyväisyys	30
3.4 Motiivit	30
3.5 Aktiviteetit	33
4 Kansallispuistojen kävijäprofiilit 2000–2019	34
4.1 Kävijöiden demografinen profiili 2000–2019.....	34
4.2 Kansallispuistokäyntiin liittyvät tekijät 2000–2019	44
4.3 Kävijätyytyväisyys 2000–2019	65
4.4 Kansallispuistokävijöiden motiivit 2000–2019.....	86
4.5 Aktiviteetit 2000–2019.....	92
5 Yhteenveto ja johtopäätökset	110
5.1 Tulosten yhteenvetoa	111
5.2 Johtopäätökset ja tulevaisuuden näkymät	114
Lähteet.....	118
Liitteet.....	121
Liite 1 Esimerkki kyselylomakkeesta	121
Liite 2 Aktiviteettien luokittelu.....	130

1 Johdanto

Luontoon perustuvien virkistys- ja matkailupalveluiden kysyntä Suomessa on kasvanut koko tämän vuosituhannen ajan. Luontomatkailun ja virkistyskäytön kehitykseen vaikuttavat useat globaalit megatrendit, kuten kaupungistuminen, väestön ikääntyminen, ympäristötietoisuuden kasvu sekä ilmastonmuutoksen vaikutukset luonnossa tapahtuviin muutoksiin ja ihmisten käyttäytymiseen (Konu ym. 2017). Näiden lisäksi muita tunnistettuja tekijöitä, joilla on vaikutuksia virkistyskäyttöön ihmisten arjessa, ovat esimerkiksi ajankäytön ja vapaa-ajan, liikenteen, asumisen ja kaavoituksen, teknologioiden kehittymisen ja digitaalisuuden tuomat muutokset (Neuvonen ym. 2019). Esimerkiksi työelämän muutokset, kuten ajankäytön joustavuus ja etätyön mahdollisuus, tukevat monipaikkaista työntekoa ja asumista. Ne lisäävät osaltaan mahdollisuuksia ulkoilla kaupunkien ulkopuolella. Näiden trendien lisäksi virkistyskäytön ja luontomatkailun kysyntään vaikuttavat nopeallakin aikataululla erilaiset poliittiset, taloudelliset, terveys- ja turvallisuustekijät sekä liikkumisen rajoitukset (esim. Rikkonen ym. 2020, Haukeland ym. 2021). Esimerkiksi mahdollinen lähivuosien hitaampi talouskasvu voi rajoittaa mahdollisuuksia kaukomatkailuun ja suunnata matkailukysyntää lähempänä sijaitseviin kohteisiin. Kiinnostus lähimatkailua kohtaan on lisääntynyt myös kuluttajien ympäristötietoisuuden kasvun myötä sekä erityisesti COVID-19-pandemian aikana turvallisuussyistä.

Suomen vapaa-ajan matkailu pohjautuu vahvasti luontoon ja siihen kytkeytyviin palveluihin. Luontomatkailussa onkin tunnistettu merkittäviä kasvumahdollisuuksia, ja siitä on tullut merkittävä työllistäjä ja vientitoimiala erityisesti Pohjois-Suomessa (TEM 2019; Tyrväinen ym. 2017). Kaupallisen toiminnan ytimessä ovat luontoon perustuvia ohjelmapalveluja tarjoavat yritykset, mutta myös luontoympäristössä sijaitsevat majoitus- ja

ravitsemispalvelut muodostavat merkittävän osan alan liiketoiminnallisesta tuloksesta. Luontomatkailun on arvioitu olevan nykyisin noin 25–30 % Suomen matkailusta (Koljonen ym. 2021).

Luontomatkailun ja -virkistyskäytön asiakas- ja kaskunta on laajentunut ja monipuolistunut kävijämäärien kasvaessa. Luonnon virkistyskäyttöön tarvitaankin uusia palveluja eri käyttäjäryhmille ja esimerkiksi vähän luonnossa liikkunut voi tarvita erityistä tukea luontoon lähtemiseen. Kansainvälisessä kehityksessä näkyvät myös uudet teknologiset ratkaisut ja räätälöityjen palvelujen tarve, mutta toisaalta osa vierailijoista hakee mahdollisuutta irrottautua teknologian käytöstä. Kaikkiaan kestävän matkailun ja vastuullisuuden merkitys ovat viime aikoina selvästi kasvaneet (esim. Konu ym. 2017, Rikkonen ym. 2020, Haukeland ym. 2021).

Viime vuosina on tunnistettu luonnon ja luontoympäristöjen merkitys ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä yhä vahvemmin (esim. ten Brink ym. 2016, Tyrväinen ym. 2019). Luonnon tutkittuja terveyshyötyjä kytetäänkin sekä sosiaali- ja terveyspalveluihin eri puolilla Suomea esimerkiksi perustamalla terveysmetsiä että kansalliseen matkailumarkkinointiin osana suomalaisia hyvinvointimatkailutuotteita kansainvälisille asiakkaille (Business Finland 2021a).

Koronapandemian aikana luonnossa virkistytymisen hyödyt ovat entisestään korostuneet, kun kansalaiset ovat löytäneet luontoon aiempaa paremmin niin Suomessa kuin kansainvälisestikin (Tyrväinen ym. 2021). Pandemia myös vahvisti joitakin jo aiemmin näkyvissä olleita muutoksia kuluttajien arvoissa ja asenteissa, kuten ympäristö vastuullisuuden ja kestävien kulutusvalintojen merkitystä (Rikkonen ym. 2020). Kaupungistumiskehitys ja pandemia yhdessä ovat lisänneet sekä lähiluonnon että kauempana sijaitsevien luontokohteiden kysyntää. Esimerkiksi kansallis-

puistoista on tullut entistä suosittumia retkeilykohteita.

Kasvat käyntimäärät vaikuttavat sekä kansallispuistojen luonto- ja maisema-arvoihin että kävijöiden kokemuksiin vierailusta. Väestökehitys ja kansainvälistyminen näkyvät myös kansallispuistojen käytössä ja kävijärakenteessa, jotka ovat vuosien saatossa muuttuneet entistä monimuotoisimmiksi. Vahvistuva luonnon virkistys- ja matkailukäyttö luovat yhtäältä hyvinvointia ja terveyttä yhä laajemmalle joukolla kansalaisia mutta toisaalta aiheuttavat myös luonnon kulumista ja kohteiden ruuhkautumista, minkä seurauksena eri käyttäjäryhmien välisten ristiriitojen todennäköisyys kasvaa.

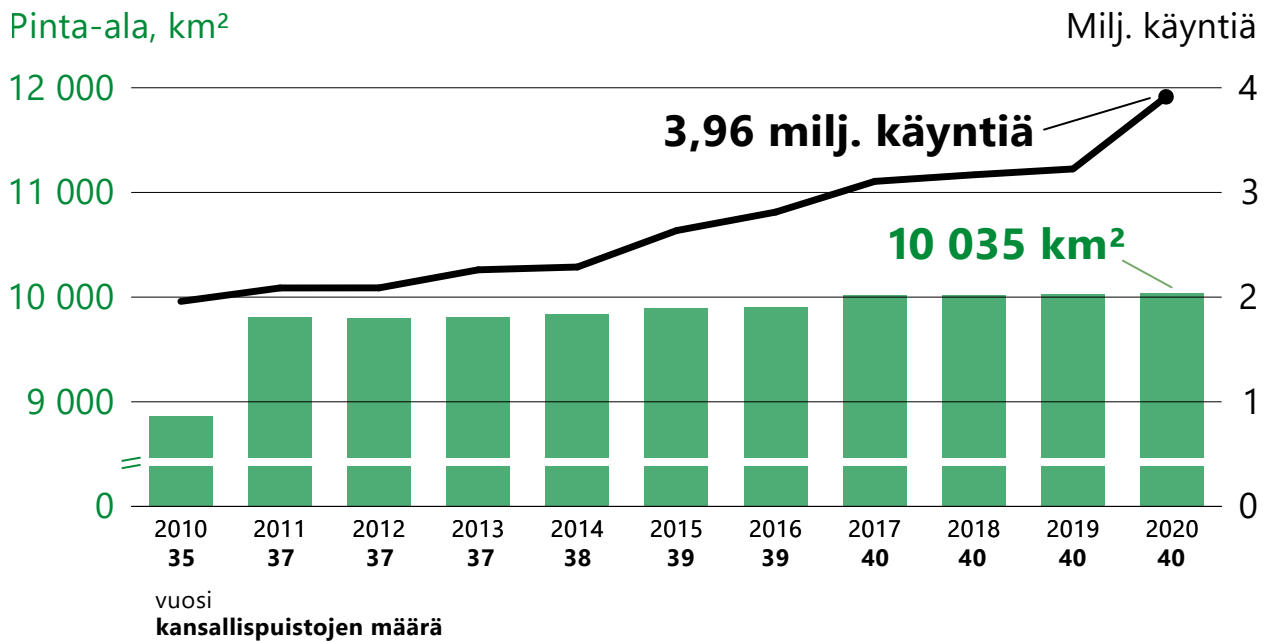
Puistojen käytön ja hoidon suunnittelussa tutkimukseen perustuvat tiedot sekä luonnon ekologisesta tilasta ja sen muutoksista että virkistyskäytön kysynnästä ja asiakkaiden odotusten täyttymisestä vierailun aikana ovat ensiarvoisen tärkeitä. Alueiden hoidossa onkin jatkuvasti seurattava käyttömäärien ja -tapojen sekä ympäristö- ja luontoarvojen muutoksia myös laadukkaiden luontokokemusten turvaamiseksi. Kävijöiden ja käyttötapojen ymmärtäminen on tärkeää, jotta kasvavien kävijävirtojen kielteisiä vaikutuksia voidaan ennakoita ja minimoida ja niiden tuomia riskejä hallita. Lisäksi kävijöiden tunteminen helpottaa oikeiden ohjauskeinojen, viestintäkanavien ja -strategioiden löytämistä, kun tavoitellaan kävijöille laadukkaita elämyksiä vaarantamatta tärkeitä luontoarvoja. Ajantasaista tietoa tarvitaan myös kasvavan luontomatkailusektorin ja luonnon virkistyskäytön tarpeiden yhteensovittamisessa.

Kansallisesti luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun muutoksia arvioidaan Luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi (LVVI) -seurantatutkimuksella, jossa kerätään tietoa suomalaisten luonnossa virkistytymisestä (Sievänen 2001, Sievänen & Neuvonen 2011). Luonnonvarakeskus (ennen vuotta 2015 Metsäntutkimuslaitos) on tutkinut väestötasolla, miten paljon ja millaista ulkoilua ja muuta virkistytymistä

suomalaiset luontoympäristössä harrastavat ja missä määrin erilaisia alueita käytetään ulkoiluun. Seurantatutkimus on toteutettu kymmenen vuoden välein ensimmäisen kerran vuosina 1998–2000 (LVVII), toisen kerran vuosina 2009–2010 (LVVI2) ja kolmannen kerran vuosina 2019–2021 (LVVI3). Pitkä aineistonkeruu tasaa vuodenaikojen ja vuosien välistä vaihtelua ja parantaa aineiston laatua. Tutkimuksen tavoite seurata ulkoilun kysynnän muutoksia edellyttää ulkoilukäyttäytymistä mittaavan osion säilymistä vertailukelpoisena aikaisempiin mittauksiin. Tutkimuksen teemakohtaiset kysymykset mahdollistavat erilaisten ajankohtaisten ulkoilun tutkimusaiheiden tarkastelun. LVVI-tutkimuksen avulla on tutkittu muun muassa luonnossa virkistytymisen hyötyjä (koetut terveys- ja hyvinvointihyödyt), virkistyskäytön kysyntään vaikuttavia tekijöitä ja vaikutuksia sekä toisaalta ympäristön muutosten, kuten ilmastot- ja vesien laadun muutoksen, vaikutuksia virkistyskäytön kysyntään (Sievänen & Neuvonen 2011), valtion suojele- ja retkeilyalueiden käyttöä ja virkistyskäytön taloudellista arvoa (Sievänen 2001).

Metsähallituksen Luontopalvelut on toteuttanut kävijäseurantaa kansallispuistoissa ja muilla valtion suojele- ja retkeilyalueilla yhdenmukaisilla menetelmillä 20 vuoden ajan. Kävijäseuranta koostuu käyntimäärätietoja tuottavasta jatkuvasta kävijälaskennasta ja kävijöistä tarkempaa tietoa tuottavista, määrävälein keskeisimmillä valtion suojele- ja retkeilyalueilla toteuttavista kävijätutkimuksista. Käyntimääräseuranta kertoo käytön lisääntyneen valtion suojele- ja retkeilyalueilla, ja kysynnän kasvu on ollut erityisen vahvaa kansallispuistoissa.

COVID-19-pandemia vahvisti ennestään pitkään jatkunutta kasvutrendiä ja vuonna 2020 nähtiin ennätysmäinen luonnon virkistyskäytön kysynnän nousu. Esimerkiksi kansallispuistoihin tehtiin yhteensä lähes 4 miljoonaa käyntiä, mikä oli 23 % enemmän kuin vuonna 2019 (kuva 1) ja kaikkien valtion suojele- ja retkeilyalueiden käyntimäärä kasvoi

Kuva 1. Kansallispuistojen käyntimäärien ja kansallispuistoverkoston kehitys vuosina 2010–2020 (Metsähallitus 2021).

17 % prosenttia vuodesta 2019. Vuoden 2021 tammi-heinäkuussa kansallispuistojen käyntimäärät olivat kasvaneet vielä lisää, noin 4 prosenttia, edellisen vuoden vastaavasta ajanjaksosta ja 25 % vuoteen 2019 verrattuna. Vuonna 2020 valtion suojele- ja retkeilyalueille tehtiin noin 8,2 miljoonaa käyntiä. Kansallispuistojen käyntimäärien kehitystä tulee tarkastella rinnan puistojen lukumäärän ja pinta-alan kehityksen kanssa. Puistojen lukumäärä ja pinta-ala ovat myös kasvaneet, mutta käyntimäärien kehitys on ollut vahvempaa kuin puistoverkoston kasvu yksistään antaisi olettaa.

Laadukkaat ja helposti saatavilla olevat virkistysmahdollisuudet sekä luontomatkailukohteet tukevat tutkitusti kansalaisten elämän laatua, terveyttä ja hyvinvointia. Hyvät retkeilyrakenteet houkuttelevat luontoon ja suojaavat sitä kulutukselta. Luontopalvelut luo toiminnallaan aktiivisesti edellytyksiä luonnon virkistyskäytölle ja matkailuelinkeinolle hallinnoimillaan valtion maa- ja vesialueilla. Virkistysmahdollisuuksien tarjoamisesta luonnossa syntyy kuitenkin kustannuksia, joiden rahoittaminen julkisin varoin vaatii pe-

rusteluja. Virkistyskäytön ja luontomatkailun vaikutusten arvioimiseksi Metsähallituksen Luontopalvelut seuraa alueiden kävijäprofileja systemaattisesti kävijätutkimuksen avulla ja johtaa tiedoista erilaisia tunnuslukuja, kuten kävijätyytyväisyysindeksin ja kävijöiden rahankäytön aikaansaamat paikallistaloudelliset vaikutukset. Kävijätutkimuksen avulla pystytään esimerkiksi määrittämään kävijöiden jakaantumista kotimaisiin ja ulkomaalaisiin vierailijoihin sekä paikallisiin asukkaisiin. Vuoden 2019 3,2 miljoonasta kansallispuistokäynnistä 6,6 prosenttia tekivät ulkomaalaiset matkailijat, 70,7 prosenttia kotimaiset matkailijat ja 22,7 prosenttia paikalliset asukkaat.

Toiminnan vaikuttavuuden konkretisoinniseksi Luontopalvelut koostaa vuosittain kaikkien kansallispuistojen, valtion retkeilyalueiden sekä muutamien muiden, matkailullisesti merkittävien suojelualueiden kävijöiden rahankäytöstä syntyvät paikallistaloudelliset tulo- ja työllisyysvaikutukset. Esimerkiksi kansallispuistokävijöiden rahankäytön kokonaistulo vaikutus puistojen lähialueille vuonna 2019 oli 219 miljoonaa euroa ja kokonaistyöllisyysvaikutukset reilut 1 700 henki-

lötyövuotta. Vuoden 2017 alusta on raportoitu valtakunnan tasolla myös arvio kävijöiden kokemista terveys- ja hyvinvointivaikutuksista. Lisäksi kysyntään liittyviä muutoksia pyritään ennakoimaan tekemällä tiivistä yhteistyötä eri tutkimuslaitosten kanssa. Koronapandemian vuoksi kansallispuistokävijöiden matkailukäyttäytymisessä ja rahankäytössä on ollut muutoksia, johtuen esimerkiksi ulkomaalaisten matkailijoiden pienestä määrästä ja eri tavalla suuntautuneesta matkailupalveluiden kysynnästä. Pandemiavuoden poikkeuksellisuus ja mahdolliset vaikutukset tuloksiin rajaavat tämän tutkimuksen aikajänteen vuosiin 2000–2019.

Tässä raportissa tarkastellaan kansallispuistokävijöiden profiilia kahdenkymmenen vuoden ajanjakson aikana. Tutkimuksen keskiössä ovat ajalliset muutokset kansallispuistokävijöiden profiilissa niin demografisten tekijöiden, kansallispuistokäyntiin liittyvien tekijöiden, kävijäytytyväisyyden, vierailun motiivien kuin harrastettujen aktiviteettien suhteen. Muutoksia tarkastellaan koko aineiston lisäksi vielä tarkemmin neljässä eri puistoluokassa, koska puistot eroavat sijaintinsa, saavutettavuutensa ja palvelurakenteensa vuoksi merkittävästi toisistaan. Aineistona hyödynnetään kansallispuistoissa kerättyjä kävijätutkimusvastauksia.

2 Aineisto ja menetelmät

2.1 Kansallispuistot virkistyskäyttökohteina

Kansallispuistot ovat valtion maille lailla perustettavia suuria, yli 1 000 hehtaarin luonnonsuojelualueita, jotka ovat samalla kaikille avoimia nähtävyyksiä. Kansallispuistot ovat kansallisesti ja kansainvälisesti arvokkainta osaa luonnostamme ja verkostona niiden tavoitteena on edustaa kattavasti Suomelle tyypillistä luontoa. Niihin sisältyy kansallismaisemia, arvokasta kulttuuriperintöä ja erityisiä luonnonnähtävyyksiä.

Kansallispuistot ovat suosittuja retkikohteita, joissa kävijät pääsevät nauttimaan upeasta luonnosta ja maksuttomista retkeilyn palveluista kuten reiteistä ja taukopaikoista. Samalla kävijät hyödyntävät paikallisten yritysten palveluja, mikä tuo tuloja ja työllisyyttä lähiseudulle. Metsähallituksen Luontopalvelujen tehtävänä on hoitaa kansallispuistojen luontoa ja kulttuuriperintöä sekä tuottaa retkeilyn palvelut kestävästi suojeluarvoja säilyttäen.

Kansallispuistokäynneillä liikutaan ja virkistäydytään luonnossa monin eri tavoin. Luontoympäristöjen monipuolisuus ja eliöiden runsaus, lukuisat retkeilyreitit ja polkujen verkostot, saaret, rannat ja vesistöt mahdollistavat hyvin monenlaisia ulkoiluaktiiviteetteja ja oleskelua luonnossa. Kansallispuistojen ensisijainen tehtävä on luonnonsuojelu, joten osaa aktiviteeteista on rajoitettu tai ohjattu luonnon kulumisen ja häiriöiden estämiseksi. Esimerkiksi leiriytyminen ohjataan yleensä kansallispuistojen suosituimmilla virkistyskäyttövyöhykkeillä merkityille paikoille ja maastopyöräilyä ohjataan siihen parhaiten soveltuville reiteille. Marjastus ja sienestys ovat sallittuja, sen sijaan kasvien ja kivien keräily on kielletty virkistyskäytön yhteydessä. Motorisoitu liikkuminen maa-alueilla ja metsästys virkistyskäyttömuotoina ovat pääsääntöisesti kiellettyjä, pois lukien paikallisten asukkaiden oikeudet etenkin pohjoisessa Suomessa.

2.2 Kävijäseuranta kansallispuistoissa

Metsähallituksen Luontopalvelut on vuodesta 2000 lähtien kerännyt vakioidun kävijäseurantamenetelmän avulla tietoa kansallispuistojen ja muiden hallinnassaan olevien alueiden suojelu- ja retkeilyalueiden kävijöistä. Kävijäseuranta koostuu käyntimäärätieto- ja tuottavasta jatkuvasta kävijälaskennasta ja kävijöistä tarkempaa tietoa tuottavista, määrävälein keskisimmillä valtion suojelu- ja retkeilyalueilla toteutettavista kävijätutkimuksista. Menetelmät kehitettiin vuosina 1998–2000 osana tutkimushanketta Metsähallituksen, Metsäntutkimuslaitoksen ja Helsingin yliopiston yhteistyönä (Horne ym. 1998, Erkkonen & Sievänen 2001, Kajala 2006).

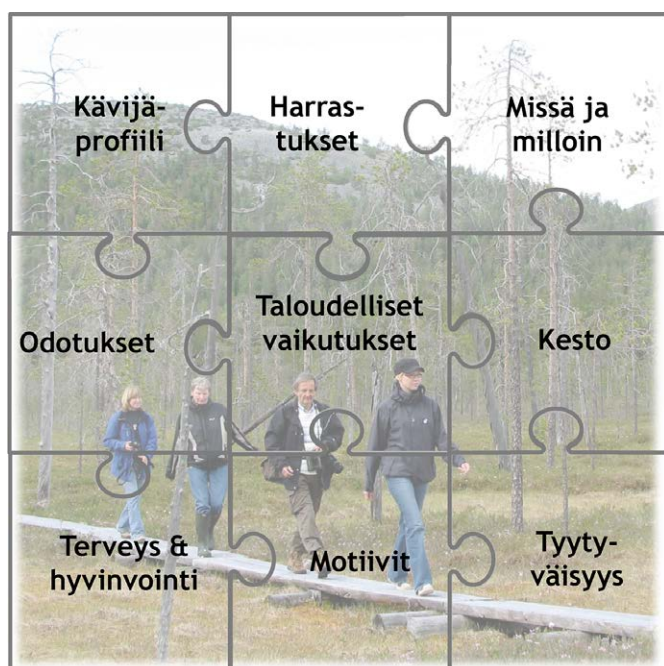
Vuodesta 2006 alkaen Metsähallitus on käyttänyt ASTA-asiakastietojärjestelmää kävijäseurantatietojen tallentamiseen, analysointiin ja raportointiin. Tietojärjestelmä tukee tiedon yhdenmukaisuutta ja mahdollistaa sekä järjestelmällisen virkistyskäytön ja sen vaikuttavuuden seurannan että aineiston hyödyntämisen tutkimustarpeisiin. Virkistyskäytön vaikuttavuutta ja kysynnän kestävyyttä tarkasteltaessa sekä käytön määrä että laatu ovat olennaisia lähtötietoja, joista voidaan johtaa monipuolisesti erilaisia tunnuslukuja. Kävijäseuranta-aineistoista laskentaankin säännöllisesti mm. kävijöiden rahan käytön paikallistaloudellisia vaikutuksia ja kävijätyytyväisyyttä.

Suojelu- ja retkeilyalueiden käyntimääriä seurataan kohteiden pääsisääntuloväylille sijoitetuilla elektronisilla laskureilla. Uusimmat laskurit rekisteröivät käynnit tunnin tarkkuudella ja tieto siirtyy laskureilta kerran vuorokaudessa palvelimelle. Vanhemmat laskurit käydään lukemassa maastossa määrävälein. Pistekohtaisista laskennoista muodostetaan alueiden käyntimäärälaskennat, jotka raportoidaan vuositasolla (Metsähallitus 2021a).

Metsähallituksen Luontopalvelut aloitti yhdenmukaiset kävijätutkimukset vuonna 2000. Kävijätutkimuksia toistetaan viidestä kymmeneen vuoden välein kohteen virkistyskäytöllisistä merkityksestä, muutosten nopeudesta ja tietotarpeista riippuen. Vuoteen 2020 mennessä oli toteutettu yli 180 kävijätutkimusta kohdistuen yhteensä noin 70 Luontopalvelujen hallinnoimaan kohteeseen. Vuonna 2020 säännöllisen kävijäseurannan piirissä oli 63 Luontopalvelujen hallinnoimaa kohdetta sisältäen kaikki kansallispuistot (40 kpl), valtion retkeilyalueet (5 kpl), merkittävimmät historiakohteet (8 kpl) ja muut suosituimmat kohteet (10 kpl). Suomen 40 kansallispuistoa edustavat siis noin kahta kolmasosaa kävijätutkimuskohteista.

Kävijätutkimuksilla tuotetaan alueellisesti ja ajallisesti yhteismitallisia ja vertailukelpoisia tietoja mm. kävijärakenteesta, harrastuksista, alueen käytöstä, kävijätyytyväisyydestä, käynnin kestosta, kävijöiden kokemista terveys- ja hyvinvointivaikutuksista, retkellä omin voimin kuljetusta matkasta sekä käyntiin liittyvästä rahankäytöstä (kuva 2). Metsähallituksen kävijätutkimusaineisto muodostaa hyvän ja kansainvälisestikin merkittävän tietopohjan suojelualueiden muutosten seurantaan ja arviointiin.

Kävijätutkimusaineiston keruu tapahtuu kyselylomakkeella. Liitteessä 1 on esimerkiksi yksittäisen kansallispuiston kyselylomakkeesta. Vuosina 2000–2017 aineistonkeruussa käytettiin paperilomakkeita, joilta tiedot syötettiin käsin Excel-sovellukseen (v. 2000–2005) ja vuodesta 2006 alkaen ASTA-asiakastietojärjestelmään. Vuonna 2018 siirryttiin sähköiseen aineistonkeruuseen maastokelpoisilla tableteilla. Rinnalla käytetään edelleen paperilomakkeita tarvittaessa. Kävijätutkimuslomaketta on 20 vuoden aikana kehitetty jatkuvasti, säilyttäen kuitenkin keskeisten muuttujien vertailtavuus.

Aineisto kerätään pääsääntöisesti ohjatulla kyselyllä maastokohteilla siinä vaiheessa, kun kävijä on poistumassa kohteelta. Tämä on tärkeää, koska lomakkeella halutaan tietoa juuri kyseisestä käynnistä kyseisellä kohteella. Aineiston keruussa pyritään satunnaisotantaan niin, että jokaisella 15 vuotta täyttäneellä kävijällä olisi mahdollisimman sama todennäköisyys päätyä otokseen.

Aineistoa on kerätty pääasiassa suunnittelu- ja seurantatarkoituksiin, ja kyselyiden tulosten julkaisemisessa on pääpaino ollut suojelualuekohtaisilla raporteilla. Vakioidulla menetelmällä 20 vuoden ajan kerätty aineisto mahdollistaa kuitenkin monipuolisesti sekä alueiden välisiä että ajallisia tarkasteluja. Kävijätutkimusten avulla on muun muassa tunnistettu valtion suojelu- ja virkistysalueiden kävijäryhmiä käyntimotiivien perusteella (Konu & Kajala 2012). Tehty segmentointi on mahdollistanut alueiden palveluiden ja markkinointiviestinnän kohdentamisen erilaisille asiakasryhmille valtion hallinnoimilla suojelu- ja virkistysalueilla. Segmentointityössä käytettiin 91 eri kävijätutkimusta vuosilta 2000–2010. Kansallispuistojen kävijätutkimuksia on hyödynnetty laajasti virkistyskäytön ja luontomatkailevan sekä virkistyskäytön arvon tutkimuksessa: esimerkiksi paikallistaloudellisten vaikutusten arviointi ja arvioin-

Kuva 2. Kävijätutkimuksella selvitettävät tiedot.

timenetelmän kehittäminen (Huhtala 2007, Huhtala ym. 2010) ja virkistysyötyjen taloudellinen arvottaminen (esim. Ovaskainen ym. 2001a, Ovaskainen ym. 2001b). Tutkimusten avulla on tuotu esille kansallispuistokävijöiden merkitystä maaseudun elinvoimaisuudelle ja luontomatkailun kehittämiselle (Selby ym. 2010, Neuvonen ym. 2010, Sievänen ym. 2011). Lisäksi kävijäseurantatiedon avulla on myös tarkasteltu luonnon monimuotoisuuden ja käyntien yhteyttä (Siikamäki ym. 2015) ja kävijöiden kokemia terveys- ja hyvinvointihyötyjä (Kaikkonen ym. 2014).

2.3 Aineiston laajuus ja ryhmittely puistoluokkiin

Tutkimuksessa käytettävä aineisto kerättiin Suomen kansallispuistoissa vuosina 2000–2019 edellä kuvatulla vakioidulla kyselytutkimusmenetelmällä. Kaikkiaan aineistossa on 47 647 vastausta 96 kävijätutkimuksesta, joita on toteutettu kaikissa 40 kansallispuistossa.

Tässä tutkimuksessa keskitytään kansallispuistojen aineistoihin, koska kansallispuistoverkosto on virkistyskäytöllisesti valtion suojelualueiden merkittävin yksittäinen maankäyttötyyppi ja siksi myös suurin yksittäinen seurannan piirissä oleva suojelualue tyyppi. Kansallispuistokäyntien määrään ja niiden asiakasprofiileihin vaikuttavat puiston toimintaympäristö, kuten puiston sijainti ja etäisyys asutuskeskittymistä tai matkailukeskuksista, puistoissa tarjolla olevat palvelut ja harrastusmahdollisuudet, alueen luonto ja kävijälähtöiset tekijät kuten esimerkiksi käyntimotiivit ja aikaisempi käyntihistoria. Koska puistot eroavat sijaintinsa, saavutettavuutensa ja palvelurakenteensa vuoksi merkittävästi toisistaan, tässä raportissa tarkastellaan kävijäprofiileja koko aineiston lisäksi tarkemmin neljässä eri puistoluokassa. Alue tyyppien vaihtelua minimoimalla päästään todennäköisesti selkeämmin kiinni kävijäkunnassa tapahtuneisiin muutoksiin.

Tarkastelussa hyödynnetään paikallistaloudellisten vaikutusten laskentaa varten

vuonna 2009 luotua puistoluokitusta, jossa puistot jaettiin neljään luokkaan: maaseutupuistot, taajamapuistot, kaupunkiseutupuistot ja matkailukeskuspuistot (Metsähallitus & Metsäntutkimuslaitos 2009). Luokan sisällä puistoilla on yhdistävinä tekijöinä samankaltainen toimintaympäristö, esimerkiksi sijoittuminen tiiviin asutuksen läheisyyteen (kaupunkiseutupuistot) tai matkailukeskuksen kanssa yhteiset asiakkaat (matkailukeskuspuistot) (kuva 3). Tässä luvussa esitellään tarkemmin puistoluokkia määrittävät tekijät, nii-

Kuva 3. Kansallispuistojen luokittelu puiston lähialueen väestömäärän ja matkailukeskuksen läheisyyden mukaan.

tä edustavat puistoesimerkit sekä eri vuosina eri puistoista kerätty kävijätutkimusaineisto.

Pohjoisessa Suomessa sijaitsevia matkailukeskuspuistoja on seitsemän kappaletta. Määräävät tekijät tähän luokkaan kuulumiselle ovat sijoittuminen merkittävälle matkailu-

alueelle ja matkailukeskuksen läheisyyteen. Matkailukeskuspuiston ja matkailukeskuksen asiakkuudet ovat vahvasti yhteisiä. Tyypillinen esimerkki matkailukeskuspuistosta on Oulangan kansallispuisto.

Oulangan kansallispuisto

Asiakaslupaus:

Karhunkierroksen jylhissä maisemissa näet ikiaikaisen veden voiman. Oulangan kansallispuiston monet reittivaihtoehdot ja lukuisat riippusillat johtavat sinut Suomen komeimpien könkäiden äärelle. Siellä villin taimenen hyppy, koskikaran sukellus, aapasoiden ääretön kauneus ja piilotteleva kasvikaunotar neidonkenkä haastavat kokeneenkin kuvaajan. Luonto ei tunne rajoja: Venäjän puolella aukeaa Paanajärven valtava erämainen kansallispuisto.

Pinta-ala: 29 000 hehtaaria

Käyntimäärä vuonna 2020: 236 000 käyntiä

Kävijät: kansainväliset matkailijat 13 %, kotimaiset matkailijat 85 %, paikalliset asukkaat 2 %

Palvelut: luontokeskus, leirintäalue, 8 autiotupaa ja lukuisia taukopaikkoja. Vaellusreitit Karhunkierros ja Kerojärvi, 8 päiväreittiä, 2 melontareittiä, koskenlasku, 2 pyöräilyreittiä, 4 talvireittiä.

Matkailun yhteistyöyritysten määrä: 44

Toimintaympäristö: Oulanka on vahva vetovoimatekijä ja matkailun käyntikohde Ruka-Kuusamon ja Sallan matkailualueilla, joissa noin miljoona matkailijaa vuosittain. Laajemman alueen kansainvälistä matkailua markkinoidaan konseptilla Land of National Parks. Oulanka muodostaa puistoparin Venäjän ison ja erämaisen Paanajärven kansallispuiston kanssa.

Kaupunkiseutupuistoja on kolme kappaletta. Sipoonkorpi ja Nuuksio sijoittuvat pääkaupunkiseudulle ja Kurjenrahka Turun kaupungin läheisyyteen. Kaupunkiseutupuistojen muista kansallispuistoista erottava omi-

naisuus on se, että ne palvelevat ison kaupunkiseudun lähivirkistyskohteena. Puistoilla on myös kasvava merkitys alueen matkailun käyntikohteena ja vetovoimatekijänä Tyypillinen kaupunkiseutupuisto on Sipoonkorpi.

Sipoonkorven kansallispuisto

Asiakaslupaus:

Löydä vehmas maaseutu kaupungista, vain hetken matkan päässä Helsingistä. Kylät polveilevien perinmaisyemien keskellä, korpien hämy sekä mainiot sieni- ja marjamaastot kutsuvat sinut rentoutumaan ja nauttimaan Sipoonkorpeen.

Pinta-ala: 2 400 hehtaaria

Käyntimäärä vuonna 2020: 129 000 käyntiä

Kävijät: kansainväliset matkailijat 0 %, kotimaiset matkailijat 16 %, paikalliset asukkaat 84 %

Palvelut: 6 taukopaikkaa, 5 retkeilyreittiä, 6 pysäköintialuetta.

Matkailun yhteistyöyritysten määrä: 24

Toimintaympäristö: Sipoonkorven kansallispuisto sijoittuu pääkaupunkiseudulle ja sitä ympäröi yhtäältä tiivis, kaupunkimainen asutus, toisaalta maaseutumaiset kyläalueet. Kansallispuiston käyttö on hyvin monimuotoista, ja erilaisia tapoja olla ja liikkua luonnossa on paljon. Sipoonkorvessa toimii useita yhdistyksiä ja ryhmiä, kuten luonto-, retkeily-, liikunta-, partio- ja asukasyhdistyksiä sekä metsästysseuroja. Alueen merkitys matkailulle on kasvussa.

Pääosin Keski- ja Etelä-Suomessa sijaitsevia taajamapuistoja on 22 kappaletta. Taajamapuistojen läheisyydessä on pieniä ja keski-suuria kaupunkeja, joista voidaan tehdä päivämatoja puistoihin. Paikallistaloudellisten

vaikutusten arvioinnin luokittelussa taajamapuistot määriteltiin siten, että lähialueen asukastiheys on 6–500 asukasta/km². Tyypillinen taajamapuisto on Repoveden kansallispuisto (ja Aarnikotkan metsän suojelualue).

Repoveden kansallispuisto

Asiakaslupaus:

Lepuuta silmiäsi kymmenien järvien ja lampien muodostamassa metsämaisemassa. Repoveden mahtavat mäet ja jylhät kalliot haastavat harrastajan kiipeämään yhä korkeammalle. Lapsinsalmen sillalta, Ketunlossilta, näkötorjasta ja monista muista kohteista voit löytää oman Repovesi-seikkailusi! Kaakkurin huuto täydentää retkikokemuksen.

Pinta-ala: 2 900 hehtaaria

Käyntimäärä vuonna 2020: 233 000 käyntiä

Kävijät: kansainväliset matkailijat 7 %, kotimaiset matkailijat 71 %, paikalliset asukkaat 22 %

Palvelut: 14 tulentekopaikkaa, 9 varattavaa tai vuokrattavaa taukopaikkaa, 8 retkeilyreittiä, melontareitistö, pyöräilyreitistö.

Matkailun yhteistyöyritysten määrä: 28

Toimintaympäristö: Repoveden alue sijaitsee Kaakkois-Suomessa Valkealan ja Mäntyharjun kunnissa. Alue on hyvien kulkuyhteyksien varrella. Alueen etäisyys Helsingistä on 175 km, Kouvola 50 km ja Mikkeli 70 km. Repoveden käyntimäärät ja alueen merkitys matkailuteollisuudelle ovat kasvaneet vahvasti viime vuosina. Repoveden kansallispuisto muodostaa luonnonsuojellisen ja virkistyskäytöllisen kokonaisuuden Aarnikotkan metsän luonnonsuojelualueen kanssa.

Maaseutupuistoja on kahdeksan kappaletta ja niiden yhdistävä tekijä on lähialueen harva asutus (alle 6 asukasta/km²). Tyypillinen

maaseutupuisto on Salamajärven kansallispuisto.

Salamajärven kansallispuisto

Asiakaslupaus:

Vaella metsäpeuran jäljillä Peuran polulla ja kalasta taimenta kansallispuiston puhtaissa vesissä. Aisti metsäpeuran valtakunnan rauha ja tarkkaile kevääseen heräävän suon huumaa luontotornista. Kivikkoiset kankaat, laajat suot ja monipuoliset reitit tarjoavat unohtumattomia eräkokemuksia. Koirasalmi kämppäkartanoineen on portti koko perheen luontoelämyksiin.

Pinta-ala: 6 500 hehtaaria

Käyntimäärä vuonna 2020: 25 900 käyntiä

Kävijät: kansainväliset matkailijat 4 %, kotimaiset matkailijat 85 %, paikalliset asukkaat 11 %

Palvelut: luontotupa, 2 autiotupaa, 4 vuokratupaa, 11 taukopaikkaa, 2 vuokrattavaa saunaa, asuntovaunualue, 9 retkeilyreittiä, Peuranpolun vaellusreitti, virkistyskalastuskohde.

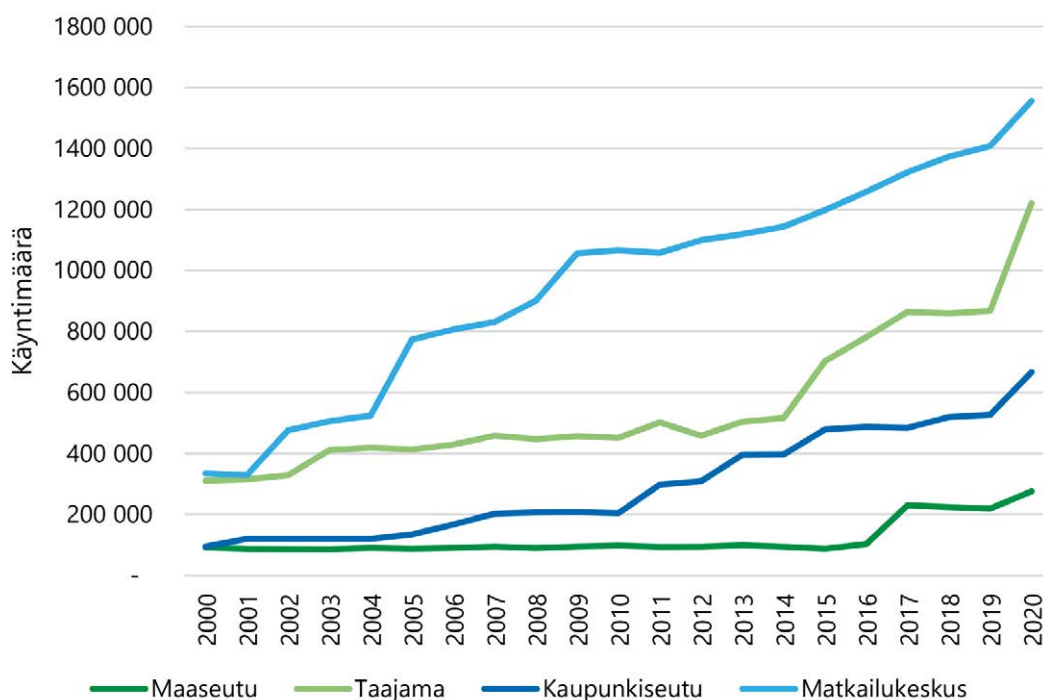
Matkailun yhteistyöyritysten määrä: 24

Toimintaympäristö: Suomenselän vedenjakaja-alueella sijaitsevaa Salamajärven kansallispuistoa luonnehditaan eteläisen Suomen laajimmaksi erämaa-alueeksi. Syrjäinen sijainti ja erämainen luonne tekevät tästä kansallispuistosta erityisen virkistyskohteen. Salamajärveltä on matkaa Kokkolaan noin 120 km ja Jyväskylään 150 km. Kansallispuisto on yhteydessä Salamajärven luonnonpuistoon.

Käyntimäärillä tarkasteltuna matkailukeskuspuistot ovat olleet suosituimpia koko 20 vuoden tarkastelujakson ajan (kuva 4). Niiden käyntimäärien vahvempi nousu alkoi jo viitisentoista vuotta sitten, kun taas muissa puistoluokissa vahva suosion nousu on tuoreempi ilmiö. Käyntimääriin vaikuttaa myös puistoverkoston kasvu. Vuoden 2000 jälkeen on perustettu yhteensä yhdeksän puistoa. Taajamapuistot Leivonmäki ja Repovesi perustettiin vuonna 2003. Matkailukeskuspuisto Pallas-Yllästunturin kansallispuisto syntyi, kun vuonna 1938 perustettu Pallas-Ounastunturin kansallispuisto yhdistettiin Ylläs-Aakenustunturin alueeseen. Matkailukeskuspuisto Pyhä-

Luoston kansallispuisto syntyi, kun vuonna 1938 perustettu Pyhätunturin kansallispuisto yhdistettiin Luoston alueeseen. Puistoista viisi on perustettu vuoden 2010 jälkeen: taajamapuisto Selkämeri ja kaupunkiseutupuisto Sipoonkorpi vuonna 2011, taajamapuisto Etelä-Konnevesi vuonna 2014, taajamapuisto Teijo vuonna 2015 sekä maaseutupuisto Hossa vuonna 2017. Kansallispuistoverkosto kehittyi edelleen, uusin päätös kansallispuiston perustamisesta on vuodelta 2021 Sallaan.

Taulukoissa 1–4 esitellään eri puistoluokkiin kuuluvissa puistossa tehdyt ja tähän tutkimukseen mukaan otetut kävijätutkimukset.

Kuva 4. Kansallispuistojen käyntimäärien kehitys puistoluokittain vuosina 2000–2020.

Taulukko 1. Kävijätutkimukset aikavälillä 2000–2019 ja kansallispuistojen käyntimäärät vuosina 2019 ja 2020 kaupunkiseutupuistoissa (3 puistoa).

Kaupunkiseutupuistot	Tehdyt kävijätutkimukset ja vuosi	Kävijätutkimusvastauksia	Käyntimäärä v. 2019	Käyntimäärä v. 2020
Nuuskion kansallispuisto	2001, 2009–2010, 2015–2016	1 770	330 600	367 500
Sipoonkorven kansallispuisto	2009, 2016–2017	729	110 000	204 000
Kurjenrahkan kansallispuisto	2002, 2007, 2013, 2018	1 298	86 200	96 000
Yhteensä	9 tutkimusta	3 797	526 800	667 500

Taulukko 2. Kävijätutkimukset aikavälillä 2000–2019 ja kansallispuistojen käyntimäärät vuosina 2019 ja 2020 taajamapuistoissa (22 puistoa).

Taajamaseutupuistot	Tehdyt kävijätutkimukset ja vuosi	Kävijätutkimusvastauksia	Käyntimäärä v. 2019	Käyntimäärä v. 2020
Etelä-Konneveden kansallispuisto	2015–2016	326	35 300	49 100
Helvetinjärven kansallispuisto	2006, 2012, 2019	812	39 700	80 200
Isojärven kansallispuisto	2005, 2011	764	23 600	38 300
Itäisen Suomenlahden kansallispuisto	2007, 2012	541	17 400	17 700
Kauhanevan–Pohjankankaan kansallispuisto	2007, 2012–2013	275	14 200	29 200
Koloveden kansallispuisto	2004, 2011, 2018	932	16 800	19 900
Lauhanvuoren kansallispuisto	2007, 2012–2013	620	14 500	22 700
Leivonmäen kansallispuisto	2003, 2010	476	24 700	37 600
Liesjärven kansallispuisto	2010	368	52 800	74 200
Linnansaaren kansallispuisto	2006, 2012	913	39 400	34 700
Perämeren kansallispuisto	2005, 2012, 2019	537	6 500	5 000
Puurijärven ja Isonsuon kansallispuisto	2005, 2011	419	9 000	19 200
Pyhä-Häkin kansallispuisto	2007, 2016	622	19 400	28 200
Päijänteen kansallispuisto	2008, 2017	483	16 800	28 900
Repoveden kansallispuisto	2002, 2007, 2013–2014, 2017–2018	2 747	126 600	233 000
Saaristomeren kansallispuisto	2003, 2008, 2014, 2019	1 416	72 600	79 300
Seitsemisen kansallispuisto	2006–2007, 2012, 2019	1 269	45 900	60 800
Selkämeren kansallispuisto	2012	430	82 800	99 300
Tammisaaren saariston kansallispuisto	2007, 2012	394	51 800	58 300
Teijon kansallispuisto	2015	357	108 400	123 000
Torransuon kansallispuisto	2010	218	31 100	53 600
Valkmusan kansallispuisto	2012	562	18 100	29 700
Yhteensä	46 tutkimusta	15 481	867 400	1 221 900

Taulukko 3. Kävijätutkimukset aikavälillä 2000–2019 ja kansallispuistojen käyntimäärät vuosina 2019 ja 2020 maaseutupuistoissa (8 puistoa).

Maaseutupuistot	Tehdyt kävijätutkimukset ja vuosi	Kävijätutkimus- vastauksia	Käyntimäärä v. 2019	Käyntimäärä v. 2020
Hiidenportin kansallispuisto	2005, 2012	887	13 900	18 500
Hossan kansallispuisto	2017–2018	397	96 500	111 300
Lemmenjoen kansallispuisto	2001, 2011	1 978	18 300	21 700
Patvinsuon kansallispuisto	2007, 2013	516	16 600	24 800
Petkeljärven kansallispuisto	2005, 2011, 2018	661	19 700	32 100
Rokuan kansallispuisto	2011, 2017	644	18 000	22 300
Salamajärven kansallispuisto	2005, 2011	545	20 200	25 900
Tiilikajärven kansallispuisto	2004, 2012	507	16 000	19 500
Yhteensä	16 tutkimusta	6 135	219 200	276 100

Taulukko 4. Kävijätutkimukset aikavälillä 2000–2019 ja kansallispuistojen käyntimäärät vuosina 2019 ja 2020 matkailukeskuspuistoissa (7 puistoa).

Matkailukeskuspuistot	Tehdyt kävijätutkimukset ja vuosi	Kävijätutkimus- vastauksia	Käyntimäärä v. 2019	Käyntimäärä v. 2020
Kolin kansallispuisto	2009, 2014, 2019	2 575	201 800	236 000
Oulangan kansallispuisto	2000, 2005, 2009, 2014, 2019–2020	2 956	189 300	235 800
Pallas–Yllästunturin kansallispuisto	2000 (Ylläs–Aakenus) ja 2003 (Pallas–Ounastunturin kp), 2010, 2016	6 944	561 200	563 100
Pyhä–Luoston kansallispuisto	2000–2001, 2003, 2009–2010, 2015–2016	3 836	169 700	204 500
Riisitunturin kansallispuisto	2005–2006, 2012, 2018–2019	1 239	43 700	67 100
Syötteen kansallispuisto	2005, 2010, 2015	996	77 300	113 500
Urho Kekkosen kansallispuisto	2001–2002, 2010, 2017	4 257	367 000	372 300
Yhteensä	25 tutkimusta	22 803	1 610 000	1 792 300

2.4 Keskeiset muuttujat ja aineiston tarkastelu

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan niitä muuttujia, jotka on kysytty kävijätutkimuslomakkeessa pääsääntöisesti samalla tavalla koko 20 vuoden jakson ajan. Näitä ovat demografinen profiili (ikä, sukupuoli ja asuinpaikka), kansallispuistokäyntiin liittyvät tekijät (seurueen koko ja koostumus, käynnin kesto, puiston merkitys matkan kokonaisuudessa), kävijätyytyväisyys neljällä eri osa-alueella (palvelujen ja ympäristön laatu, odotusten täyttyminen, koetut häiriötekijät), motiivit ja aktiviteetit. Tässä yhteydessä ei tarkastella kävijöiden rahankäytön paikallistaloudellisten vaikutusten trendejä, koska Metsähallitus raportoi ne vuosittain ja niitä on tarkasteltu myös mm. Vatasen ja Kajalan (2020) tutkimuksessa. Tutkimuskysymyksiä kiinnostavat kehitystrendit kävijöiden kokemissa terveys- ja hyvinvointivaikutuksissa sekä käyntiin liittyvissä liikkumistavoissa ja kuljetussa matkassa jätettiin tutkimuksesta pois, koska näitä on kysytty vasta vuodesta 2015 tai 2016 alkaen.

Käynnin motiiveja ja kävijätyytyväisyyden eri osa-alueita on mitattu tutkimuksessa Likert-asteikolla. Motiiveja ja kävijätyytyväisyyttä sekä niiden muutosta tarkastellaan raportissa keskiarvojen muutosten kautta, sillä keskiarvon katsotaan antavan oikeasuuntaisen ja käyttökelpoisen arvion keskimääräisestä mielipiteestä. Yksittäisten muuttujien tarkastelun lisäksi käytetään valtakunnallisesti vertailukelpoista kävijätyytyväisyysindeksiä. Kävijätyytyväisyysindeksi lasketaan seuraavien osatekijöiden keskiarvona: mielipiteet palveluista ja ympäristön laadusta, ennako-odotusten toteutuminen ja käyntiä häirinneet tekijät. Arvosana 5 tarkoittaa erittäin hyvää ja arvosana 1 erittäin huonoa. Indeksini kuvaa kävijöiden yleistä tyytyväisyyttä heidän kyseiseen käyntiinsä kansallispuistossa.

ASTA-asiakastietojärjestelmän käyttöön oton yhteydessä vuonna 2006 myös kävijätutkimuslomaketta kehitettiin. Tuolloin tehtiin joitain täydennyksiä myös tässä tutkimuk-

sessä käytettäviin muuttujiin, mm. kävijätyytyväisyyden osatekijöiden kysymiseen. Mukaan otettiin kaikille tutkimuksille yhteisiä uusia kysymyksiä tyytyväisyydestä palvelujen laatuun (yritysten tuottamat palvelut, luontokeskusten palvelut, reittien ja rakenteiden turvallisuus, erityistarpeiden huomioon ottaminen), tyytyväisyydestä palvelujen määrään ja odotusten täyttymisestä reittien ja rakenteiden suhteen. Tämän vuoksi näiden muuttujien trendejä analysoidaan vasta jaksolta 2005–2009 alkaen.

Puistossa harrastettavia ulkoiluaktiviteetteja mitataan laajasti: erilaisten kesä- ja talviaktiviteettien lisäksi mitataan mm. vierailua luontokeskuksissa tai tutustumista alueen kulttuuriympäristöön. Mukana on sekä metsä- että vesiympäristössä harrastettavia ulkoiluaktiviteetteja. Luvussa 4.5 tarkasteltavat prosenttiluvut kertovat siitä, kuinka moni kävijä ilmoittaa harrastaneensa aktiviteettia puistokäynnin yhteydessä. Kyselylomakkeella aktiviteettien määrää ei ole rajoitettu, joten yksi kävijävastaus voi sisältää joko yhden ulkoiluaktiviteetin tai useimmiten joukon erilaisia puistokäynnin aktiviteetteja. Yksittäisiä aktiviteetteja on luokiteltu isommiksi kokonaisuuksiksi, jotta ajallinen vertailu on mahdollista (liite 2).

Kyselyssä mitattavat aktiviteetit vaihtelevat hieman puistokohtaisesti, ja myös kyselyn toteutusajankohdalla on vaikutusta kysyttyyn ulkoiluharrastukseen. Esimerkiksi monissa meri- ja järvipuistoissa kävijätutkimuksia toteutetaan yleensä vain kesäkaudella, jos kyseisissä puistoissa talvikauden käyttö on niin vähäistä, ettei kävijöitä tavoitettaisi otokseen. Reilu 30 ulkoiluharrastusta on ollut mukana kävijäkyselyssä koko mittausjakson ajan, ja niitä vertailemalla saadaan tietoa harrastusten suosion muutoksista. Tarkasteltavalla aikajaksolla mukaan on tullut uusia ulkoiluaktiviteetteja ja tapoja liikkua luonnossa. Esimerkiksi lumikenkäily on ollut aluksi vain hyvin pienen harrastajajoukon suosiossa, mutta aktiviteetin suosio on kasvanut. Joidenkin aktiviteettien osalta harrastajien osuudet jäävät

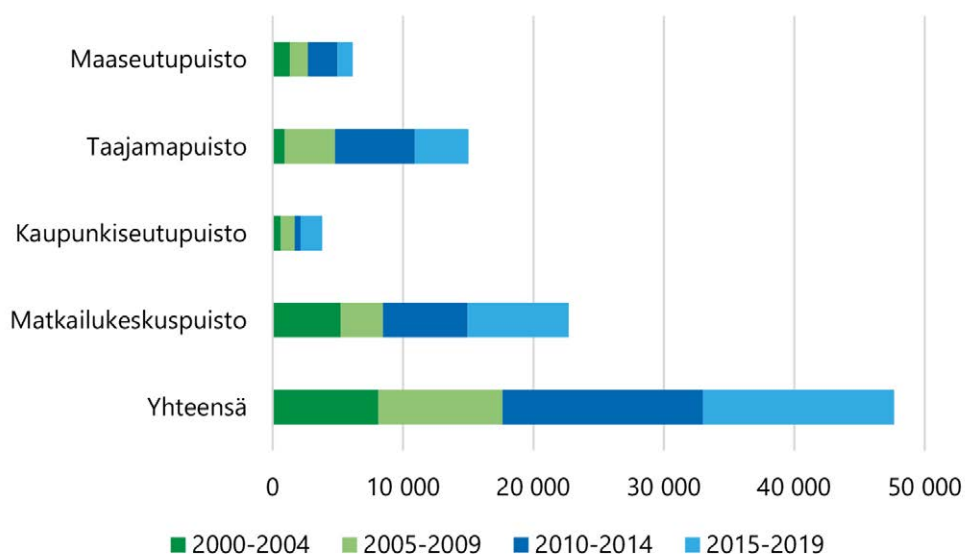
vielä pieniksi (esimerkiksi varjoliito, kalliokiipeily ja -laskeutuminen) eikä luotettava ajallinen vertailu ole mahdollista. Aktiviteettien muutoksien vertailuun vaikuttaa myös mitattavien aktiviteettien luokittelu, esimerkiksi vuosina 2000–2004 on kysytty veneilyn harrastamista, mutta myöhemmin on nähty tarpeelliseksi mitata tarkemmin soutuveneilyä, melontaa, moottoriveneilyä, purjehdusta sekä muita vesiaktiviteetteja kuten SUP-lautailua, vesihiihtoa ja surffausta. Aktiviteettien osalta puuttuva tieto tai nollahavainnot eivät tarkoita sitä, etteikö puiston alueella harrastettaisi aktiviteettia, vaan ennemminkin sitä, että kävijäkyselyin tavoitetaan todennäköisemmin puistokävijöiden yleisimmät aktiviteetit.

Aineiston tuloksia raportoidaan pääasiassa kuvailemalla tarkasteltavien muuttujien tunnuslukuja ja prosentuaalisia osuuksia. Luvussa 3 tuodaan esille myös puistoluokkien välisiä eroja eri muuttujien suhteen. Kansallispuistokävijöiden profiileja ja muutostrendejä tarkastellaan viiden vuoden ajanjaksoissa. Tällä tavoin jokaiselle ajanjaksolle saadaan mukaan vastauksia eri kansallispuistoluokista ja useammasta eri kansallispuistosta luokakohtaisesti. Kuvassa 5 näkyy vastausten jakaantuminen eri kansallispuistoluokkiin tar-

kasteltavina viiden vuoden aikajaksoina sekä koko tarkasteltavan kahdenkymmenen vuoden ajalta.

Taulukossa 5 näkyy tutkimusten jakaantuminen eri kansallispuistoluokkiin tarkasteltavina viiden vuoden aikajaksoina sekä koko tarkasteltavan kahdenkymmenen vuoden ajalta. Tämä on hyvä huomioida etenkin puistoluokakohtaisia tuloksia tarkasteltaessa, sillä jaksot eroavat sen suhteen, mitkä kyseiseen puistoluokkaan kuuluvat puistot ovat mukana kussakin aikajaksossa. Toisin sanoen, vaikka kaikkiin puistoluokkiin kuuluvia puistoja on mukana jokaisella tarkastelujaksolla, ei kaikkiin puistoihin osu kävijätutkimusjaksoa kaikissa 5-vuotisjaksoissa. Tällä voi olla vaikutusta tuloksiin erityisesti kaupunkiseutupuistoissa ja maaseutupuistoissa, joita on vähän ja joihin ei ole tehty tutkimuksia niin tiiviillä tahdilla kuin matkailukeskuspuistoihin. Paikoin nousee mielenkiintoisia tuloksia, joiden ymmärtämisessä on tarpeen tarkastella, mitkä yksittäiset tutkimukset ovat mukana ko. jaksolla (taulukot 1–4).

Tutkimusten määrä suhteessa puistojen lukumäärään ajanjaksoittain käy ilmi taulukosta 6. Matkailukeskuspuistot ja kaupunkiseutupuistot ovat parhaiten edustettuina jokai-

Kuva 5. Kansallispuistokävijöiden kyselyvastaukset puistoluokittain 2000–2019.

nessa 5-vuotisajanjaksossa. Tarkemmat tiedot kyselyvastausten jakaantumisesta löytyvät taulukoista 7 ja 8, joissa esitetään kävijätutkimusvastausten jakaantuminen neljälle viiden

vuoden ajanjaksolle puistoluokittain tarkasteltuna (taulukko 7) sekä kävijävastausten jakautuminen eri ajanjaksoina puistoluokittain (taulukko 8).

Taulukko 5. Tutkimusten lukumäärä ja jakaantuminen eri ajanjaksoille puistoluokittain tarkasteluna. Huom. joissain tapauksissa sama tutkimus jakautui kahdelle ajanjaksolle, jos se on tehty kahden vuoden aikana, jotka osuvat jakson vaihdoskohtaan, esim. v. 2014–2015.

Puistoluokka	2000–2004	2005–2009	2010–2014	2015–2019	Tutkimuksia ajanjaksoilla yhteensä	Puistojen lukumäärä puistoluokassa
Maaseutupuisto: tutkimusten lukumäärä eri ajanjaksoilla	2	4	7	3	16	8
Maaseutupuisto: tutkimusten jakautuminen eri ajanjaksoille	13 %	25 %	44 %	19 %	100 %	-
Taajamaseutupuisto: tutkimusten lukumäärä eri ajanjaksoilla	4	14	18	10	46	22
Taajamaseutupuisto: tutkimusten jakautuminen eri ajanjaksoille	9 %	30 %	39 %	22 %	100 %	-
Kaupunkiseutupuisto: tutkimusten lukumäärä eri ajanjaksoilla	2	3	2	3	10	3
Kaupunkiseutupuisto: tutkimusten jakautuminen eri ajanjaksoille	20 %	30 %	20 %	30 %	100 %	-
Matkailukeskuspuisto: tutkimusten lukumäärä eri ajanjaksoilla	6	6	7	7	26	7
Matkailukeskuspuisto: tutkimusten jakautuminen eri ajanjaksoille	23 %	23 %	27 %	27 %	100 %	-
Tutkimuksia eri ajanjaksoilla yhteensä	14	27	34	23	98	40
Tutkimusten jakautuminen eri ajanjaksoille yhteensä	14 %	28 %	35 %	23 %	100 %	-

Taulukko 6. Tutkimusten lukumäärä ja jakaantuminen suhteessa puistojen lukumäärään vuonna 2019 puistoluokittain ja ajanjaksoittain. Huom. joissain tapauksissa sama tutkimus jakautui kahdelle ajanjaksolle, jos se on tehty kahden vuoden aikana, jotka osuvat jakson vaihdoskohtaan, esim. v. 2014–2015.

Puistoluokka	2000–2004	2005–2009	2010–2014	2015–2019	Tutkimuksia ajanjaksoilla yhteensä	Puistojen lukumäärä puistoluokassa vuonna 2019
Maaseutupuisto: tutkimusten lukumäärä eri ajanjaksoilla	2	4	7	3	16	8
Maaseutupuisto: tutkimusten määrä suhteessa puistojen määrään eri ajanjaksoilla	25 %	50 %	88 %	38 %	200 %	-
Taajamaseutupuisto: tutkimusten lukumäärä eri ajanjaksoilla	4	14	18	10	46	22
Taajamaseutupuisto: tutkimusten määrä suhteessa puistojen määrään eri ajanjaksoilla	18 %	64 %	82 %	45 %	209 %	-
Kaupunkiseutupuisto: tutkimusten lukumäärä eri ajanjaksoilla	2	3	2	3	10	3
Kaupunkiseutupuisto: tutkimusten määrä suhteessa puistojen määrään eri ajanjaksoilla	67 %	100 %	67 %	100 %	333 %	-
Matkailukeskuspuisto: tutkimusten lukumäärä eri ajanjaksoilla	6	6	7	7	26	7
Matkailukeskuspuisto: tutkimusten määrä suhteessa puistojen määrään eri ajanjaksoilla	86 %	86 %	100 %	100 %	371 %	-
Tutkimuksia eri ajanjaksoilla yhteensä	14	27	34	23	98	40
Tutkimusten määrä suhteessa puistojen määrään eri ajanjaksoilla	14 %	28 %	35 %	23 %	245 %	-

Taulukko 7. Kävijävastausten lukumäärä ja jakautuminen neljälle ajanjaksolle puistoluokittain tarkasteltuna ja yhteensä.

Puistoluokka	2000–2004	2005–2009	2010–2014	2015–2019	Ajanjaksot yhteensä
Maaseutupuisto: vastauksien lukumäärä eri ajanjaksoilla	1 328	1 373	2 280	1 154	6 135
Maaseutupuisto: vastauksien jakautuminen eri ajanjaksoille	21,65 %	22,38 %	37,16 %	18,81 %	100,00 %
Taajamaseutupuisto: vastauksien lukumäärä eri ajanjaksoilla	931	3 849	6 117	4 117	15 014
Taajamaseutupuisto: vastauksien jakautuminen eri ajanjaksoille	6,20 %	25,64 %	40,74 %	27,42 %	100,00 %
Kaupunkiseutupuisto: vastauksien lukumäärä eri ajanjaksoilla	625	1 059	457	1 656	3 797
Kaupunkiseutupuisto: vastauksien jakautuminen eri ajanjaksoille	16,46 %	27,89 %	12,04 %	43,61 %	100,00 %
Matkailukeskuspuisto: vastauksien lukumäärä eri ajanjaksoilla	5 221	3 233	6 502	7 745	22 701
Matkailukeskuspuisto: vastauksien jakautuminen eri ajanjaksoille	23,00 %	14,24 %	28,64 %	34,12 %	100,00 %
Vastauksia eri ajanjaksoilla yhteensä	8 105	9 514	15 356	14 672	47 647
Vastauksien jakautuminen eri ajanjaksoille yhteensä	17,01 %	19,97 %	32,23 %	30,79 %	100,00 %

Taulukko 8. Kävijävastausten lukumäärä ja jakautuminen eri puistoluokkiin tarkasteluna eri ajanjaksoittain.

Ajanjaksot	Maaseutu- puistot	Taajama- seutupuistot	Kaupunki- seutupuistot	Matkailukeskus- puistot	Kaikki puistoluokat yhteensä
Vuodet 2000–2004: vastauksia eri puistoluokissa	1 328	931	625	5 221	8 105
Vuodet 2000–2004: vastauksien osuus puistoluokissa	16,38 %	11,49 %	7,71 %	64,42 %	100,00 %
Vuodet 2005–2009: vastauksia eri puistoluokissa	1 373	3 849	1 059	3 233	9 514
Vuodet 2005–2009: vastauksien osuus puistoluokissa	14,43 %	40,46 %	11,13 %	33,98 %	100,00 %
Vuodet 2010–2014: vastauksia eri puistoluokissa	2 280	6 117	457	6 502	15 356
Vuodet 2010–2014: vastauksien osuus puistoluokissa	14,85 %	39,83 %	3,00 %	42,34 %	100,00 %
Vuodet 2015–2019: vastauksia eri puistoluokissa	1 154	4 117	1 656	7 745	14 672
Vuodet 2015–2019: vastauksien osuus puistoluokissa	7,87 %	28,06 %	11,29 %	52,79 %	100,00 %
Vastauksia eri ajanjaksoilla yhteensä	6 135	15 014	3 797	22 701	47 647
Vastauksien osuus puistoluokissa yhteensä	12,88 %	31,51 %	7,97 %	47,64 %	100,00 %

Vaikka kävijäseurantamenetelmä on vaki-
oitettu, menetelmä on myös kehittynyt vuosien
saatossa ja kysymyksiinkin on jouduttu teke-
mään tarkennuksia. Esimerkiksi ensimmäisel-
lä viisivuotisjaksolla (2000–2004) Metsähal-
lituksella oli tarve saada suosituimpien mat-
kailukeskuspuistojen kävijätiedot kerättyä,
minkä vuoksi kyseinen puistoluokka koros-
tuu ensimmäisen tarkastelujakson vastauksis-
sa (ks. kuva 5). Tulosten tulkinnassa ja johto-
päätöksissä (luku 5) tuodaan tarkemmin esil-
le otannan mahdollisia vaikutuksia joihinkin
tuloksiin.

Koska raportissa keskitytään kävijätutki-
muksen tuloksiin, seuraavissa kappaleissa
puhutaan kansallispuistokävijöistä kyselyyn
vastanneiden sijaan. On kuitenkin huomioi-
tava, että kyseessä ovat kävijätutkimukseen
vastanneet henkilöt, mikä tarkoittaa sitä, et-
tei se ole absoluuttinen tieto kaikista kansal-
lispuistoissa vierailleista henkilöistä.

3 Kansallispuistokävijät – aineiston kuvaus

3.1 Kävijöiden demografinen profiili

Koko aineistossa kansallispuistokävijöistä 51,2 prosenttia oli naisia. Naisten osuus oli suurin kaupunkiseutupuistoissa, joiden kävijöistä 52,7 prosenttia oli naisia. Vastaavasti miesten osuus oli suurin taajamapuistoissa. Kävijöiden keski-ikä oli 46,2 vuotta. Keski-ikää vertaillessa nuorimmat kävijät olivat kaupunkiseutupuistoissa ja vanhimmat matkailukeskuspuistoissa. Noin 30 prosentilla kansallispuistokävijöistä oli ylempi korkeakoulututkinto ja

lähes yhtä suurella osalla opistotasoinen tutkinto (27,5 %). Kaupunkiseutupuistojen erityispiirteenä on, että niiden kävijöiden koulutusaste on muita puistoja korkeampi. Kansallispuistokävijöistä 93 prosenttia oli Suomes- ta. Ulkomaalaisten kävijöiden osuus – lähes 10 prosenttia – oli suurin maaseutupuistoissa. Taulukosta 9 ilmenee tarkemmin kansallispuistokävijöiden demografinen profiili.

Taulukko 9. Kansallispuistokävijöiden sukupuoli, ikä, koulutus ja kotimaa.

Sukupuoli, ikä, koulutus, lähtömaa	Koko aineisto	Maaseutu- puisto	Taajama- puisto	Kaupunkiseutu- puisto	Matkailukeskus- puisto
Sukupuoli: Nainen, %	51,2	51,0	49,2	52,7	52,3
Sukupuoli: Mies, %	48,8	49,0	50,8	47,3	47,7
Ikä: keskiarvo, v	46,2	45,5	44,5	41,4	48,4
Koulutus: Ammattikoulu, %	17,8	19,4	18,2	14,3	17,7
Koulutus: Opistotasoinen tutkinto, %	27,5	27,8	24,3	22,7	30,3
Koulutus: Alempi yliopisto-/ korkeakoulututkinto, %	15,5	12,3	17,6	20,1	14,2
Koulutus: Ylempi yliopisto-/ korkeakoulututkinto, %	29,5	28,6	30,9	32,7	28,4
Koulutus: Ei ammatillista tutkintoa, %	9,7	11,8	9,0	10,2	9,5
Kävijän lähtömaa: Kotimainen kävijä, %	93,0	90,3	93,0	95,5	93,3
Kävijän lähtömaa: Ulkomainen kävijä, %	7,0	9,7	7,0	4,5	6,7

3.2 Käyntiin liittyvät tekijät

Kansallispuistokävijöistä 60,2 prosenttia kävi puistossa päiväseltään. Suhteessa suurin osa päiväkäynneistä tehtiin kaupunkiseutupuistoissa, kun taas yöpyjien osuus oli suurin maaseutupuistoissa (taulukko 10). Päiväkäynnit kansallispuistoissa kestivät keskimäärin 4,1 tuntia. Pisimmät päiväkäynnit olivat sekä maaseutu- että matkailukeskuspuistoissa ja lyhyimmät kaupunkiseutupuistoissa. Puistossa yöpyneiden pisimmät viipymät olivat matkailukeskuspuistoissa, joissa viivytettiin keskimäärin 4,5 vuorokautta. Vastaavasti kestoltaan lyhyimmät käynnit tehtiin kaupunkiseutupuistoihin.

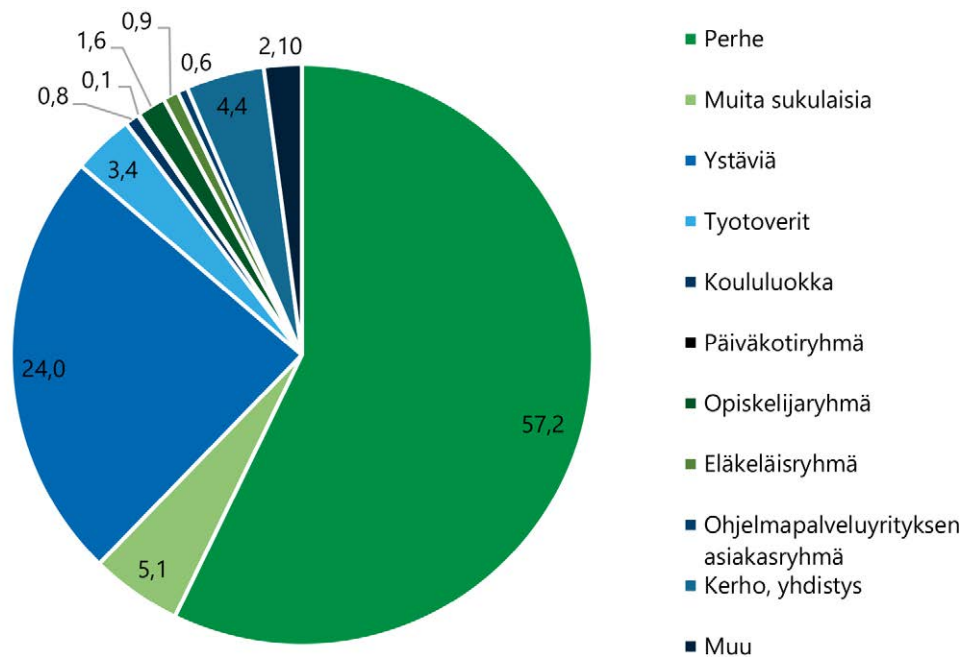
Noin kolmasosa kävijöistä oli kyseisessä puistossa ensimmäistä kertaa. Maaseutupuistoissa oli eniten ensikertalaisia, lähes puolet (49,4 %) kävijöistä. Tutuimpia kävijöille olivat kaupunkiseutupuistot, joissa ensikertalaisia oli vain noin neljäsosa (24,4 %) kävijöistä.

Kansallispuisto oli matkan ainoa tai tärkein kohde 62,2 prosentille kävijöistä. Maaseutupuistot sekä matkailukeskuspuistot olivat yleisimmin matkan aikana yksi kohde muiden kohteiden ohella. Maaseutupuistoissa käytiin myös yleisimmin suunnittelematta käyntiä etukäteen. Yksin vierailevien osuus kansallispuistoissa oli 7,2 prosenttia. Yleisimmin yksin vierailtiin kaupunkiseutupuistoissa (12,5 %). Suurin osa matkustaa tai vierailee kansallispuistossa kuitenkin jonkin toisen kanssa tai ryhmässä. Tällöin yleisin matkaseurue on perhe, ystävät tai muut sukulaiset (kuva 6).

Vastanneista noin viidesosalla oli mukana alle 15-vuotiaita lapsia. Useimmin lapsia oli mukana taajamapuistojen kävijöillä, joista noin neljäsosalla oli seurueessaan lapsia. Harvimmalla lapsia oli mukana maaseutupuistojen (18 %) ja matkailukeskuspuistojen (19 %) kävijöillä. Liikuntarajoitteisia oli ryhmässään mukana 1,3 %:lla kävijöistä.

Taulukko 10. Kansallispuistokävijät käynnin luonteen, viipymän keston, matkan pääasiallisen tarkoituksen sekä matkaseuran mukaan.

Käynnin luonne ja kesto, kohteen tuttuus ja tärkeys, seurue	Kaikki puistot	Maaseutupuisto	Taajamapuisto	Kaupunkiseutupuisto	Matkailukeskuspuisto
Käynti kansallispuistossa: Päiväkäynti, %	60,2	52,7	58,0	84,3	59,6
Käynti kansallispuistossa: Yöpyminen, %	39,8	47,3	42,0	15,7	40,4
Päiväkävijöiden keskimääräinen viipymä puistoissa, h	4,1	4,4	3,9	3,6	4,3
Yöpyjien keskimääräinen viipymä puistoissa, vrk	3,7	3,5	2,9	1,7	4,5
Vierailu kyseisessä puistossa: Ensimmäinen kerta, %	32,7	49,4	33,5	24,4	29,0
Vierailu kyseisessä puistossa: Vierailut aiemmin, %	67,3	50,6	66,5	75,6	71,0
Puisto matkakohteena: Ainoa tai tärkein kohde, %	62,2	52,9	65,3	88,2	58,7
Puisto matkakohteena: Yksi kohteista, %	31,9	38,2	28,5	9,4	35,9
Puisto matkakohteena: Ei suunniteltu, %	5,9	8,9	6,2	2,5	5,5
Matkaseurue: Yksin, %	7,2	7,0	7,5	12,5	6,2
Matkaseurue: Ryhmässä, %	92,8	93,0	92,5	87,5	93,8
Mukana alle 15-vuotiaita lapsia, %	20,7	17,6	24,8	22,5	18,5
Ryhmässä liikuntarajoitteisia, %	1,3	1,2	1,0	1,3	1,5

Kuva 6. Matkaseurue kansallispuistokäynnillä (osuus %).

3.3 Kävijätyytyväisyys

Kävijätyytyväisyyttä mitattiin selvittämällä kävijöiden odotusten täyttymistä heidän puistokäynnillään (1 = erittäin huonosti, ... 5 = erittäin hyvin), tyytyväisyyttä palveluiden ja ympäristön laatuun (1 = erittäin huono, ... 5 = erittäin hyvä) sekä käyntiä häiritseviä tekijöitä (1 = erittäin paljon, ... 5 = ei lainkaan). Näitä kävijätyytyväisyyttä mittaavia tekijöitä on tarkasteltu laajemmin luvussa 4.

Yllä mainittujen muuttujien pohjalta laskettu kaikkien kansallispuistokäyntien kävijättyytyväisyysindeksi oli 4,21. Kävijät olivat tyytyväisimpiä häiriöiden vähäisyyteen (4,45) ja tyytymättömiä palvelujen laatuun (4,01). Ympäristön laatu arvioitiin keskimäärin 4,30 arvoiseksi ja odotusten täytyminen sai kävijöiltä keskiarvon 4,43.

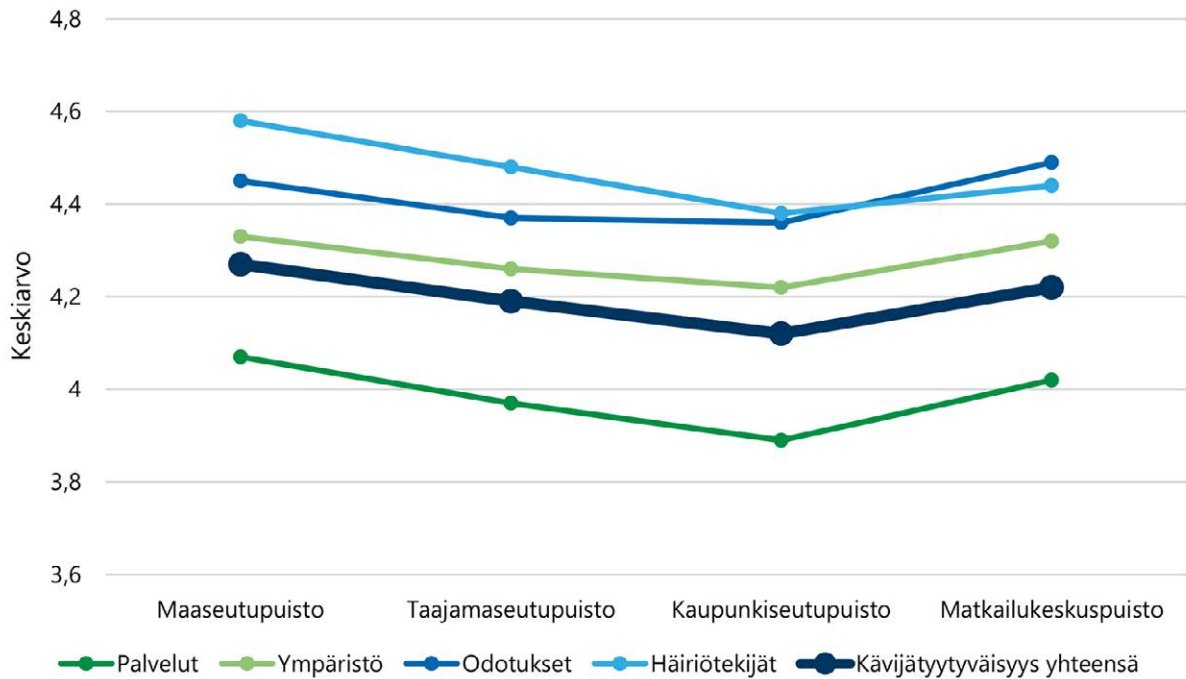
Kävijöiden tyytyväisyys sekä kävijättyytyväisyyden osatekijöittäin tarkasteltuna että kävijättyytyväisyysindeksinä oli korkein maa-seutupuistossa ja matalin kaupunkiseutupuistoissa (kuva 7). Puistoluokkakohdaiset kävijättyytyväisyydet osatekijöittäin ja kävijättyytyväisyysindeksit on tässä laskettu ASTA-asia-

kastietojärjestelmästä, jossa otettiin käyttöön puistoluokat vuonna 2008. Tämän vuoksi kuvassa 7 ovat mukana vain vuosien 2008–2019 aineistot.

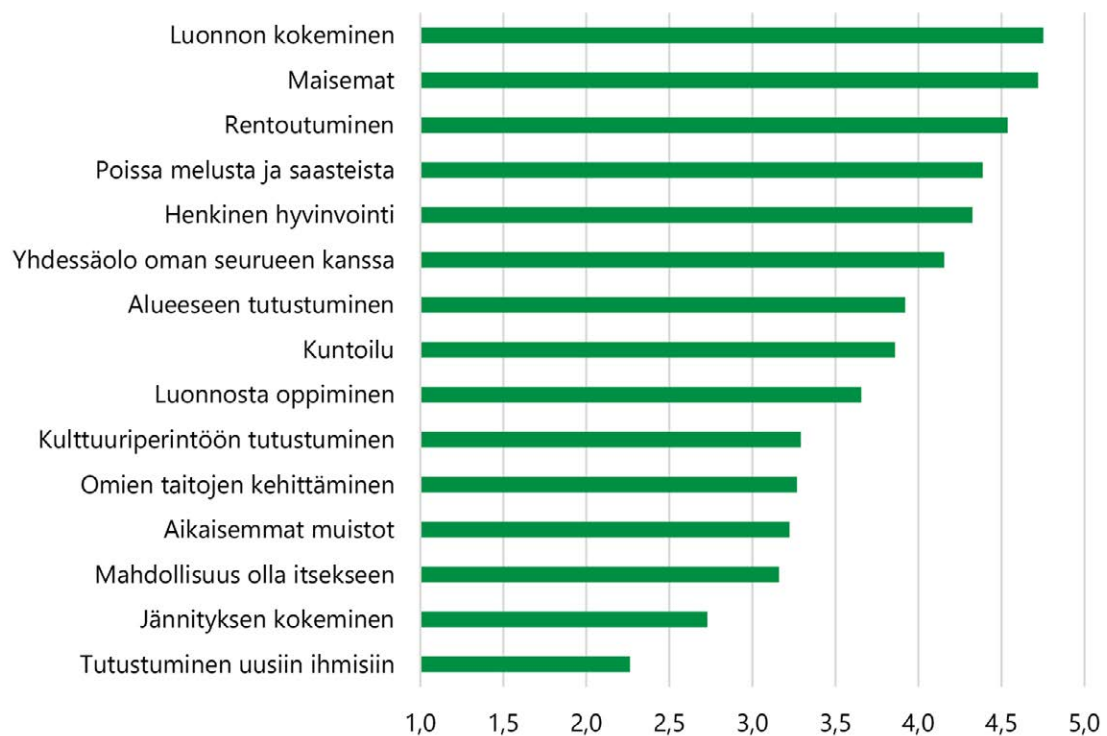
3.4 Motiivit

Luonnon kokeminen, maisemat ja rentoutuminen ovat tärkeimmät syyt vierailta kansallispuistoissa (kuva 8). Näiden jälkeen tulevat halu olla poissa melusta ja saasteista, henkinen hyvinvointi sekä yhdessäolo oman seurueen kanssa. Vähiten tärkeää kansallispuistokävijöille on tutustuminen uusiin ihmisiin ja jännityksen kokeminen.

Kolme tärkeintä motiivia – luonnon kokeminen, maisemat ja rentoutuminen – pysyvät samoina tarkasteltaessa niiden merkitystä myös puistoluokittain. Kuva 9 kuitenkin osoittaa, että kävijöiden motiivit vaihtelevat jonkin verran puistoluokittain. Luonnon kokeminen, poissa melusta ja saasteista oleminen ja rentoutuminen olivat lähes yhtä tärkeitä kaikissa puistoluokissa. Jonkin verran eroja puistoluokkien välillä oli siinä, kuinka tärkeäksi jännityksen kokeminen, omien tai-

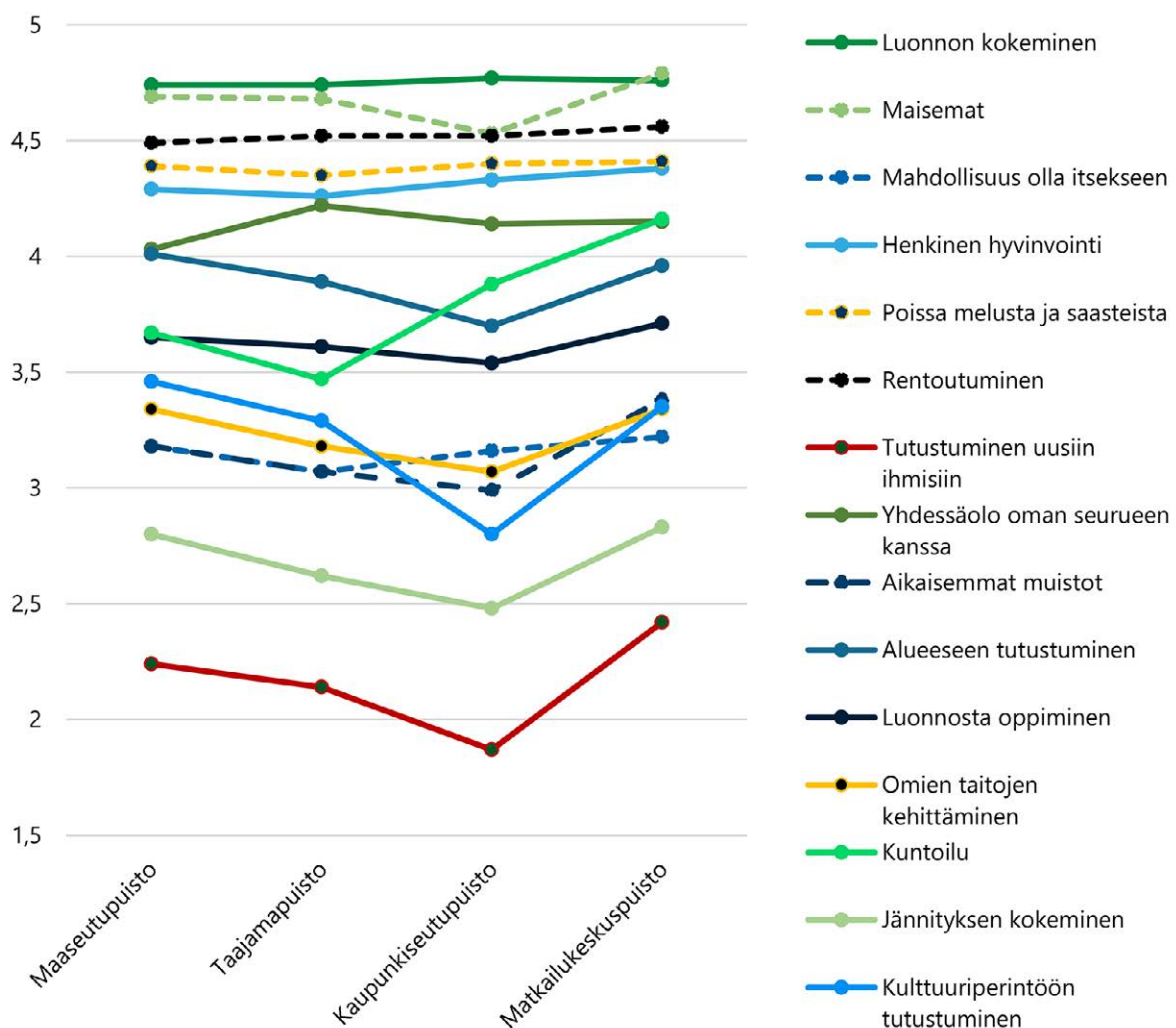
Kuva 7. Kävijättyytyväisyysindeksin ja sen osatekijöiden keskiarvot puistoluokittain vuosina 2008–2019. Asteikko: 1 = erittäin tyytymätön, ... 5 = erittäin tyytyväinen.

Kuva 8. Kansallispuistokävijöiden motiivit (keskiarvo). Asteikko: 1 = ei lainkaan tärkeää, ... 5 = erittäin tärkeää.

tojen kehittäminen, alueeseen tutustuminen, luonnossa oppiminen, yhdessäolo oman seurueen kanssa, mahdollisuus olla itsekseen ja henkinen hyvinvointi koettiin. Jännityksen kokeminen ja luonnosta oppiminen olivat vähiten tärkeitä kaupunkiseutupuistoissa ja niiden merkitys oli suurin matkailukeskuspuistoissa. Omien taitojen kehittäminen oli tärkeämpää matkakeskus- ja maaseutupuistoissa kävijöille kuin taajama- ja kaupunkiseutupuistokävijöille. Alueeseen tutustuminen oli tärkeintä maaseutupuistovierailijoille ja vähiten tärkeää kaupunkiseutupuistoissa käyneille. Yhdessäolo oman seurueen kanssa oli tärkeintä taajamapuistokävijöille, kun taas vähemmän tärkeää oli mahdollisuus olla itsekseen. Henkinen hyvinvointi oli tärkeintä matkailukeskuspuistokävijöille.

Suurimmat erot puistoluokkien välillä olivat tarkasteltaessa kuntoilun, uusiin ihmisiin tutustumisen, maisemien, kulttuuriperintöön tutustumisen ja aikaisempien muistojen merkitystä. Kuntoilun merkitys on vähäisintä taajamapuistossa, ja sen merkitys on suurin matkailukeskuspuistoissa. Maisemien sekä uusiin ihmisiin tutustumisen merkitys on pienin kaupunkiseutupuistoissa, kun taas niiden merkitys korostuu matkailukeskuspuistoissa suhteessa muihin puistoluokkiin. Kulttuuriperintöön tutustuminen sekä aikaisemmat muistot olivat vähemmän tärkeitä kaupunkiseutupuistoissa vierailleille. Aiempien muistojen merkitys oli suurin matkailukeskuspuistovierailijoille ja vastaavasti kulttuuriperintöön tutustuminen maaseutupuistokävijöille.

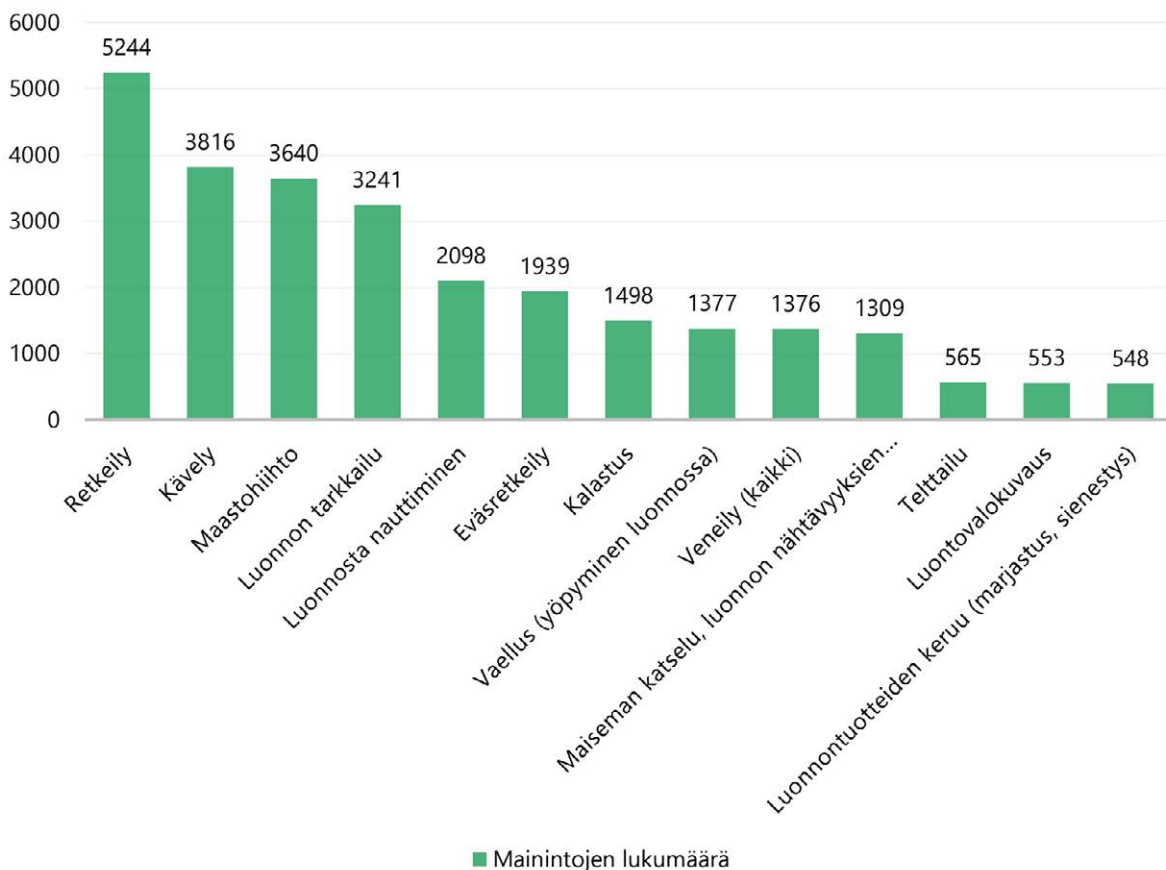

Kuva 9. Motiivien tärkeys eri puistoluokissa (keskiarvo, 1 = ei lainkaan tärkeää, ... 5 = erittäin tärkeää).

3.5 Aktiviteetit

Kansallispuistojen suosio monipuolisina retkeilykohteina näkyy suosituimpien aktiviteettien kautta. Kansallispuistokävijät mainitsivat tärkeimmäksi aktiviteetiksi retkeilyn (yli 5 000 vastausta), seuraavaksi useimmin (yli 2 000 vastausta) mainitaan kävely, maastohiihto, luonnon tarkkailu ja luonnosta nauttiminen (kuva 10). Muita usein mainittuja (yli 1 000 mainintaa) harrastuksia ovat eväretkeily, vaellus, vesiin liittyen kalastus ja veneily sekä maisemien ja nähtävyyksien katse-

lu. Edellisten lisäksi telttailu, luontovalokuvaus ja marjastus tai sienestys nousevat esille puistokäyntien tärkeinä aktiviteetteina (yli 500 mainintaa). Vertailtaessa kansallispuistojen aktiviteetteja muuhun virkistyskäyttöön kuntien virkistysalueilla tai yksityisten omistamilla mailla sekä monikäyttömetsissä on hyvä muistaa, etteivät kaikki aktiviteetit ole kansallispuistoissa sallittuja. Kansallispuistokäyntien ulkoiluharrastuksia ja niiden muutoksia tarkastellaan raportissa laajemmin luvussa 4.5.

Kuva 10. Kansallispuistokäynnin tärkein aktiviteetti. Kuvassa ovat yli 500 mainintaa saaneet aktiviteetit.

4 Kansallispuistojen kävijäprofiilit 2000–2019

Seuraavissa luvuissa tarkastellaan kansallispuistokävijöiden profiileja sekä profiilien mahdollista ajallista muutosta. Tarkastelussa on mukana demografinen profiili, kansallispuistokäyntiin liittyvät tekijät, kävijäytyväisyys, motiivit ja aktiviteetit. Alaluvuissa käsitellään kutakin tekijää ensin puistoluokakohtaisesti ja lopussa yhteenvedona koko kansallispuistokävijätutkimusaineiston osalta.

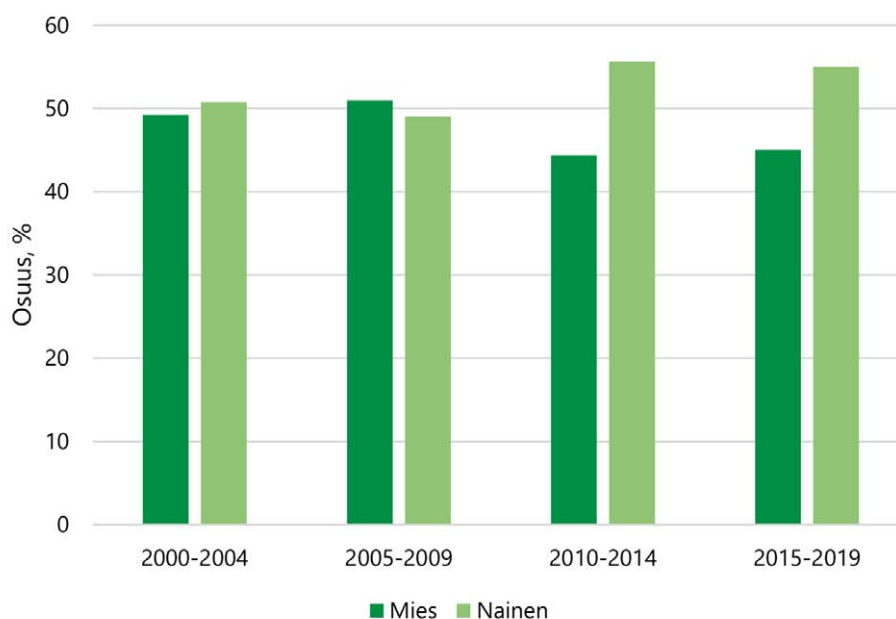
4.1 Kävijöiden demografinen profiili 2000–2019

4.1.1 Kaupunkiseutupuistokävijöiden demografinen profiili

Kaupunkiseutupuistokävijöiden profiilissa on havaittavissa muutosta 20 vuoden tarkasteluajanjaksolla niin kävijöiden sukupuolijakaman kuin keski-ikänsuhteen. Ensimmäisen kahden tarkastelujakson aikana (2000–

2009) naisten ja miesten osuus kävijöistä oli melko tasainen (kuva 11). Naisten osuus kävijöistä kuitenkin kasvoi 2010-luvulla, jolloin naisten osuus nousi noin 55 prosenttiin. Viesintä ja tietoisuus luonnon virkistyskäytön hyvinvointivaikutuksista vahvistui 2010-luvulla, mikä osaltaan selittää naisten osuuden kasvua erityisesti kaupunkien ja taajamien läheisyydessä olevilla luontoalueilla. Kaupunkiseutupuistokävijöiden keski-ikä nousi kolmen ensimmäisen tarkastelujakson aikana mutta laski jälleen 2015–2019 (kuva 12). Keski-ikä ensimmäisellä tarkastelujaksolla oli 38 vuotta, ja kolmannella jaksolla se oli korkeimmillaan (44 vuotta) kunnes taas laski viimeisellä tarkastelujaksolla 41,5 vuoteen.

Suurin osa kaupunkiseutupuistokävijöistä oli kotimaisia kävijöitä. Kansainvälisten vierailijoiden osuus vaihteli melko paljon koko tarkastelujakson aikana ja oli pienimmillään 2000–2004 (0,5 %) ja suurimmillaan 2015–

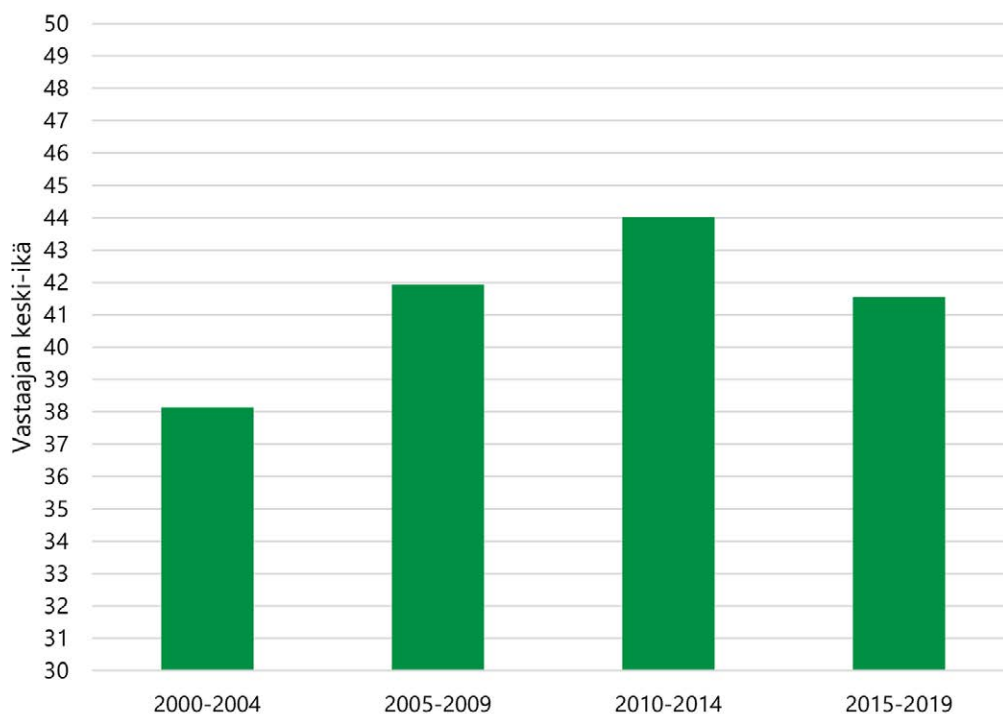

Kuva 11. Naisten ja miesten osuus (%) kaupunkiseutupuistokävijöissä vuosina 2000–2019.

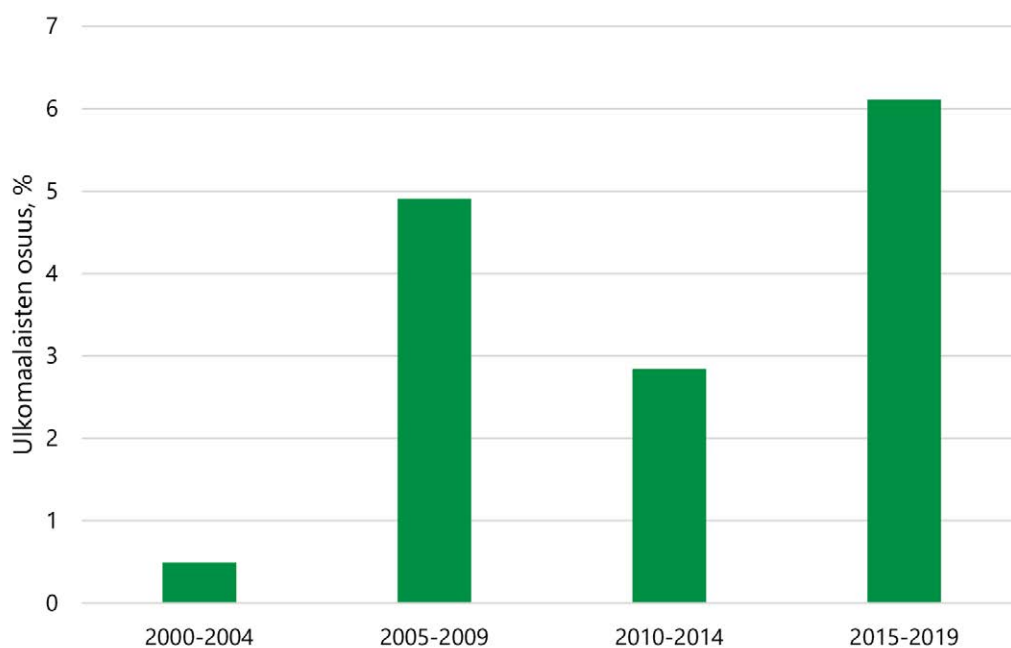

2019 (6,1 %) (kuva 13). Tätä selittänee se, että kaupunkiseutupuistoja on vain kolme (Nuukio, Sipoonkorpi ja Kurjenrahka) ja näistä vain Nuukio on kehittynyt 20 vuoden jakson ai-

kana kansainvälisten kävijöiden tuntemaksi puistoksi. Nuukion kesäkävijät ovat mukana muissa jaksoissa paitsi 2010–2014.

Kuva 12. Kaupunkiseutupuistokävijöiden keski-ikä vuosina 2000–2019.

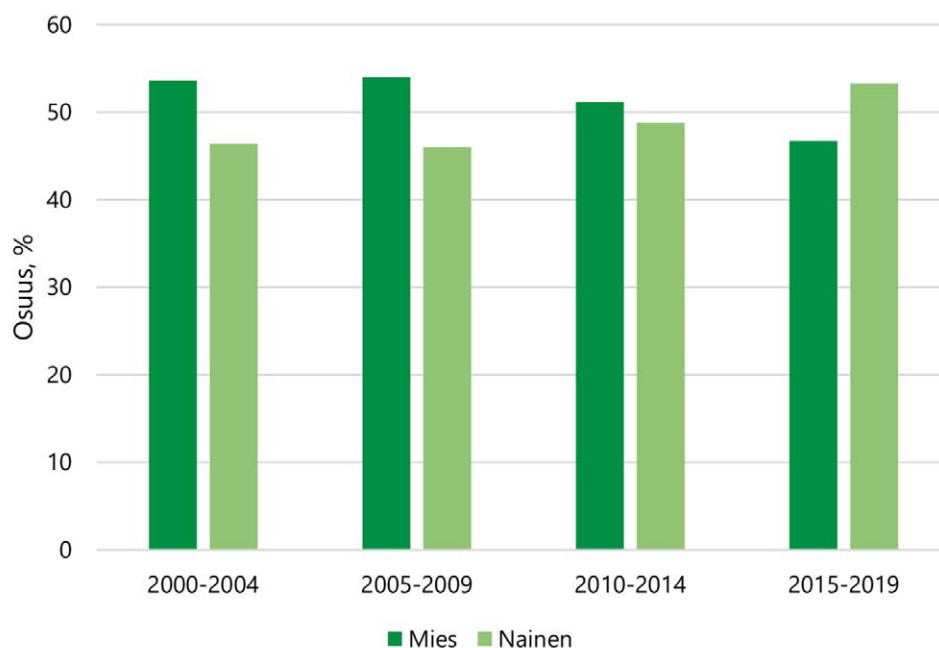

Kuva 13. Ulkomaalaisten osuus kaupunkiseutupuistokävijöistä 2000–2019.

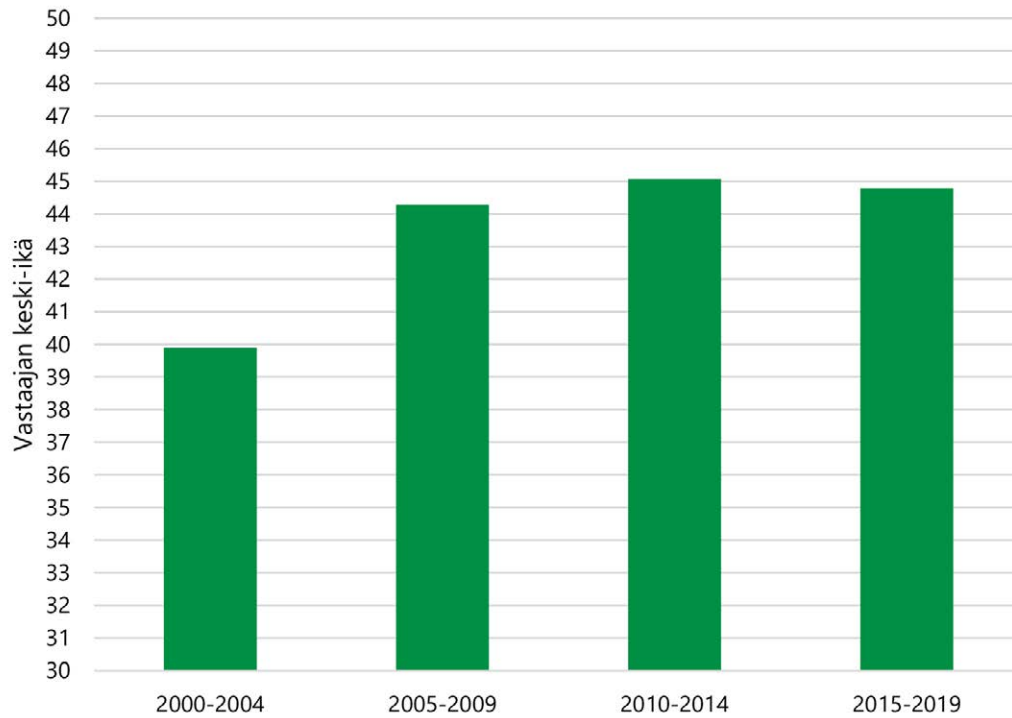
4.1.2 Taajamapuistokävijöiden demografinen profiili

Myös taajamapuistokävijöiden profiili on muuttunut 20 vuoden tarkasteluajanjaksolla niin sukupuolijakauman kuin keski-ikänsä osalta. Kahden ensimmäisen tarkastelujakson aikana (2000–2009) miesten osuus oli noin 54 prosenttia (kuva 14). Miesten osuus oli naisia suurempi myös 2010–2014. Naisten osuus kävijöistä kuitenkin kasvoi 2010-luvulla, ja viimeisen tarkastelujakson aikana (2015–2019) naisten osuus taajamapuistokävijöistä oli jo miehiä suurempi (53,3 %). Taajamapuistokävijöiden keski-ikä oli ensimmäisenä tarkastelujaksona 40 vuotta, jonka jälkeen se nousi noin 44 vuoteen (kuva 15). Keski-ikä oli korkeimmillaan (45 vuotta) kolmannen tarkastelujakson aikana.

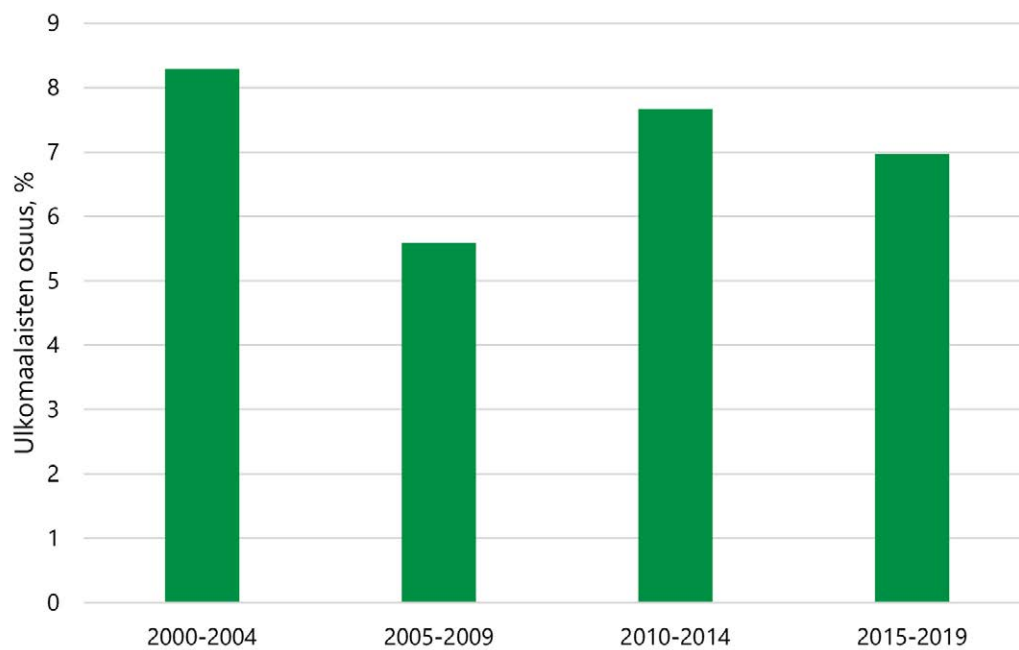
Suurin osa taajamapuistokävijöistä oli kotimaisia kävijöitä. Kansainvälisten vierailijoiden osuus vaihteli melko paljon koko tarkastelujakson aikana ja oli pienimmillään 2005–2009 (5,6 %) ja suurimmillaan 2000–2004 (8,3 %) (kuva 16). Kahden viimeisen tarkastelujakson aikana 2010–2019 ulkomaalaisten osuus oli noin 7–7,5 prosentin luokkaa. Vaikka kansainvälisten vierailijoiden osuus on hieman vähentynyt tarkastelujakson aikana, kansainvälisten kävijöiden määrä on kuitenkin kasvanut, koska taajamapuistojen käyntimäärät ovat kasvaneet merkittävästi tarkastelujakson aikana.

Kuva 14. Naisten ja miesten osuus (%) taajamapuistokävijöissä vuosina 2000–2019.

Kuva 15. Taajamapuistokävijöiden keski-ikä vuosina 2000–2019.

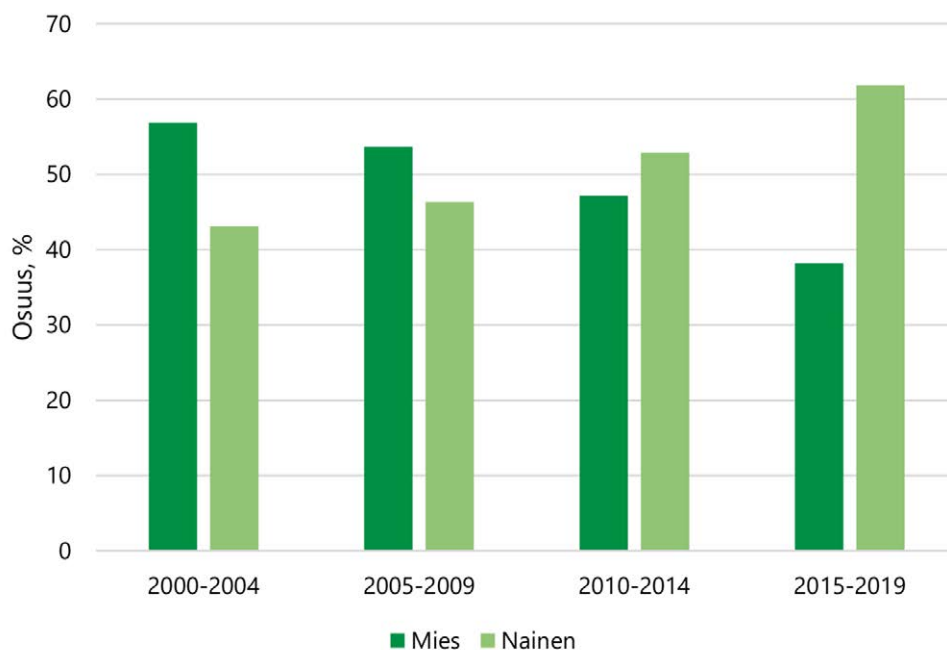

Kuva 16. Ulkomaalaisten osuus taajamapuistokävijöistä 2000–2019.

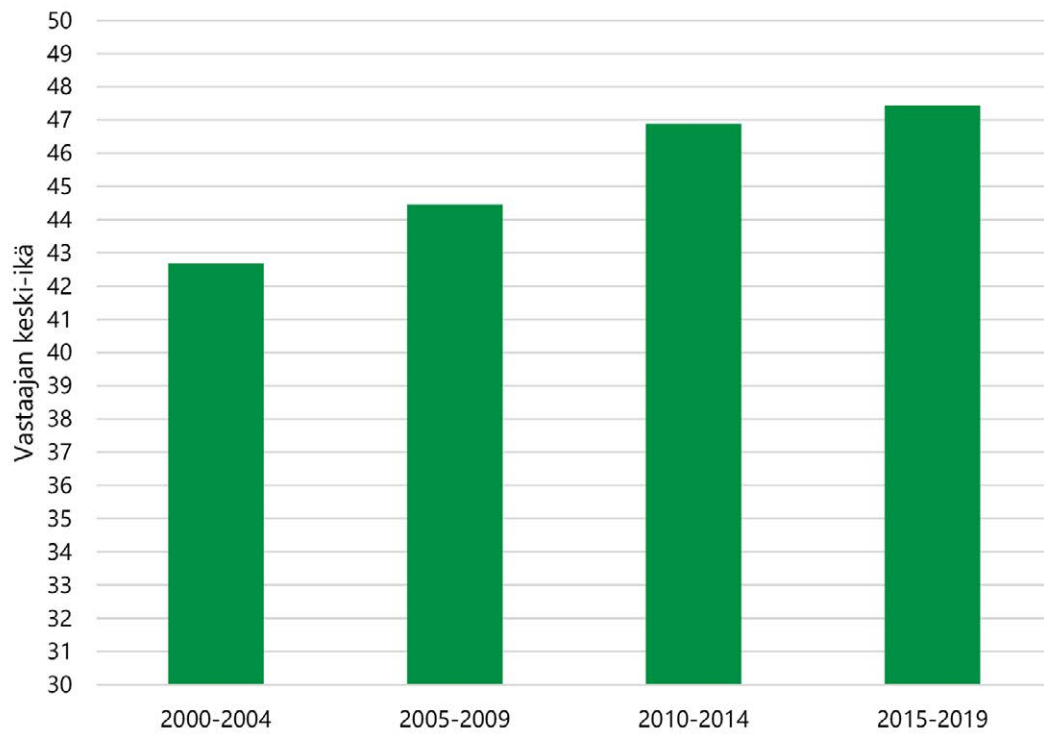
4.1.3 Maaseutupuistokävijöiden demografinen profiili

Maaseutupuistokävijöiden sukupuolijakoumassa ja keski-iässä on havaittavissa muutosta 20 vuoden tarkastelujakson aikana. Kahden ensimmäisen tarkastelujakson aikana (2000–2009) miesten osuus oli naisia suurempi, kun taas kahden jälkimmäisen tarkastelujakson aikana (2010–2019) naisten osuus maaseutupuistokävijöistä kasvoi miehiä suuremmaksi (kuva 17). Viimeisen tarkastelujakson aikana naisten osuus kävijöistä nousi yli 60 prosentin. Maaseutupuistokävijöiden keski-ikä nousi koko tarkastelujakson ajan; keski-ikä oli ensimmäisellä tarkastelujaksolla hieman alle 43 vuotta ja viimeisellä tarkastelujaksolla keski-ikä oli noussut jo reiluun 47 vuoteen (kuva 18).

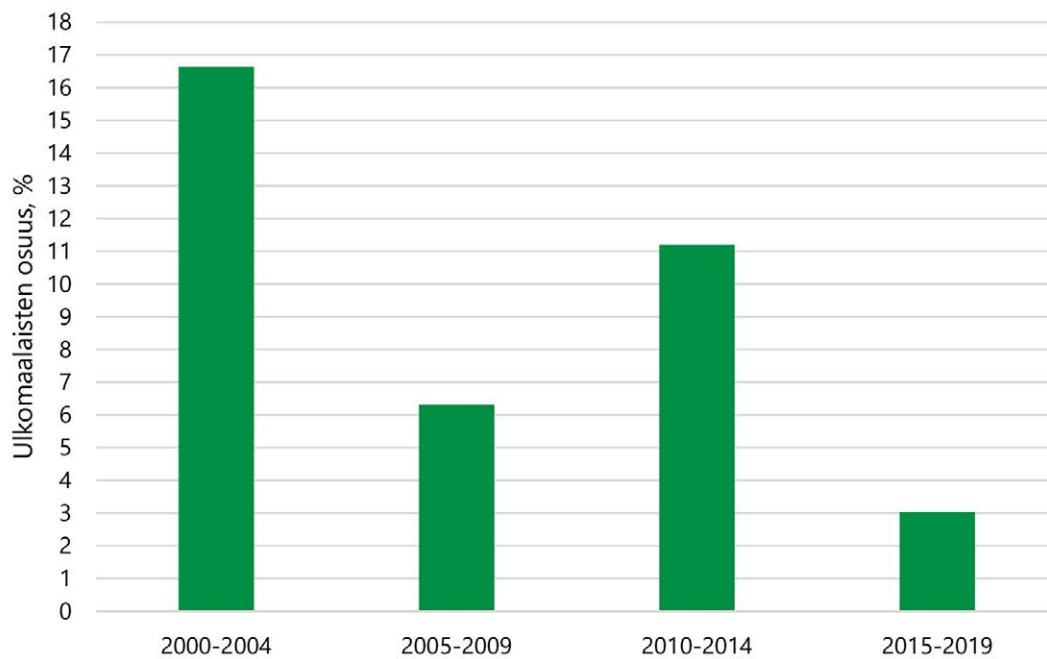
Suurin osa maaseutupuistossa käyneistä oli kotimaisia kävijöitä. Kansainvälisten vierailijoiden osuus vaihteli melko paljon koko tarkastelujakson aikana ja oli pienimmillään 2015–2019 (3,0 %) ja suurimmillaan 2000–2004 (16,6 %) (kuva 19). Kansainvälisten vierailijoiden osuus oli yli kymmenen prosenttia sekä ensimmäisellä että kolmannella tarkastelujaksolla. Ulkomaalaisten osuudessa on merkittävää vaihtelua puistoittain, joten tämä muuttuja on herkkä sille, mitkä puistot ovat mukana milläkin ajanjaksolla. Maaseutupuistoissa kävijätutkimuksia on tehty usein harvemmin kuin viiden vuoden välein ja puistoja on yhteensä vain kahdeksan, joten aineistossa on merkittävää vaihtelua siinä, mitkä puistot ovat mukana eri ajanjaksoilla.

Kuva 17. Naisten ja miesten osuus (%) maaseutupuistokävijöissä vuosina 2000–2019.

Kuva 18. Maaseutupuistokävijöiden keski-ikä vuosina 2000–2019.

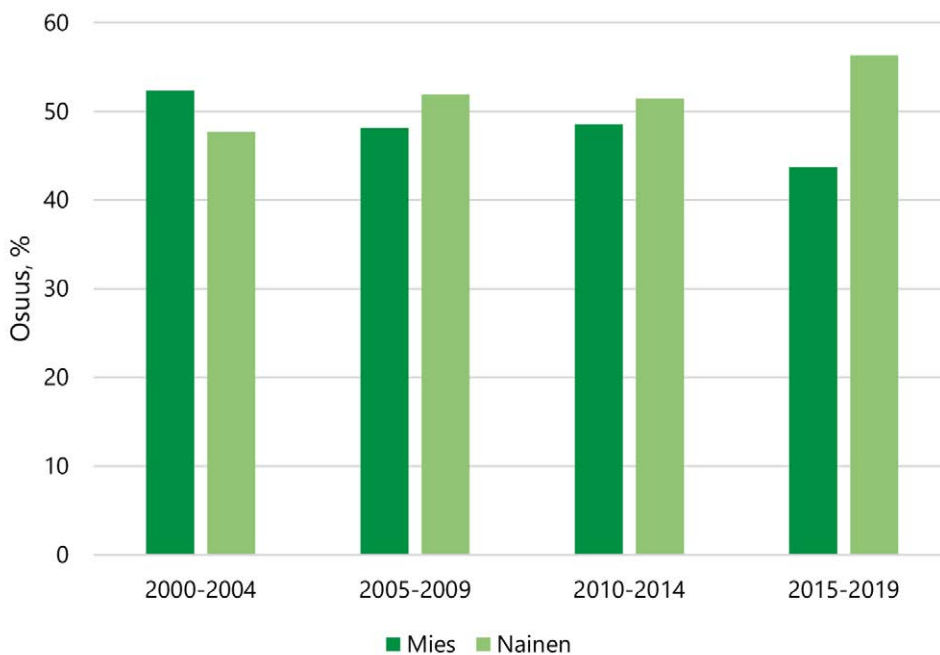

Kuva 19. Ulkomaalaisten osuus maaseutupuistokävijöistä 2000–2019.

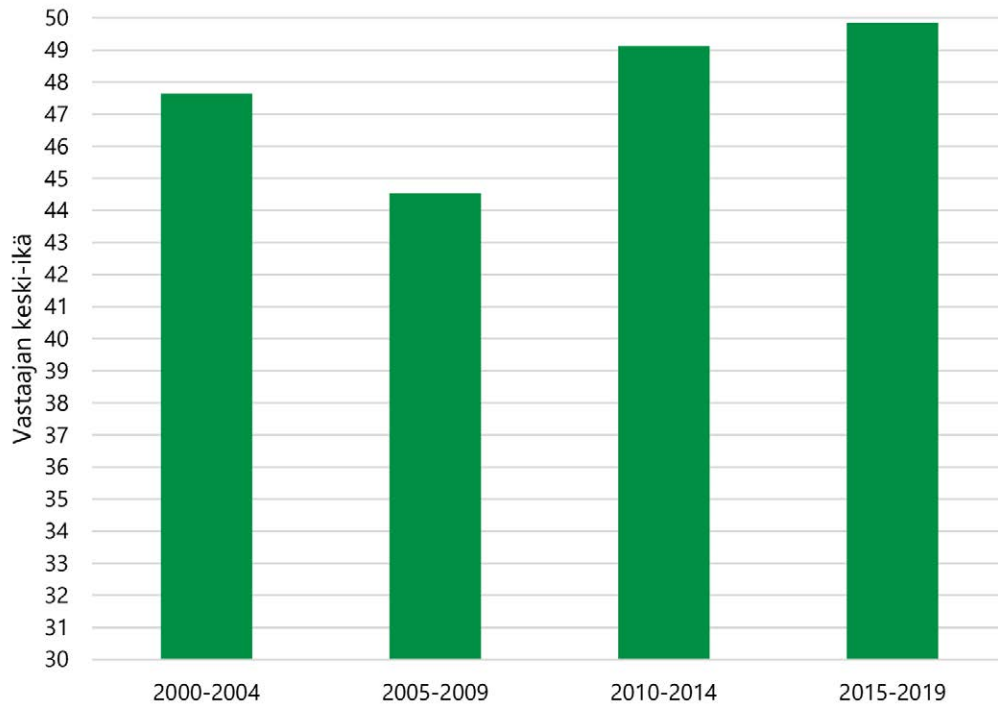
4.1.4 Matkailukeskuspuistokävijöiden demografinen profiili

Muutos matkailukeskuspuistokävijöiden sukupuolijakaumassa on vaihdellut ja ensimmäisellä tarkastelujaksolla miesten osuus oli naisia suurempi; miesten osuus oli hieman yli 50 prosenttia 2000–2004, minkä jälkeen naisten osuus matkailukeskuspuistoissa kasvoi suuremmaksi (kuva 20). Naisten ja miesten osuus kävijöistä pysyi lähes samana toisen ja kolmannen tarkastelujakson aikana. Naisten osuus kuitenkin kasvoi viimeisen tarkastelujakson aikana (2015–2019) 56,3 prosenttiin. Matkailukeskuspuistokävijöiden keski-ikä oli ensimmäisenä tarkastelujaksona lähes 48 vuotta, minkä jälkeen se laski toisella tarkastelujaksolla ja nousi jälleen 2010-luvulla nouseen lähes 50 vuoteen (kuva 21). Viimeisellä tarkastelujaksolla matkailukeskuspuistokävijöiden keski-ikä on näin ollen korkein kaikista puistoluokista.

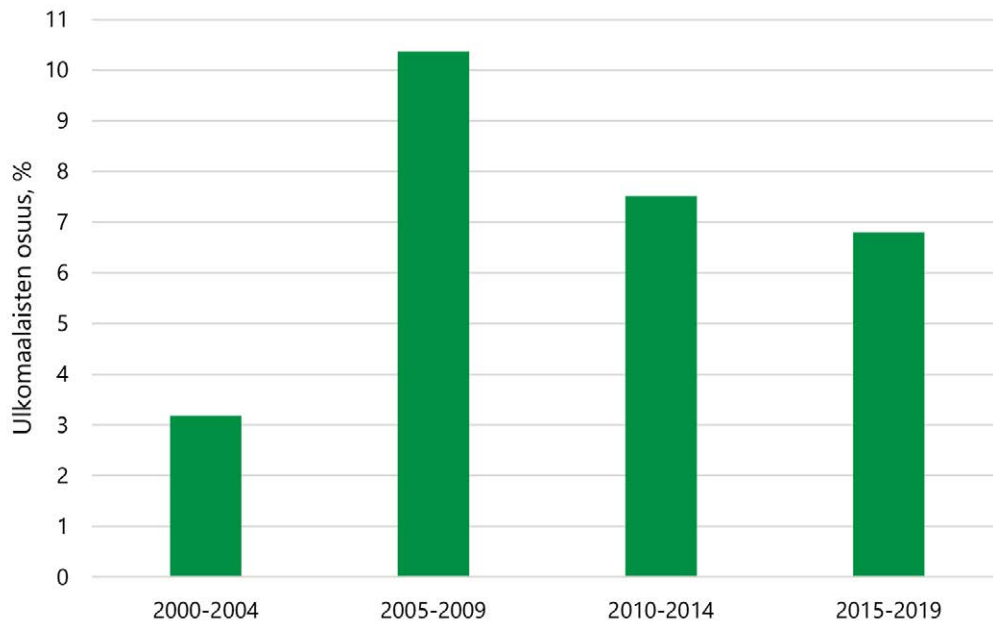
Suurin osa matkailukeskuspuistokävijöistä oli kotimaisia kävijöitä. Kansainvälisten vierailijoiden osuus vaihteli melko paljon koko tarkastelujakson aikana ja pienimmillään 2000–2004 (3,2 %) ja suurimmillaan 2005–2009 (10,4 %) (kuva 22). Kahden viimeisen tarkastelujakson aikana 2010–2019 ulkomaalaisten osuus laski toiseen tarkastelujaksoon verrattuna; 2010–2014 osuus oli noin 7,5 ja 2015–2019 6,8 prosenttia. Vaikka ulkomaalaisten suhteellinen osuus matkailukeskuspuistoissa on vähentynyt, on kansainvälisten kävijöiden määrä 20 vuoden aikana lisääntynyt, koska käyntimäärät ovat nousseet voimakkaasti. Kansainvälisten matkailijoiden osuus lienee kuitenkin suurempi kuin kyselytutkimuksella on tavoitettu, sillä opastettujen matkailutuotteiden asiakkaita ei kesken maksullisen palvelun haastatella ja tyypillisesti nämä ovat juuri kansainvälisiä kävijöitä.

Kuva 20. Naisten ja miesten osuus (%) matkailukeskuspuistokävijöissä vuosina 2000–2019.

Kuva 21. Matkailukeskuspuistokävijöiden keski-ikä vuosina 2000–2019.

Kuva 22. Ulkomaalaisten osuus matkailukeskuspuistokävijöistä 2000–2019.

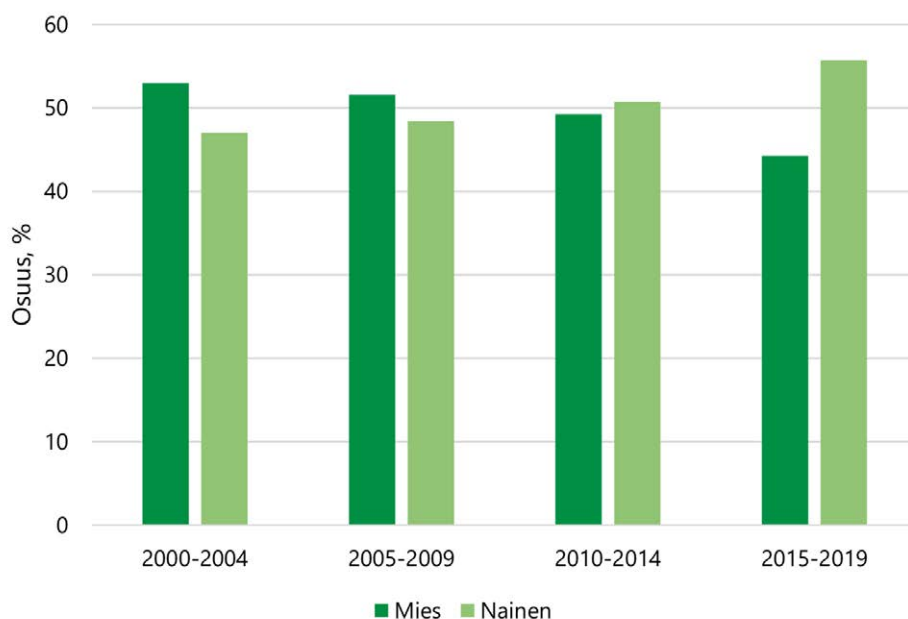

4.1.5 Demografinen profiili kaikissa puistoissa

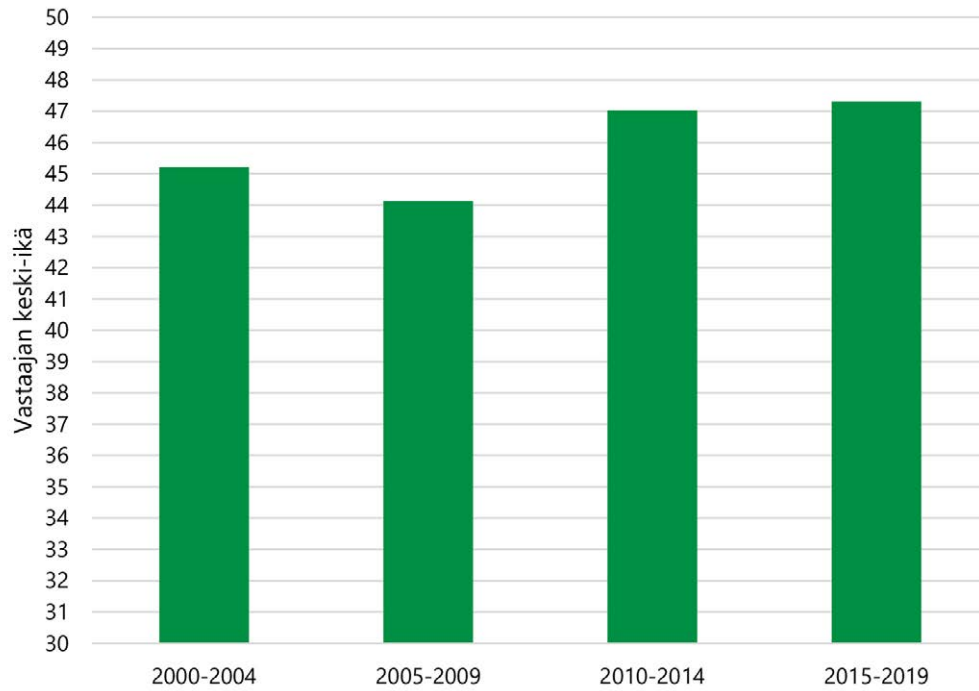
Kuten puistoluokkakohtaiset tarkastelut osoittavat, kansallispuistokävijöiden profiilissa on havaittavissa muutosta 20 vuoden tarkasteluajanjaksolla niin kävijöiden sukupuolijakauman kuin keski-ian suhteen. Tarkasteltaessa aineistoa kokonaisuudessaan näkyy, että ensimmäisen kymmenen vuoden tarkastelujaksolla 2000–2009 miesten osuus oli naisia suurempi (kuva 23). Ensimmäisellä tarkastelujaksolla miesten osuus oli suurimmillaan, minkä jälkeen erot tasoittuivat kahden seuraavan tarkastelujakson aikana. Tultaessa 2010-luvulle naisten osuus kansallispuistokävijöistä kasvoi suuremmaksi ja viimeisen tarkasteluajanjakson aikana 2015–2019 naisten osuus nousi lähes 56 prosenttiin, osuuden olleen alimmillaan 47 prosenttia (2000–2004). Kaiken kaikkiaan on havaittavissa, että naisten osuus kansallispuistovierailijoista on kasvanut tasaisesti ensimmäisen 15 tarkasteluvuoden aikana, jonka jälkeen osuus on noussut selvästi suuremmaksi kuin miesten. Verrattuna muihin puistoluokkiin erityisesti kaupunkiseutupuistoissa naisten osuus puistovierailijoista on ollut suurempi myös 2000-luvulla.

Kansallispuistokävijöiden keski-ikä on ollut matalampi 2000-luvulla verrattuna 2010-lukuun (kuva 24). Alimmillaan keski-ikä oli 2005–2009, 44 vuotta. Kansallispuistovierailijoiden keski-ikä on pysynyt lähes samana 2010-luvulla ollen noin 47 vuotta.

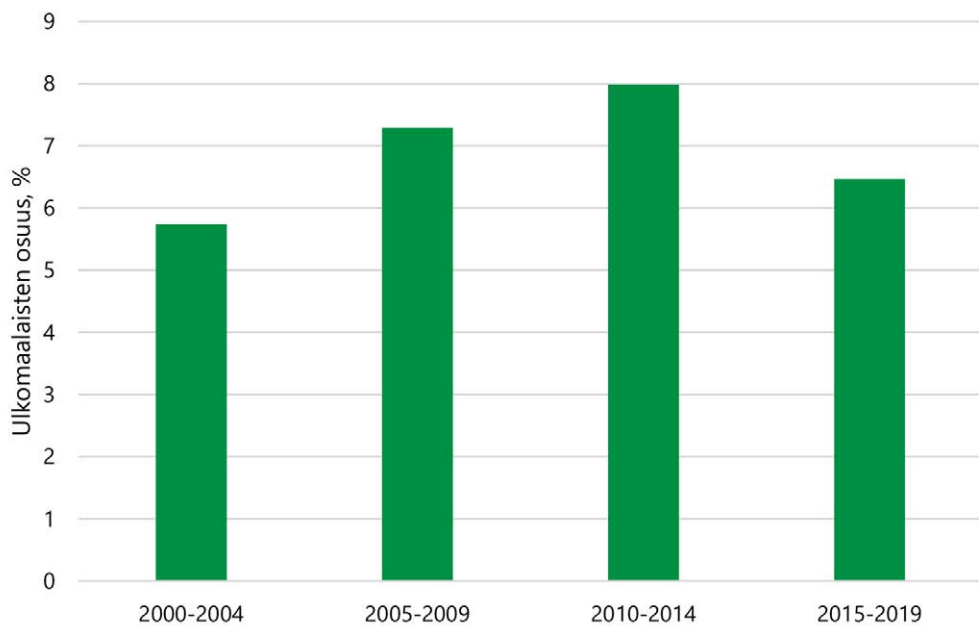
Suurin osa kansallispuistokävijöistä oli kotimaisia kävijöitä ja tarkasteluajanjaksosta riippumatta kotimaisten kävijöiden osuus oli vähintään 92 prosenttia (kuva 25). Ulkomaalaisten osuus kävijöistä oli suurimmillaan 2010–2014, jolloin heidän osuutensa kaikista kansallispuistokävijöistä oli 8 prosenttia. Kansainvälisten vierailijoiden osuus kasvoi kolmannelle tarkastelujaksolle saakka, minkä jälkeen vuosina 2015–2019 heidän osuutensa pieneni 1,5 prosenttiyksikköä edelliseen tarkastelujaksoon verrattuna. Ulkomaalaisten matkailijoiden osuuksissa on suurta vaihtelua puistoittain, joten tämä tulos on herkkä sille, mitä puistoja tarkastelujaksolla on mukana. Pikkuinen Koloveden kansallispuisto Saimaalla on kaikkein kansainvälisin; viimeisimmän Koloveden kansallispuiston kävijätutkimuksen mukaan (vuodelta 2018) kävijöistä 32 % oli ulkomaalaisia. Toisaalta vähimmillään joisain taajamapuistoissa ulkomaalaisten osuus jää 1–2 %:iin käynneistä.

Kuva 23. Naisten ja miesten osuus (%) kansallispuistokävijöissä vuosina 2000–2019.

Kuva 24. Kansallispuistokävijöiden keski-ikä vuosina 2000–2019.

Kuva 25. Ulkomaalaisten osuus kansallispuistokävijöistä 2000–2019.

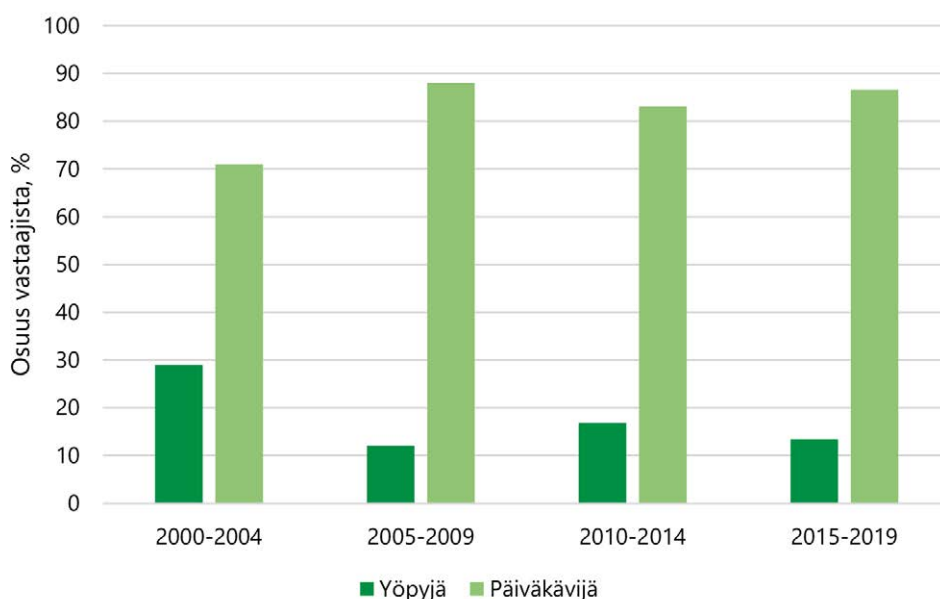
4.2 Kansallispuistokäyntiin liittyvät tekijät 2000–2019

4.2.1 Kaupunkiseutupuistokäyntiin liittyvät tekijät

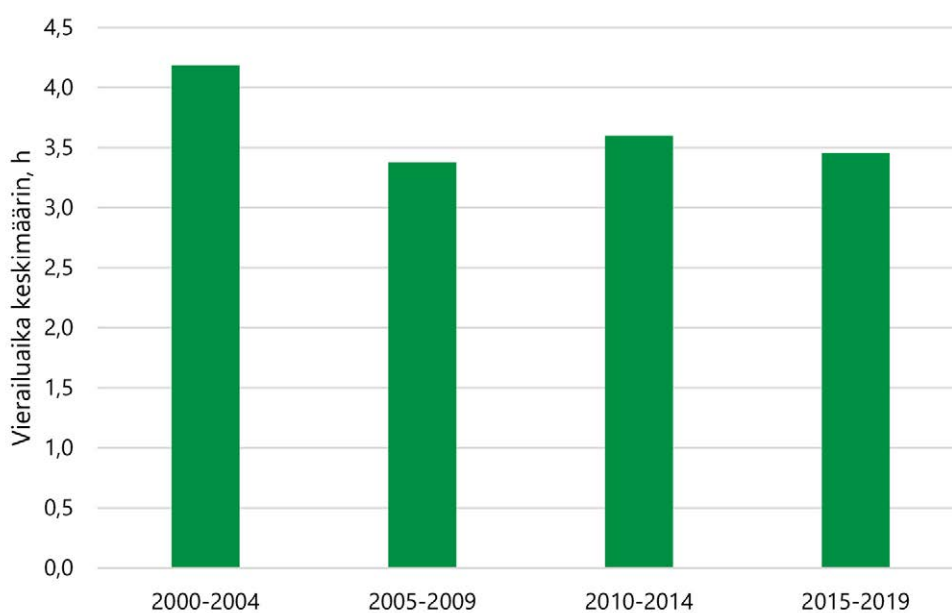
Kaupunkiseutupuistojen kävijät ovat olleet pääasiassa päiväkävijöitä (kuva 26). Ensimmäisellä tarkastelujaksolla 2000–2004 päiväkävijöiden osuus oli alimmillaan osuuden

ollessa 71 prosenttia. Vuosina 2005–2019 päiväkävijöiden osuus vierailijoista nousi yli 80 prosenttiin, ja osuus oli korkeimmillaan 2005–2009 (88 %).

Päiväkäyntien keskimääräinen kesto on hieman lyhentynyt ensimmäisen tarkastelujakson jälkeen (kuva 27). Päiväkäynnin kesto oli ensimmäisen tarkasteluajanjakson aikana pisin, 4,2 tuntia, jonka jälkeen pituuden kesto lyheni noin 3,5 tuntiin.

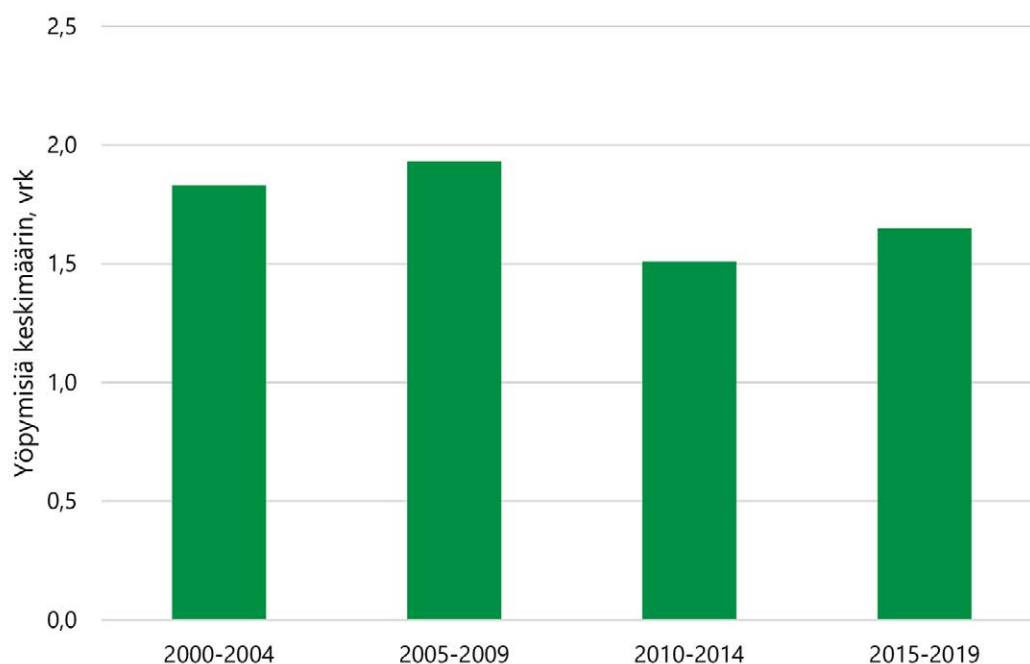
Kuva 26. Yöpyjien ja päiväkävijöiden osuus kaupunkiseutupuistoissa 2000–2019.

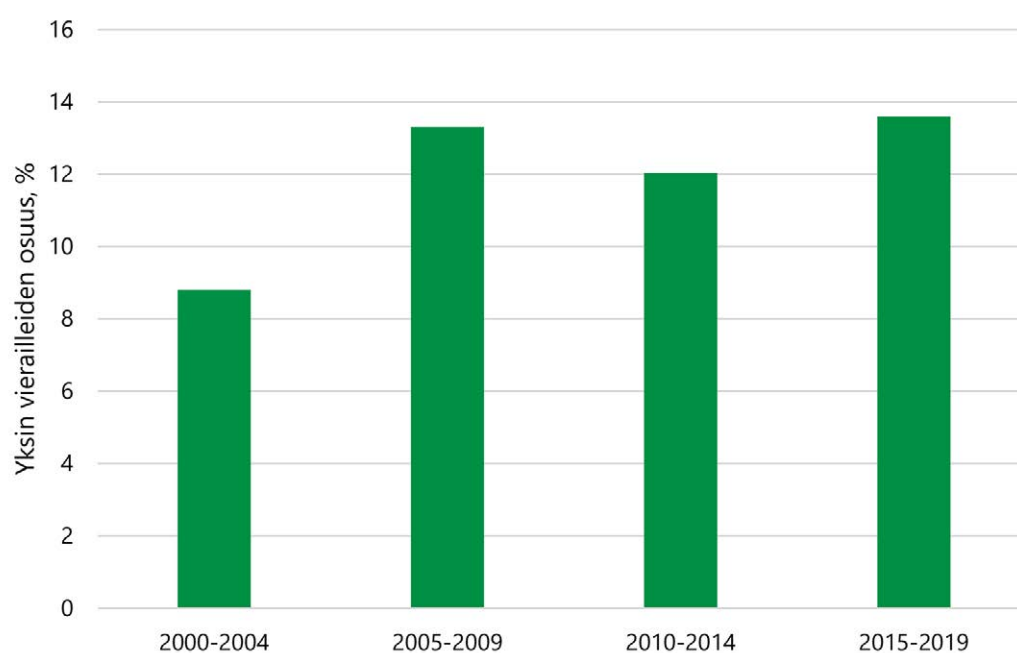
Kuva 27. Päiväkäynnin keskimääräinen kesto tunteina kaupunkiseutupuistoissa 2000–2019.

Yöpymisten keskimääräinen kesto oli koko kahdenkymmenen vuoden tarkastelujakson ajan alle kaksi vuorokautta (kuva 28). Pissimmillään keskimääräinen viipymä oli 2005–2009 (1,9 vrk) ja lyhimmillään 2010–2014 (1,5 vrk).

Yksin vierailleiden kävijöiden osuus kaupunkiseutupuistoissa on kasvanut ensimmäisen tarkastelujakson jälkeen 8,8 prosentista yli 12 prosenttiin (kuva 29). Korkeimmillaan osuus oli 2015–2019, 13,6 prosenttia. Jonkun seurassa tai osana seuruetta matkusta-

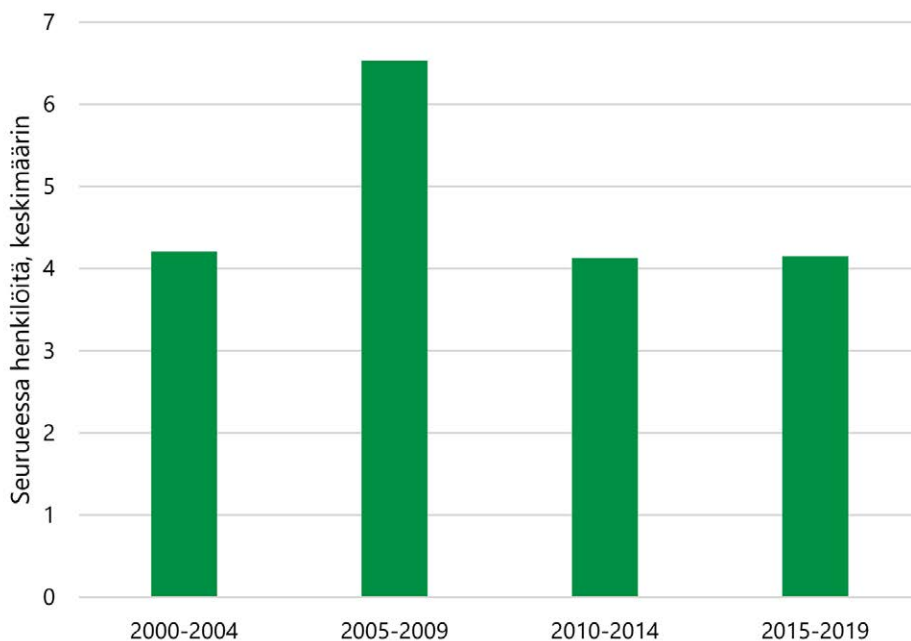
Kuva 28. Kaupunkiseutupuistossa yöpyneiden keskimääräinen viipymä vuorokausina 2000–2019.

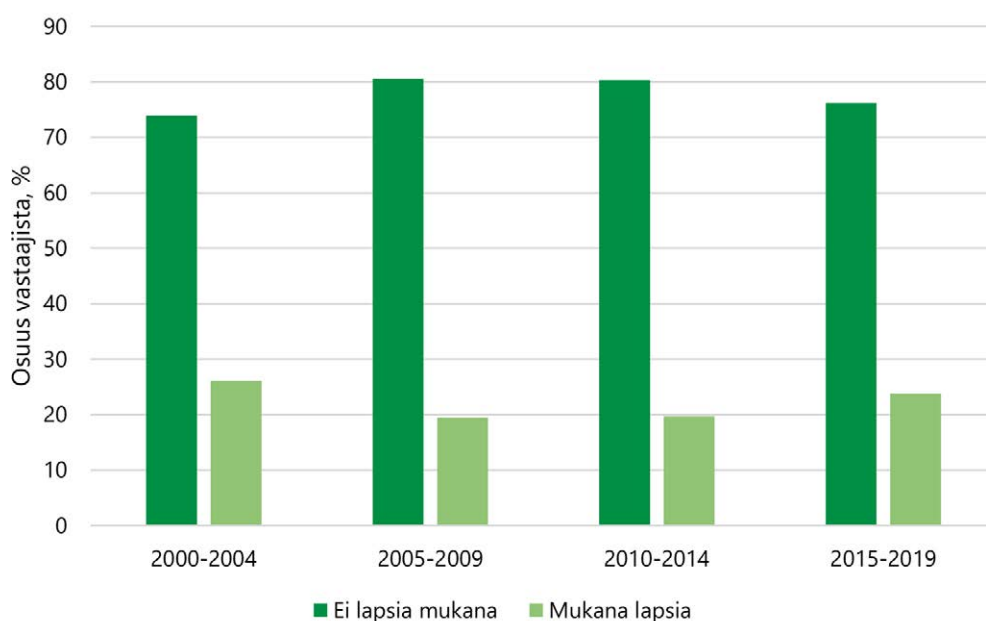
Kuva 29. Yksin vierailleiden osuus kaupunkiseutupuistokävijöistä 2000–2019.

neiden osuus on näin ollen ollut yli 85 prosenttia. Seurueen koko on ollut 2000–2004 ja 2010–2019 keskimäärin neljä henkilöä (kuva 30). Toinen tarkasteluajanjakso poikkeaa muista, sillä 2005–2009 seurueessa oli mukana keskimäärin 6,5 henkilöä. Lasten kanssa vierailteiden osuus vaihteli koko tarkasteluajan aikana 19,5 prosentista 26 prosenttiin

(kuva 31). Lasten kanssa vierailteiden osuus oli korkeimmillaan 2000–2004 osuuden laskiessa alle 20 prosenttiin vuosien 2005 ja 2014 välisenä aikana. Osuus nousi jälleen viimeisen tarkasteluajan aikana, jolloin noin 24 prosenttia ilmoitti matkaseurueessaan olevan lapsia.

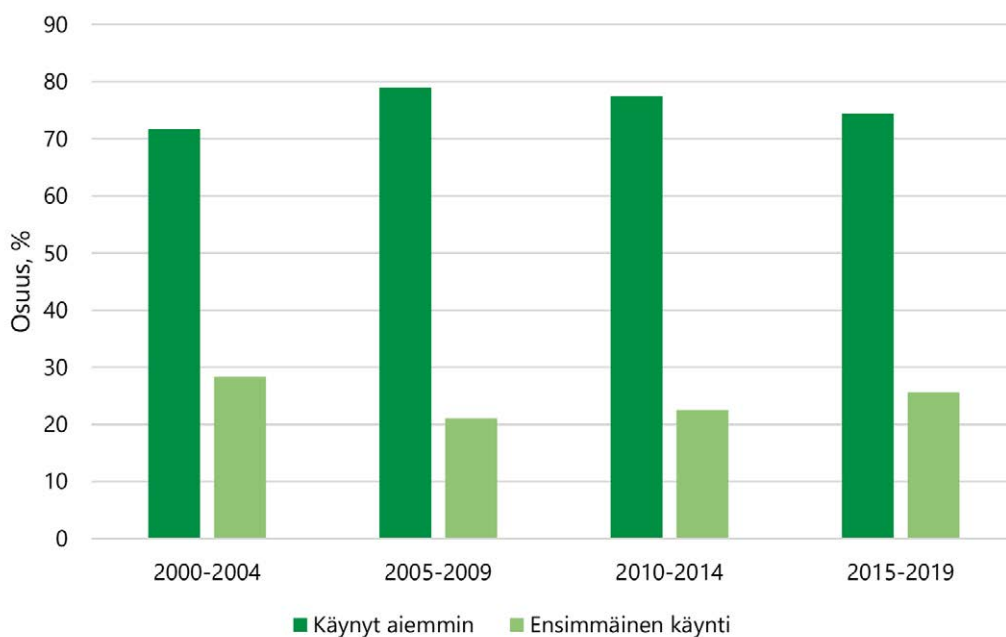
Kuva 30. Matkaseurueen keskimääräinen koko kaupunkiseutupuistoissa 2000–2019.

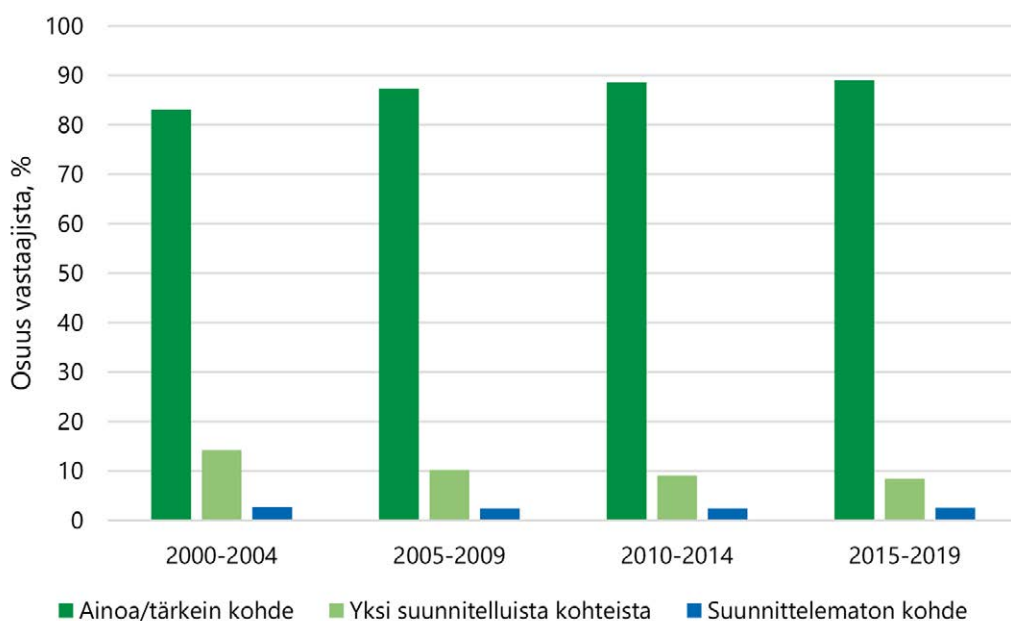
Kuva 31. Ilman lapsia ja lasten kanssa vierailteiden osuudet kaupunkiseutupuistoissa 2000–2019.

Suurin osa kaupunkiseutupuistokävijöistä oli vierailut käymässä kansallispuistossa myös aiemmin (kuva 32). Aiemmin käyneiden osuus oli yli 70 prosenttia koko tarkasteluajan ajan. Korkeimmillaan ensikertaisten osuus oli 2000–2004 (28,3 %) osuuden laskiessa lähemmäs 20 prosenttia 2005–2014. Viimeisellä tarkastelujaksolla ensikertaisten osuus nousi jälleen yli 25 prosenttiin.

Koko tarkasteluajan aikana kaupunkiseutupuisto oli yhä suuremmalle osuudelle ainoa tai tärkein kohde; 2000–2004 puisto oli ainoa kohde 83,1 prosentille ja 2015–2019 jo 89 prosentille (kuva 33). Kaupunkiseutupuisto oli suunnittelematon kohde vain noin 2,5 prosentille koko kahdenkymmenen vuoden tarkasteluajan aikana.

Kuva 32. Kaupunkiseutupuistossa aiemmin vierailneiden ja ensimmäistä kertaa käyneiden osuudet vuosina 2000–2019.

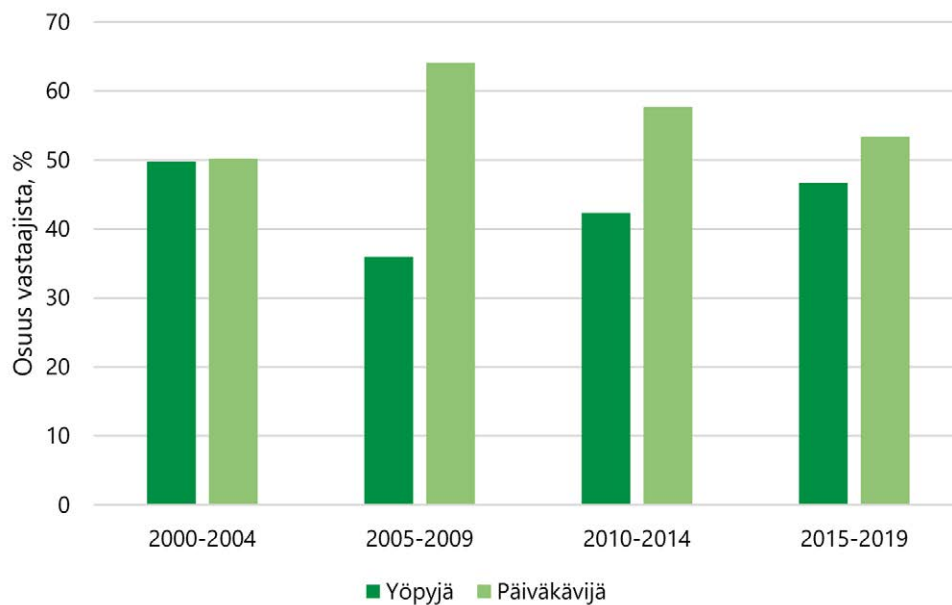

Kuva 33. Kaupunkiseutupuiston tärkeys matkakohteena 2000–2019.

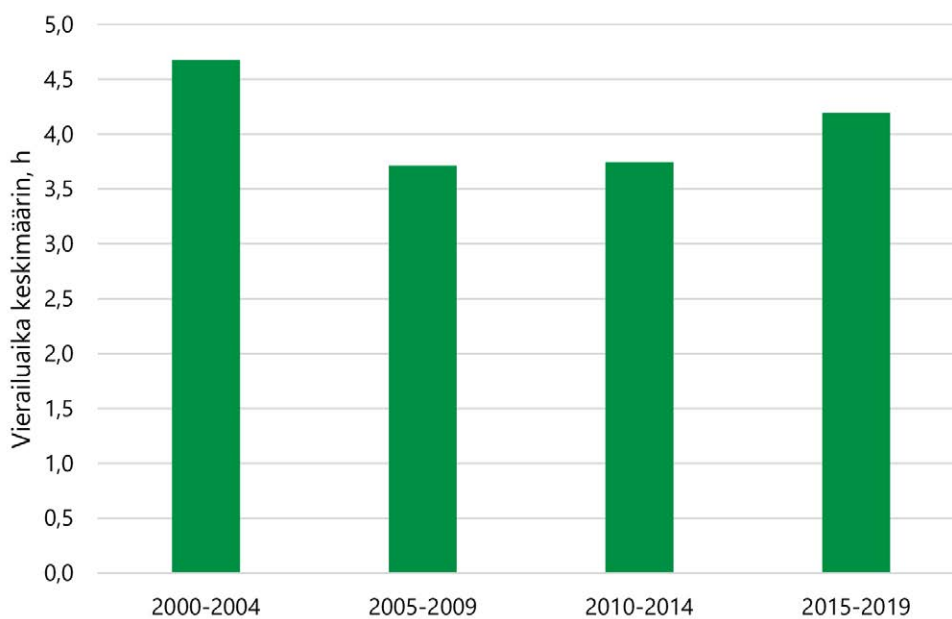
4.2.2 Taajamapuistokäyntiin liittyvät tekijät

Taajamapuistokävijät jakaantuivat ensimmäisen tarkastelujakson aikana tasaisesti päiväkävijöihin ja yöpyjiin (kuva 34). Tämän jälkeen päiväkävijöiden osuus kasvoi toisella tarkastelujaksolla noin 65 prosenttiin, minkä jälkeen päiväkävijöiden osuus alkoi vähitellen pienentyä ja yöpyjien osuus vastaavasti kasvaa.

Taajamapuistoihin tehtyjen päiväkäyntien keskimääräinen kesto on hieman lyhentynyt ensimmäisen tarkastelujakson jälkeen (kuva 35). Päiväkäynnin kesto oli ensimmäisen tarkasteluajanjakson aikana pisin, 4,7 tuntia, jonka jälkeen pituuden kesto lyheni 3,7 tuntiin. Viimeisellä tarkastelujaksolla käynnin kesto piteni jälleen yli neljään tuntiin.

Kuva 34. Yöpyjien ja päiväkävijöiden osuus taajamapuistoissa 2000–2019.

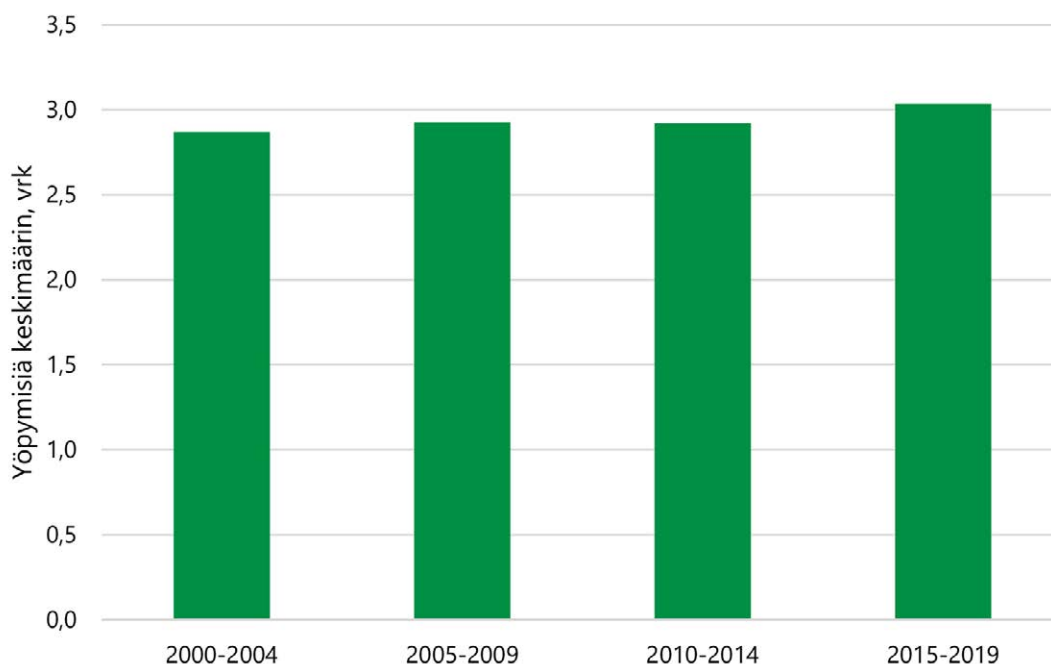

Kuva 35. Päiväkäynnin keskimääräinen kesto tunteina taajamapuistoissa 2000–2019.

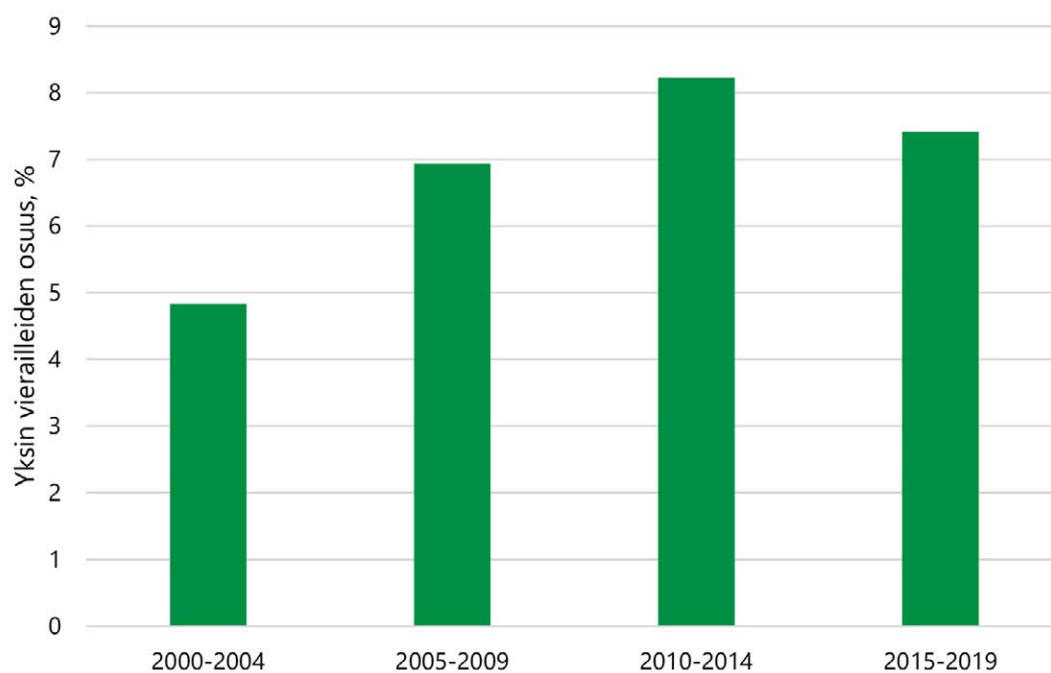

Yöpymisten keskimääräinen kesto oli koko tarkastelujakson ajan noin kolme vuorokautta (kuva 36). Yöpyjien viipymän keskiarvo nousi kuitenkin vähitellen koko tarkastelujakson ajan ja pisimmillään keskimääräinen viipymä oli 2015–2019 (3 vrk).

Yksin vierailleiden kävijöiden osuus taajamapuistoissa kasvoi alle viidestä prosentista hieman yli kahdeksaan ensimmäisen kolmen tarkastelujakson aikana (kuva 37). Viimeisellä tarkastelujaksolla osuus laski hieman, jolloin yksin vierailleiden osuus oli 7,4 prosenttia.

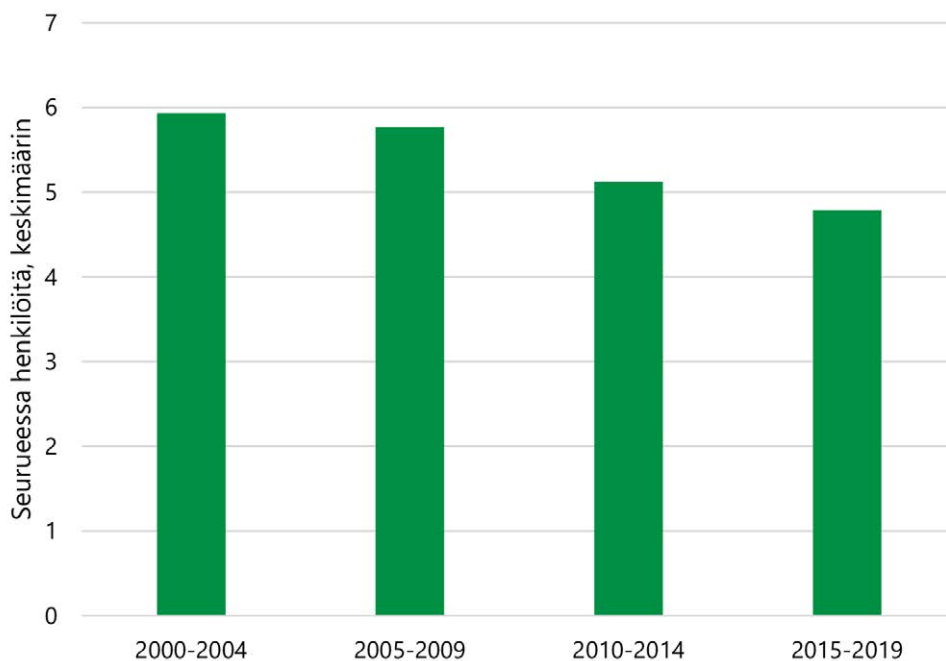
Kuva 36. Taajamapuistossa yöpyneiden keskimääräinen viipymä vuorokausina 2000–2019.

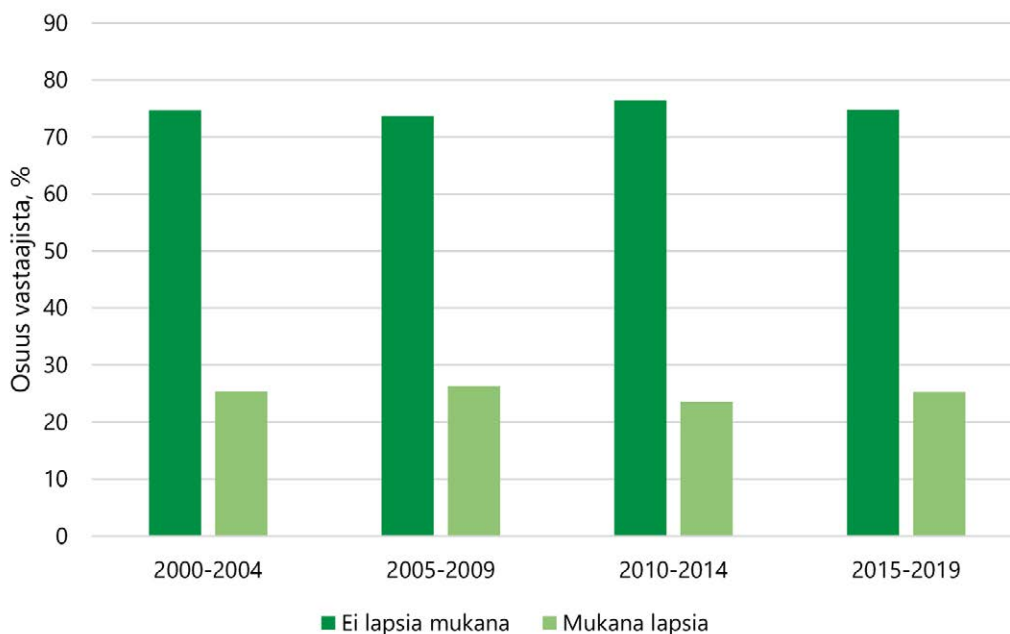
Kuva 37. Yksin vierailleiden osuus taajamapuistokävijöistä 2000–2019.

Seurueessa tai jonkun seurassa matkustaneiden keskimääräinen ryhmän koko pieneni koko 20 vuoden tarkastelujakson ajan (kuva 38). Seurueen koko oli 2000–2004 keskimäärin kuusi henkilöä ja 2015–2019 seurueen koko oli laskenut alle viiteen. Lasten kanssa vierailneiden osuus oli koko tarkastelujakson aikana

noin 25 prosenttia (kuva 39). Osuus vaihteli kuitenkin hieman tarkastelujaksoittain, ja lasten kanssa vierailneiden osuus oli korkeimmillaan 2005–2009 (26,1 %) ja alimmillaan 2010–2014 (23,6 %). Osuus nousi viimeisen tarkastelujakson aikana, jolloin 25,3 prosenttia ilmoitti matkaseurueessaan olevan lapsia.

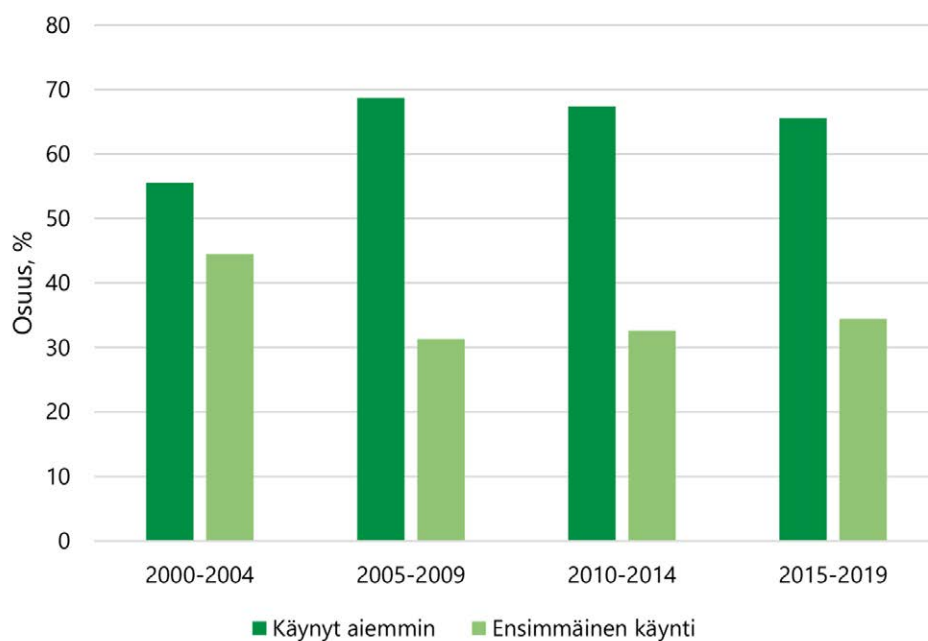
Kuva 38. Matkaseurueen keskimääräinen koko taajamapuistoissa 2000–2019.

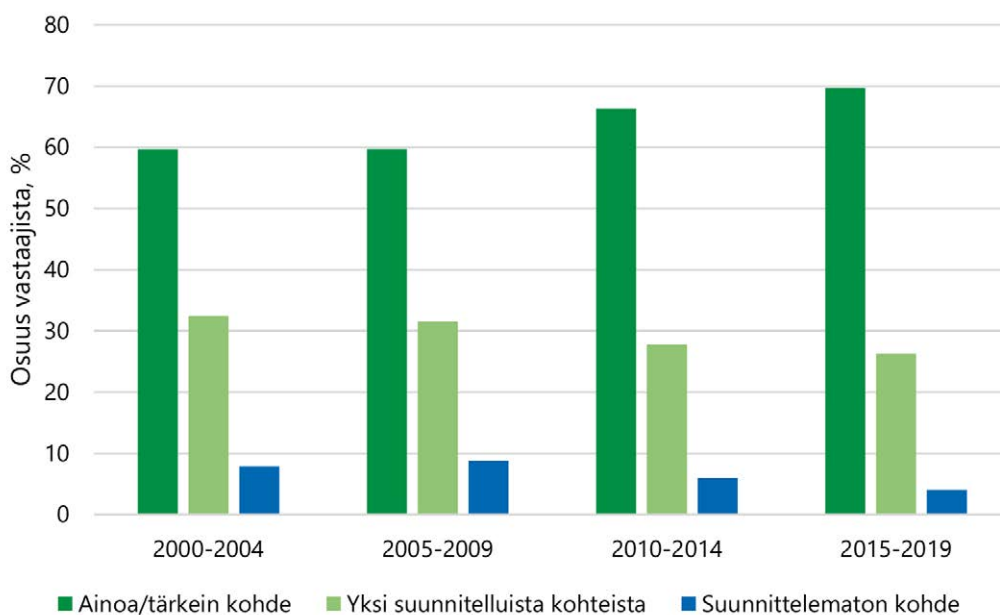
Kuva 39. Ilman lapsia ja lasten kanssa vierailneiden osuudet taajamapuistoissa 2000–2019.

Suurin osa taajamapuistokävijöistä oli vierailut käymässä kansallispuistossa myös aiemmin (kuva 40). Ensimmäisellä tarkastelujaksolla ensikertaa puistossa käyneiden osuus oli suurimmillaan, noin 45 prosenttia. Tämän jälkeen ensikertalaisten osuus pieneni reiluun 30 prosenttiin ja vastaavasti kolmella viimeisellä tarkastelujaksolla aiemmin käyneiden osuus oli noin kaksi kolmasosaa.

Suurelle osalle taajamapuistokävijöistä kansallispuisto oli matkan tai käynnin ainoa tai tärkein kohde (kuva 41). Taajamapuiston merkitys tärkeimpänä tai ainoana matkakohdeena kasvoi koko kahdenkymmenen vuoden tarkastelujakson ajan; 2000–2004 taajamapuisto oli ainoa kohde 59,7 prosentille vierailijoista ja 2015–2019 69,7 prosentille. Taajamapuistossa vieraili 2010-luvulla yhä harvemmin sellaisia, joille puisto oli ennalta suunnitteleman kohde matkan varrella.

Kuva 40. Taajamapuistossa aiemmin vierailneiden ja ensimmäistä kertaa käyneiden osuudet vuosina 2000–2019.

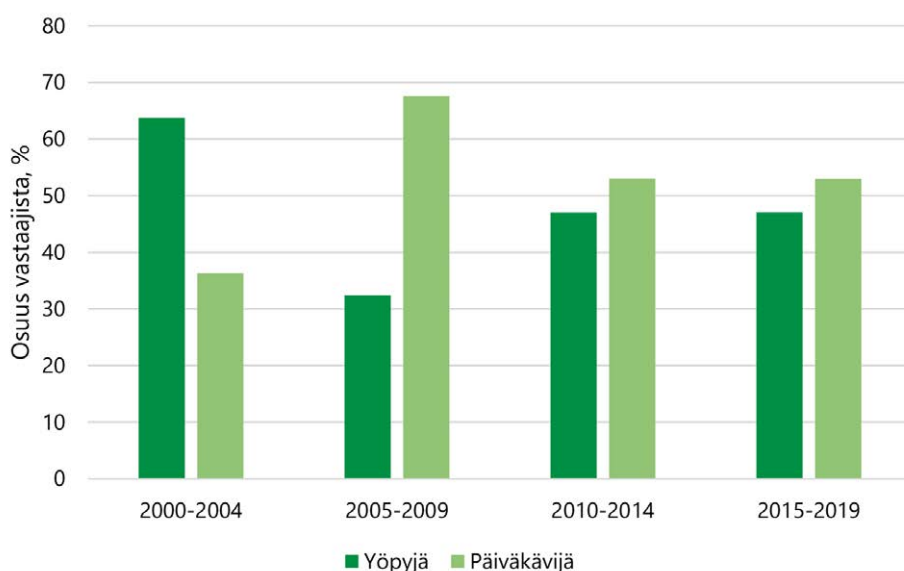

Kuva 41. Taajamapuiston tärkeys matkakohteena 2000–2019.

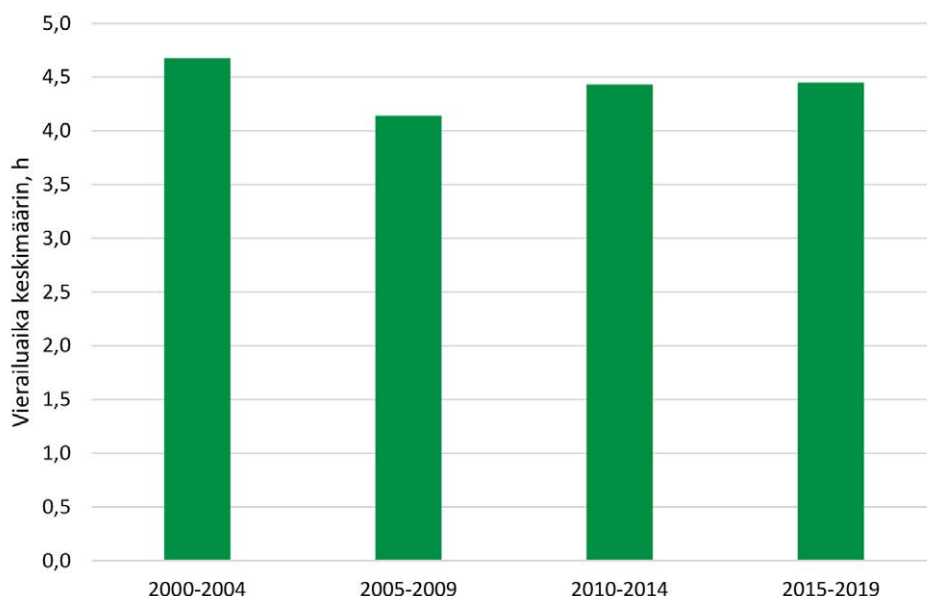
4.2.3 Maaseutupuistokäyntiin liittyvät tekijät

Maaseutupuistokävijöistä lähes 65 prosenttia yöpyi vierailunsa aikana puistossa ensimmäisen tarkastelujakson aikana (kuva 42). Tämän jälkeen päiväkävijöiden ja yöpyjien suhde muuttui päinvastaiseksi päiväkävijöiden osuuden ollessa noin 68 prosenttia maaseutupuistokävijöistä 2005–2009. Päiväkävijöiden ja yöpyjien välinen suhde tasaantui 2010-luvulla päiväkävijöiden osuuden pysyessä kuitenkin hieman suurempana.

Maaseutupuistoihin tehtyjen päiväkäyntien keskimääräinen kesto on hieman lyhentynyt ensimmäisen tarkastelujakson jälkeen (kuva 43). Päiväkäynnin kesto oli ensimmäisen tarkasteluajanjakson aikana pisin, lähes 4,7 tuntia, minkä jälkeen pituuden kesto lyheni noin 4,1 tuntiin toisella tarkastelujaksolla. Tämän jälkeen päiväkäynnin pituus kasvoi jälleen hieman ja pysyi noin 4,4 tunnissa 2010–2019.

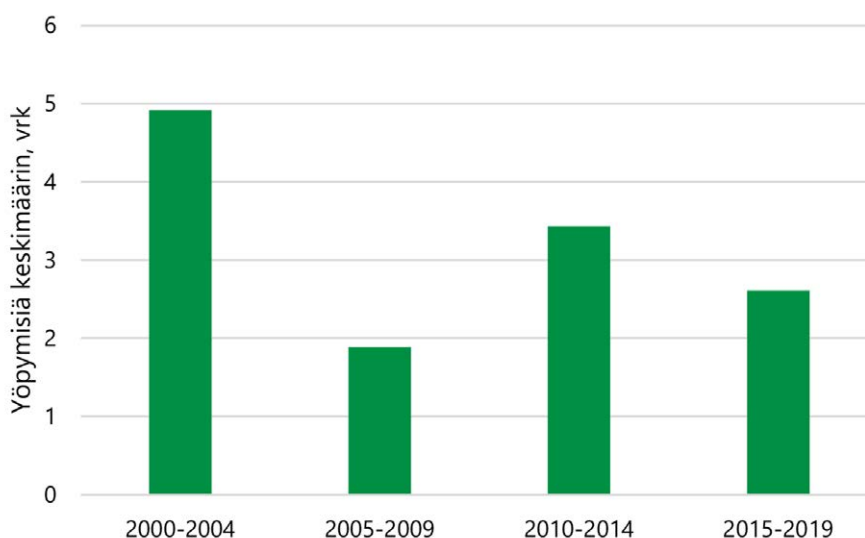
Kuva 42. Yöpyjien ja päiväkävijöiden osuus maaseutupuistoissa 2000–2019.

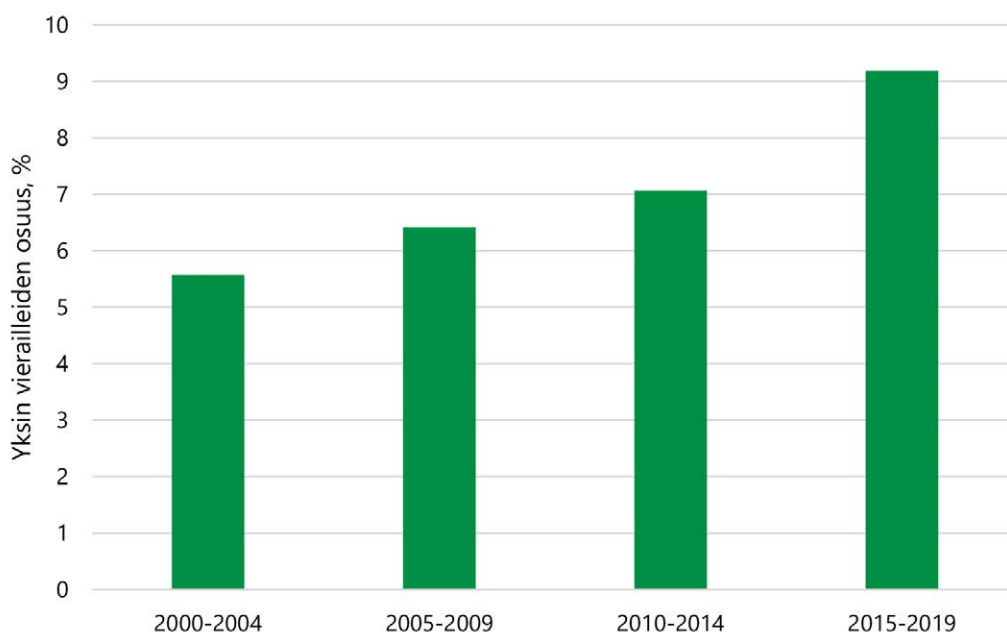
Kuva 43. Päiväkäynnin keskimääräinen kesto tunteina maaseutupuistoissa 2000–2019.

Yöpymisten keskimääräinen kesto oli pisimmillään ensimmäisellä tarkasteluajanjaksolla, noin viisi vuorokautta (kuva 44). Tämän jälkeen yöpyjien keskimääräinen viipymä lyheni hieman alle kahteen vuorokauteen. Viipymä piteni jälleen 2010-luvulla mutta ei kuitenkaan palautunut 2000–2004 tasolle; 2010–2014 keskimääräinen viipymä oli 3,4 ja 2015–2019 2,6 vuorokautta.

Yksin vierailleiden kävijöiden osuus maaseutupuistoissa kasvoi noin viidestä ja puolesta prosentista hieman yli yhdeksään koko tarkastelujakson aikana (kuva 45). Osuus nousi erityisesti 2010-luvulla, 7,1 prosentista 2010–2014 9,2 prosenttiin 2015–2019. Seurueessa tai jonkun seurassa matkustaneiden keskimääräinen ryhmän koko oli kahden ensimmäisen tarkastelujakson (2000–2009) ai-

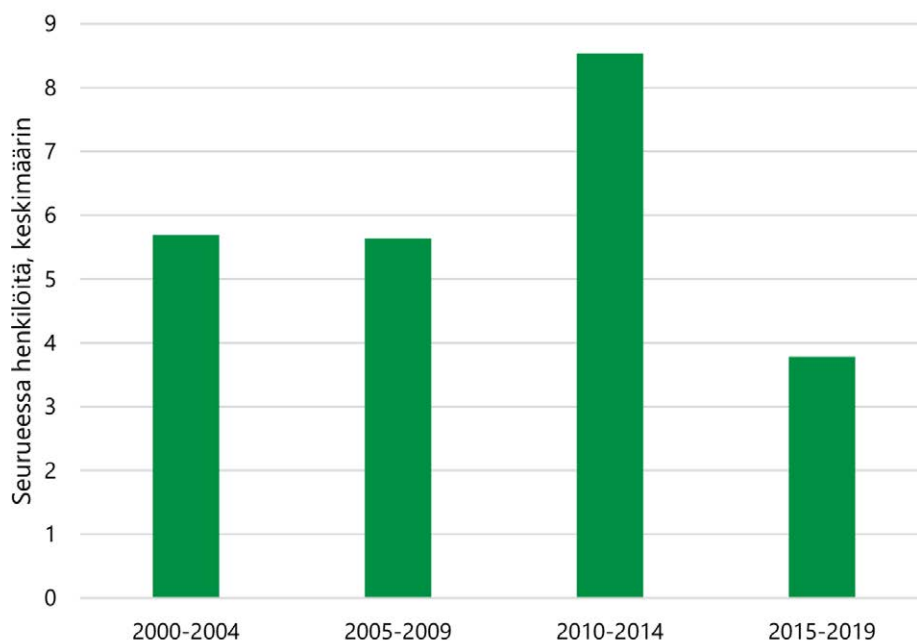
Kuva 44. Maaseutupuistossa yöpyneiden keskimääräinen viipymä vuorokausina 2000–2019.

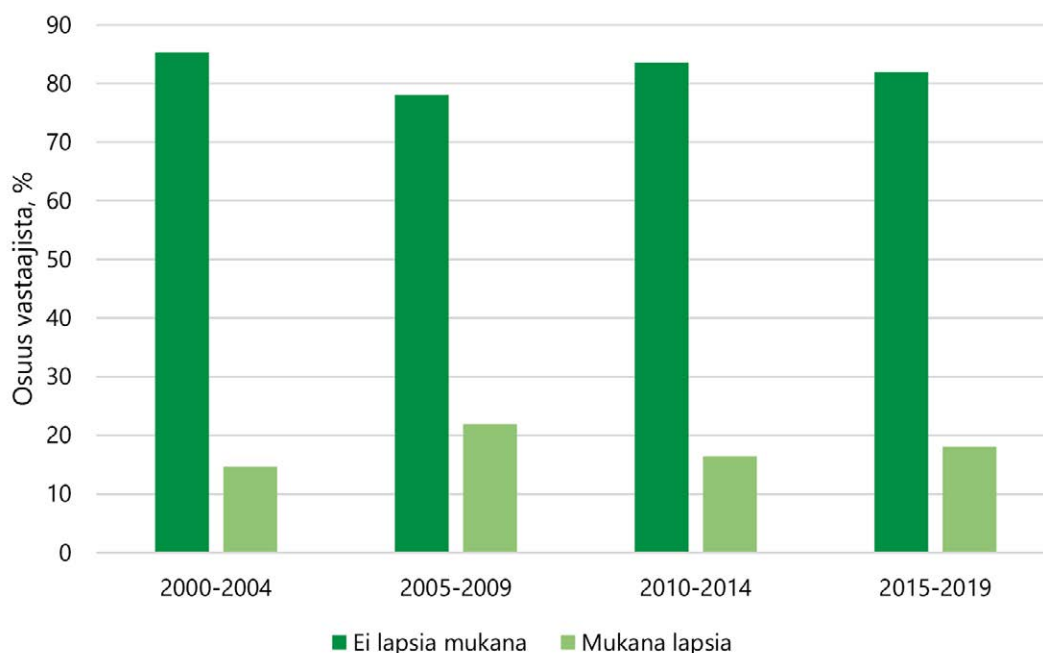
Kuva 45. Yksin vierailleiden osuus maaseutupuistokävijöistä 2000–2019.

kana hieman alle kuusi henkilöä (kuva 46). Seurueen keskimääräinen koko kasvoi kolmannella tarkastelujaksolla lähes yhdeksään, kunnes jälleen tippui alimmilleen koko 20 vuoden tarkastelun aikana ollen 2015–2019 alle neljä. Lasten kanssa vierailien osuus oli lähes koko tarkastelujakson ajan alle 20

prosenttia, pois lukien 2005–2009, jolloin lasten kanssa samassa seurueessa matkustavia oli 22 prosenttia (kuva 47). Vähiten lasten kanssa matkustajia oli 2000–2004. Lasten osuus matkaseurueesta pieneni myös 2010–2014, minkä jälkeen se jälleen nousi 18 prosenttiin 2015–2019.

Kuva 46. Matkaseurueen keskimääräinen koko maaseutupuistoissa 2000–2019.

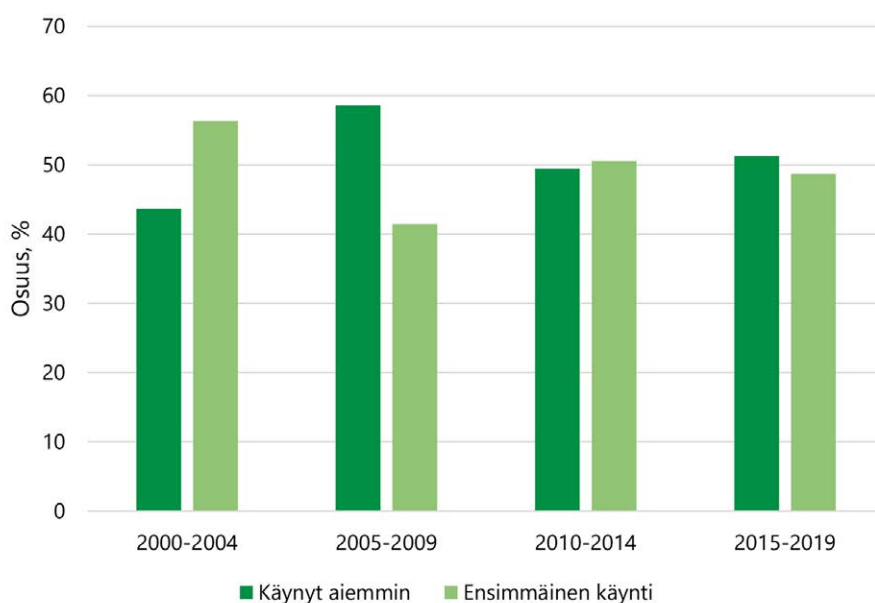
Kuva 47. Ilman lapsia ja lasten kanssa vierailien osuudet maaseutupuistoissa 2000–2019.

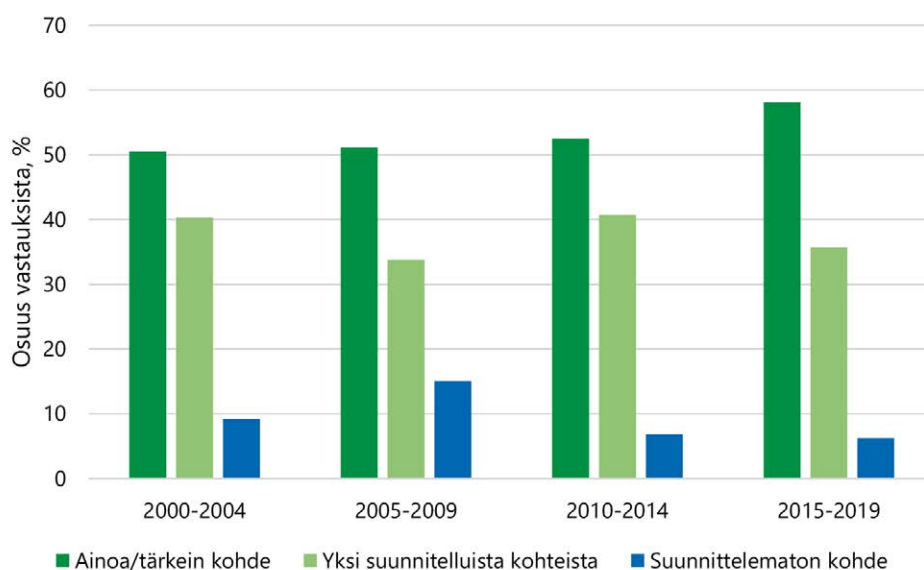
Verrattuna muihin puistoluokkiin, maaseutupuistokävijöiden joukossa oli eniten sellaisia kävijöitä, jotka eivät olleet aiemmin vierailleet käymässä kansallispuistossa. Tarkastelujaksolla 2000–2004 ensimmäistä kertaa puistossa käyvien osuus oli suurimmillaan (56,3 %), minkä jälkeen ensikertalaisten osuus pieneni noin 40 prosenttiin (kuva 48). Kahden viimeisen tarkastelujakson aikana (2010–2019) ensimmäistä kertaa puistossa käyneiden ja aiemmin käyneiden osuus tasaantui, mutta suhde muuttui niin, että 2010–2014

puistossa kävi hieman enemmän ensikertalaisia ja 2015–2019 puistossa jo aiemmin käyneitä.

Maaseutupuiston merkitys tärkeimpänä tai ainoana matkakohteena kasvoi koko kahdenkymmenen vuoden tarkastelujakson ajan; 2000–2004 taajamapuisto oli ainoa kohde 50,5 prosentille vierailijoista ja 2015–2019 58,1 prosentille (kuva 49). Lisäksi maaseutupuistossa vieraili 2010-luvulla yhä harvemmin sellaisia, joille puisto oli ennalta suunnitteleman kohde matkan varrella.

Kuva 48. Maaseutupuistossa aiemmin vierailneiden ja ensimmäistä kertaa käyneiden osuudet vuosina 2000–2019.

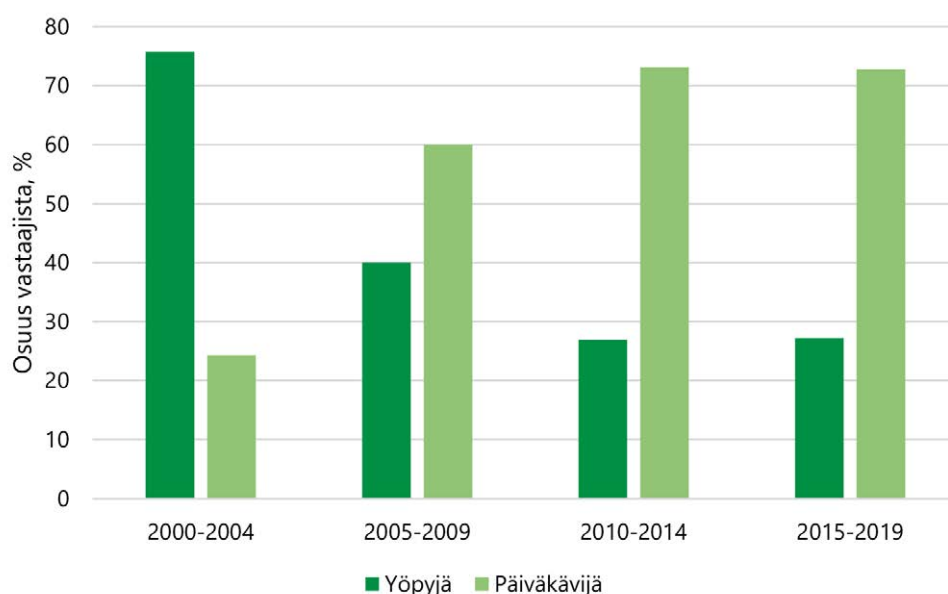

Kuva 49. Maaseutupuiston tärkeys matkakohteena 2000–2019.

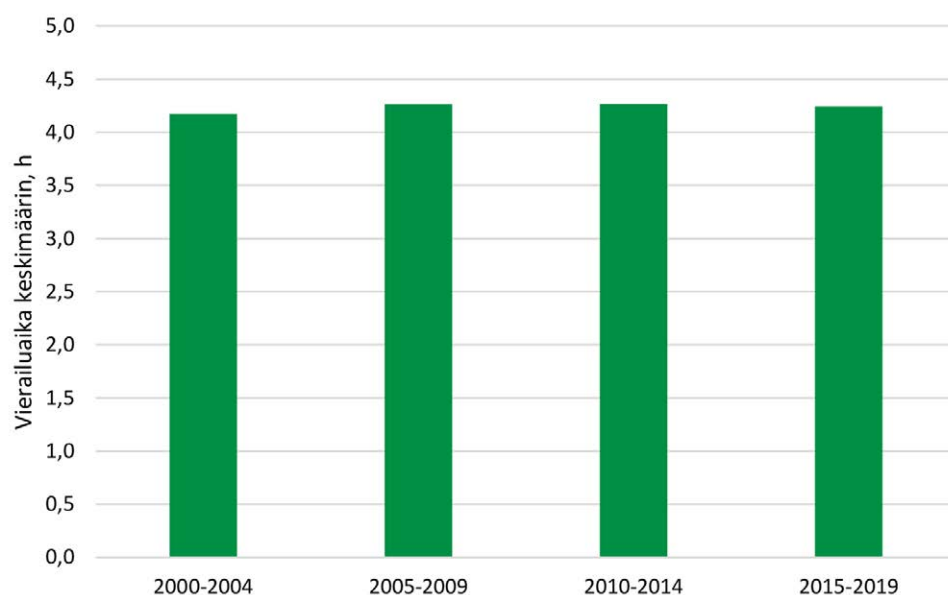
4.2.4 Matkailukeskuspuistokäyntiin liittyvät tekijät

Matkailukeskuspuistokävijöistä yli kolme neljäsosaa oli yöpyjiä ensimmäisellä tarkastelujaksolla (kuva 50). Tämän jälkeen päiväkävijöiden osuus kasvoi toisella tarkastelujaksolla 60 prosenttiin ja edelleen 2010-luvulla 73 prosenttiin.

Matkailukeskuspuistoihin tehtyjen päiväkäyntien keskimääräinen kesto oli koko 20 vuoden tarkastelujakson ajan hieman yli neljä tuntia (kuva 51). Päiväkäynnin kesto pidentyi hieman toisen tarkastelujakson aikana, minkä jälkeen kesto on ollut keskimäärin neljä tuntia ja 15 minuuttia. Kaiken kaikkiaan matkailukeskuspuistoihin suunnattujen päiväkäyntien kesto on säilynyt lähes samana.

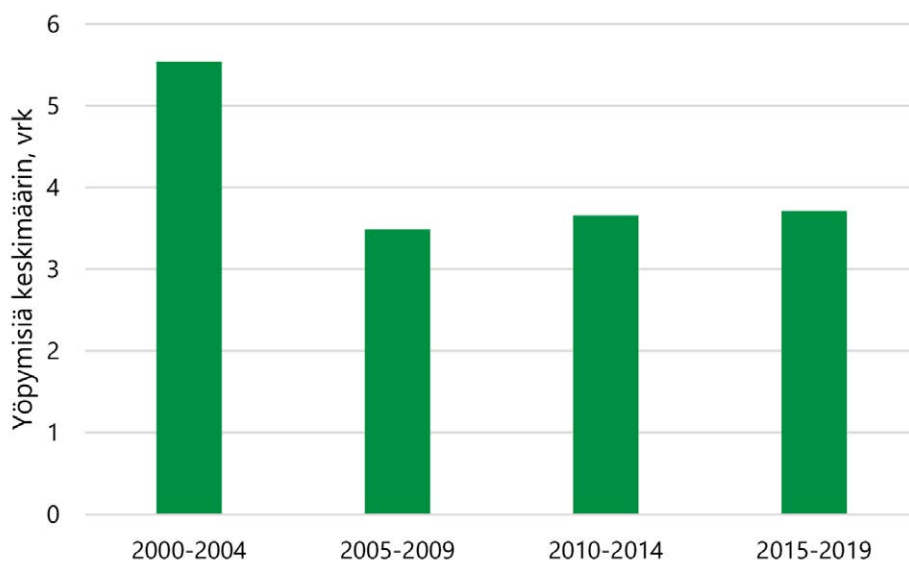
Kuva 50. Yöpyjien ja päiväkävijöiden osuus matkailukeskuspuistoissa 2000–2019.

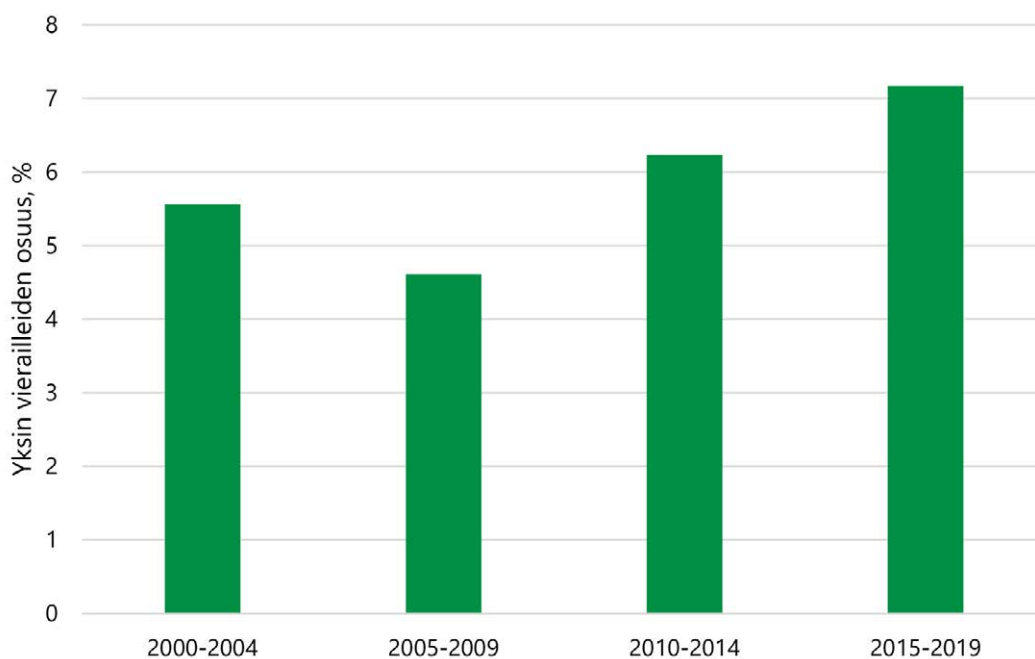
Kuva 51. Päiväkäynnin keskimääräinen kesto tunteina matkailukeskuspuistoissa 2000–2019.

Yöpymisten keskimääräinen kesto oli pisimmillään ensimmäisen tarkastelujakson aikana, jolloin myös yöpyjien osuus puistokävijöistä oli suurempi. Yöpyjien viipymä 2000–2004 oli keskimäärin viisi ja puoli vuorokautta, minkä jälkeen yöpymisten keskimääräinen kesto vakiintui noin kolmeen ja puoleen vuorokauteen (kuva 52).

Yksin vierailleiden kävijöiden osuus matkailukeskuspuistoissa oli ensimmäisellä tarkastelujaksolla noin viisi ja puoli prosenttia, minkä jälkeen osuus laski 2005–2009 noin prosentin verran (kuva 53). Toisen tarkastelujakson jälkeen yksin vierailleiden osuus kasvoi 2010–2014 noin kuuteen ja 2015–2019 noin seitsemään prosenttiin.

Kuva 52. Matkailukeskuspuistossa yöpyneiden keskimääräinen viipymä vuorokausina 2000–2019.

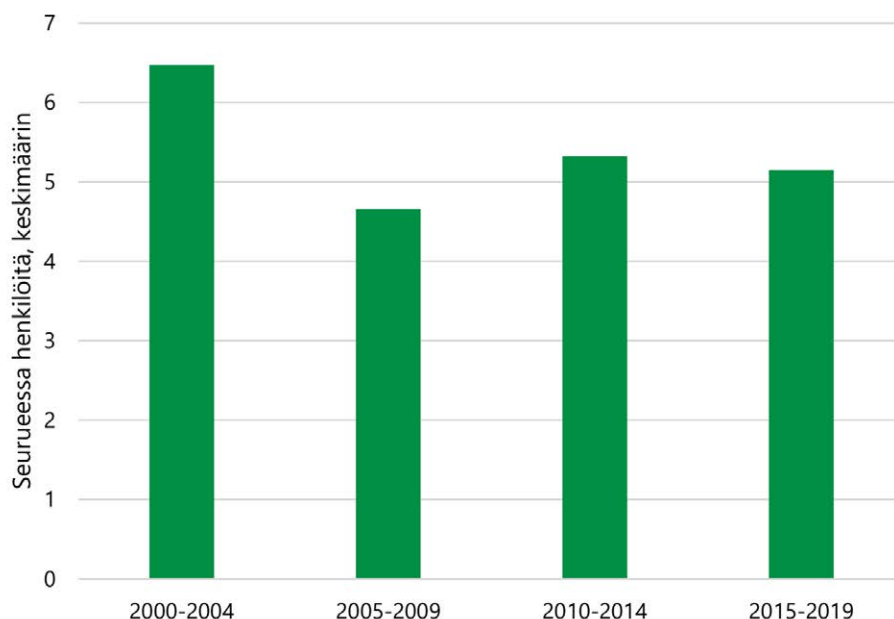

Kuva 53. Yksin vierailleiden osuus matkailukeskuspuistokävijöistä 2000–2019.

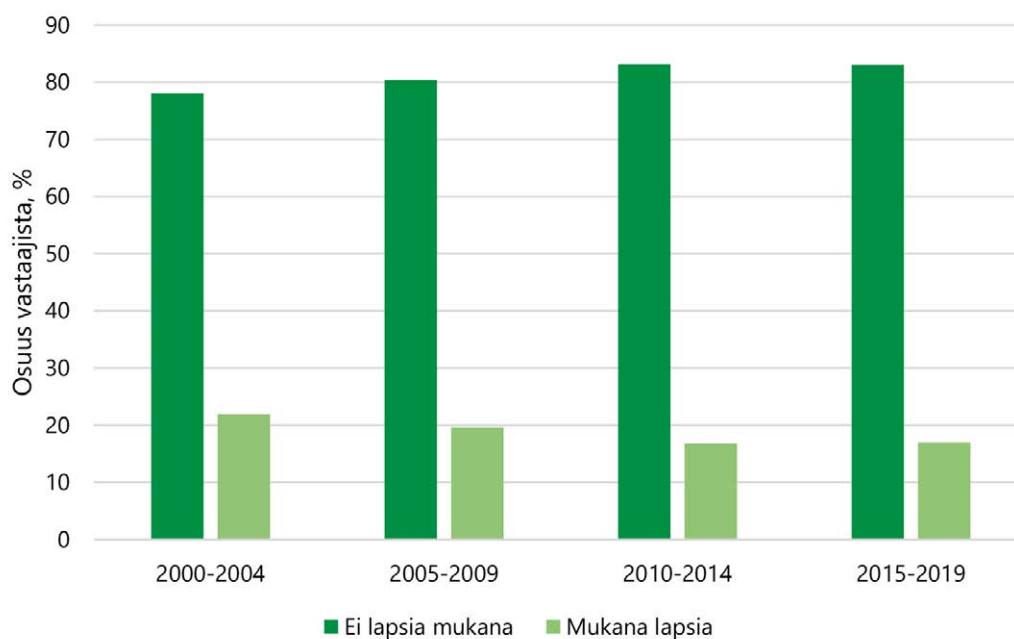
Seurueessa tai jonkun seurassa matkustaneiden keskimääräinen ryhmän koko pieneni jakson 2000–2004 noin 6,5:stä noin neljään ja puoleen 2005–2009 (kuva 54). Tämän jälkeen seurueen koko nousi hieman ja 2010-luvulla seurueen keskimääräinen koko oli hieman yli viisi (5,1–5,3). Lasten kanssa vierail-

leiden osuus pieneni reilusta 20 prosentista noin 17 prosenttiin koko 20 vuoden tarkastelujakson aikana (kuva 55).

Suurin osa matkailukeskuspuistokävijöistä oli käynyt vierailemassaan kansallispuistossa jo aiemmin (kuva 56). Ensimmäisellä, kolmannella ja neljännellä tarkastelujaksolla ai-

Kuva 54. Matkaseurueen keskimääräinen koko matkailukeskuspuistoissa 2000–2019.

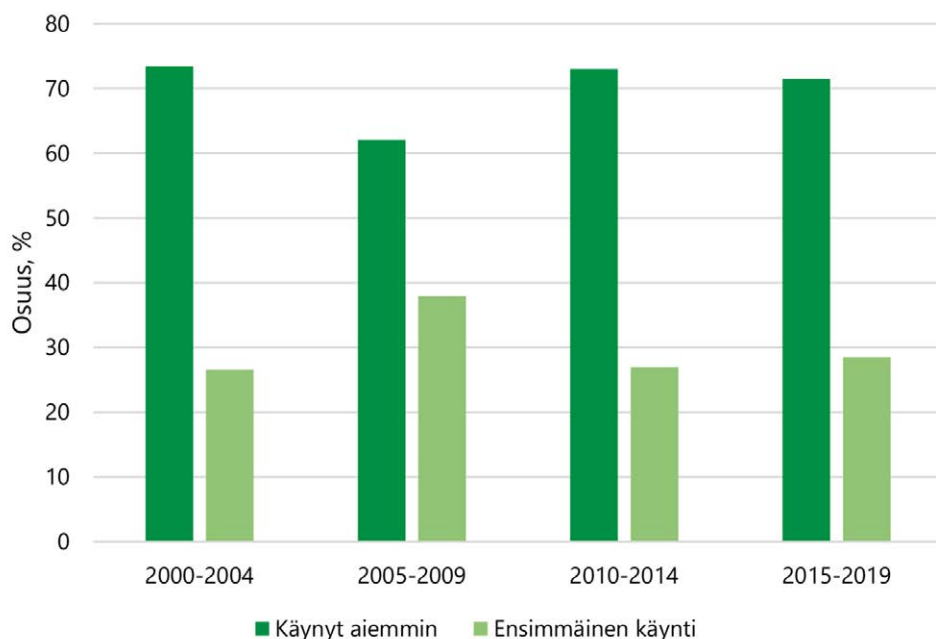

Kuva 55. Ilman lapsia ja lasten kanssa vierailleiden osuudet matkailukeskuspuistoissa 2000–2019.

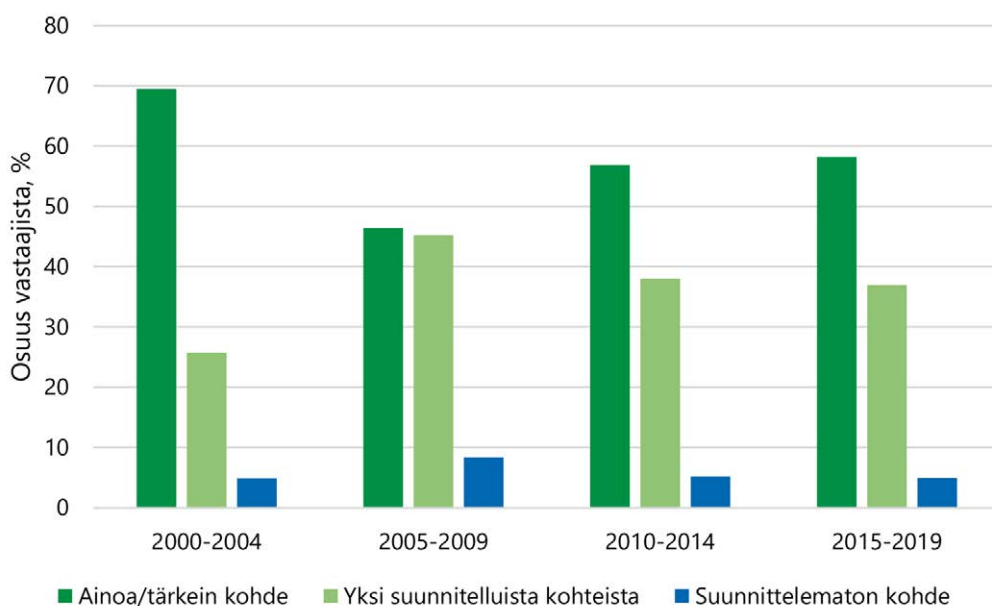
emmin vierailijien osuus oli yli 70 prosenttia. Toisella tarkastelujaksolla ensimmäistä kertaa puistossa käyvien osuus oli suurimmillaan (lähes 40 %). Matkailukeskuspuistokävijät ovat siis suureksi osaksi alueelle palaavia asiakkaita.

Matkailukeskuspuiston merkitys matkakohteena on vaihdellut vuosien saatossa. Ensimmäisen tarkastelujakson aikana matkai-

lukeskuspuisto oli lähes 70 prosentille matkan tärkein tai ainoa kohde (kuva 57). Tämän jälkeen matkailukeskuspuisto oli yhä suuremmalle osalle yksi kohde matkan muiden suunniteltujen kohteiden joukossa. Jälkimmäisen kahden tarkastelujakson aikana (2010–2019) matkailukeskuspuisto oli matkan tärkein tai ainoa kohde lähes 60 prosentille vierailijista.

Kuva 56. Matkailukeskuspuistossa aiemmin vierailijien ja ensimmäistä kertaa käyneiden osuudet vuosina 2000–2019.

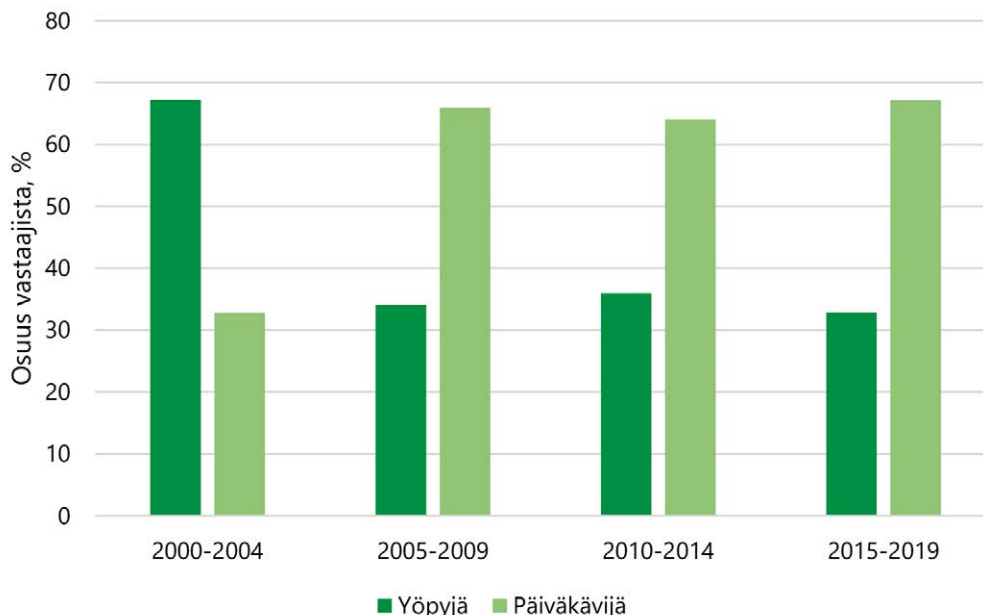
Kuva 57. Matkailukeskuspuiston tärkeys matkakohteena 2000–2019.

4.2.5 Käyntiin liittyvät tekijät kaikissa puistoissa

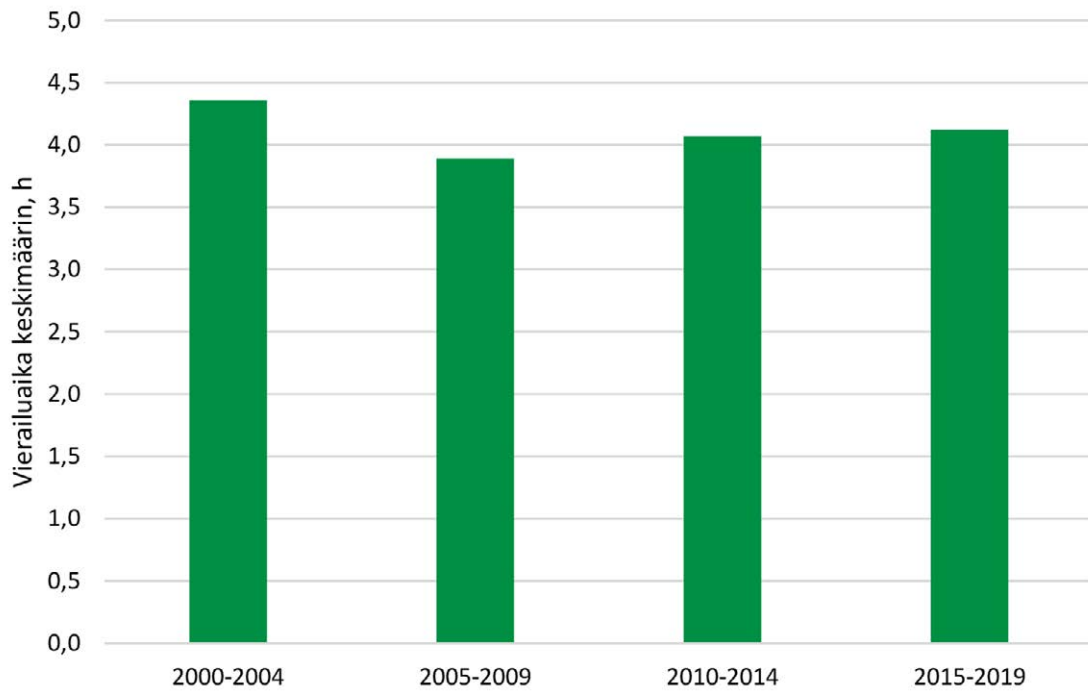
Päiväkävijöiden osuus on kasvanut kansallispuistossa ensimmäisen tarkasteluajanjakson jälkeen (kuva 58). Ensimmäisenä tarkasteluajanjaksona korostui yöpyjien osuus puistoissa. Vuosina 2005–2019 päiväkävijöiden osuus vierailijoista on ollut 65 prosentin luokkaa. Palveluiden ja tuotteiden kehittäminen erityisesti päiväretkille sopivaksi alkoi 2000-luvun alussa ja samaan aikaan vahvistui kansallispuistoihin kytkeytyvä matkailun yhteistyö, mikä osaltaan heijastuu päiväretkien suosion lisääntymiseen. Samanaikaisesti myös kansallispuistojen käyntimäärät lähtivät nousuun matkailukeskus- ja kaupunkiseutupuistoissa (ks. kuva 4 s. 20). Suuri muutos yöpyjien osuudessa ensimmäisen aikaperiodin ja seuraavien välillä selittää todennäköisesti jossain määrin havaittuja muutoksia motiiveissa vastaavilla aikajaksoilla.

Kansallispuistossa vietetty aika vaihtelee tarkasteltavina ajanjaksoina niin päiväkäyntien kuin yöpymisvuorokausien osalta. Päiväkäynnin keskimääräinen kesto oli ensimmäisen tarkasteluajanjakson aikana pisin, yli 4,3 tuntia, minkä jälkeen pituuden kesto lyheni alle neljään tuntiin (kuva 59). Päiväkäynnin kesto lähti 2005–2009 jälkeen uudelleen nousuun ja käynnin kesto oli viimeisellä tarkastelujaksolla keskimäärin noin 4,1 tuntia.

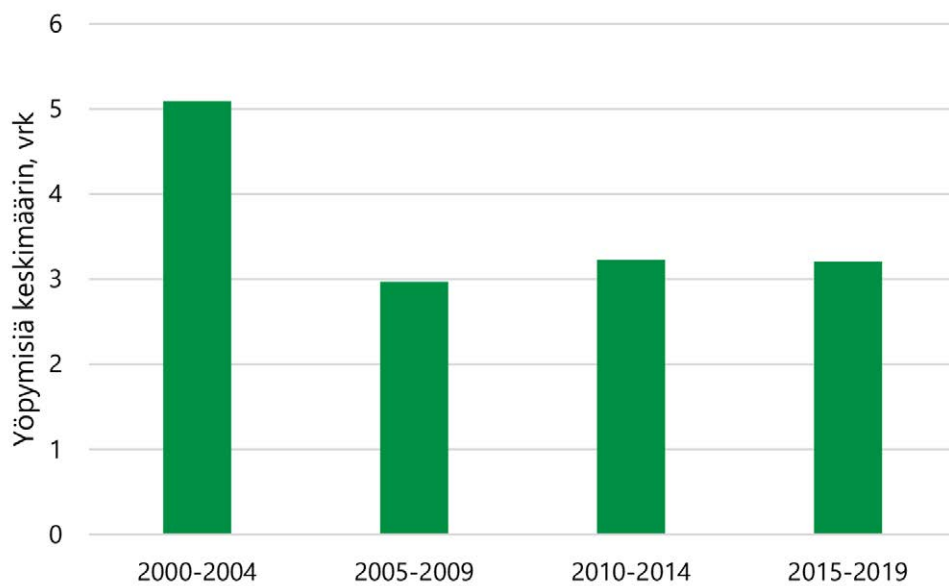
Myös yöpymisten kesto oli pisimmillään 2000–2004, jolloin keston pituus oli noin viisi vuorokautta (kuva 60). Vuosina 2005–2009 viipymä lyheni kolmeen vuorokauteen, ja se on pysynyt suunnilleen samana myös 2010-luvulla. Yöpymisten keston lyhenemiseen vaikuttanevat samat tekijät kuin yllä havaittuun yöpyjien osuuden vähenemiseen. Luontokohteiden muuttuvaan ja kasvavaan virkistyskäyttökykyntään vastattiin 2000-luvun alussa alkamalla kehittää palveluja ja tuotteita erityisesti puistoon suuntautuville päiväretkille ja lyhyemmille puistovierailuille sopiviksi.

Kuva 58. Yöpyjien ja päiväkävijöiden osuus 2000–2019.

Kuva 59. Päiväkäynnin keskimääräinen kesto tunteina 2000–2019.

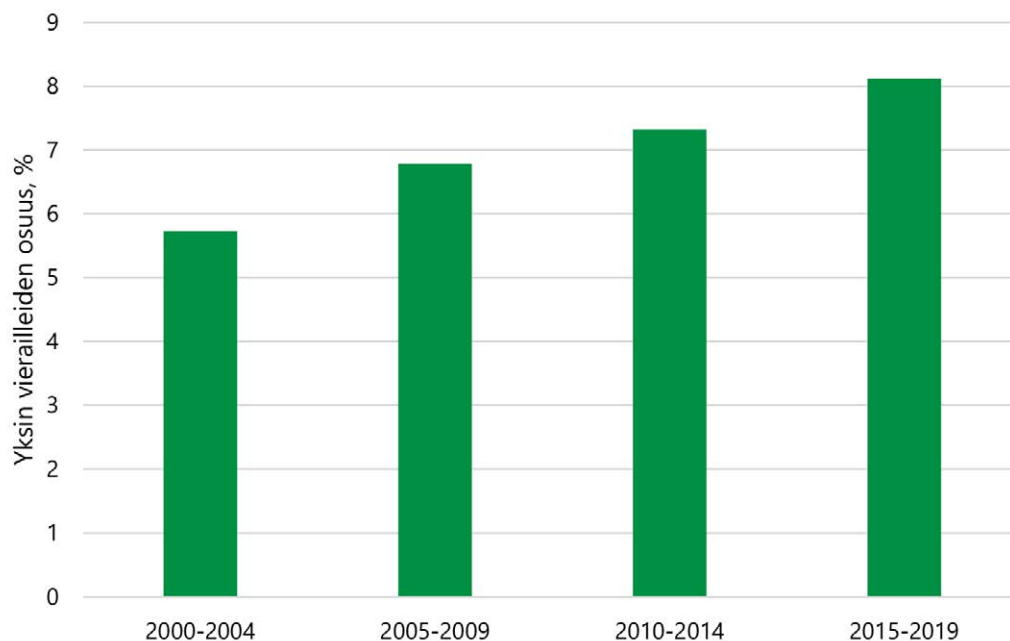

Kuva 60. Kansallispuistossa yöpyneiden keskimääräinen viipymä vuorokausina 2000–2019.

Yksin vierailleiden kävijöiden osuus kansallispuistoissa on kasvanut tasaisesti koko tarkasteluajanjakson aikana (kuva 61). Viimeisellä tarkastelujaksolla 2015–2019 yksin vierailleiden osuus oli jo hieman yli kahdeksan prosenttia sen ollessa 5,7 prosenttia 2000–2004. Seurueen kanssa matkustaneiden

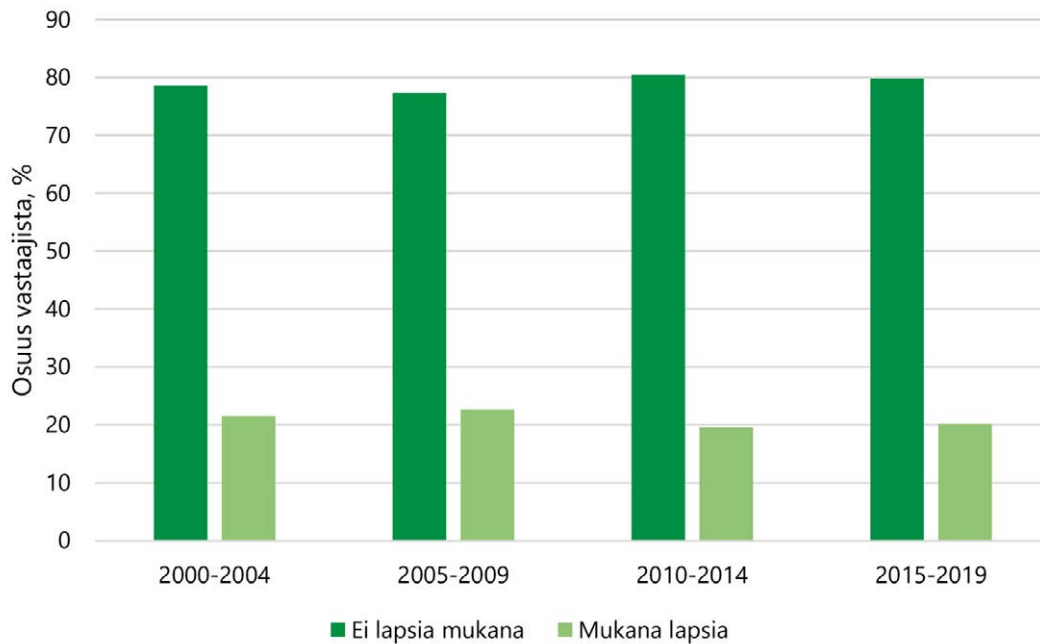
osuus pysyi näin ollen yli 90 prosentin. Muiden kanssa matkustaneiden seurueen koko vaihteli vuosien saatossa. Kuva 62 osoittaa keskimääräisen seurueen koon pienentyneen kuudesta vähän alle viiteen. Suurimmaksi osaksi matkaseurueeseen ei kuulunut lapsia (kuva 63); vastaajista noin 20 prosent-

Kuva 61. Yksin vierailleiden osuus kansallispuistokävijöistä 2000–2019.

Kuva 62. Matkaseurueen keskimääräinen koko 2000–2019.

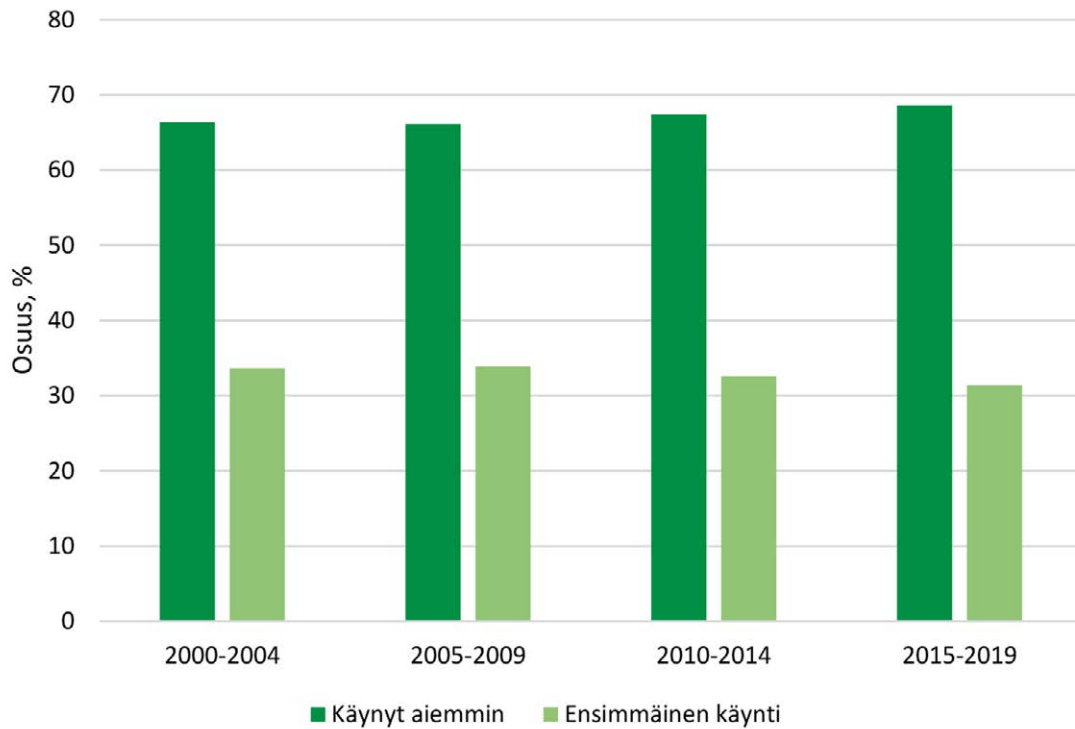
Kuva 63. Ilman lapsia ja lasten kanssa vierailneiden osuudet 2000–2019.

tia kertoi vierailleensa kansallispuistossa lasten seurassa. Lasten osuus osana matkaseuraa on pysynyt suunnilleen samana kahdenkymmenen vuoden tarkasteluajanjakson ajan, joskin 2000–2010 osuus oli hieman yli 20 prosenttia, kun 2010–2014 osuus laski hieman alle 20 prosentin (19,5 %) nousten jälleen viimeiselle viiden vuoden tarkastelujaksolle tultaessa 20,2 prosenttiin. Kansallispuistojen palvelujen suunnittelun ja asiakasturvallisuuden näkökulmasta yksin tai lapsien kanssa retkeilevien kehitystä tarkasteltaessa on hyvä tiedostaa näiden asiakasryhmien määrän kasvu, vaikka suhteellisen osuuden muutos onkin vähäinen.

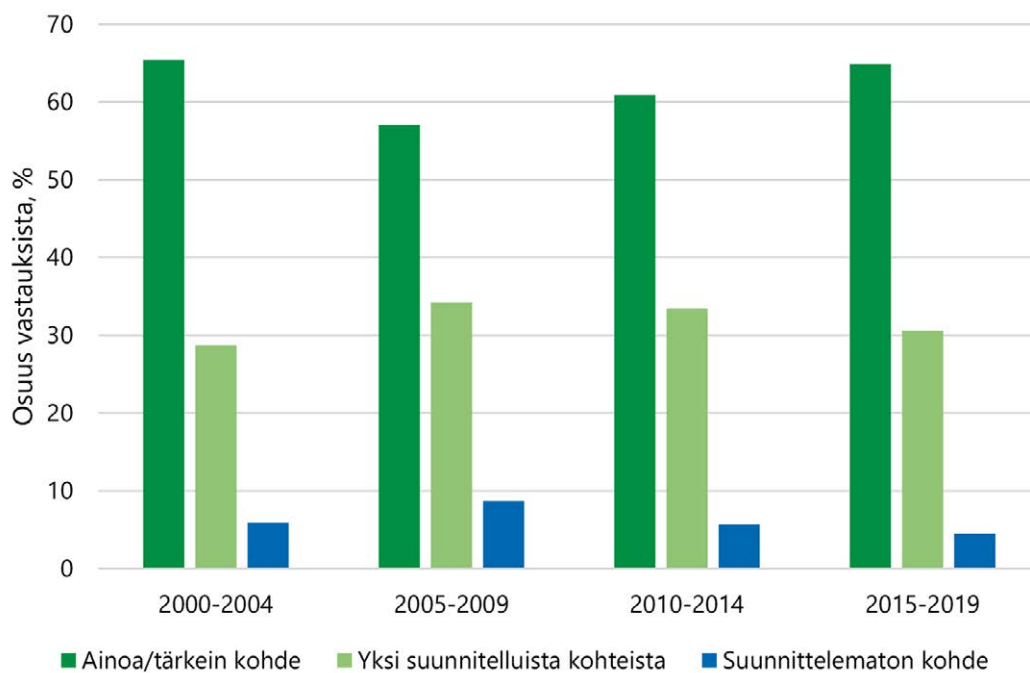
Suurin osa kansallispuistokävijöistä oli vierailut käymässä kansallispuistossa myös aiemmin ja aiemmin käyneiden osuus pysyi yli 65 prosentin koko tarkasteluajanjakson aikana (kuva 64). Tarkasteltaessa 2010-lukua huomataan kuitenkin, että aiemmin vierailneiden osuus puistoissa kasvoi sekä 2010–2014 että 2015–2019 ollen korkeimmillaan 68,6 prosenttia. Kaupunkiseutupuistoissa käyneistä yli 70 prosenttia (koko tarkastelujakson aikana parhaimmillaan lähes 80 %) oli vierailut puistossa aiemmin. Vastaavasti maaseutupuistois-

sa ensimmäistä kertaa vierailneiden osuus oli muita puistoluokkia suurempi, ja 2010-luvulla vierailijoista noin puolet oli puistossa ensimmäistä kertaa. Kansallispuistokävijät ovat siis pääasiassa kokeneita puistovierailijoita, mikä osaltaan vaikuttaa puistokäynnille asetettaviin odotuksiin. Tämä voi heijastua myös kävijätyytyväisyyteen, kun kävijä peilaa nykyistä käyntiä aiempiin kokemuksiinsa samassa puistossa.

Suurelle osalle kansallispuistokävijöistä kansallispuisto oli matkan tai käynnin ainoa tai tärkein kohde (kuva 65). Kansallispuisto nousi vahvemmin tärkeimpänä tai ainoana kohteena vuosina 2000–2004 ja jälleen 2015–2019. Vuosina 2005–2014 kansallispuisto oli useammin yksi kohde matkan tai vierailun aikana. Kuvasta 65 ilmenee myös, että kansallispuisto on yhä harvemmin ”ei suunniteltu” -kohde. Kaupunkiseutupuistokävijöillä kansallispuisto oli yleisimmin ainoa tai tärkein matkakohde. Tämä johtuu luultavasti siitä, että kaupunkiseutupuistokäynneistä suurin osa oli päiväkäyntejä koko tarkasteluajan ja päiväkäyntiin yhdistetään harvemmin useampaa eri kohdetta.

Kuva 64. Kansallispuistossa aiemmin vierailleiden ja ensimmäistä kertaa käyneiden osuudet vuosina 2000–2019.

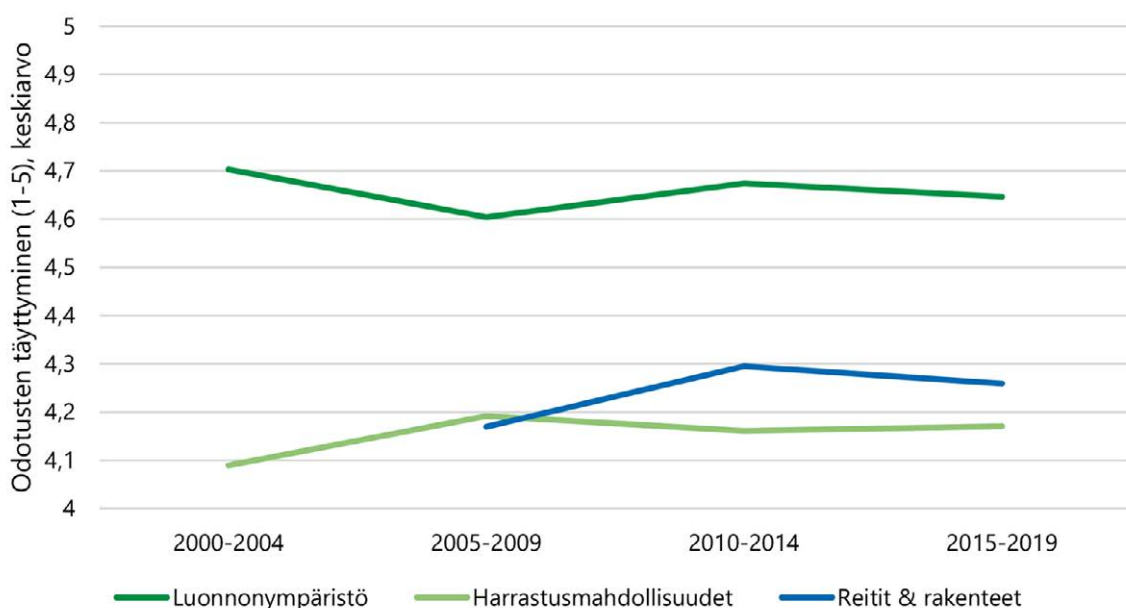
Kuva 65. Kansallispuiston tärkeys matkakohteena 2000–2019.

4.3 Kävijätyytyväisyys 2000–2019

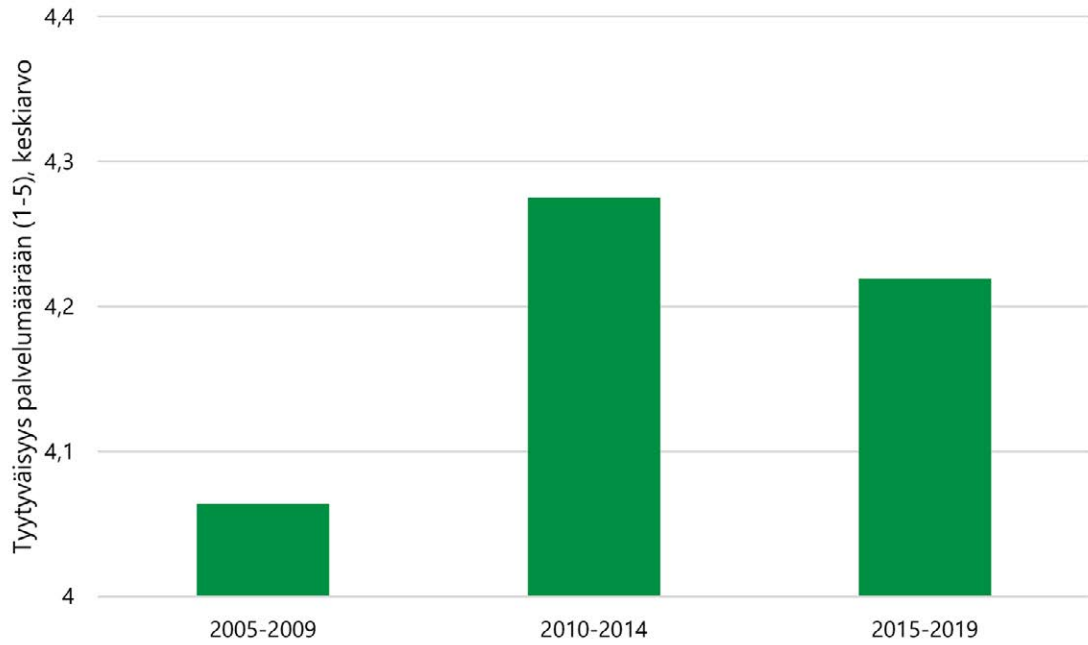
4.3.1 Kävijätyytyväisyys kaupunkiseutupuistoissa

Kaupunkiseutupuistovierailijoiden odotukset erityisesti luonnonympäristön suhteen ovat täyttyneet hyvin (keskiarvo vähintään 4,6) koko tarkasteluajanjaksolla (kuva 66). Odotusten täyttyminen harrastusmahdollisuuksien osalta parani hieman ensimmäisen ja toisen tarkastelujakson välillä, minkä jälkeen harrastusmahdollisuuksiin liittyvä odotusten täyttyminen pysyi lähes samana (keskiarvoerot todella pieniä). Odotusten täyttyminen reitien ja rakenteiden osalta parani kolmannella tarkastelujaksolla, minkä jälkeen keskiarvo hieman notkahti 2015–2019. Kaiken kaikkiaan kaupunkiseutukävijöiden odotukset täyttyivät hyvin ja tarkastelujakson aikana oli havaittavissa vain pieniä muutoksia keskiarvoissa. Kaupunkiseutupuistokävijät olivat myös keskimäärin tyytyväisiä palveluiden määrään (kuva 67). Tyytyväisyys lisääntyi 2010–2014, minkä jälkeen se notkahti hieman 2015–2019. Keskiarvon muutokset ovat kuitenkin melko pieniä.

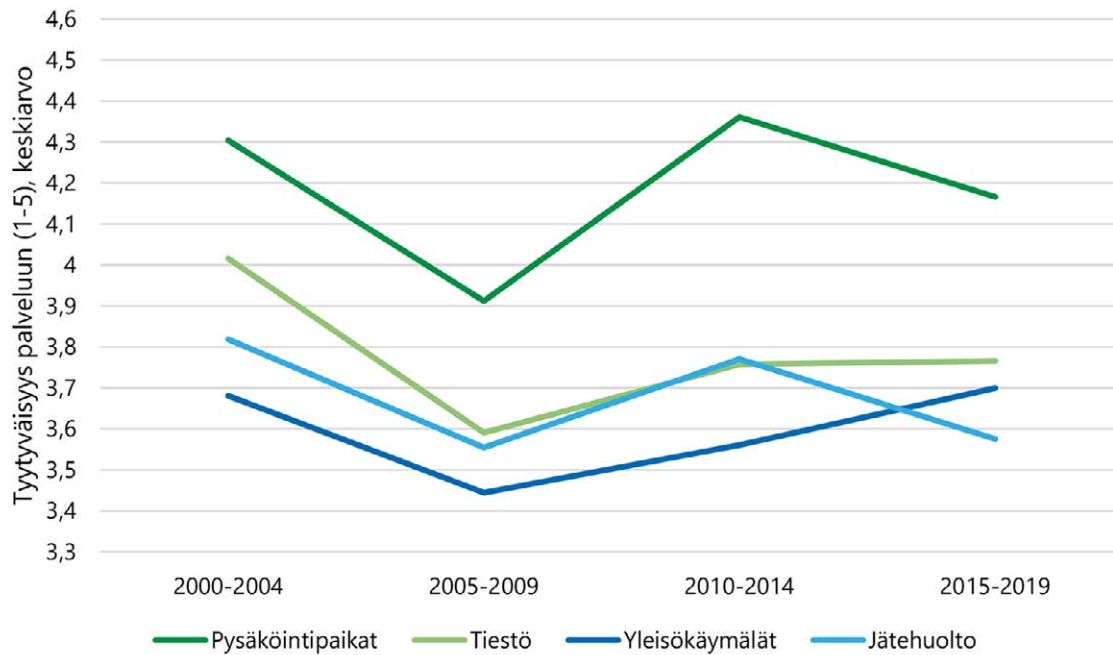
Kuvassa 68 ilmenee kaupunkiseutupuistokävijöiden tyytyväisyys heidän käyttämiensä kansallispuiston rakenteiden – pysäköintipaikkojen, lähialueen tiestön, alueen yleisökäymälöiden sekä jätehuollon toteutuksen ja ohjauksen – laatuun. Tyytyväisimpiä näistä palveluista ollaan pysäköintipaikkoihin, joiden laadun arvio saa yli 4 arvosanan kaikilla jaksoilla. Keskimäärin heikoimman arvosanan saavat yleisökäymälät, joiden saamat arviot vaihtelevat 3,4 ja 3,7 välillä. Tyytyväisyys kaikkiin tässä arvioituihin rakenteisiin notkahtaa hieman ensimmäisen ja toisen tarkastelujakson välillä, minkä jälkeen tyytyväisyys lähtee uudelleen nousemaan. Tyytyväisyys lähialueen tiestöön sekä alueen yleisökäymälöihin paranee edelleen 2015–2019, vaikka tyytyväisyys tiestöön ei nouse 2000–2004 tasolle. Pysäköintipaikkojen ja jätehuollon suhteen tyytyväisyys notkahtaa uudelleen 2015–2019. Kaupunkiseutupuistojen palveluihin on panostettu erityisesti viimeisen vuosikymmenen aikana. Samalla käyntimäärät ovat kuitenkin kasvaneet voimakkaasti, mikä on aiheuttanut ruuhkautuneisuutta ja haasteita esimerkiksi pysäköinnin järjestämiseen.

Kuva 66. Kaupunkiseutupuistokävijöiden odotusten täyttyminen 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huonosti, ... 5 = erittäin hyvin).

Kuva 67. Tyytyväisyys palveluiden määrään kaupunkiseutupuistoissa 2005–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin tyytymätön, ... 5 = erittäin tyytyväinen).

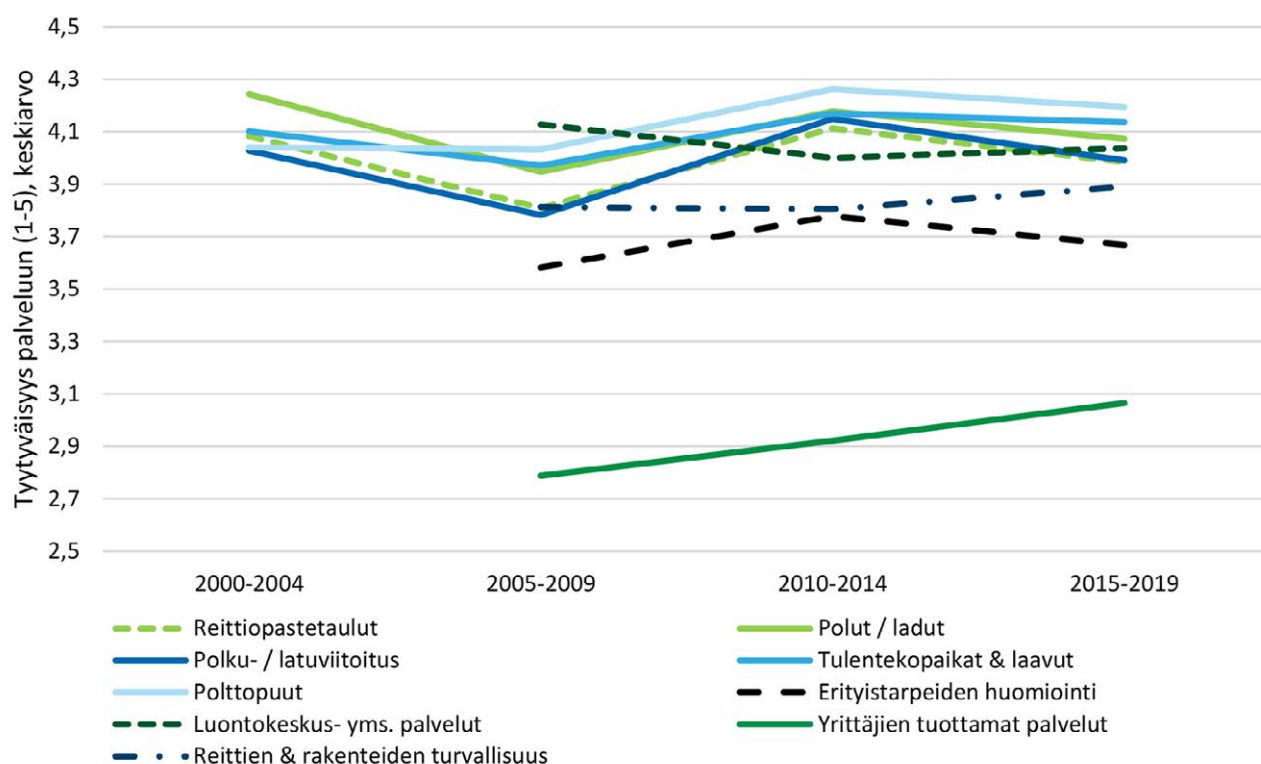

Kuva 68. Kaupunkiseutupuistokävijöiden tyytyväisyys puistokäyntiin liittyvien rakenteiden laatuun 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huono, ... 5 = erittäin hyvä).

Retkeilyyn liittyvistä palveluista tyytyväisimpiä kaupunkiseutupuistoissa ollaan polttopuiden saatavuuteen, tulentekopaikkoihin ja laavuihin sekä polku- ja latureitistöön (kuva 69). Tyytyväisyys retkeilyyn liittyviin palveluihin vaihtelee tarkastelujaksojen välillä; tyytyväisyydessä on havaittavissa jonkin verran notkahdusta 2000–2004 ja 2005–2009 välillä tulentekopaikkojen ja laavujen, polku- ja latureitistön sekä reittien opastetaulujen ja latu-/reittiviitoituksen suhteen. Tämän jälkeen (2010–2014) tyytyväisyys suureen osaan retkeilyyn liittyvistä palveluista paranee, lukuun ottamatta erittäin pientä notkahdusta tyytyväisyydessä reittien ja rakenteiden turvallisuuteen sekä luontokeskuksen palveluihin liittyen. Erityistarpeiden huomioinnin koettiin parantuneen kolmannella tarkastelujaksolla verrattuna 2005–2009 väliseen aikaan. Toisaalta tyytyväisyys erityistarpeiden huomiointiin heikkeni hieman viimeisen tarkasteluajanjakson aikana. Heikointa tyytyväisyys oli yrittäjien tuottamia palvelui-

ta kohtaan. Tilanne on kuitenkin parantunut ja 2015–2019 keskiarvo oli 3,1, kun se 2005–2009 oli 2,8. Vaikka kyse on palvelujen laadun arvioinnista, yrittäjien tuottamien palveluiden kohdalla mitä todennäköisimmin myös saatavilla olevien palvelujen määrään liittyvät ongelmat heijastuvat näissä arvosanoissa. Lisäksi kävijät ovat tyypillisesti kriittisimpiä niitä palveluja kohtaan, joista he maksavat.

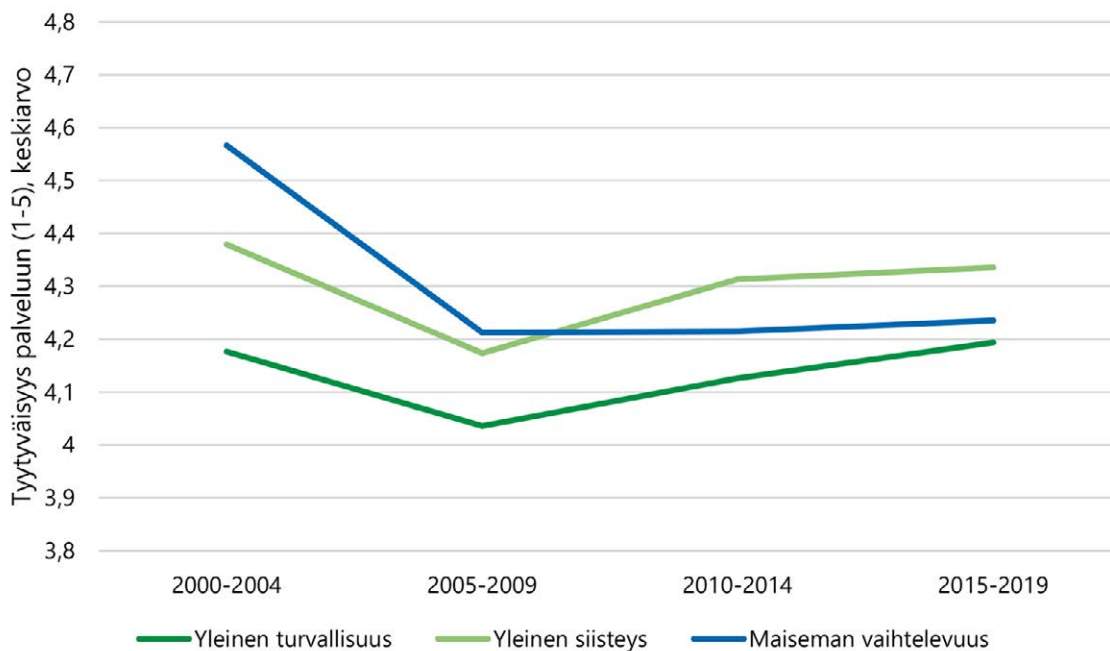
Tyytyväisyys maiseman vaihtelevuuteen, yleiseen siisteyteen ja turvallisuuteen sekä kulttuuriperintökohteisiin on pysynyt hyvänä kaupunkiseutupuistoissa koko tarkastelujakson ajan (keskiarvo yli 4; kuva 70). Kuvasta 70 on kuitenkin havaittavissa notkahdus tyytyväisyydessä tarkastelujaksojen 2000–2004 ja 2005–2009 välillä kaikkien osa-alueiden suhteen. Notkahduksen jälkeen tyytyväisyys lähtee kuitenkin uudelleen nousuun, mutta ainoastaan tyytyväisyys yleiseen turvallisuuteen nousee viimeisellä tarkastelujaksolla 2015–2019 ensimmäisen tarkastelujakson tasolle.

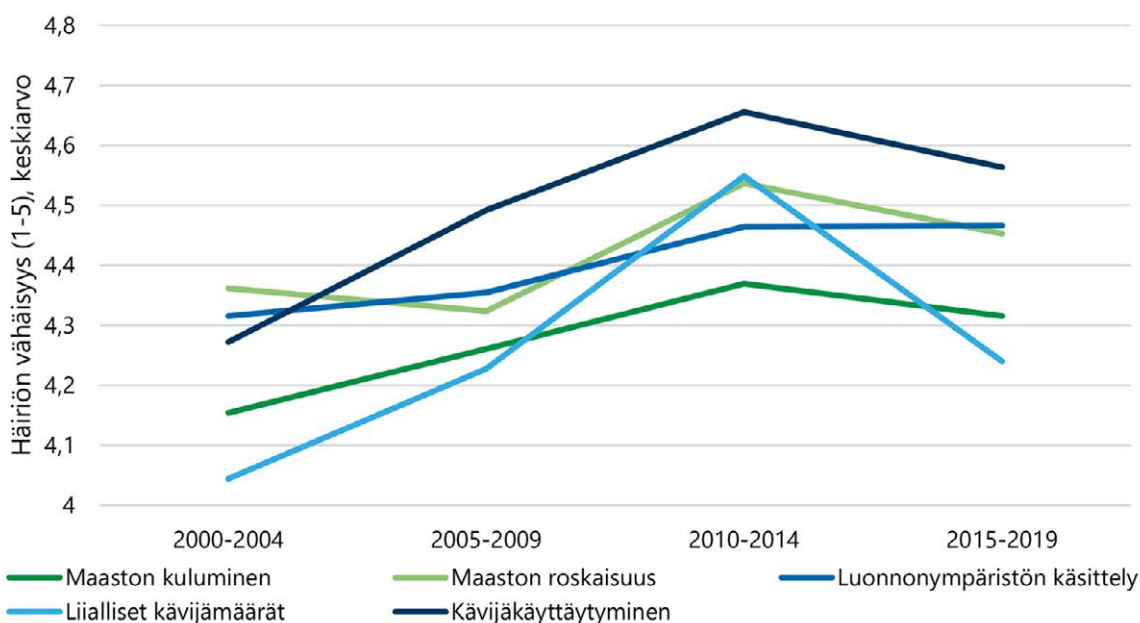
Kuva 69. Kaupunkiseutupuistokävijöiden tyytyväisyys retkeilyyn liittyvien palveluiden laatuun 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huono, ... 5 = erittäin hyvä).

Kaupunkiseutupuistokäyntiä häiritsevät tekijät vähenivät 2000–2019 tarkasteluajanjakson aikana (kuva 71). Häiriön kokemus pieni ni kaikkien tarkasteltavien asioiden suhteen ensimmäisen ja kolmannen tarkasteluajanjakson välillä, pois lukien notkahdusta maaston roskaisuudessa, jonka koettiin häiritsevän enemmän toisella tarkastelujaksolla. Vi-

meisen tarkastelujakson aikana koettiin kuitenkin häiriön lisääntyneen kävijäkäyttäytymisestä, maaston roskaisuudesta ja maaston kulumisesta sekä erityisesti liiallisista kävijämääristä johtuen. Suuri muutos kokemuksessa liiallisen kävijämäärän aiheuttamasta häiriöstä liittyyneen kaupunkiseutupuistojen kasva-neisiin käyntimääriin (ks. kuva 4 s. 20).

Kuva 70. Kaupunkiseutupuistokävijöiden tyytyväisyys retkeilykokemukseen vaikuttaviin tekijöihin 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huono, ... 5 = erittäin hyvä).

Kuva 71. Kaupunkiseutupuistokävijöiden kokemus käyntiä häiritsevistä tekijöistä 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin paljon häiriötä, ... 5 = ei lainkaan häiriötä).

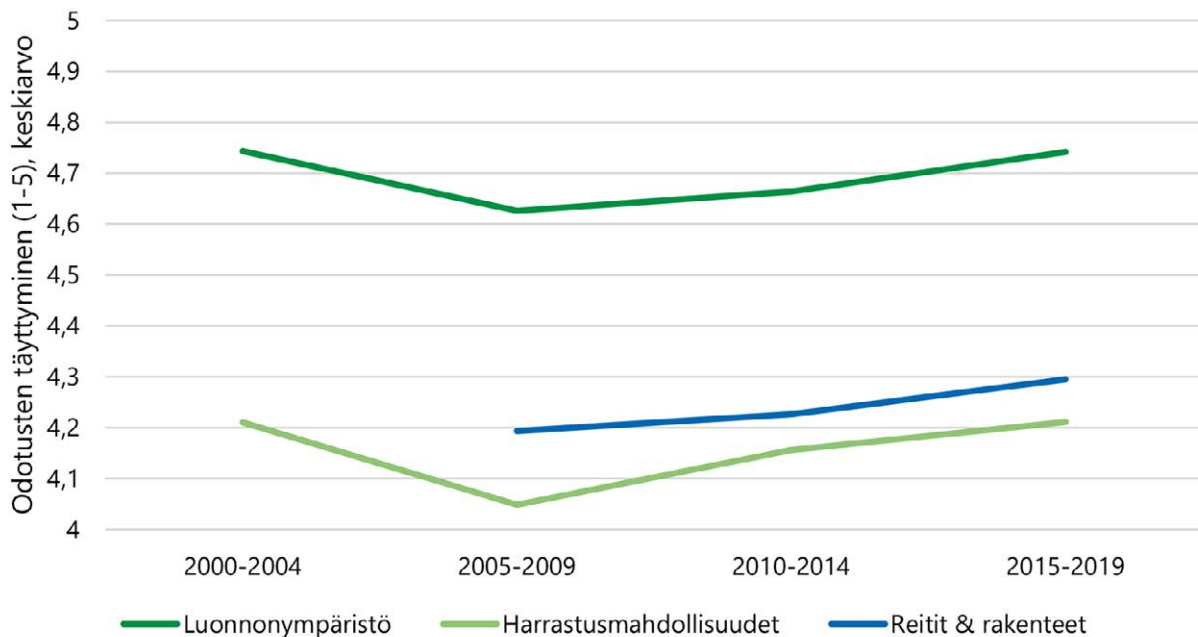

4.3.2 Kävijätyytyväisyys taajamapuistoissa

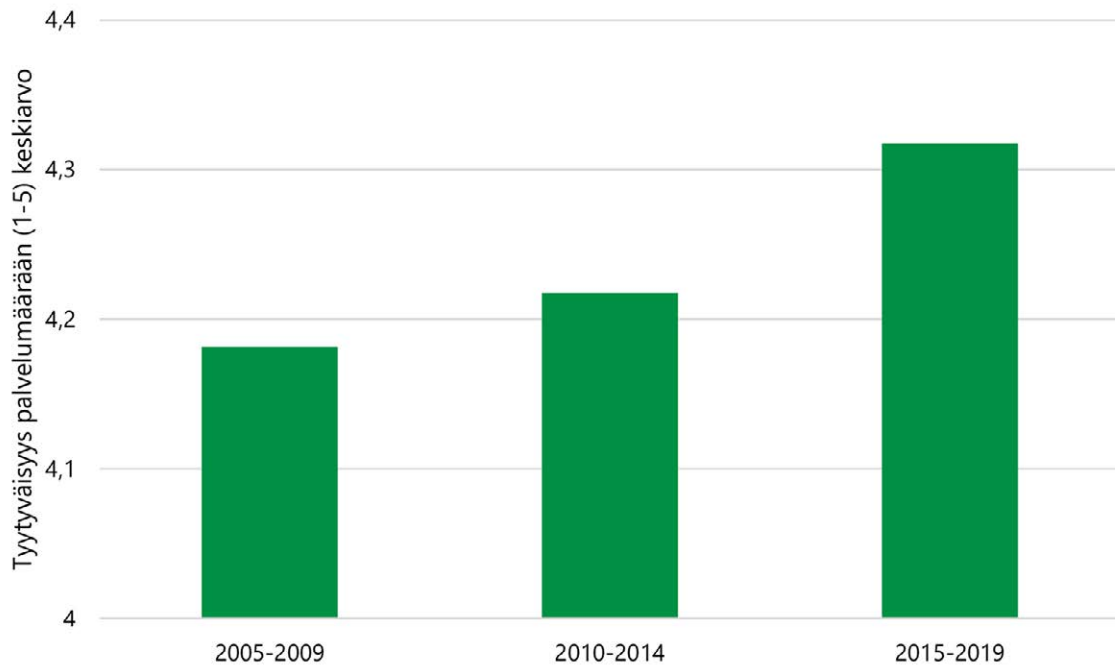
Taajamapuistokävijöiden odotukset luonnonympäristön, harrastusmahdollisuuksien sekä reittien ja rakenteiden osalta täyttyivät hyvin (kaikissa keskiarvo yli 4, kuva 72). Taajamapuistovierailijoiden odotukset erityisesti luonnonympäristön suhteen ovat täyttyneet hyvin (keskiarvo yli 4,6) koko tarkasteluajanjaksolla. Ensimmäisen ja toisen ajanjakson välillä odotusten täyttyminen luonnonympäristön suhteen hieman heikentyi mutta palautui ensimmäisen tarkastelujakson tasolle 2015–2019. Harrastusmahdollisuuksiin liittyvien odotusten täyttyminen notkahti myös jonkin verran toisella tarkastelujaksolla mutta palautui ensimmäisen tarkastelujakson tasolle 2015–2019. Odotusten täyttyminen reittien ja rakenteiden osalta parani mittauksen alitusajankohdasta (2005–2009) koko tarkastelujakson loppuun. Taajamapuistokävijät olivat myös keskimäärin tyytyväisiä palveluiden määrään (kuva 73). Tyytyväisyys nousi koko

15 vuoden mittausajan aikana (asiaa kysyttiin ensimmäisen kerran vuonna 2005); keskiarvo nousi hieman alle 4,2:sta (2005–2009) yli 4,3:een (2015–2019). On kuitenkin huomiotava, että keskiarvon muutokset ovat pieniä.

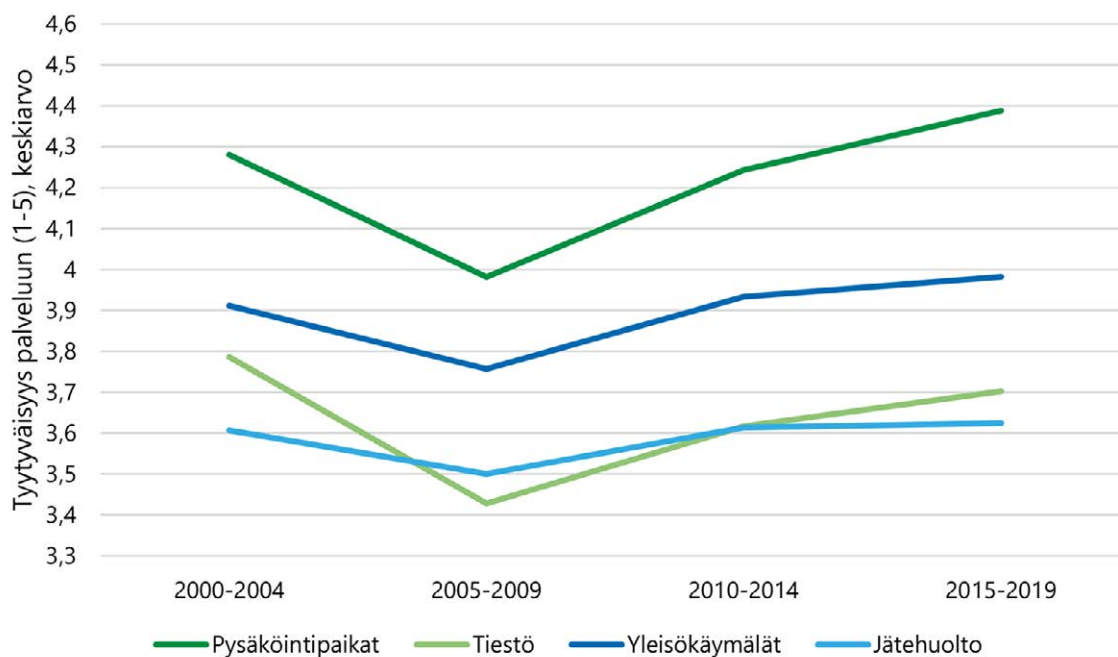
Kuvassa 74 ilmenee taajamapuistokävijöiden tyytyväisyys heidän käyttämiensä kansallispuiston rakenteiden – pysäköintipaikkojen, lähialueen tiestön, alueen yleisökäymälöiden sekä jätehuollon toteutuksen ja ohjauksen – laatuun. Tyytyväisyys rakenteisiin notkahtaa hieman ensimmäisen ja toisen tarkastelujakson välillä kaikkien rakenteiden osalta, minkä jälkeen tyytyväisyys lähtee uudelleen nousemaan. Tyytyväisyys pysäköintipaikkoihin, alueen yleisökäymälöihin ja jätehuollon toteutukseen ja ohjaukseen nousee korkeimmilleen viimeisen tarkasteluajanjakson aikana. Tyytyväisyys lähialueen tiestöön paranee myös toisen tarkastelujakson notkahduksen jälkeen, mutta tyytyväisyys ei kuitenkaan nouse 2000–2004 tasolle.

Kuva 72. Taajamapuistokävijöiden odotusten täyttyminen 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huonosti, ... 5 = erittäin hyvin).

Kuva 73. Tyytyväisyys palveluiden määrään taajamapuistoissa 2005–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin tyytymätön, ... 5 = erittäin tyytyväinen).

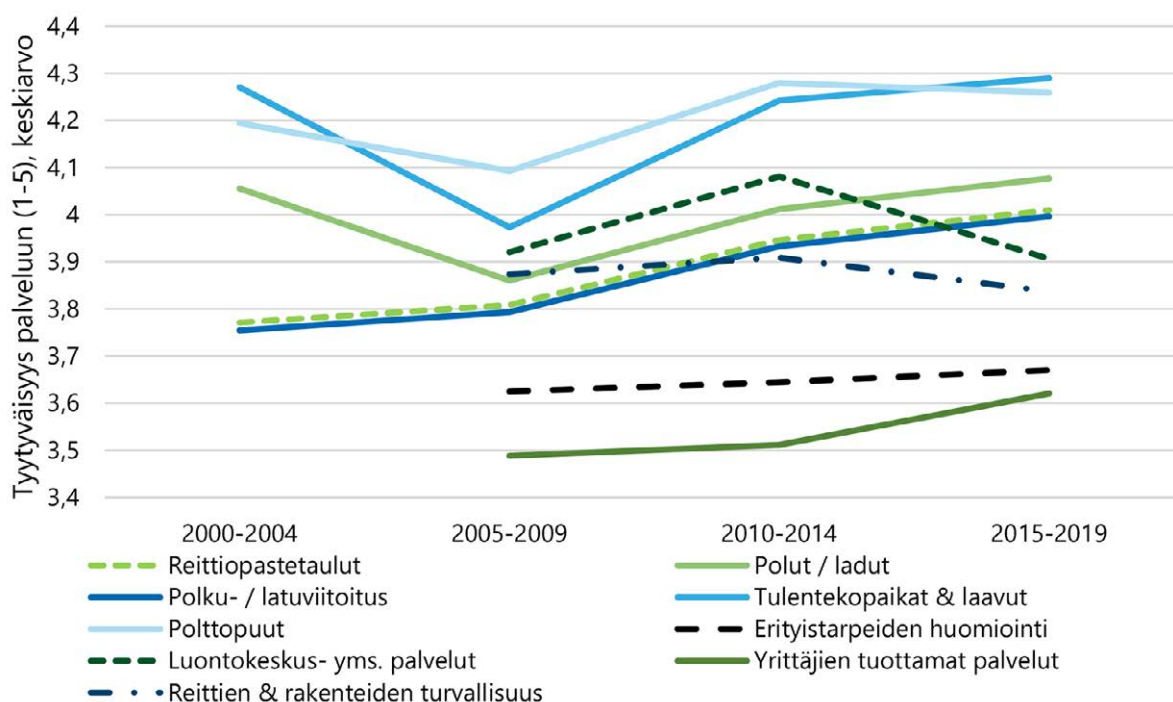

Kuva 74. Taajamapuistokävijöiden tyytyväisyys puistokäyntiin liittyvien rakenteiden laatuun 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huono, ... 5 = erittäin hyvä).

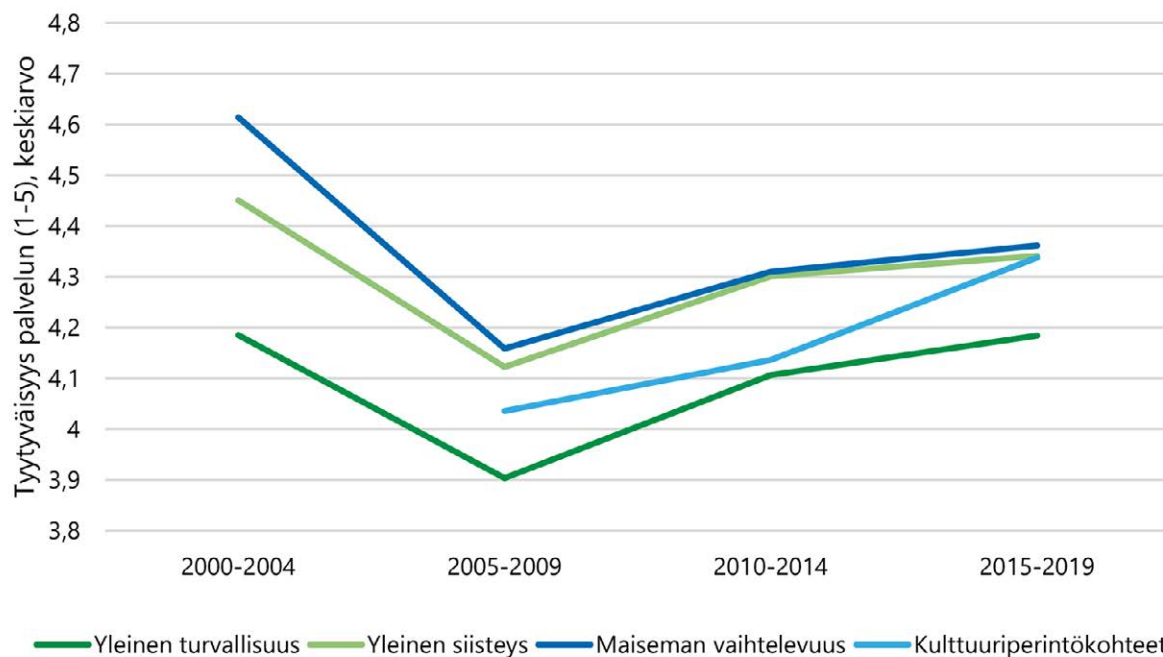
Taajamapuistokäynneillä retkeilyyn liittyvistä palveluista tyytyväisimpiä ollaan polttopuiden saatavuuteen sekä tulentekopaikkoihin ja laavuihin (kuva 75). Tyytyväisyys retkeilyyn liittyviin palveluihin vaihtelee tarkastelujaksojen välillä; tyytyväisyydessä on havaittavissa jonkin verran notkahdusta 2000–2004 ja 2005–2009 välillä tulentekopaikkojen ja laavujen, polku- ja latureitistön sekä polttopuiden saatavuuden suhteen. Tämän jälkeen (2010–2014) tyytyväisyys retkeilyyn liittyviä palveluita kohtaan paranee kaikkien mitattujen osa-alueiden suhteen. Viimeisen tarkastelujakson aikana tyytyväisyys nousi edelleen tulentekopaikkojen ja laavujen, polku- ja latureitistön, reittien opastetaulujen, polku- ja latureitistön, erityistarpeiden huomioinnin sekä yrittäjien tuottamien palveluiden suhteen. Heikointa tyytyväisyys oli yrittäjien tuottamia palveluita kohtaan, mutta tyytyväisyyden keskiarvo nousi reiluun 3,6:een viimeisen tarkastelujakson aikana. Lähivirkistykseen ja -matkailuun liittyvä kysynnän kasvu on kannustanut matkailuyrityksiä kehittämään palveluitaan, mikä näkyy myönteisenä kehityksenä asiakastyytyväisyydessä.

Tyytyväisyys maiseman vaihtelevuuteen, yleiseen siisteyteen ja turvallisuuteen heikkeni ensimmäisen ja toisen tarkastelujakson välillä (kuva 76). Tämän jälkeen tyytyväisyys näihin retkeilykokemukseen vaikuttaviin tekijöihin parani 2010–2019 aikana mutta ei palautunut kuitenkaan ensimmäisen tarkastelujakson tasolle muun kuin yleisen turvallisuuden osalta. Näiden lisäksi tyytyväisyys kulttuuriperintökohteisiin parani erityisesti viimeisen tarkastelujakson aikana (mitattu vuodesta 2005).

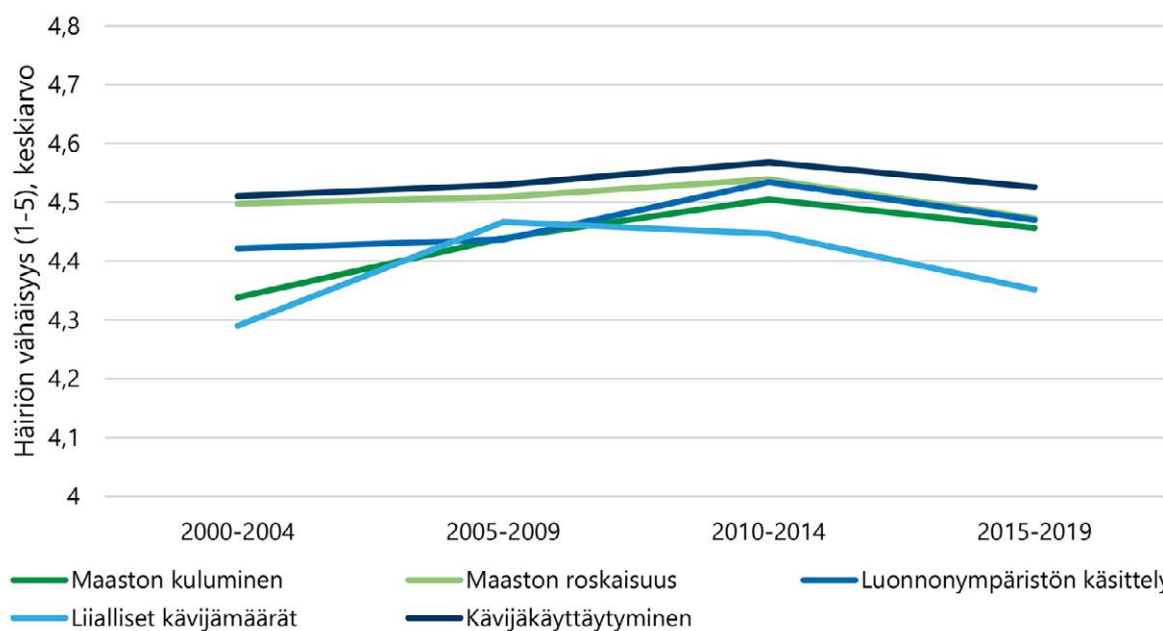
Taajamapuistokäyntiä häiritsevät tekijät vähenivät 2000–2019 tarkasteluajanjakson aikana (kuva 77). Häiriön kokemus pieneni kaikkien tarkasteltavien asioiden suhteen ensimmäisen ja kolmannen tarkasteluajanjakson välillä, pois lukien liiallisten kävijämäärien aiheuttamaa häiriötä. Liiallisista kävijämääristä koetut häiriöt lisääntyivät koko 2010-luvun ajan. Lisäksi häiriökokemukset lisääntyivät viimeisen tarkastelujakson aikana verrattuna edelliseen kaikkien muidenkin osa-alueiden suhteen, mihin luultavasti vaikuttaa taajamapuistojen nopeasti kasvanut kävijämäärä 2015 vuodesta lähtien (ks. kuva 4 s. 20).

Kuva 75. Taajamapuistokävijöiden tyytyväisyys retkeilyyn liittyvien palveluiden laatuun 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huono, ... 5 = erittäin hyvä).

Kuva 76. Taajamapuistokävijöiden tyytyväisyys retkeilykokemukseen vaikuttaviin tekijöihin 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huono, ... 5 = erittäin hyvä).

Kuva 77. Taajamapuistokävijöiden kokemus käyntiä häiritsevistä tekijöistä 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin paljon häiriötä, ... 5 = ei lainkaan häiriötä).

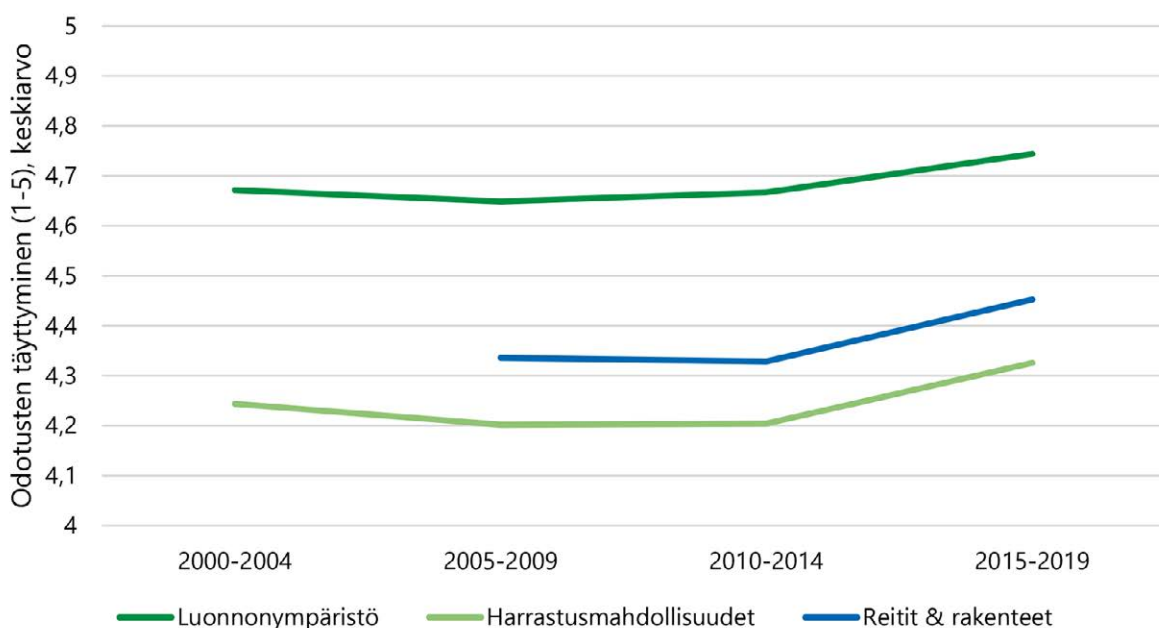
4.3.3 Kävijätyytyväisyys maaseutupuistoissa

Maaseutupuistokävijöiden odotukset luonnonympäristön, harrastusmahdollisuuksien sekä reittien ja rakenteiden osalta täyttyivät erinomaisesti (kuva 78). Keskiarvo kaikissa oli yli 4,2 koko tarkastelujakson ajan ja luonnonympäristön kohdalla viimeisellä jaksolla peräti yli 4,7. Tyytyväisyys odotusten täyttymiseen on pysynyt lähes samana kolmen ensimmäisen tarkastelujakson aikana (2000–2014). Tämän jälkeen (2015–2019) kävijät kokivat odotustensa täyttyneen vielä paremmin kaikkien osa-alueiden osalta. Maaseutupuistokävijät olivat myös keskimäärin tyytyväisiä palveluiden määrään (ka yli 4,3; kuva 79). Tyytyväisimpiä oltiin 2005–2009 ajanjaksolla, jolloin asiaa mitattiin ensimmäisen kerran. Tyytyväisyys laski hieman 2010–2019, mutta keskiarvo pysyi kuitenkin yli 4,3. On huomioitava, että keskiarvon muutokset ovat todella pieniä.

Kuvassa 80 ilmenee maaseutupuistokävijöiden tyytyväisyys heidän käyttämiensä kansallispuiston rakenteiden – pysäköintipaikkojen, lähialueen tiestön, alueen yleisö-

käymälöiden sekä jätehuollon toteutuksen ja ohjauksen – laatuun. Tyytyväisyys rakenteisiin notkahtaa jonkin verran ensimmäisen ja toisen tarkastelujakson välillä lähialueen tiestön, alueen yleisökäymälöiden sekä jätehuollon toteutuksen ja ohjauksen osalta. Tämän jälkeen tyytyväisyys paranee jälleen lähialueen tiestön ja alueen yleisökäymälöiden osalta mutta ei nouse ihan 2000–2004 tasolle. Tyytyväisyys pysäköintipaikkoihin pysyy samana kahden ensimmäisen tarkastelujakson aikana (2000–2009) kunnes heikkenee kolmannella tarkastelujaksolla. Tämän jälkeen tyytyväisyys paranee kuitenkin hieman viimeisen tarkastelujakson aikana. Tyytyväisyys jätehuoltoon heikkenee koko tarkastelujakson ajan keskiarvon tippuessa 4,4:stä alle 3,9:ään.

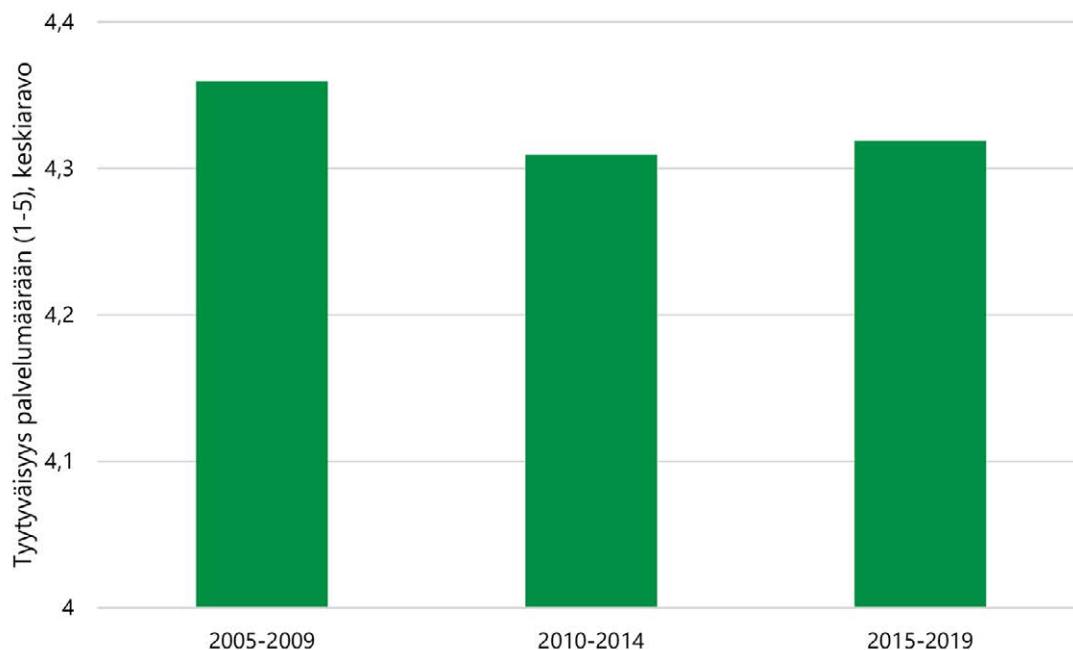
Maaseutupuistokäynneillä retkeilyyn liittyvistä palveluista tyytyväisimpiä ollaan polttopuiden saatavuuteen, tulentekopaikkoihin ja laavuihin, luontokeskuksen palveluihin, polku- ja latureitistöön sekä polku- ja latuviitotukseen (kuva 81). Tyytyväisyys retkeilyyn liittyviin palveluihin vaihtelee tarkastelujaksojen välillä; tyytyväisyydessä on havaittavissa

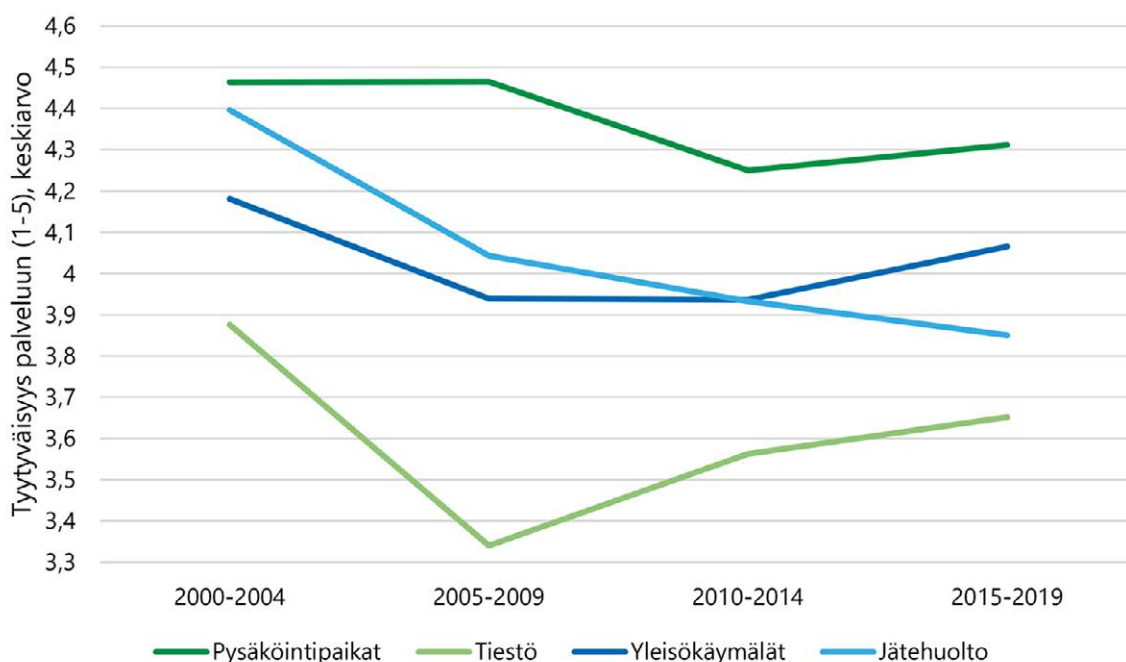
Kuva 78. Maaseutupuistokävijöiden odotusten täyttyminen 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huonosti, ... 5 = erittäin hyvin).

notkahdusta 2000–2004 ja 2005–2009 välillä polttopuiden saatavuuden, tulentekopaikkojen ja laavujen, reittiopastetaulujen ja erityisesti yritysten tuottamien palveluiden suhteen. Tyytyväisyys laskee hieman toisen ja kolmannen tarkastelujakson välillä kaikkien

muiden osa-alueiden paitsi erityistarpeiden huomioinnin ja yrittäjien tuottamien palveluiden suhteen. Erityisesti tyytyväisyys yrittäjien tuottamiin palveluihin paranee. Samanaikaisesti tyytyväisyys heikkenee hieman luontokeskuksen palveluiden sekä polku- ja latuvii-

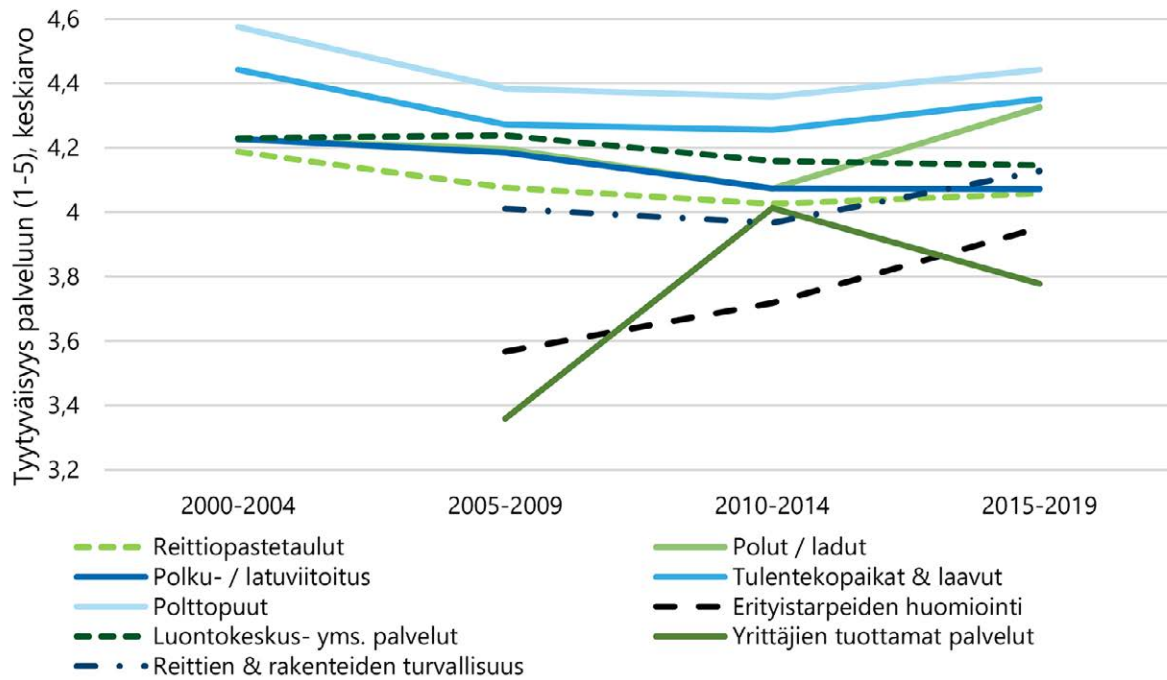

Kuva 79. Tyytyväisyys palveluiden määrään maaseutupuistoissa 2005–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin tyytymätön, ... 5 = erittäin tyytyväinen).

Kuva 80. Maaseutupuistokävijöiden tyytyväisyys puistokäyntiin liittyvien rakenteiden laatuun 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huono, ... 5 = erittäin hyvä).

Kuva 81. Maaseutupuistokävijöiden tyytyväisyys retkeilyyn liittyvien palveluiden laatuun 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huono, ... 5 = erittäin hyvä).

toitusten suhteen. Viimeisellä tarkastelujaksolla tyytyväisyys kuitenkin nousee polku- ja latureitistön, erityistarpeiden huomioinnin, reittien ja rakenteiden turvallisuuden, polttopuiden saatavuuden, tulentekopaikkojen ja laavujen sekä reittien opastetaulujen suhteen. Tyytyväisyys yrittäjien tuottamiin palveluihin laskee kuitenkin uudelleen viimeisellä tarkastelujaksolla. Maaseutupuistoja on vain kahdeksan kappaletta ja niiden kävijätutkimuksia tehdään melko harvoin (taulukko 3 s. 22 ja taulukko 5 s. 25). Tämän vuoksi tuloksiin vaikuttaa myös se, missä puistoissa tutkimuksia on tehty kullakin ajanjaksolla. Vuosina 2010–2014 tehtiin tutkimuksia seitsemässä puistossa kahdeksasta, joten kyseinen ajanjakso edustaa parasta kuvaa maaseutupuistojen tilanteesta. Toisaalta jaksoon 2015–2019 ajoittui vain kolme kävijätutkimusta (Hossa, Rokua ja Petkeljärvi). Tämä voi selittää erityisesti yrittäjien tuottamien palvelujen laadun arvion muutosta. Näiden puistojen palvelutilanne poikennee keskimääräisestä maaseutupuiston yrittäjien tuottamien palvelujen tilanteesta.

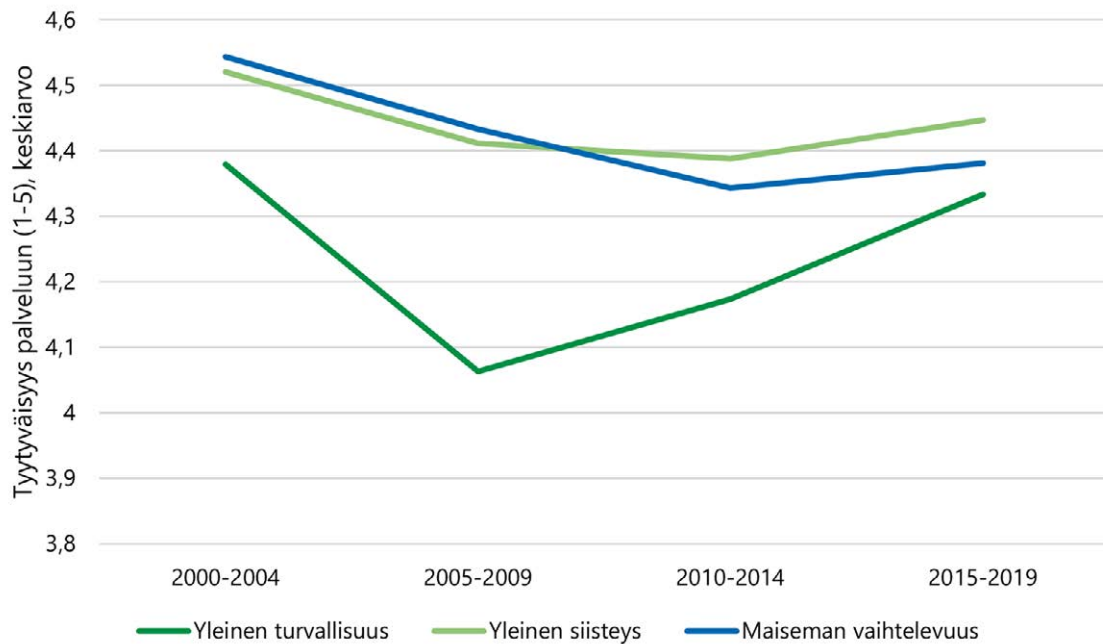
Tyytyväisyys maaseutupuistojen maiseman vaihtelevuuteen, yleiseen siisteyteen ja turvallisuuteen heikkeni ensimmäisen ja toisen tarkastelujakson välillä (kuva 82). Tyytyväisyys yleiseen siisteyteen ja maisemien vaihtelevuuteen heikkeni edelleen toisen ja kolmannen tarkastelujakson välillä kunnes parani 2015–2019. Tyytyväisyys yleiseen turvallisuuteen palautui lähes 2000–2004 tasolle 2015–2019. Kaiken kaikkiaan tyytyväisyys näihin retkeilykokemukseen vaikuttaviin tekijöihin pysyi korkeana koko tarkastelujakson ajan (keskiarvo yleiseen siisteyteen sekä maiseman vaihtelevuuteen oli koko ajan yli 4,3 ja yleisen turvallisuuden yli 4). Yleisessä turvallisuudessa näkyvä vahva pudotus ensimmäiseltä toiselle tarkastelujaksolle voi selittyä maaseutupuistojen harvalla tutkimusvälillä. Ensimmäisellä jaksolla ovat mukana vain Lemmenjoen ja Tiilikkajärven kansallispuistot, ja myöhemmillä jaksoilla otos on kattavampi.

Maaseutupuistokäyntiä häiritsevät tekijät vähenivät 2000–2019 tarkasteluajanjakson aikana (kuva 83). Häiriön kokemus pieni ni kaikkien tarkasteltavien asioiden suhteen ensimmäisen ja toisen tarkasteluajanjakson

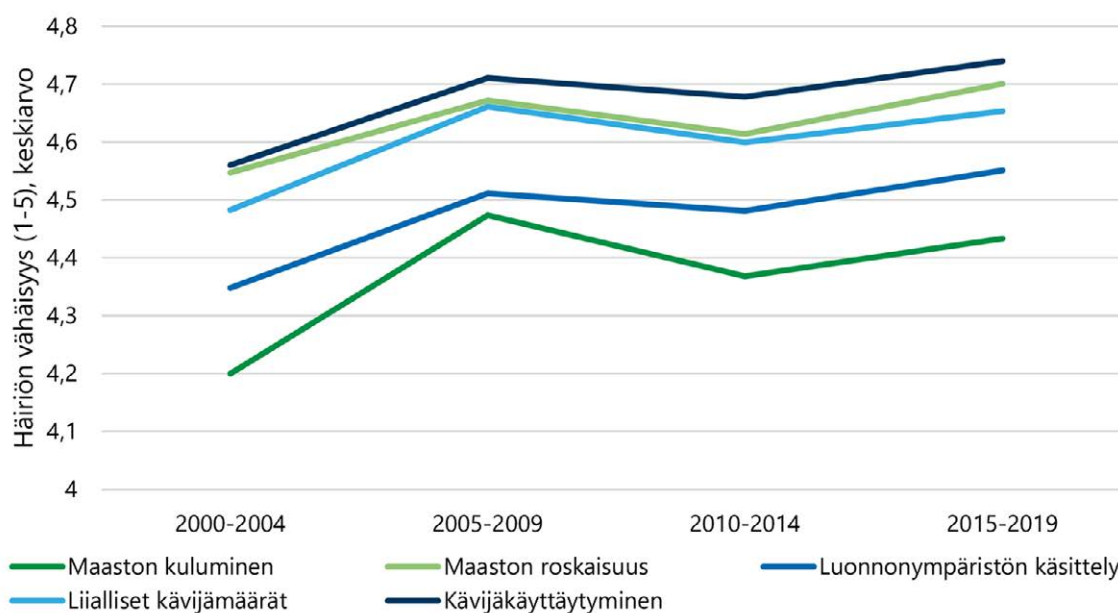

välillä. Kolmannella tarkastelujaksolla koetut häiriöt lisääntyivät niin maaston kulumisen ja roskaisuuden, liiallisten kävijämäärien, kävijäkäyttäytymisen kuin luonnonympäristön käsittelyn osalta. Viimeisellä tarkastelujaksolla häiriön kokemukset kuitenkin vähenivät kaikkien osa-alueiden suhteen. Tämän osalta maaseutupuistot eroavat muista puisto-

luokista, joissa 2015–2019 häiriön kokeminen lisääntyi vähintään kahdesta tekijästä johtuen. Maaseutukeskuspuistojen käyntimääräkehitys onkin ollut kaikista puistoluokista maltillisinta, ja yksittäisen isomman nousun takana on Hossan kansallispuiston perustaminen vuonna 2017.

Kuva 82. Maaseutupuistokävijöiden tyytyväisyys retkeilykokemukseen vaikuttaviin tekijöihin 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huono, ... 5 = erittäin hyvä).

Kuva 83. Maaseutupuistokävijöiden kokemus käyntiä häiritsevista tekijöistä 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin paljon häiriötä, ... 5 = ei lainkaan häiriötä).

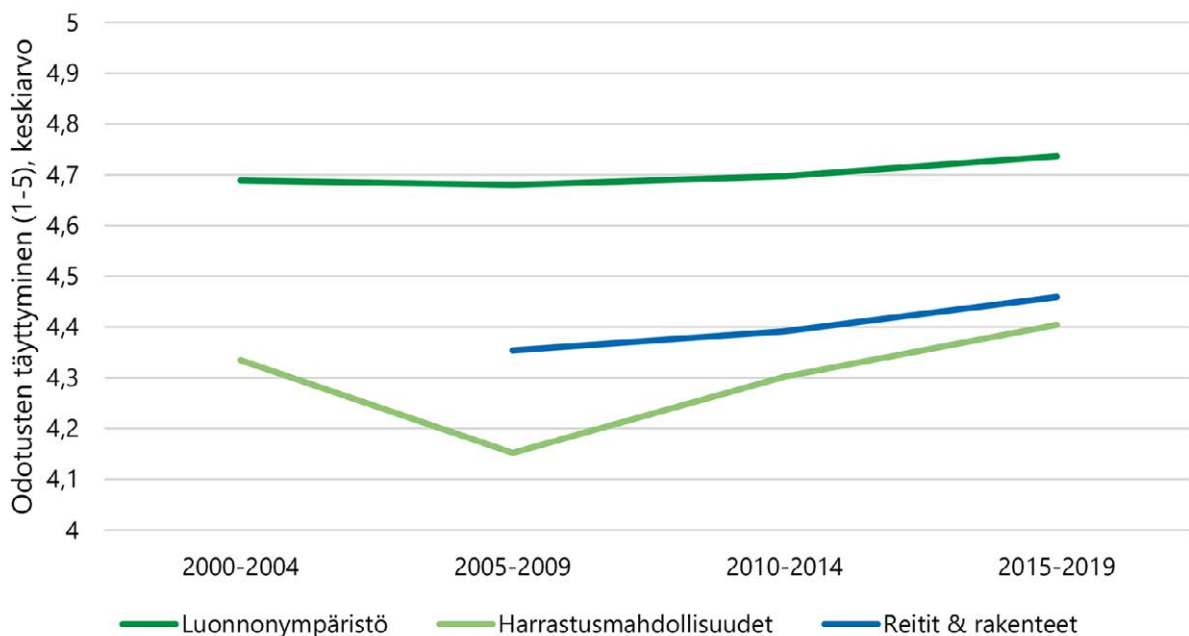
4.3.4 Kävijätyytyväisyys matkailukeskuspuistoissa

Matkailukeskuspuistokävijöiden odotukset luonnonympäristön, harrastusmahdollisuuksien sekä reittien ja rakenteiden osalta täyttyivät hyvin (keskiarvo yli 4, kuva 84). Kuten muissakin puistoluokissa, myös matkailukeskuspuistovierailijoiden odotukset täyttyivät erityisen hyvin luonnonympäristön suhteen (keskiarvo 4,7 paikkeilla) koko 20 vuoden tarkasteluajanjaksolla. Odotusten täyttyminen harrastusmahdollisuuksien osalta heikkeni hieman toisella tarkastelujaksolla (2005–2009) mutta parani jälleen 2010-luvulla ja keskiarvo nousi 2015–2019 4,4:ään (odotusten täyttyminen: 1 = erittäin huonosti, ... 5 = erittäin hyvin). Odotusten täyttyminen reittien ja rakenteiden osalta parani mittauksen aloitusajankohdasta (2005–2009) koko tarkastelujakson loppuun. Matkailukeskuspuistokävijät olivat myös keskimäärin tyytyväisiä palveluiden määrään (kuva 85). Tyytyväisyys parani koko 15 vuoden mittausjakson ajan (asiaa mitattiin ensimmäisen kerran 2005).

Kuvassa 86 ilmenee matkailukeskuspuistokävijöiden tyytyväisyys heidän käyttämien-

sä kansallispuiston rakenteiden – pysäköinti- paikkojen, lähialueen tiestön, alueen yleisökäymälöiden sekä jätehuollon toteutuksen ja ohjauksen – laatuun. Tyytyväisyys rakenteisiin pienenee hieman koko tarkastelujakson ajan lukuun ottamatta tyytyväisyyttä alueen yleisökäymälöihin, joka paranee 2015–2019 ja ylittää ensimmäisen tarkastelujakson lähtötason. Kaiken kaikkiaan ajallinen muutos tyytyväisyydessä on melko pientä. Suurin notkahdus on tapahtunut tyytyväisyydessä jätehuollon toteutukseen ja ohjaukseen.

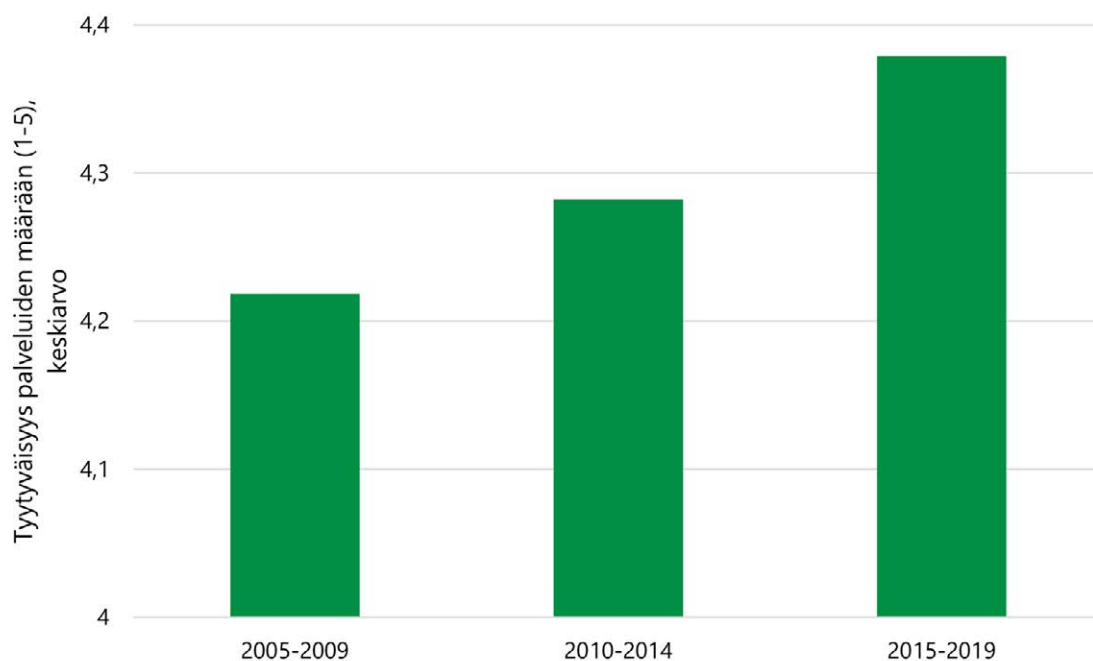
Matkailukeskuspuistokäynneillä retkeilyyn liittyvistä palveluista tyytyväisimpiä oltiin polku- ja latureitistöihin, polttopuiden saatavuuteen sekä tulentekopaikkoihin ja laavuihin (kuva 87). Tyytyväisyys retkeilyyn liittyviin palveluihin vaihtelee tarkastelujaksojen välillä. Tyytyväisyys polku- ja latuopasteisiin sekä reittiopastetauluihin pieneni kolmen ensimmäisen tarkastelujakson aikana (2000–2015), minkä jälkeen tyytyväisyys niiden osalta parani jälleen 2000–2004 tasolle tai korkeammaksi. Reittien ja rakenteiden turvallisuuteen oltiin myös melko tyytyväisiä; keskiarvo laski hieman 2010–2014 mutta palasi neljään viimeisen tarkastelujakson aikana. Vähiten tyy-

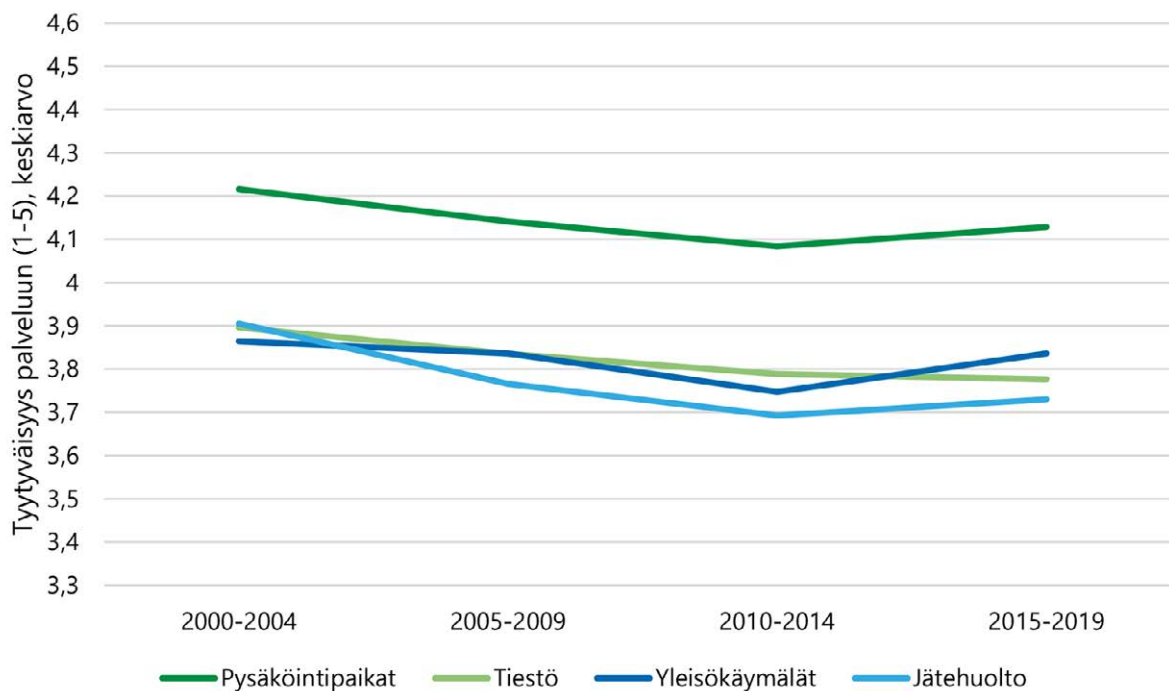
Kuva 84. Matkailukeskuspuistokävijöiden odotusten täyttyminen 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huonosti, ... 5 = erittäin hyvin).

tyväisiä oltiin erityistarpeiden huomiointiin sekä yrittäjien tuottamiin palveluihin. Toisaalta tyytyväisyys yrittäjien tuottamiin palveluihin parani koko sen ajan, jona sitä mitattiin

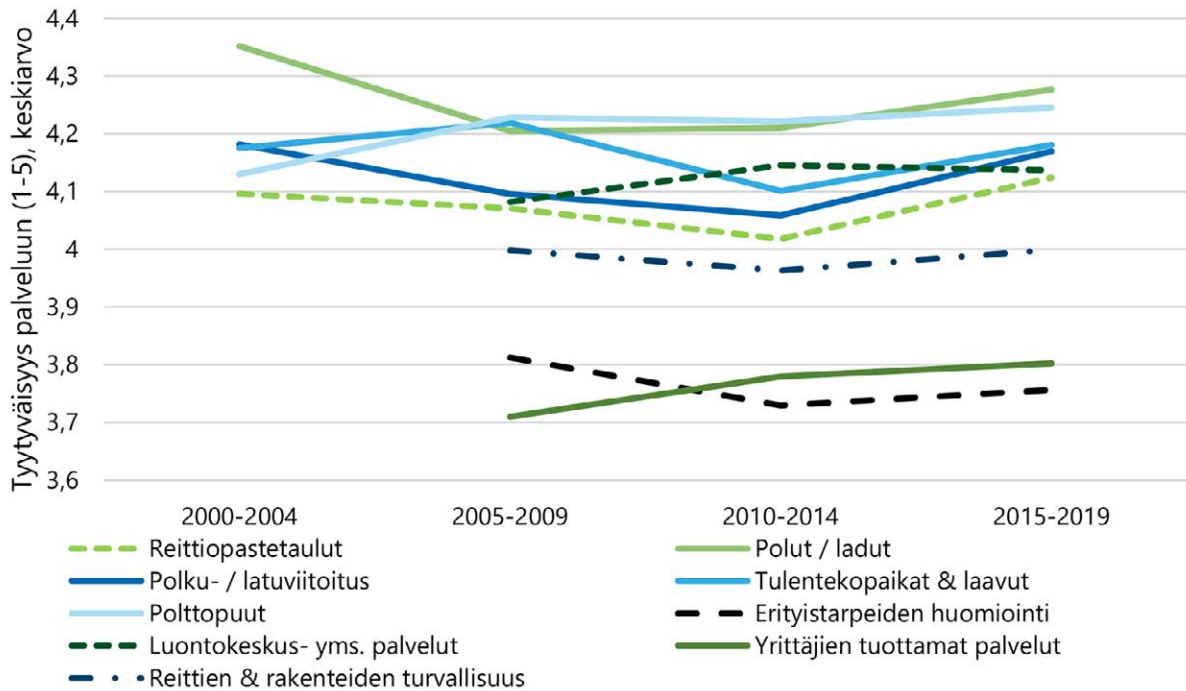
(2005–2019). Tyytyväisyys erityistarpeiden huomiointiin laski 2010–2014 mutta parani jälleen hieman 2015–2019.

Kuva 85. Tyytyväisyys palveluiden määrään matkailukeskuspuistoissa 2005–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin tyytymätön, ... 5 = erittäin tyytyväinen).

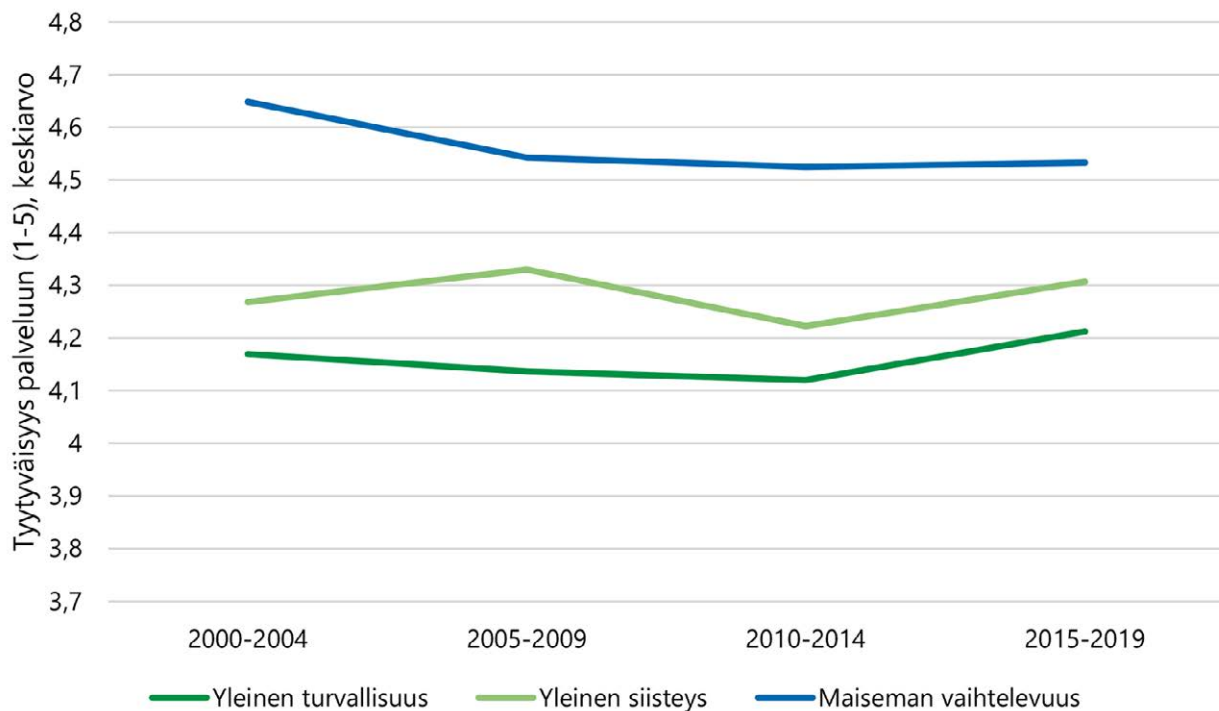
Kuva 86. Matkailukeskuspuistokävijöiden tyytyväisyys puistokäyntiin liittyvien rakenteiden laatuun 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huono, ... 5 = erittäin hyvä).

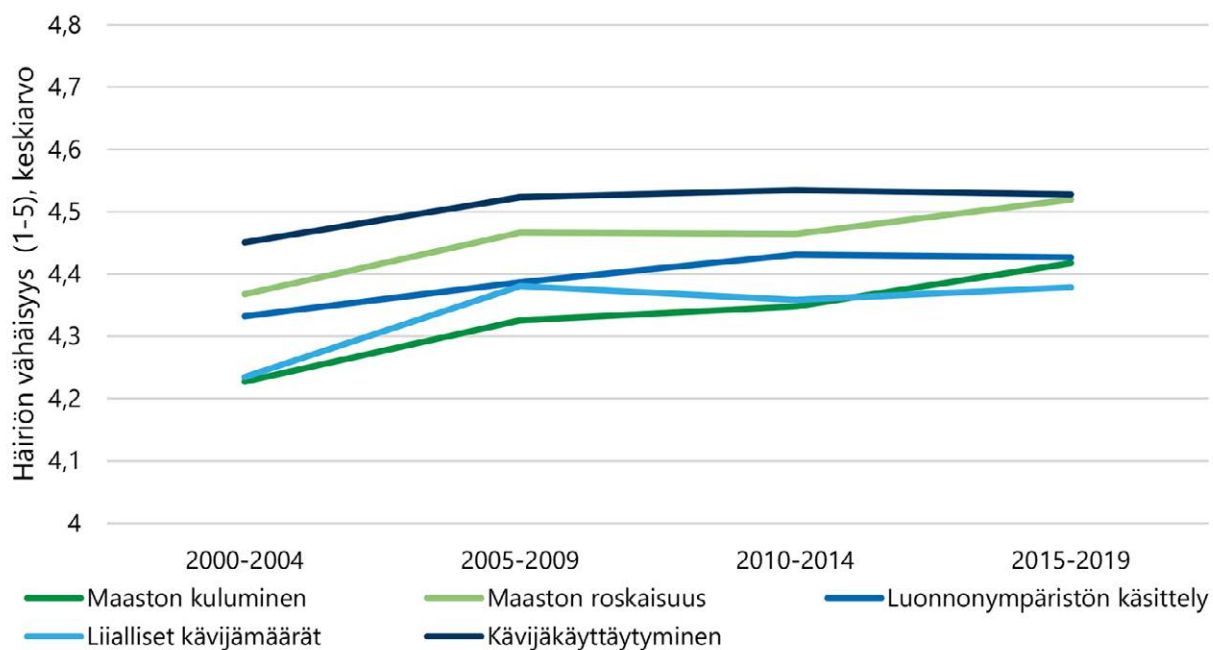
Kuva 87. Matkailukeskuspuistokävijöiden tyytyväisyys retkeilyyn liittyvien palveluiden laatuun 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huono, ... 5 = erittäin hyvä).

Matkailukeskuspuistokävijät olivat melko tyytyväisiä maiseman vaihtelevuuteen, yleiseen siisteyteen ja turvallisuuteen vierailunsa aikana (kuva 88). Tyytyväisyys maiseman vaihtelevuuteen pieneni hieman koko 20 vuoden mittausjakson aikana, mutta keskiarvo pysyi yli 4,5:n (1 = erittäin huono, ... 5 = erittäin hyvä). Tyytyväisyys yleiseen siisteyteen oli korkeimmillaan toisella ja neljännellä tarkastelujaksolla (ka yli 4,3). Tyytyväisyys yleiseen turvallisuuteen pysyi lähes samana kolmen ensimmäisen tarkastelujakson ajan, minkä jälkeen tyytyväisyys parani 2015–2019 ja ylitti 2000–2004 mitatun lähtötason.

Tarkasteltaessa keskiarvon kehitystä matkailukeskuspuistokäyntiä häiritsevät tekijät vähenivät 2000–2019 tarkasteluajanjakson aikana (kuva 89). Häiriön koettiin lisääntyvän hieman maaston roskaantumisesta ja liiallisesta kävijämäärästä johtuen kolmannella tarkastelujaksolla verrattuna 2005–2009 tilanteeseen. Tämän jälkeen häiriön kokeminen jälleen pieneni. Toisaalta 2015–2019 häiriötä koettiin hieman enemmän kävijäkäyttäytymisestä ja luonnonympäristön käsittelystä johtuen verrattuna edelliseen tarkastelujaksoon.

Kuva 88. Matkailukeskuspuistokävijöiden tyytyväisyys retkeilykokemukseen vaikuttaviin tekijöihin 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huono, ... 5 = erittäin hyvä).

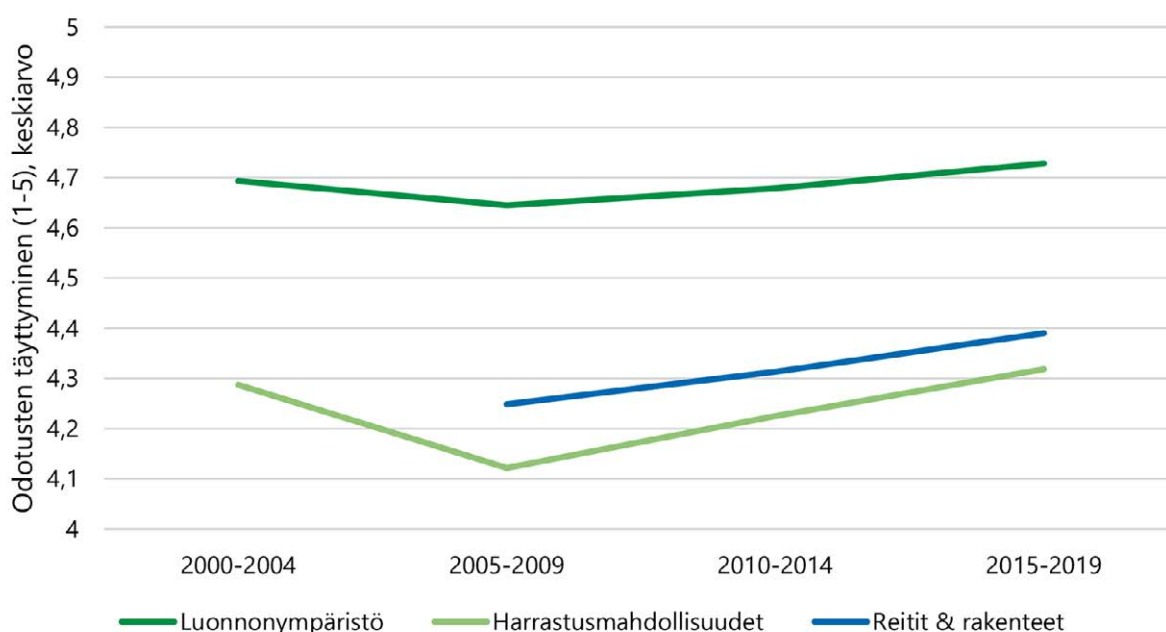

Kuva 89. Matkailukeskuspuistokävijöiden kokemus käyntiä häiritsevista tekijöistä 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin paljon häiriötä, ... 5 = ei lainkaan häiriötä).

4.3.5 Kävijätyytyväisyys kaikissa puistoissa

Kansallispuistovierailijoiden odotukset luonnonympäristön, harrastusten sekä reittien ja rakenteiden suhteen ovat täyttyneet hyvin (keskiarvo kaikkien suhteen yli 4,1) koko tarkasteluajanjaksolla (kuva 90). Erityisesti tyytyväisyys luonnonympäristöön on säilynyt korkeana keskiarvon ollessa noin 4,7 koko vuosien 2000–2019 tarkastelujakson ajan (asteikolla 1–5). Odotusten täyttymistä reittien ja rakenteiden osalta alettiin kysyä nykymuodossaan vuodesta 2005, jonka jälkeen odotusten täyttyminen niiden suhteen on parantunut koko 2010-luvun ajan. Harrastusmahdollisuuksien osalta odotusten täyttyminen heikkeni hieman 2005–2009, minkä jälkeen tyytyväisyys mahdollisuuksia kohtaan lähti paranemaan kunnes 2015–2019 ylitti 2000–2004 keskiarvon. Myös kansallispuistokävijöiden keskimääräinen tyytyväisyys palveluiden määrään (kysytty vuodesta 2005 lähtien) on parantunut (kuva 91), vaikka tyytyväisyyden lisääntyminen on melko pientä keskiarvoja tarkasteltaessa. Keskiarvon muutos kuitenkin osoittaa positiivista kehitystä koko tarkastelujakson ajan.

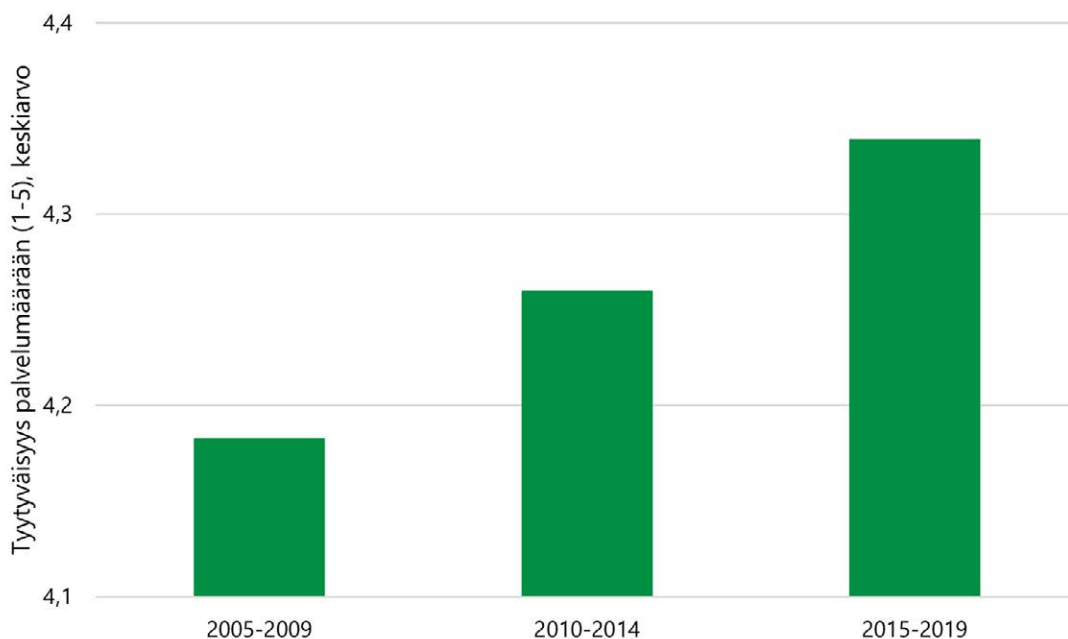
Kuvassa 92 ilmenee kansallispuistokävijöiden tyytyväisyys heidän käyttämiensä kansallispuiston rakenteiden – pysäköintipaikkojen, lähialueen tiestön, alueen yleisökäymälöiden sekä jätehuollon toteutuksen ja ohjauksen – laatuun. Tyytyväisyys rakenteisiin notkahtaa hieman ensimmäisen ja toisen tarkastelujakson välillä kaikkien rakenteiden osalta, minkä jälkeen tyytyväisyys lähtee uudelleen nousemaan. Tyytyväisyys jätehuollon toteutukseen ja ohjaukseen laskee voimakkaammin ensimmäisen jakson jälkeen eikä tyytyväisyys ole lähtenyt merkittävästi paranemaan. Jätehuoltoon liittyvää tyytyväisyyttä tarkasteltaessa on huomioitava, että Metsähallituksen Luontopalvelut siirtyi 2000-luvun alussa roskattoman retkeilyn periaatteeseen, mikä tarkoitti esimerkiksi sekajäteastioiden poistamista maastosta. Osa asiakkaista toivoisi maastoon jätteiden lajittelupisteitä, kun taas roskattoman retkeilyn kantavana ajatuksena on se, että minkä jaksaa kantaa maastoon, jaksaa tuoda sieltä poisikin.

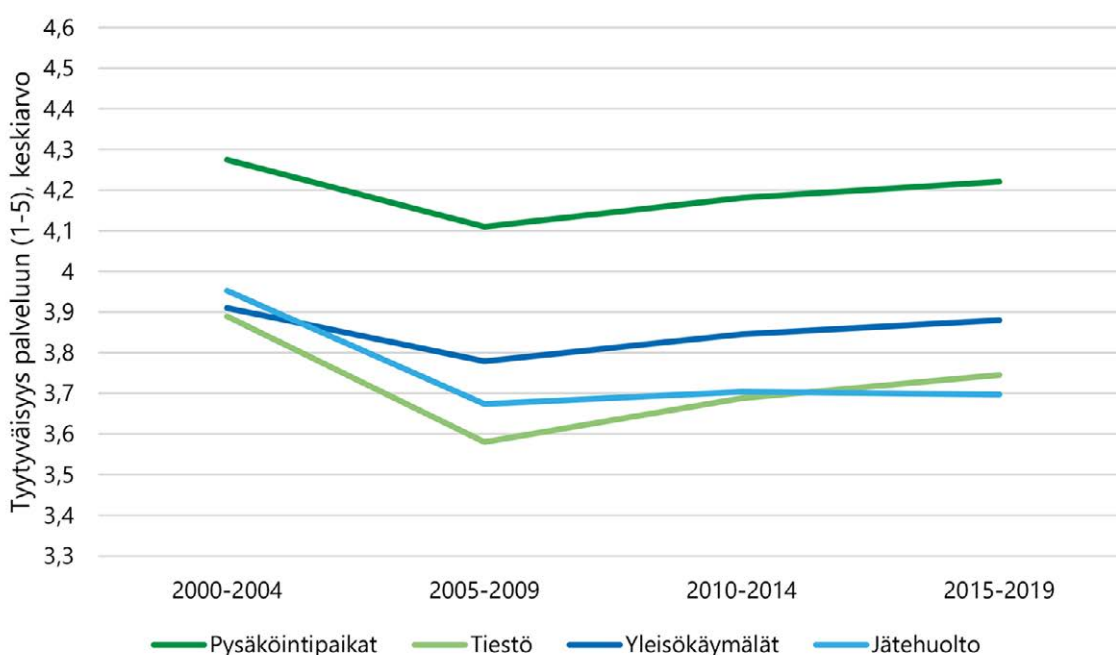
Kuva 90. Kansallispuistokävijöiden odotusten täyttyminen 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huonosti, ... 5 = erittäin hyvin).

Retkeilyyn liittyvistä palveluista tyytyväisimpiä ollaan polttopuiden saatavuuteen, tulentekopaikkoihin ja laavuihin, polkuihin ja latuihin sekä luontokeskuksen palveluihin (kuva 93). Tyytyväisyys retkeilyyn liittyviin palveluihin vaihtelee jonkin verran tarkastelujaksojen välillä; pientä notkahdusta on havaittavissa 2000–2004 ja 2005–2009 välillä, min-

kä jälkeen tyytyväisyys paranee uudelleen lukuun ottamatta pientä pudotusta 2015–2019 polttopuiden saatavuudessa tuvilla ja huolletuilla tulipaikoilla sekä luontokeskuksen palveluissa. Heikoimmat arviot retkeilyyn liittyvistä palveluista saivat yrittäjien tuottamat palvelut ja erityistarpeiden huomioon ottaminen. Vaikka kyse on palvelujen laadun arvi-

Kuva 91. Tyytyväisyys palveluiden määrään 2005–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin tyytymätön, ... 5 = erittäin tyytyväinen).

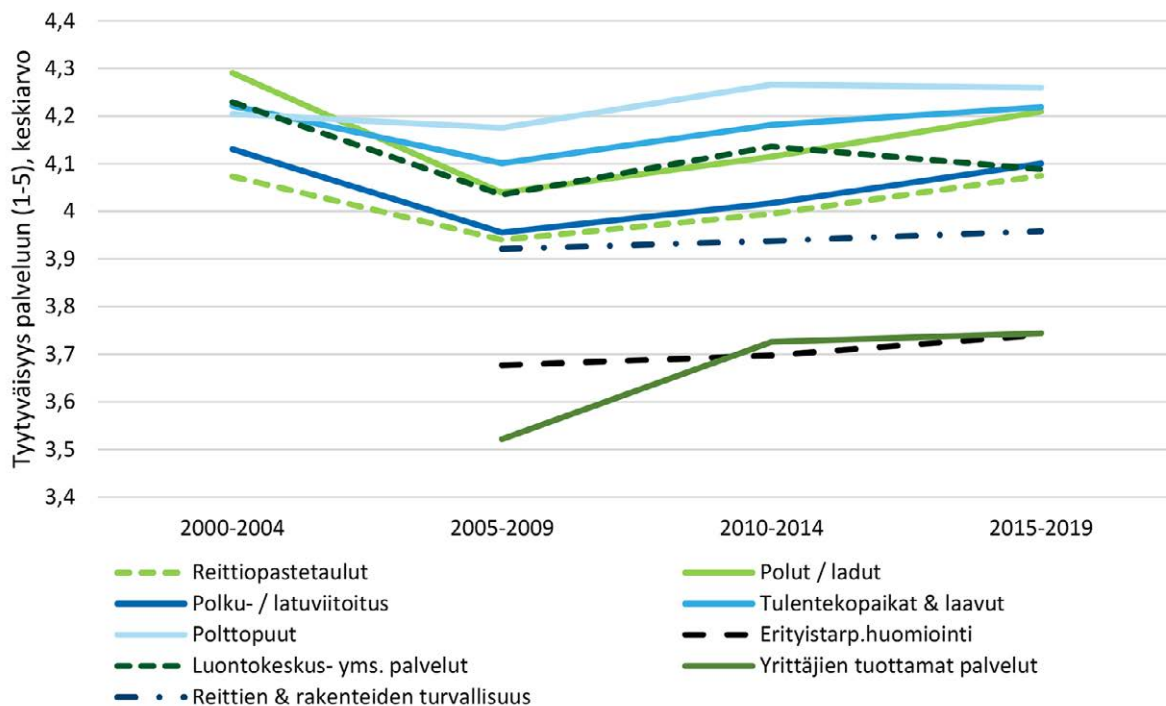

Kuva 92. Kansallispuistokävijöiden tyytyväisyys puistokäyntiin liittyvien rakenteiden laatuun 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huono, ... 5 = erittäin hyvä).

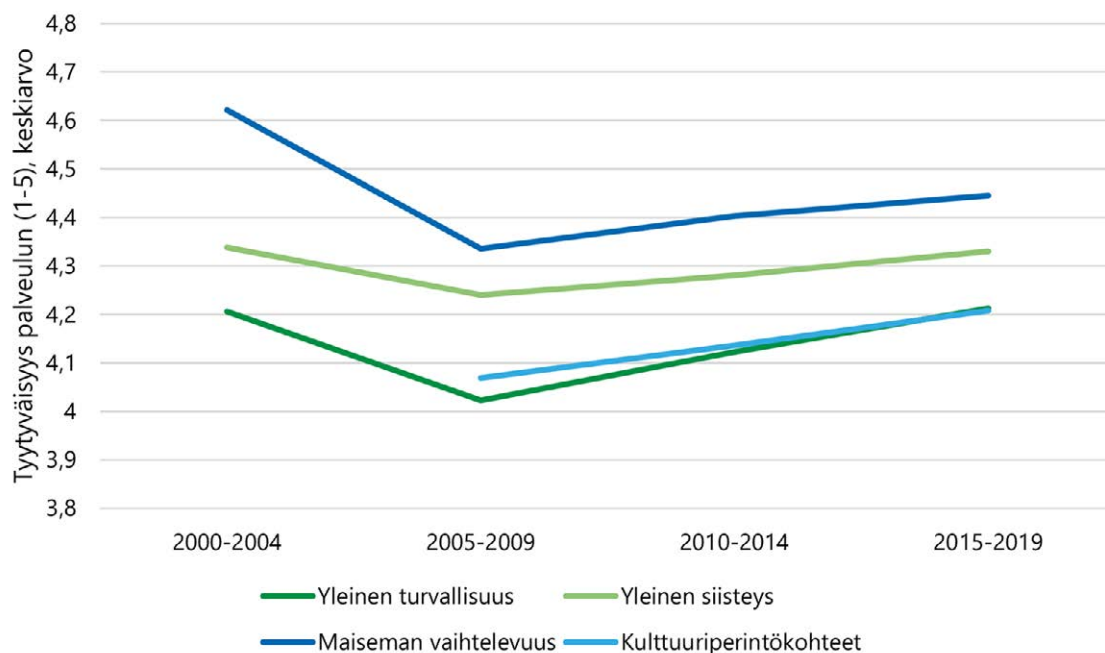

oinnista, näiden molempien palveluiden kohdalla mitä todennäköisimmin myös saatavilla olevien palvelujen määrään liittyvät ongelmat heijastuvat näissä arvosanoissa. Lisäksi kävijät ovat tyypillisesti kriittisimpiä niitä palveluja kohtaan, joista he maksavat.

Tyytyväisyys maiseman vaihtelevuuteen, yleiseen siisteyteen ja turvallisuuteen sekä kulttuuriperintökohteisiin ovat pysyneet hyvinä (keskiarvo yli 4 koko 2000–2019 tarkastelujakson ajan; kuva 94). Tässäkin huomataan notkahdus tyytyväisyydessä tarkaste-

Kuva 93. Kansallispuistokävijöiden tyytyväisyys retkeilyyn liittyvien palveluiden laatuun 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huono, ... 5 = erittäin hyvä).

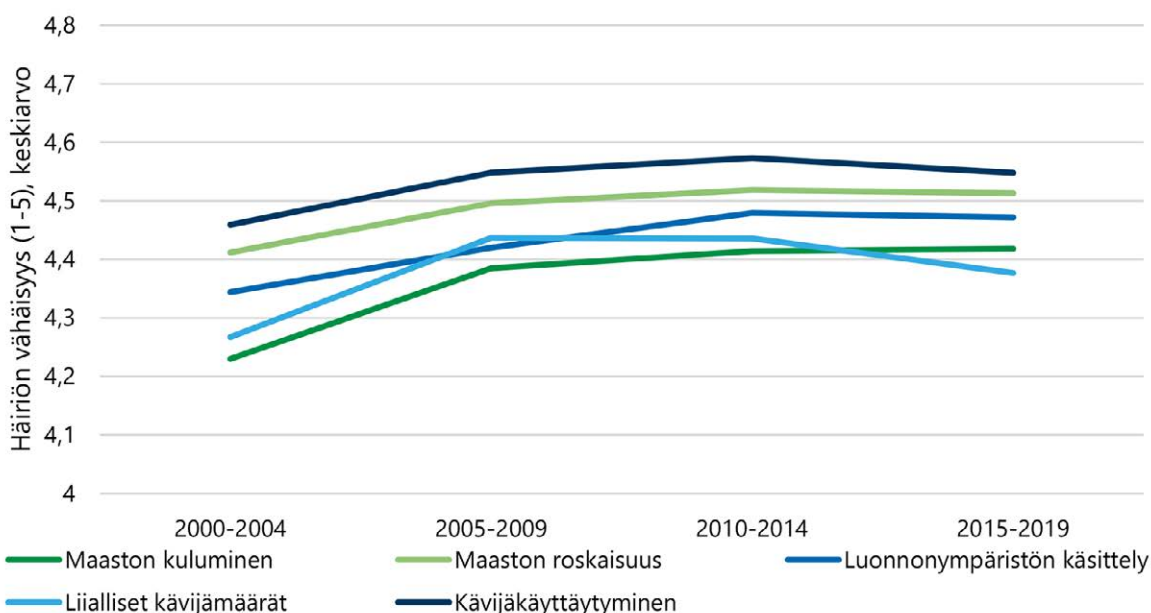
Kuva 94. Kansallispuistokävijöiden tyytyväisyys retkeilykokemukseen vaikuttaviin tekijöihin 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huono, ... 5 = erittäin hyvä).

lujaksojen 2000–2004 ja 2005–2009 välillä turvallisuuden, siisteyden ja maiseman vaihtelevuuden suhteen. Notkahduksen jälkeen tyytyväisyys lähtee kuitenkin uudelleen nousuun, mutta ainoastaan tyytyväisyys yleiseen turvallisuuteen nousee viimeisellä tarkastelujaksolla 2015–2019 ensimmäisen tarkastelujakson tasolle.

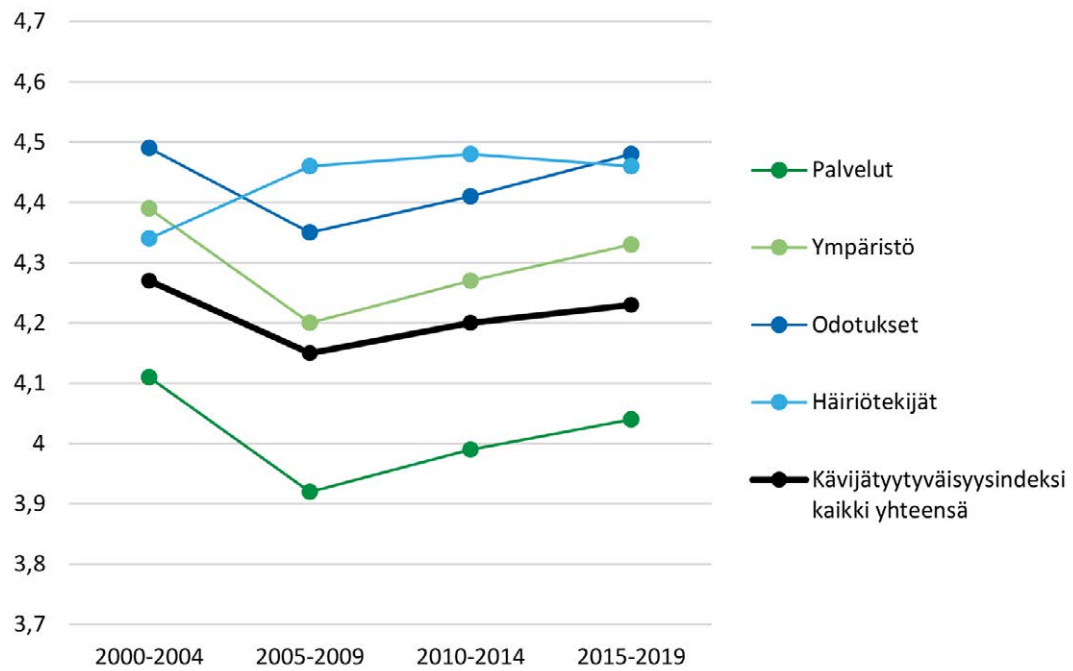
Keskiarvon kehitystä tarkasteltaessa huomataan, että kansallispuistokäyntiä häiritsevät tekijät vähenivät koko 2000–2019 tarkasteluajanjakson aikana (kuva 95). Häiriön kokemus pieneni kaikkien tarkasteltavien asioiden suhteen ensimmäisen ja toisen tarkasteluajanjakson välillä ja suunta jatkui kävijäkäyttäjymisen, maaston roskaisuuden, luonnonympäristön käsittelyn ja maaston kulumisen osalta myös kolmannella tarkasteluajanjaksolla. Liiallisten kävijämäärien aiheuttama häiriö alkoi lisääntyä hieman toisen tarkasteluajanjakson jälkeen ja lisääntyi edelleen 2015–2019. Lisäksi häiriön kokeminen lisääntyi hieman viimeisellä tarkastelujaksolla kävijäkäyttäjymisen sekä luonnonympäristön käsittelyn suhteen, vaikkakin muutos keskiarvossa on melko pieni. Häiriön kokeminen liiallisesta kävijämäärästä johtuen linkittyy

nopeasti lisääntyneeseen kansallispuistojen suosioon ja kävijämäärien kasvuun (ks. kuva 4 s. 20). Emme kuitenkaan tiedä, miten suuri osuus alueen vakiokävijöistä on ajan myötä siirtynyt tästä syystä käyttämään muita, kenties hiljaisempia, alueita ja missä määrin kokemus liiallisesta kävijämäärästä on alueella useita kertoja vierailneiden ja missä määrin uusien kävijöiden kokemus.

Edellä esiteltyjen muuttujien pohjalta laskettu kävijätyytyväisyysindeksi osoittaa, että kokonaisuudessaan tyytyväisyys kansallispuistokäynneillä laski hieman ensimmäisen ja toisen ajanjakson välillä, jolloin tyytyväisyys sekä ympäristön että palvelujen laatuun heikkeni jonkin verran (kuva 96). Lisäksi kävijöiden odotusten täyttyminen jäi hieman alhaisemmaksi vuosiin 2000–2004 verrattuna. Toisaalta kokemukset kansallispuistokäyntiä häiritsevistä tekijöistä vähenivät samanaikaisesti. Toisesta tarkastelujaksosta eteenpäin tyytyväisyys lähti kasvamaan kaikkien osa-alueiden suhteen, mutta täysin vuosien 2000–2004 tasolle ei olla palattu. Ainoastaan häiriön kokeminen lisääntyi viimeisellä tarkasteltavalla ajanjaksolla.

Kuva 95. Kansallispuistokävijöiden kokemus käyntiä häiritsevistä tekijöistä 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin paljon häiriötä, ... 5 = ei lainkaan häiriötä).

Kuva 96. Kävijätyytyväisyysindeksin muutos vuosina 2000–2019 (keskiarvo, 1 = erittäin huono, ... 5 = erittäin hyvä).

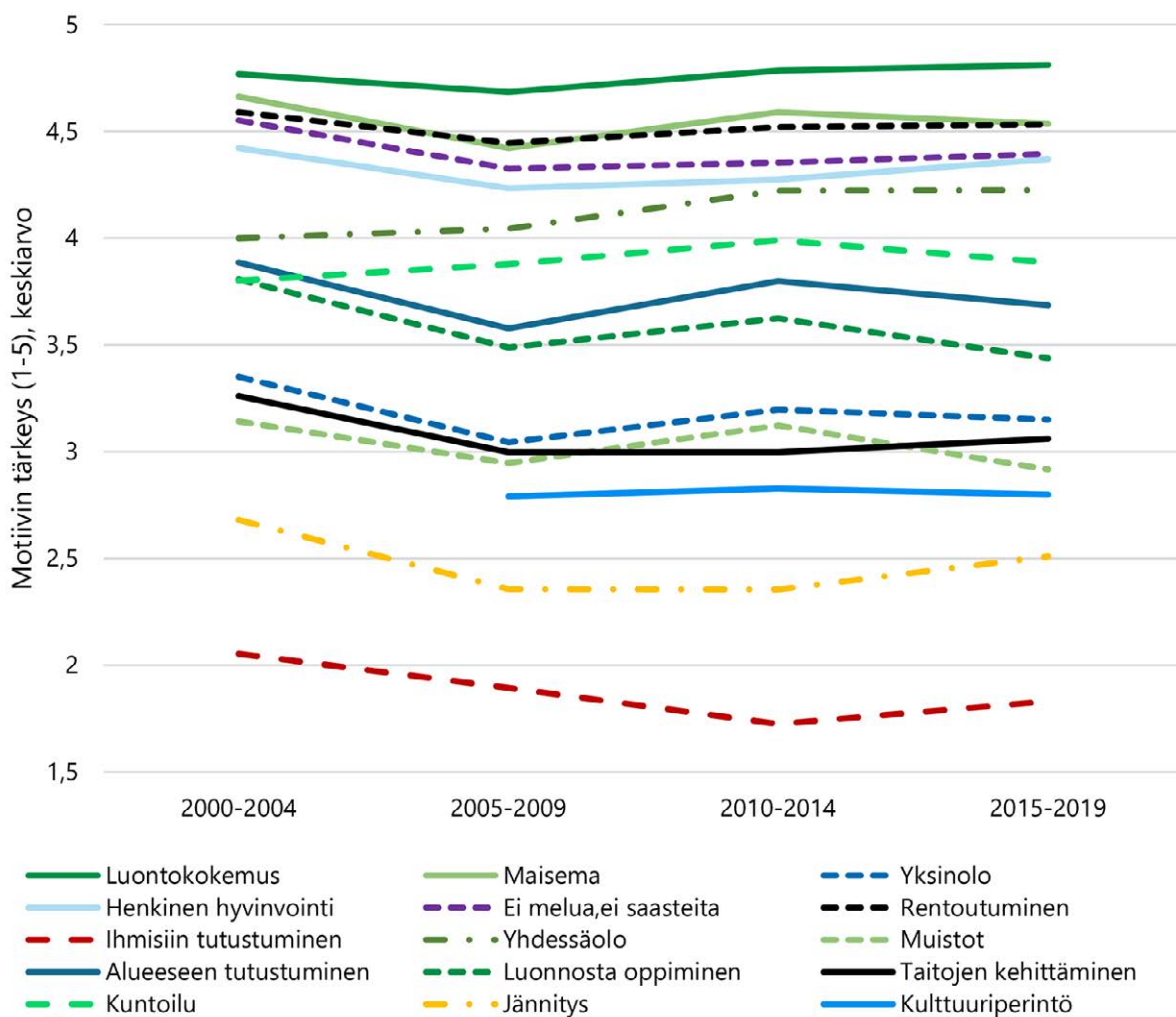
4.4 Kansallispuistokävijöiden motiivit 2000–2019

4.4.1 Kaupunkiseutupuistokävijöiden motiivit

Tarkasteltaessa 20 vuoden ajanjaksoa viisi tärkeintä kaupunkiseutupuistojen vierailuun liittyvää motiivia – luonnon kokeminen, maisemat, rentoutuminen, poissa melusta ja saasteista ja henkinen hyvinvointi – ovat pysyneet samoina vuosien saatossa (kuva 97). Näiden merkitys on noussut jälleen ensimmäisen ja toisen ajanjakson välisen pienen notkahduksen jälkeen, ja luonnon kokemisen merkitys on lisääntynyt verrattaessa ensimmäistä ja viimeistä tarkasteluajanjaksoa. Kaksi vähiten tärkeää motiivia, tutustumi-

nen uusiin ihmisiin ja jännityksen kokeminen, ovat myös pysyneet samoina tarkastelujakson aikana, ja niiden merkitys on vähentynyt kolmen ensimmäisen tarkastelujakson aikana, minkä jälkeen on havaittavissa hienoista nousua.

Koko 20 vuoden ajanjaksoa tarkasteltaessa suurimpia muutoksia on tapahtunut motiiveissa luonnosta oppiminen (ka -0,37), aikaisemmat muistot (ka -0,23), yhdessäolo oman seurueen kanssa (ka +0,22), uusiin ihmisiin tutustuminen (ka -0,22), omien taitojen kehittäminen (ka -0,20), alueeseen tutustuminen (ka, -0,20) ja mahdollisuus olla yksin (ka -0,20). Kuntoilun merkitys kasvoi vuosien 2000 ja 2014 välisenä aikana, mutta sen merkitys väheni hieman viimeisen tarkastelujakson aikana.

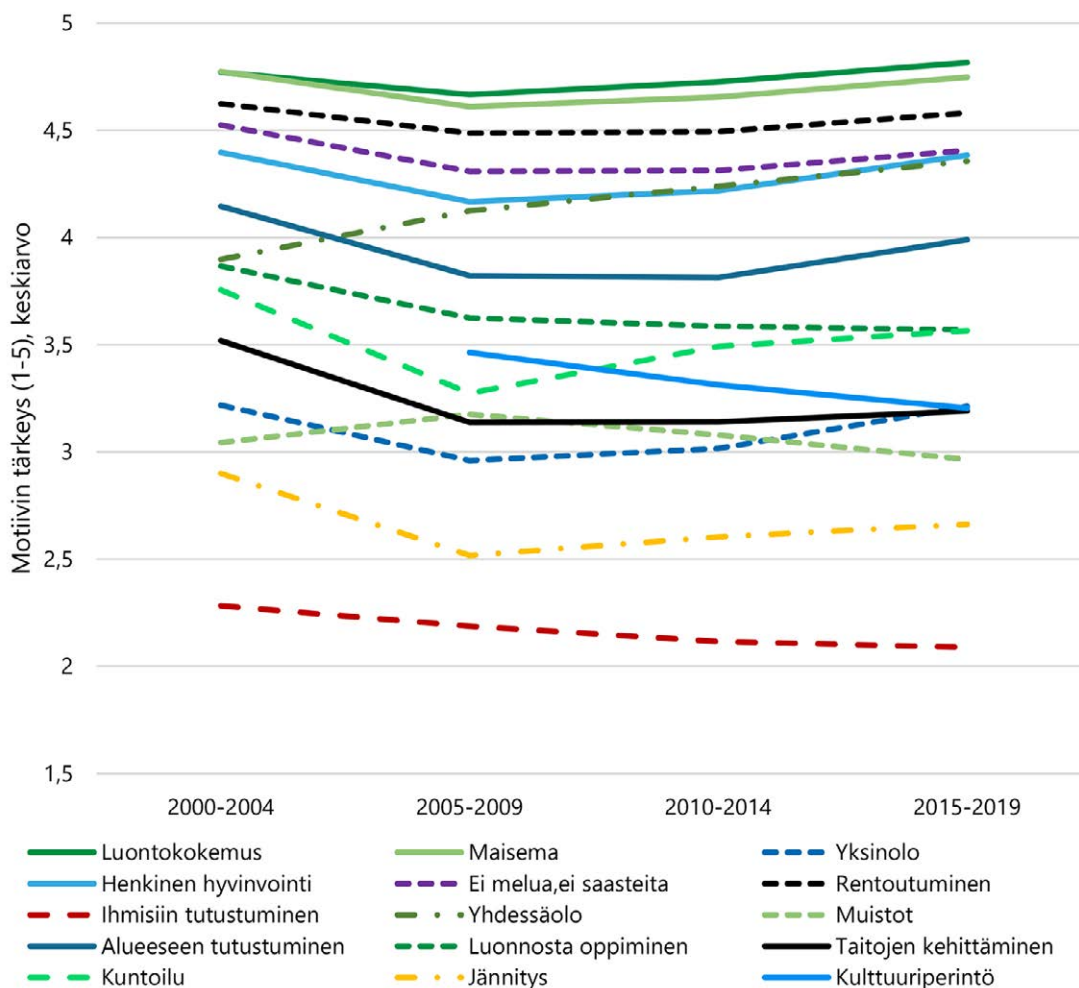
Kuva 97. Kaupunkiseutupuistokäyntien motiivien muutos 2000–2019 (keskiarvo, 1 = ei lainkaan tärkeää, ... 5 = erittäin tärkeää).

4.4.2 Taajamapuistokävijöiden motiivit

Tarkasteltaessa 20 vuoden ajanjaksoa viisi tärkeintä taajamapuistojen vierailuun liittyvää motiivia – luonnon kokeminen, maisemat, rentoutuminen, poissa melusta ja saasteista ja henkinen hyvinvointi – ovat pysyneet samoina vuosien saatossa (kuva 98). Näiden lisäksi henkisen hyvinvoinnin kanssa yhtä tärkeäksi motiiviksi nousi yhdessäolo oman seurueen kanssa 2005–2019. Kaikkien viiden tärkeimmän motiivin keskiarvo notkahti hieman ensimmäisen ja toisen tarkastelujakson välillä, mutta niiden merkitys nousi uudelleen tämän jälkeen. Kaksi vähiten tärkeää motiivia, tutustuminen uusiin ihmisiin ja jännityksen kokeminen, ovat pysyneet samoina tarkastelujakson aikana. Erityisesti tutustuminen uusiin ihmisiin on ollut yhä harvemmin syynä

vieraillla taajamapuistoissa (keskiarvo pieneni 2,3:sta 2,1:een).

Koko 20 vuoden ajanjaksoa tarkasteltaessa suurimpia muutoksia on tapahtunut motiiveissa yhdessäolo oman seurueen kanssa (ka +0,46), omien taitojen kehittäminen (ka -0,33), luonnosta oppiminen (ka -0,30), jännityksen kokeminen (ka -0,24), uusiin ihmisiin tutustuminen (ihmisiin tutustuminen, ka -0,19) ja kuntoilu (ka -0,19). Tarkasteltaessa motiivien tärkeyden muutosta ensimmäisen ja toisen ajanjakson välisen notkahduksen jälkeen, on erityisesti kuntoilun (ka +0,29), mahdollisuuden olla itsekseen (ka +0,25), yhdessäolon oman seurueen kanssa (ka +0,23) ja henkisen hyvinvoinnin (ka +0,22) merkitys lisääntynyt 2005–2009 tarkastelujakson jälkeen. Vastaavasti kulttuuriperintöön tutustumisen (ka -0,26) ja aikaisempien muistojen merkitys väheni.

Kuva 98. Taajamapuistokäyntien motiivien muutos 2000–2019 (keskiarvo, 1 = ei lainkaan tärkeää, ... 5 = erittäin tärkeää).

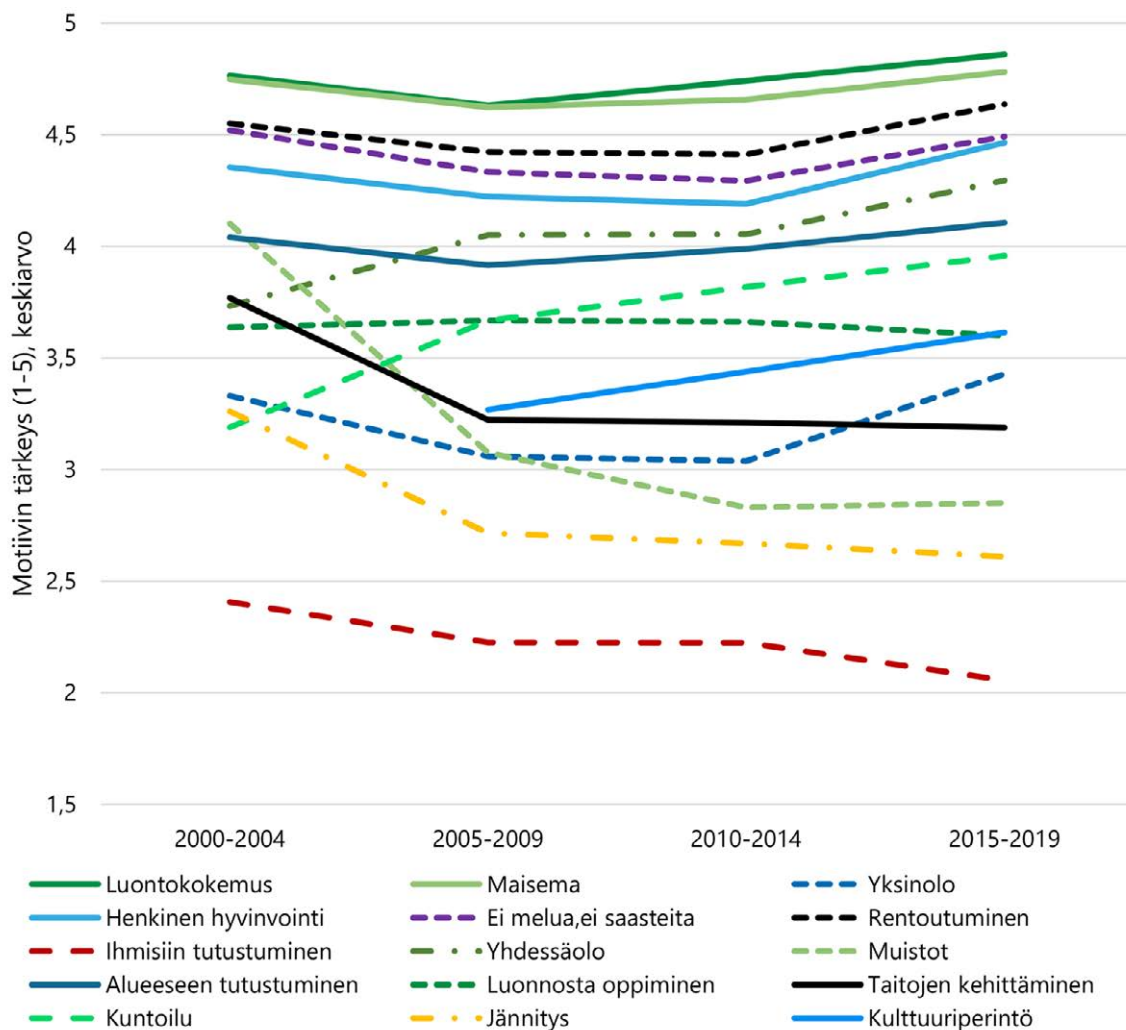

4.4.3 Maaseutupuistokävijöiden motiivit

Tarkasteltaessa 20 vuoden ajanjaksoa viisi tärkeintä maaseutupuistojen vierailuun liittyvää motiivia – luonnon kokeminen, maisemat, rentoutuminen, poissa melusta ja saasteista ja henkinen hyvinvointi – ovat pysyneet samoina vuosien saatossa (kuva 99). Kaikkien viiden tärkeimmän motiivin keskiarvo notkahti hieman ensimmäisen ja toisen tarkastelujakson välillä, ja kolmen (rentoutuminen, poissa melusta ja saasteista ja henkinen hyvinvointi) laski edelleen kolmannella tarkastelujaksolla. Luonnon kokemisen ja maisemien merkitys nousi tasaisesti toisen tarkastelujakson notkahduksen jälkeen, ja viimei-

sellä tarkastelujaksolla niiden tärkeys ylitti 2000–2004 mitatun keskiarvon. Kaksi vähiten tärkeää motiivia, tutustuminen uusiin ihmisiin ja jännityksen kokeminen, ovat laskeutuneet koko 20 vuoden tarkastelujakson ajan. Erityisesti tutustuminen uusiin ihmisiin on ollut yhä harvemmin syynä vieraillla maaseutupuistoissa (keskiarvo pieneni 2,4:sta 2,1:een).

Koko 20 vuoden ajanjaksoa tarkasteltaessa suurimpia muutoksia kävijöiden syissä vieraillla maaseutupuistoissa on tapahtunut motiiveissa aikaisemmat muistot (ka -1,25), kuntoilu (ka +0,77), jännityksen kokeminen (ka -0,65), omien taitojen kehittäminen (ka -0,58), yhdessäolo oman seurueen kanssa (ka +0,56) ja uusiin ihmisiin tutustuminen (ka -0,35). Tarkasteltaessa motiivien tärkey-

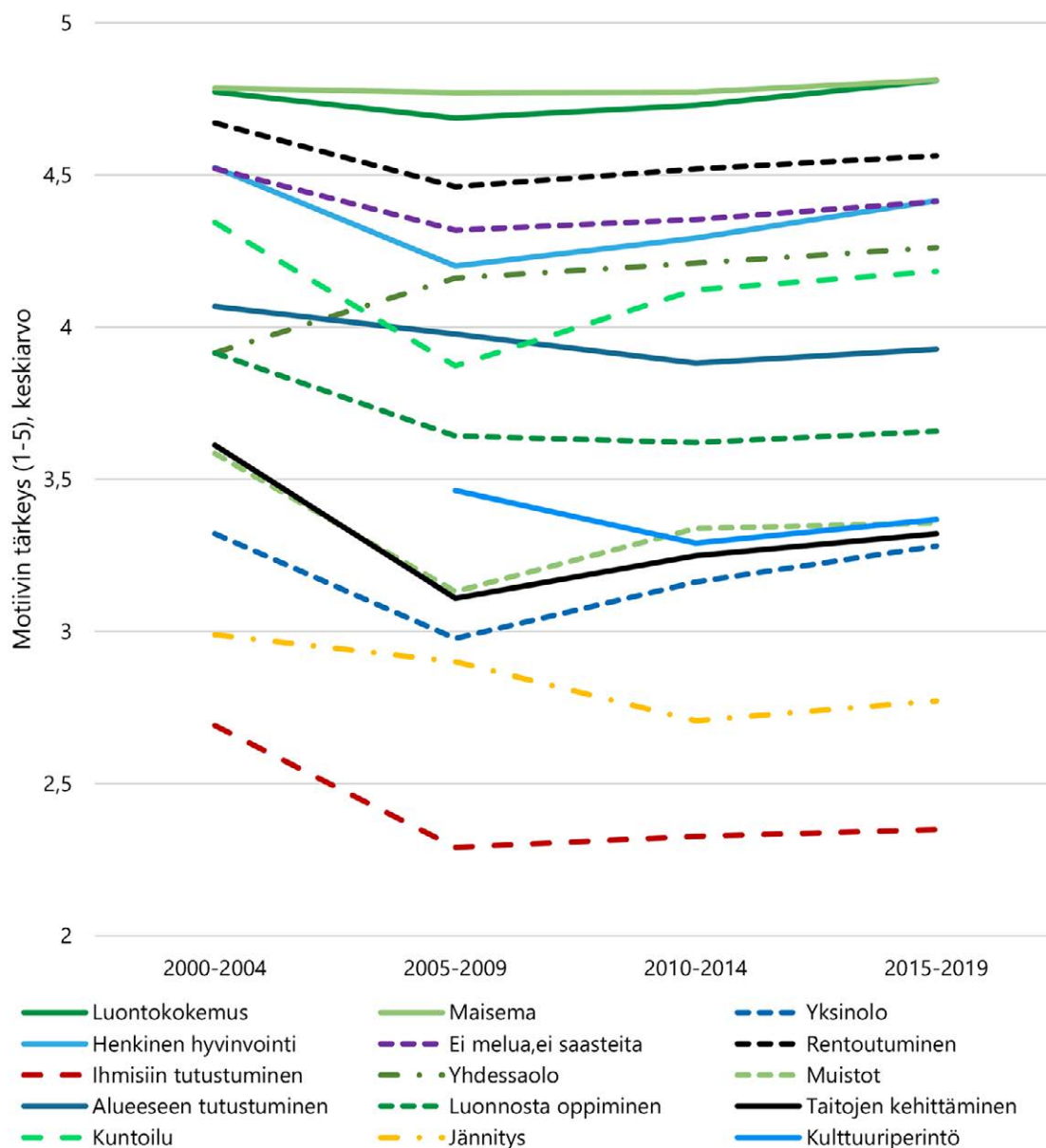

Kuva 99. Maaseutupuistokäyntien motiivien muutos 2000–2019 (keskiarvo, 1 = ei lainkaan tärkeää, ... 5 = erittäin tärkeää).

den muutosta toisesta ajanjaksosta eteenpäin, on erityisesti mahdollisuuden olla itseksensä (ka +0,37), kulttuuriperintöön tutustumisen (+0,35), kuntoilun (ka +0,29), yhdessäolon oman seurueen kanssa (ka +0,25), henkisen hyvinvoinnin (ka +0,24), luonnon kokemisen (ka +0,23) ja rentoutumisen (ka +0,21) merkitys lisääntynyt. Vastaavasti aikaisempien muistojen merkitys väheni.

4.4.4 Matkailukeskuspuistokävijöiden motiivit

Tarkasteltaessa 20 vuoden ajanjaksoa viisi tärkeintä kaupunkiseutupuistojen vierailuun liittyvää motiivia – maisemat, luonnon kokeminen, rentoutuminen, poissa melusta ja saasteista ja henkinen hyvinvointi – ovat pysyneet samoina vuosien saatossa (kuva 100). Matkailukeskuspuistot erosivat muista puistoluokista siinä, että matkailukeskuspuistoissa tärkein motiivi oli maisemat, kun muissa tärkeimpänä motiivina oli luonnon kokemi-

Kuva 100. Matkailukeskuspuistokävijöiden motiivien muutos 2000–2019 (keskiarvo, 1 = ei lainkaan tärkeää, ... 5 = erittäin tärkeää).

nen. Tärkeimpien motiivien, pois lukien maiseman, keskiarvo notkahti hieman ensimmäisen ja toisen tarkastelujakson välillä, mutta niiden merkitys nousi uudelleen tämän jälkeen. Notkahdusta oli myös muiden motiivien, kuten kuntoilun, omien taitojen kehittämisen, aiempien muistojen ja yksinolon, osalta ensimmäisen ja toisen tarkastelujakson välillä. Näiden merkitys kasvoi uudelleen 2010-luvulla. Kaksi vähiten tärkeää motiivia, tutustuminen uusiin ihmisiin ja jännityksen kokeminen, ovat pysyneet samoina tarkastelujakson aikana. Erityisesti tutustuminen uusiin ihmisiin on ollut yhä harvemmin syynä vierailulla matkailukeskuspuistoissa.

Koko 20 vuoden ajanjaksoa tarkasteltaessa suurimpia muutoksia syissä matkustaa matkailukeskuspuistoihin on tapahtunut motiiveissa yhdessäolo oman seurueen kanssa (ka +0,35), uusiin ihmisiin tutustuminen (ka -0,34), omien taitojen kehittäminen (ka -0,29), luonnosta oppiminen (ka -0,26), aikaisemmat muistot (ka -0,23) ja jännityksen kokeminen (ka -0,22). Tarkasteltaessa motiivien tärkeyden muutosta ensimmäisen ja toisen ajanjakson välisen notkahduksen jälkeen (vuodesta 2005 eteenpäin) on erityisesti kuntoilun (ka +0,31), mahdollisuuden olla itseksensä (ka +0,30), aikaisempien muistojen (ka +0,23), henkisen hyvinvoinnin (ka +0,21) ja omien taitojen kehittämisen (ka +0,21) merkitys lisääntynyt.

4.4.5 Kävijöiden motiivit kaikissa puistoissa

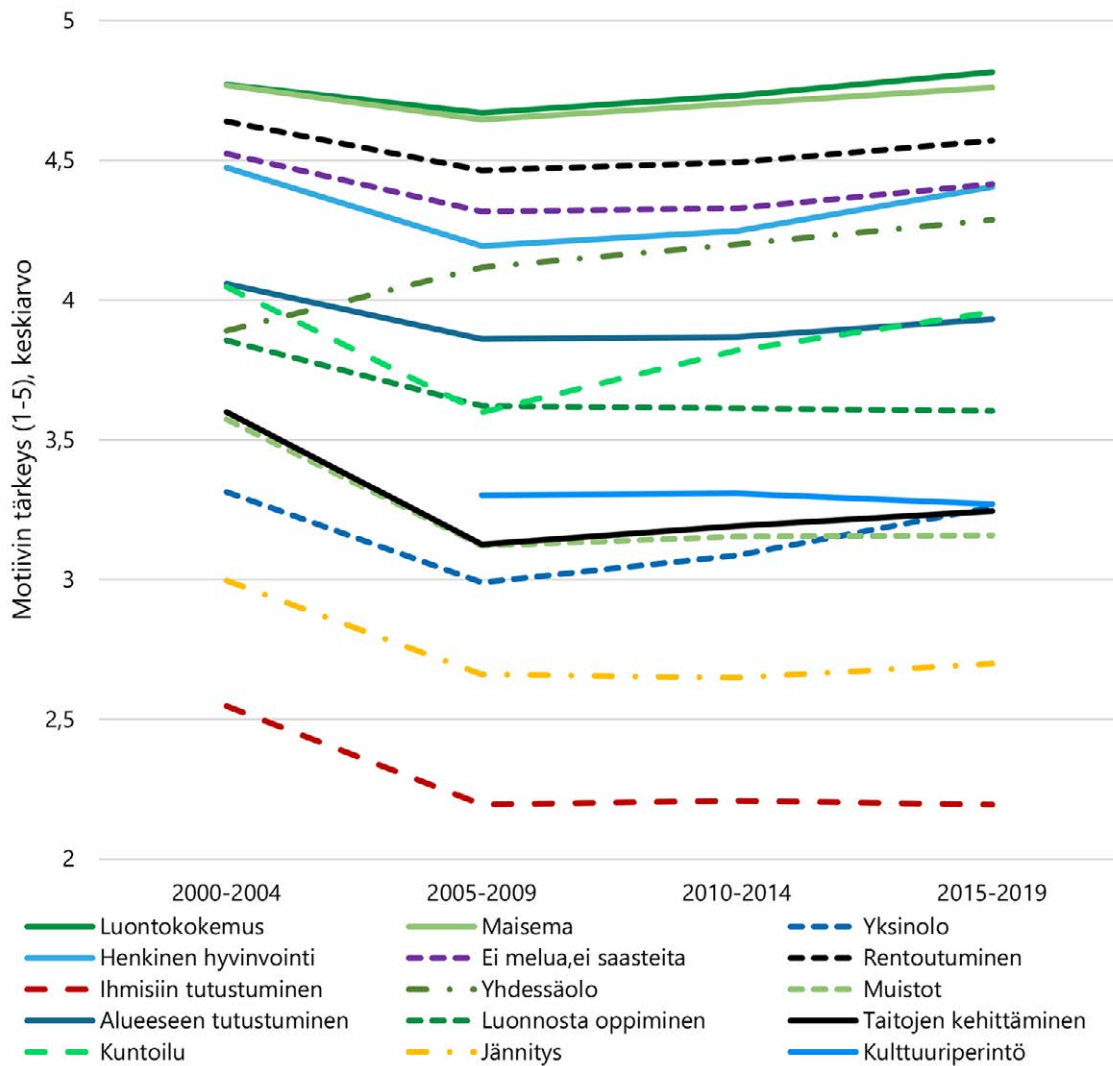
Tarkasteltaessa 20 vuoden ajanjaksoa kaikkien kansallispuistokäyntien viisi tärkeintä motiivia – luonnon kokeminen, maisemat, rentoutuminen, poissa melusta ja saasteista ja henkinen hyvinvointi – ovat pysyneet samoina vuosien saatossa (kuva 101). Näiden merkitys on noussut jälleen ensimmäisen ja toisen ajanjakson välisen pienen notkahduksen jälkeen, ja erityisesti luonnon kokemisen ja henkisen hyvinvoinnin merkitys on lisääntynyt. Myös kaksi vähiten tärkeää motiivia, tutustu-

minen uusiin ihmisiin ja jännityksen kokeminen, ovat pysyneet samoina tarkastelujakson aikana, ja niiden merkitys on vähentynyt entisestään. Kansallispuistokäyntien syynä mahdollisuuden olla itseksensä merkitys pieneni ensimmäisen ja toisen tarkastelujakson välillä, mutta tämän jälkeen sen merkitys on kasvanut tasaisesti. Viimeisellä tarkastelujaksolla mahdollisuudesta olla itseksensä tuli myös hieman tärkeämpi syy vierailulle kuin aikaisemmista muistoista ja omien taitojen kehittämisestä.

Koko 20 vuoden ajanjaksoa tarkasteltaessa suurimpia muutoksia on tapahtunut motiiveissa aikaisemmat muistot (ka -0,42), yhdessäolo oman seurueen kanssa (ka +0,39), omien taitojen kehittäminen (ka -0,36), uusiin ihmisiin tutustuminen (ka -0,35), jännityksen kokeminen (ka -0,30) ja luonnosta oppiminen (ka -0,25). Ensimmäisen ja toisen ajanjakson välisen notkahduksen jälkeen erityisesti kuntoilun (ka +0,36), mahdollisuuden olla itseksensä (ka +0,27) ja henkisen hyvinvoinnin (ka +0,22) merkitys on lisääntynyt.

Kuten jo edellisissä luvuissa mainittiin, aineiston jakaantuminen eri tavoin puistoluokakohtaisesti eri tarkastelujaksolla sekä ensimmäisellä tarkastelujaksolla korostunut yöpyjien osuus vaikuttavat ajalliseen muutokseen eri tekijöiden suhteen. Ensimmäisellä ja viimeisellä tarkasteluajanajaksolla korostuvat matkailukeskuspuistoissa kerätyt aineistot. Tämä vaikuttaa osaltaan myös muutoksiin motiiveissa, sillä näihin puistoihin matkustavien motiivit eroavat todennäköisesti jonkin verran muista jo kohteen tyyppin ja asiakaskunnan osalta. Matkailukeskuspuistoissa maiseman ja kuntoilun merkitys korostuvat, mikä näkyy myös näiden motiivien merkityksen korostumisessa vuosina 2000–2004 ja 2015–2019.

Kuva 101. Kansallispuistokäyntien motiivien muutos 2000–2019 (keskiarvo, 1 = ei lainkaan tärkeää, ... 5 = erittäin tärkeää).

4.5 Aktiviteetit 2000–2019

Suosituin ulkoiluharrastus kansallispuistoissa on kävely. Aikajaksolla 2015–2019 kaksi kolmesta vastaajasta (66,7 %) mainitsee aktiviteetiksi kävelyn (sisältää kävelyn ja sauvakävelyn) (kuva 102). Kävelyn suosio on erityisen korkea kaupunkiseutupuistoissa, joissa kävijöistä yli 80 prosenttia ilmoittaa kävelyn puistoaktiviteetiksi (kuva 103). Kaupunkiseutupuistot ovat monelle lähivirkistykseen kannalta tärkeitä, mikä voi näkyä arkiulkoilun, kuten kävelyn, suosiona.

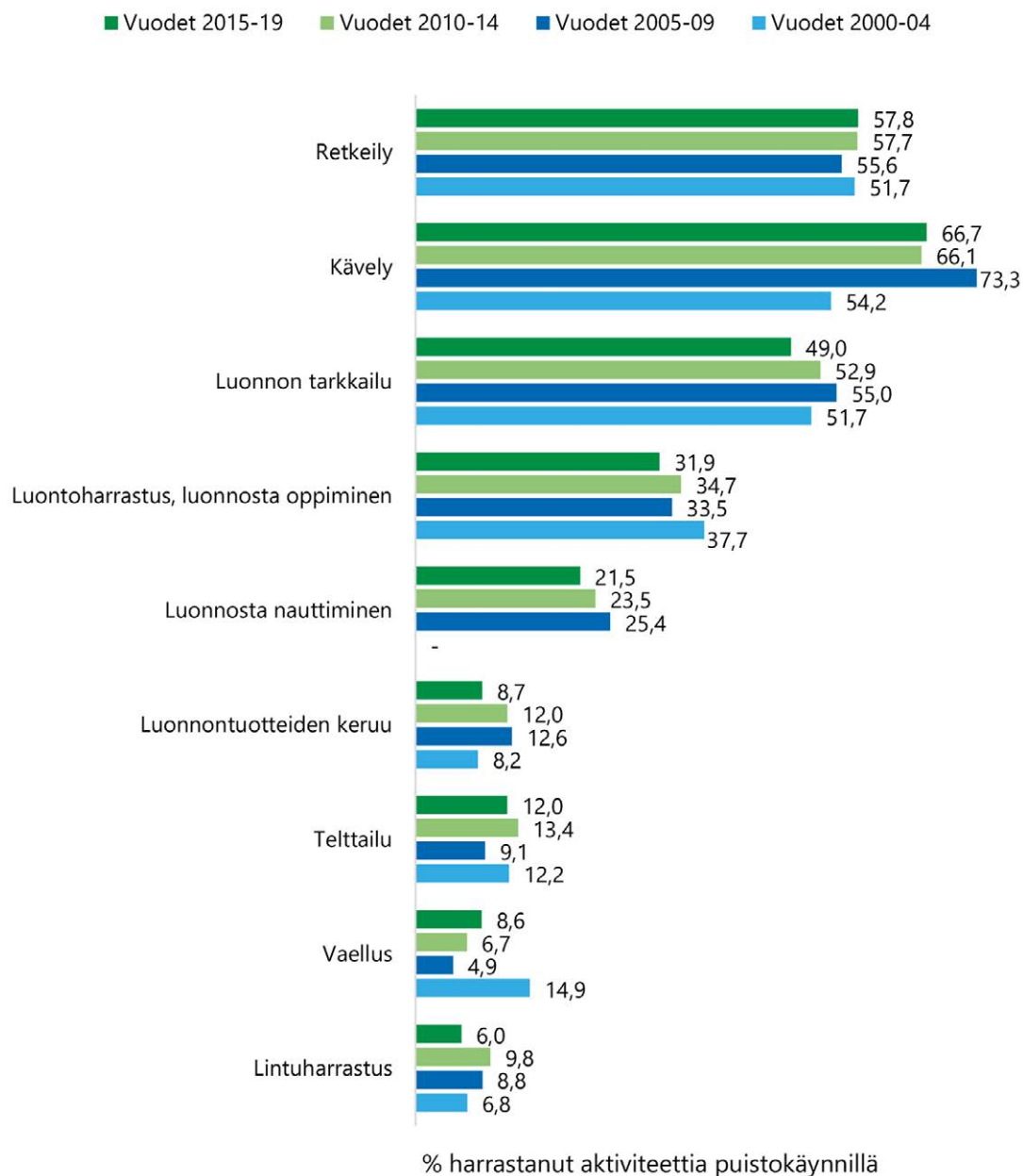
Retkeily ja eväretkeily esiintyy seuraavaksi yleisimmin vastauksissa ja puistossa retkeilyä harrastavien osuus on yli puolet vastaajista (57–58 %). Ajanjaksoilla 2000–2019 retkeilyn suosio on säilynyt vakaana. Puistoluokkien välisiä pieniä eroja kuitenkin löytyy, vuosina 2015–2019 maaseutupuistojen kävijöistä 69 prosenttia ilmoittaa retkeilyn aktiviteetiksi puistossa, taajamaseutupuistoissa luku on 67 prosenttia ja kaupunkiseutupuistoissa 63 prosenttia (kuvat 103–105). Matkailukeskuspuistoissa retkeilyaktiviteetin mainitsee 50 prosenttia kävijöistä (kuva 106).

Luonnon tarkkailun mainitsi aktiviteetiksi vuonna 2015–2019 lähes puolet, 49 prosenttia, kävijöistä. Luonnon tarkkailun suosio on aktiviteettimittauksessa hieman vähentynyt, ja sen suosio oli korkeimmillaan vuonna 2005–2009, jolloin 55 prosenttia kävijöistä ilmoitti harrastaneensa luonnon tarkkailua puistokäynnin aikana. Aikajaksolla 2015–2019 luonnon tarkkailu on aktiviteettina suosituin erityisesti maaseutupuistoissa (59 %) ja taajamapuistossa (58 %).

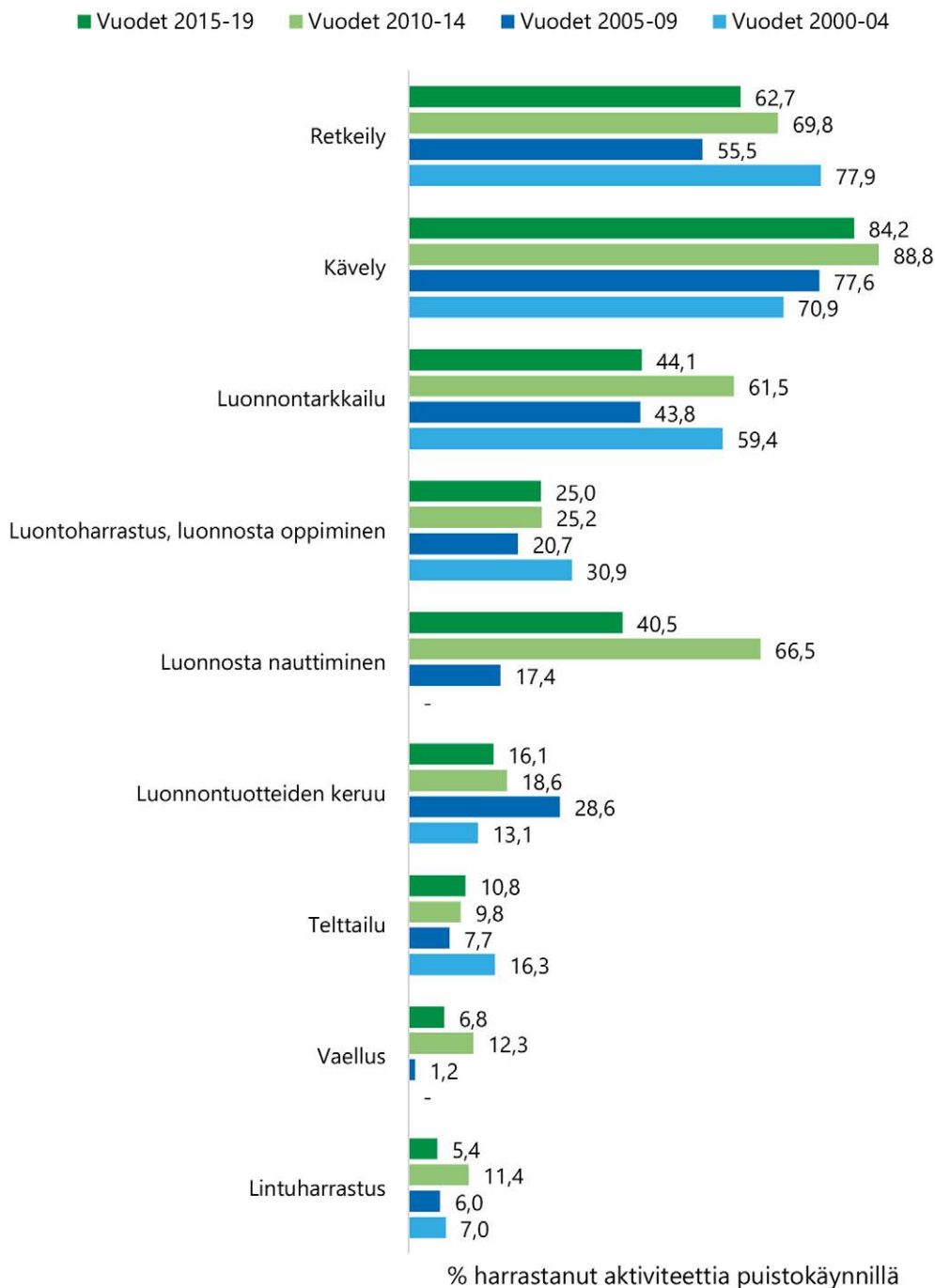
Jonkun luontoharrastuksen, kuten esimerkiksi kasvien ja eläinten havainnoinnin, tutustumisen opastauluihin ja nähtävyyksiin, luontovalokuvauksen tai -maalauksen mainitsee noin kolmasosa puistokävijöistä. Luku on hieman laskenut vuosien mittaan: vuonna 2000–2004 noin 38 prosenttia ilmoitti aktiviteetin, kun taas vuonna 2015–2019 noin 32 prosenttia ilmoitti luontoharrastuksen aktiviteetiksi puistokäynnin aikana. Toisaalta yksittäistä harrastuksista esimerkiksi luontovalokuvaus on yhä suosittumpaa digitaalisten kameroiden ja erilaisten tekniikoiden yleistyttyä. Luonnosta nauttimisen, kuten maisemien katselun, mainitsee noin 22 prosenttia kävijöistä vuonna 2015–2019, kun se oli kymmen vuotta aikaisemmin noin joka neljännen puistokävijän aktiviteetti vuonna 2005–2009 (vuonna 2000–2004 ei mittausta).

Noin 12 prosenttia kansallispuistossa kävijöistä mainitsee telttailleensa puistossa (v. 2015–2019) ja sen suosio on samalla tasolla verrattuna ajanjaksoon 2000–2004 (12 %). Vuosina 2005–2009 noin 9 prosenttia ilmoittaa telttailleensa ja vuosina 2010–2014 noin 13 prosenttia kävijöistä oli telттаillut. Suosituinta telttailu on taajama- ja maaseutupuistoissa: ajanjaksoilla 2015–2019 yli 18 prosenttia kävijöistä ilmoittaa telttailleensa puistokäynnin aikana (kuvat 104 ja 105).

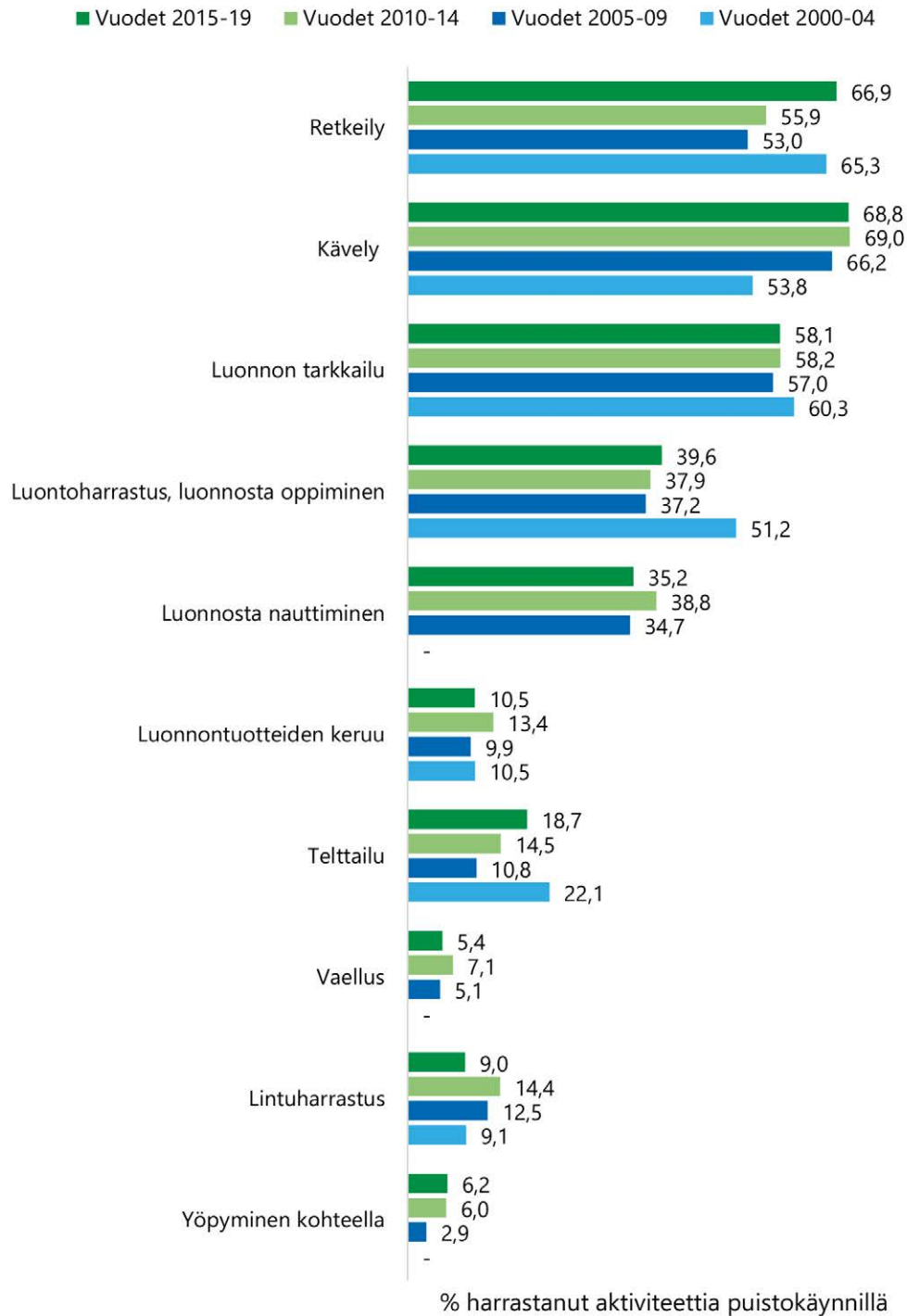
Vaellus mainitaan aktiviteettina 8,6 prosentissa kävijöiden vastauksissa ajanjaksolla 2015–2019 (kuva 102). Vaelluksen suosio näyttäisi nousseen vuodesta 2005 eteenpäin. Eniten vaellusta on mainittu aktiviteettina mitausjakson alussa, jolloin 14,0 prosenttia matkailukeskuspuistojen kävijöistä ja 35,9 prosenttia maaseutupuistojen kävijöistä mainitsi vaelluksen aktiviteetiksi. Kävijävastauksissa painottuvat tällöin erityisesti matkailukeskuspuistojen vastaukset, mikä selittää vaelluksen suosiota ensimmäisellä jaksolla (kuvat 103 ja 106).

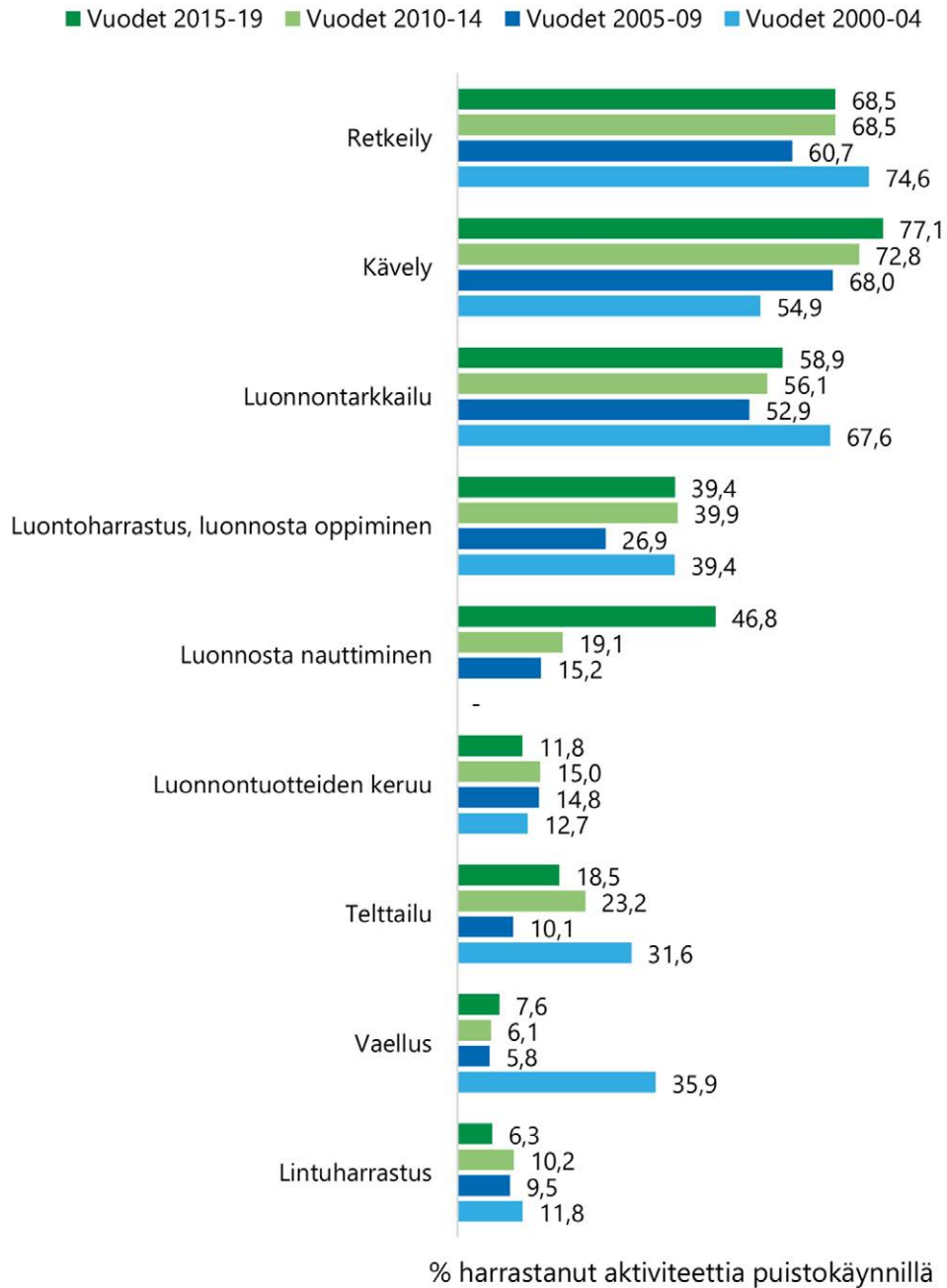
Kuva 102. Kaikki puistot. Retkeilyyn (sis. eväretkeily), kävelyyn, luonnon tarkkailuun ja luontoharrastuksiin (esimerkiksi kasvien ja eläinten havainnointi, luontovalokuvaus, luontonähtävyyksien katselu), luonnosta nauttimiseen (esimerkiksi maisemankatselu), luonnontuotteiden keruuseen, telttailuun, vaellukseen tai lintuharrastukseen (esimerkiksi lintujen tarkkailu) osallistuminen kansallispuistokäynnillä vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

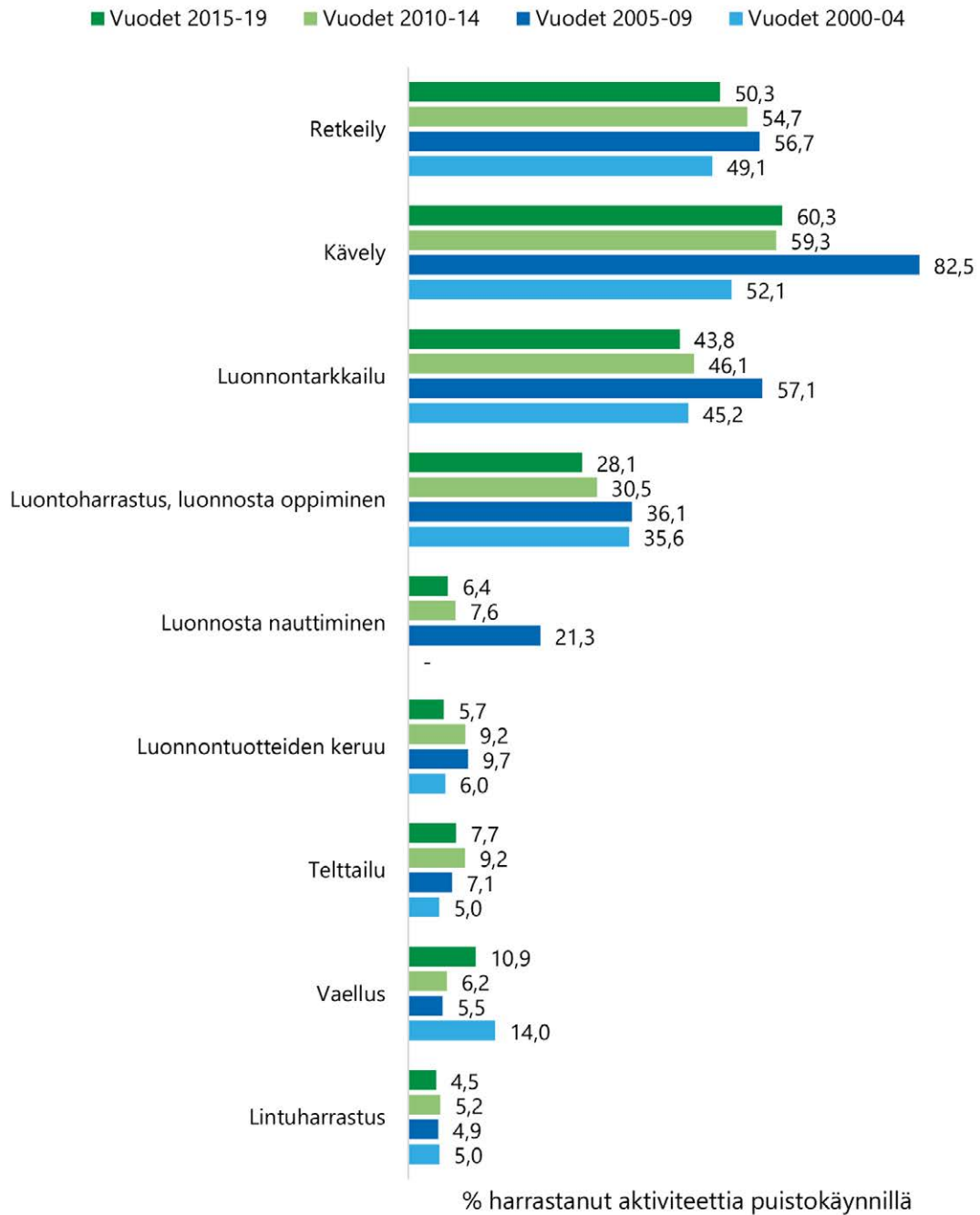
Kuva 103. Kaupunkiseutupuistot. Retkeilyyn (sis. eväretkeily), kävelyyn, luonnon tarkkailuun ja luontoharrastuksiin (esimerkiksi kasvien ja eläinten havainnointi, luontovalokuvaus, luontonähtävyyksien katselu), luonnosta nauttimiseen (esimerkiksi maisemankatselu), luonnontuotteiden keruuseen, telttailuun, vaellukseen tai lintuharrastukseen (esimerkiksi lintujen tarkkailu) osallistuminen kansallispuistokäynnillä vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

Kuva 104. Taajamapuistot. Retkeilyyn (sis. eväretkeily), kävelyyn, luonnon tarkkailuun ja luontoharrastuksiin (esimerkiksi kasvien ja eläinten havainnointi, luontovalokuvaus, luontonähtävyyksien katselu), luonnosta nauttimiseen (esimerkiksi maisemankatselu), luonnontuotteiden keruuseen, telttailuun, vaellukseen, yöpymiseen luonnossa tai lintuharrastukseen (esimerkiksi lintujen tarkkailu) osallistuminen kansallispuistokäynnillä vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

Kuva 105. Maaseutupuistot. Retkeilyyn (sis. eväretkeily), kävelyyn, luonnon tarkkailuun ja luontoharrastuksiin (esimerkiksi kasvien ja eläinten havainnointi, luontovalokuvaus, luontonähtävyyksien katselu), luonnosta nauttimiseen (esimerkiksi maisemankatselu), luonnontuotteiden keruuseen, telttailuun, vaellukseen tai lintuharrastukseen (esimerkiksi lintujen tarkkailu) osallistuminen kansallispuistokäynnillä vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

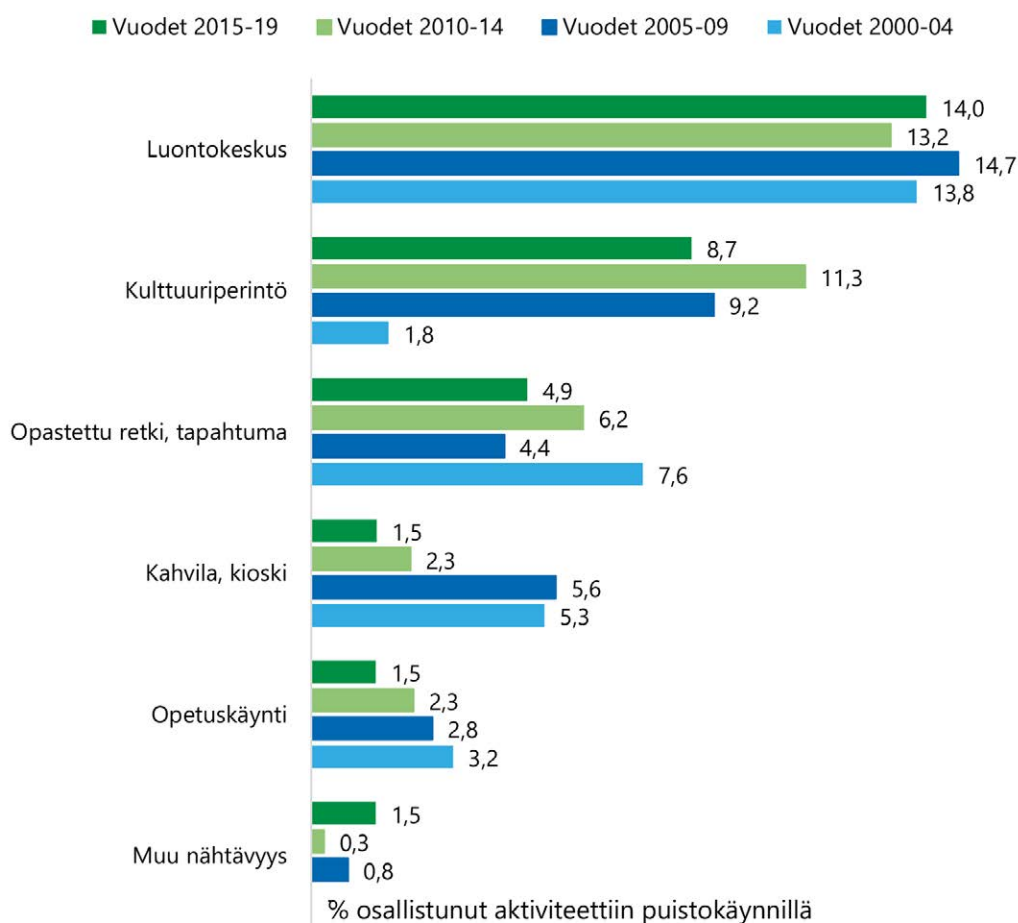

Kuva 106. Matkailukeskuspuistot. Retkeilyyn (sis. eväretkeily), kävelyyn, luonnon tarkkailuun ja luontoharrastuksiin (esimerkiksi kasvien ja eläinten havainnointi, luontovalokuvaus, luontonähtävyyksien katselu), luonnosta nauttimiseen (esimerkiksi maiseman katselu), luonnontuotteiden keruuseen, telttailuun, vaellukseen tai lintuharrastukseen (esimerkiksi lintujen tarkkailu) osallistuminen kansallispuistokäynnillä vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

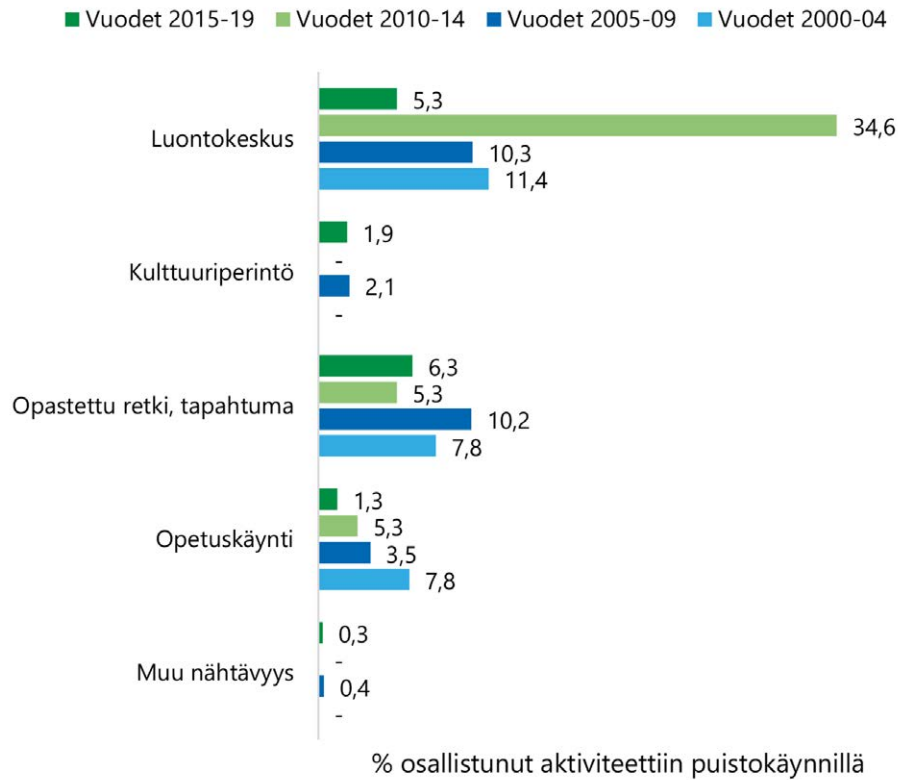

Luontokeskuksiin on koottu matkailijoille ja erilaisille käyttäjäryhmille suunnattuja palveluita. Luontokeskukset opastavat retkeilijöitä alueen ja seudun retkeilymahdollisuuksista, tuovat esille paikallisia erityispiirteitä luonnosta ja kulttuurista sekä tarjoavat elämyksiä ja erilaisia näyttelyitä. Luontokeskukseen tutustui noin 14 prosenttia kävijöistä vuosina 2015–2019 (kuva 107). Luku on samalla tasolla kuin vuosina 2000–2004 (14 %), vuosina 2005–2009 noin 15 prosenttia ja vuosina 2010–2014 noin 13 prosenttia kävijöistä ilmoittaa vierailleensa luontokeskuksessa. Maaseutupuistoissa (v. 2014–2019) havaittu voimakas kasvu luontokeskuksiin tutustumisessa johtuu todennäköisesti Hossan kansallispuiston perustamisesta (kuva 110), ja samoin kaupunkiseutupuistoissa näkyy luontokeskus Haltian avaaminen vuonna 2013 (kuva

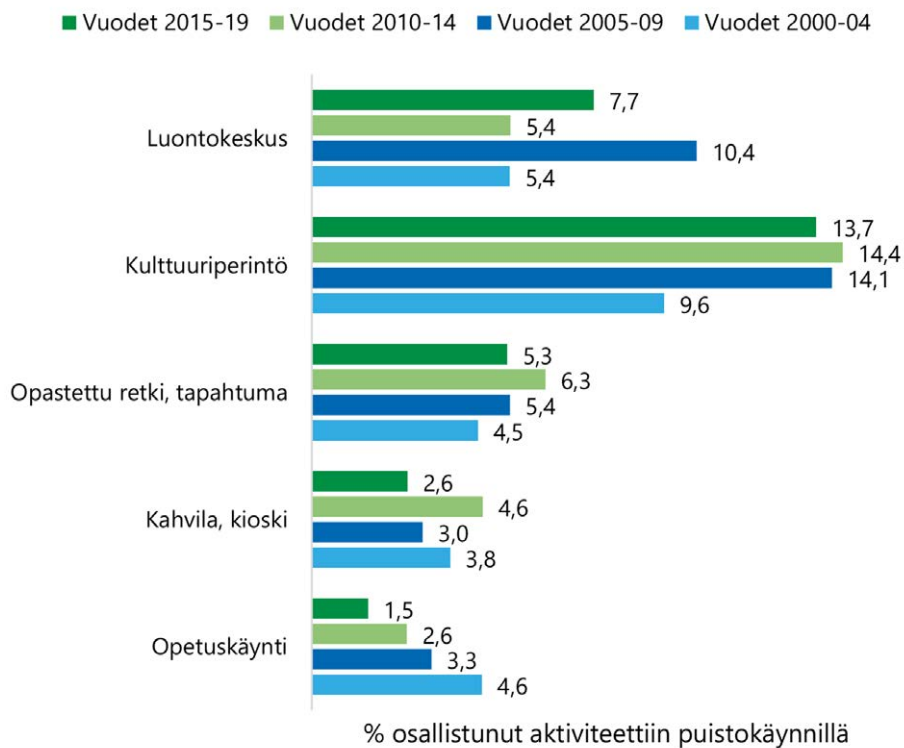
108). Alueen kulttuuriperintö ja tutustuminen raunioihin tai muinaisjäänneksiin mainitaan noin joka kymmenennessä kävijävastauksessa vuosina 2005–2009, 2010–2014 ja 2015–2019 (kuva 107). Kulttuuriperintöön tutustuminen korostuu erityisesti taajamapuistokäynneissä, noin 14 prosenttia kävijöistä mainitsee kulttuuriperintöön tutustumisen (kuva 109) Opastetuille retkille tai tapahtumiin osallistumisen mainitsi noin 5 prosenttia kävijöistä vuosien 2015–2019 kävijätutkimuksissa (kuva 107). Puistokäyntien yhteydessä tehdyt kahvila- ja kioski käynnit sekä opetuskäynnit löytyvät noin kahdessa prosentissa vastauksista (kuva 107). Opastettuihin retkiin, opetuskäynteihin tai kahvila- sekä kioski käynteihin liittyvät maininnat ovat hieman laskeneet 20 vuodessa.

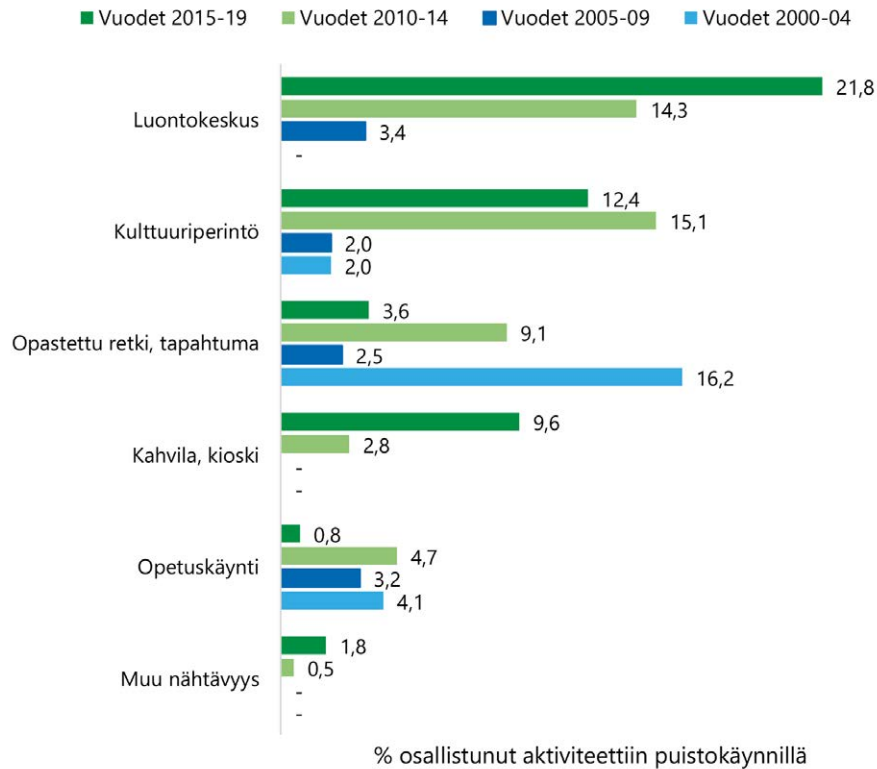
Kuva 107. Kaikki puistot. Vierailuun luontokeskuksessa, kulttuuriperintökohteessa tai muulla nähtävyydellä, kahvila- tai kioski käynti, opastettuun retkeen, tapahtumaan tai opetuskäyntiin osallistuminen kansallispuistokäynnillä vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

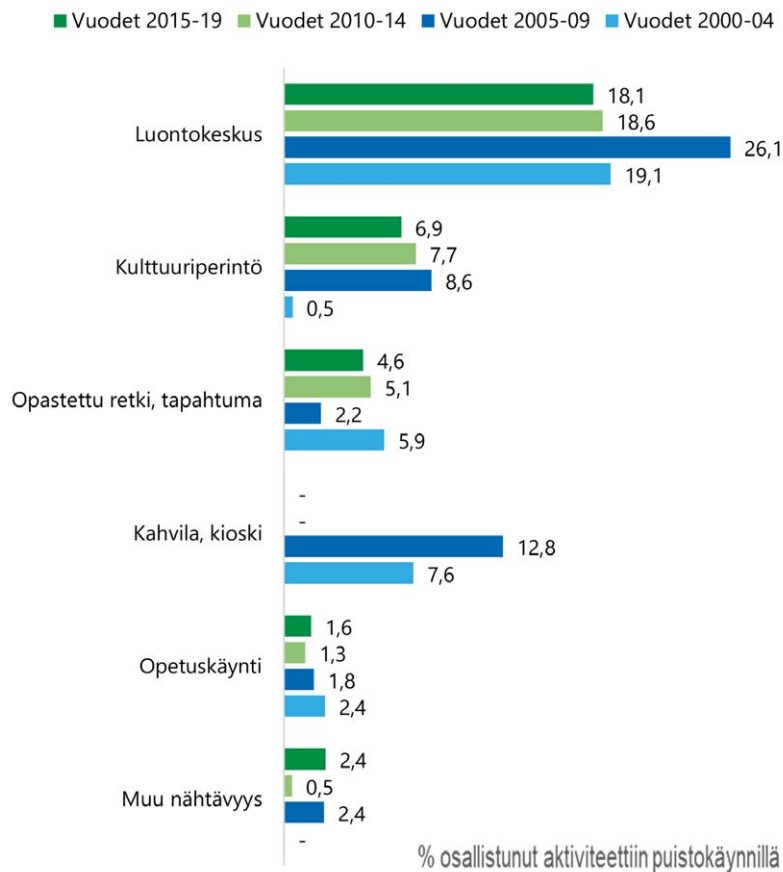
Kuva 108. Kaupunkiseutupuistot. Vierailuun luontokeskuksessa, kulttuuriperintökohteessa tai muulla nähtävyydellä, opastettuun retkeen, tapahtumaan tai opetuskäyntiin osallistuminen kansallispuistokäynnillä vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

Kuva 109. Taajamapuistot. Vierailuun luontokeskuksessa, kulttuuriperintökohteessa, kahvila- tai kioskikäynti, opastettuun retkeen, tapahtumaan tai opetuskäyntiin osallistuminen kansallispuistokäynnillä vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

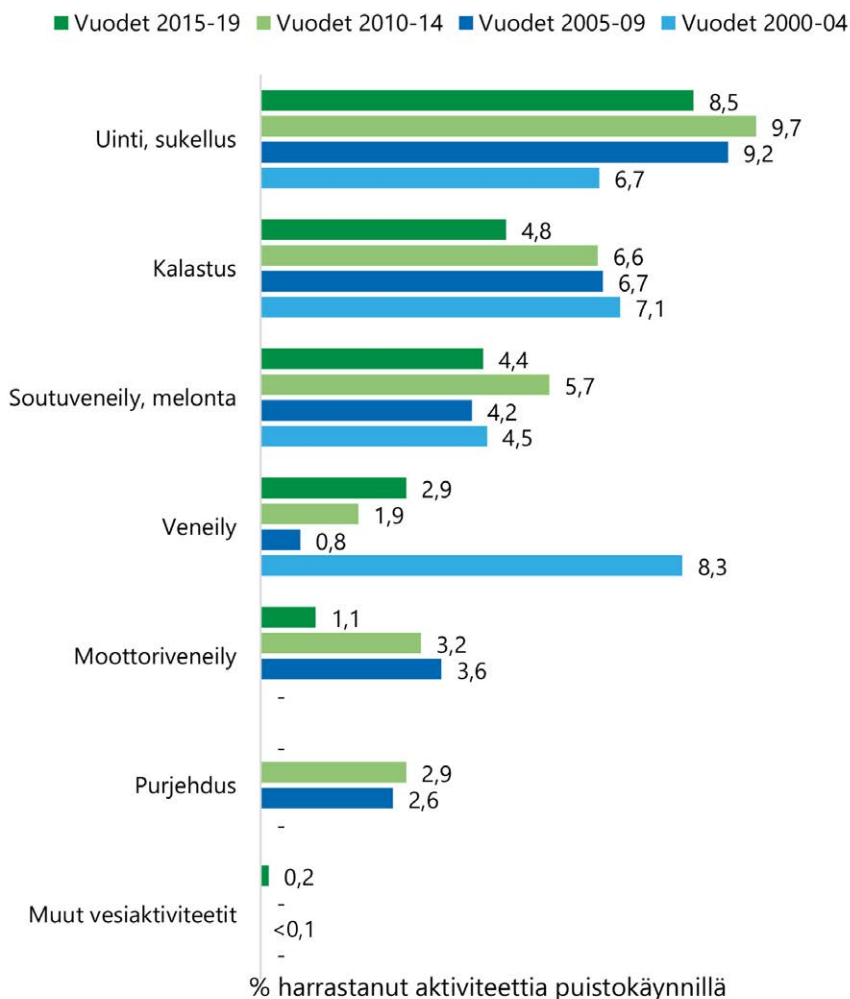
Kuva 110. Maaseutupuistot. Vierailuun luontokeskuksessa, kulttuuriperintökohteessa tai muulla nähtävyydellä, kahvila- tai kioskikäynti, opastettuun retkeen, tapahtumaan tai opetuskäyntiin osallistuminen kansallispuistokäynnillä vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

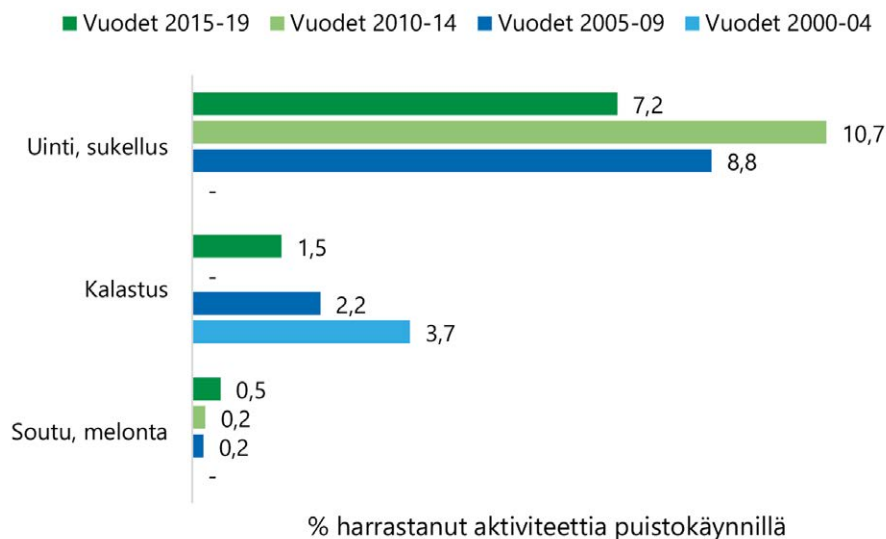
Kuva 111. Matkailukeskuspuistot. Vierailuun luontokeskuksessa, kulttuuriperintökohteessa tai muulla nähtävyydellä, kahvila- tai kioskikäynti, opastettuun retkeen, tapahtumaan tai opetuskäyntiin osallistuminen kansallispuistokäynnillä vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

Uinti luonnonvesissä on suosituin vesiympäristöön liittyvä luontoaktiiviteetti puistoissa, ja noin 9 prosenttia kävijöistä harrastaa uintia puistokäynnin yhteydessä (v. 2015–2019) (kuva 112). Toiseksi suosituinta on kalastus, noin 5 prosenttia kävijöistä on harrastanut kalastusta kansallispuistokäynnillään. Kalastus näkyy nyt hieman harvemmin puistokäyntien aktiiviteettina kuin aikaisemmin. Tämä voi liittyä siihen, että miesten osuus kävijöistä on pienentynyt ja miehet harrastavat kalastusta kansallispuistokäynnillään useammin kuin naiset. Kalastus puistoaktiiviteettina on suosituinta maaseutu- ja taajamapuistoissa (kuvat

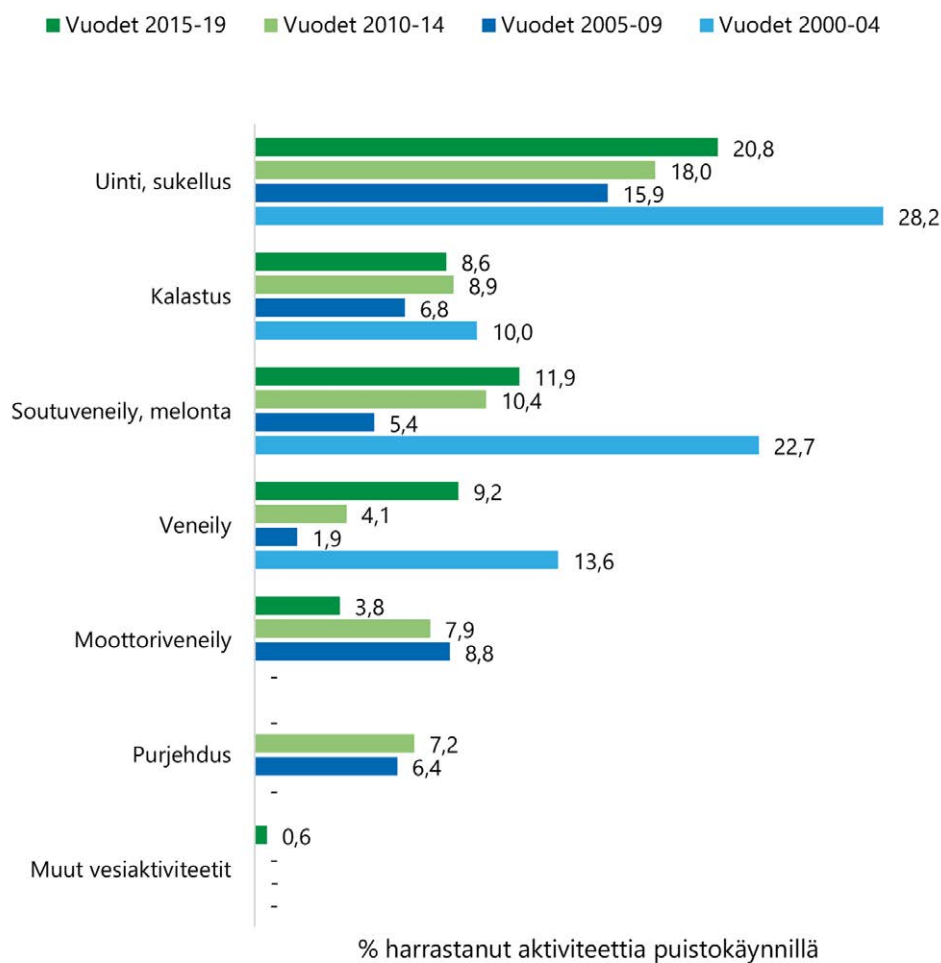
114 ja 115). Pienin kalastukseen osallistuvien osuus on kaupunkiseutu- ja matkailukeskuspuistoissa (kuvat 113 ja 116). Suotuveneilyn ja melonnan suosio on vaihdellut noin neljästä prosentista (v. 2005–2009 ja 2015–2019) kuuteen prosenttiin (v. 2010–2014). Veneilyn kysymystä on tarkennettu kävijäkyselyssä yleisestä 'veneily'-aktiiviteetista kysymällä myöhemmin tarkemmin soutuveneilyyn ja melontaan, purjehdukseen ja moottoriveneilyyn osallistumisesta, mikä selittää veneilyaktiiviteetin korkeita osallistumislukuja kävijäseurannan alussa mittausjaksolla 2000–2004 (kuva 112).

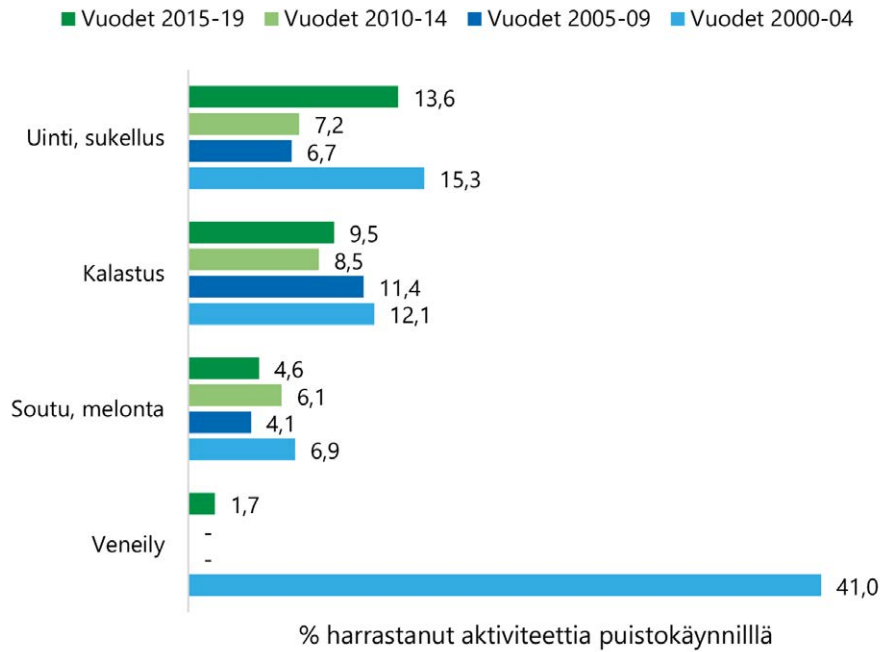
Kuva 112. Kaikki puistot. Uintiin, sukellukseen, kalastukseen, soutuveneilyyn tai melontaan, veneilyyn, moottoriveneilyyn, purjehdukseen tai muihin vesiaktiiviteetteihin (SUP-lautailu, vesihiihto, surffaas) osallistuminen kansallispuistokäynnin aikana vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

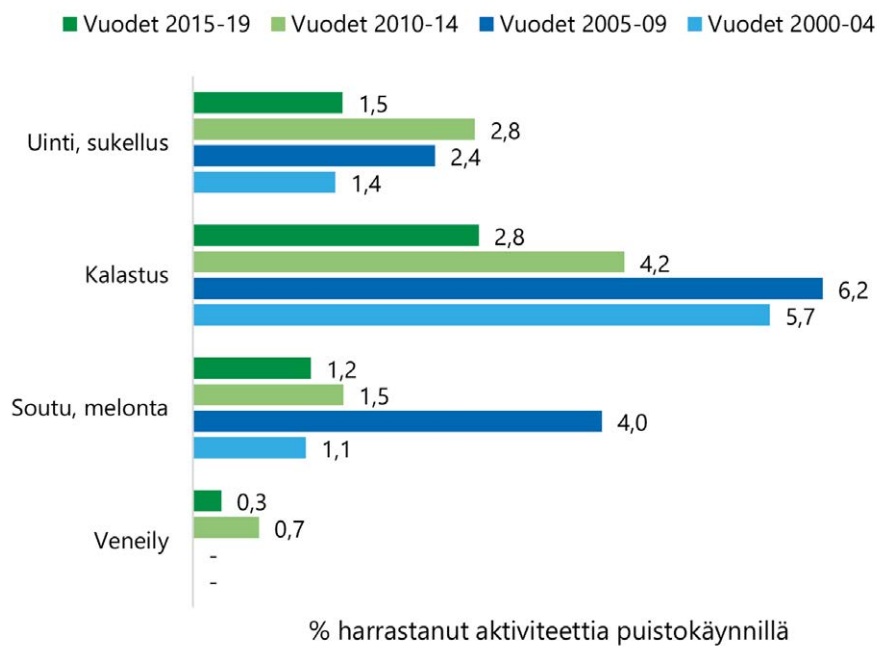
Kuva 113. Kaupunkiseutupuistot. Uintiin, sukellukseen, kalastukseen, soutuveneilyyn tai melontaan, osallistuminen kansallispuistokäynnin aikana vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

Kuva 114. Taajamapuistot. Uintiin, sukellukseen, kalastukseen, soutuveneilyyn tai melontaan, veneilyyn, moottoriveneilyyn, purjehdukseen tai muihin vesiaktiviteetteihin (SUP-lautailu, vesihiihto, surffaus) osallistuminen kansallispuistokäynnin aikana vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

Kuva 115. Maaseutupuistot. Uintiin, sukellukseen, kalastukseen, soutuveneilyyn tai melontaan ja veneilyyn osallistuminen kansallispuistokäynnin aikana vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

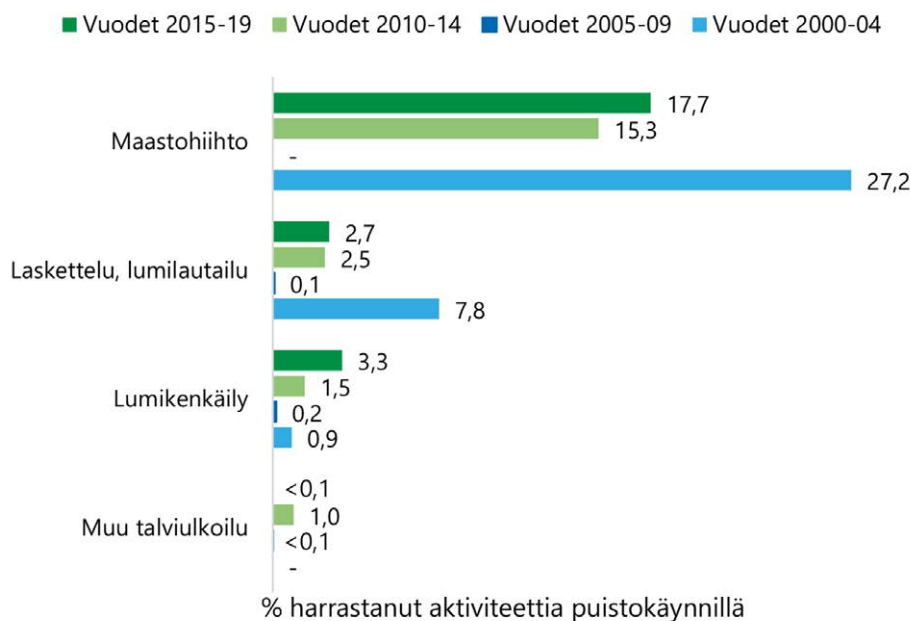

Kuva 116. Matkailukeskupuistot. Uintiin, sukellukseen, kalastukseen, soutuveneilyyn tai melontaan ja veneilyyn osallistuminen kansallispuistokäynnin aikana vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

Maastohiihto näkyy aktiviteettina erityisesti jakson 2000–2004 kyselyssä, jolloin 27 prosenttia kävijöistä mainitsee maastohiihdon ja 7 prosenttia lasketteluun tai lumilautailun (kuva 117). Eniten maastohiihtoa harrastetaan matkailukeskuspuistokäyntien yhteydessä, esimerkiksi vuosina 2000–2004 maastohiihtoa kansallispuistokäynnin yhteydessä ilmoitti harrastaneensa 42 prosenttia kävijöistä ja vuosina 2015–2019 33 prosenttia puistokävijöistä (kuva 121). Hiihtoa harrastavien kävijöiden korkea osuus selittyy pitkälti latuverkostojen ja maastohiihto-olosuhteiden runsaamalla tarjonnalla matkailukeskusten läheisissä puistoissa. Matkailukeskuspuistokävijöistä noin 5 prosenttia ilmoittaa harrastaneensa

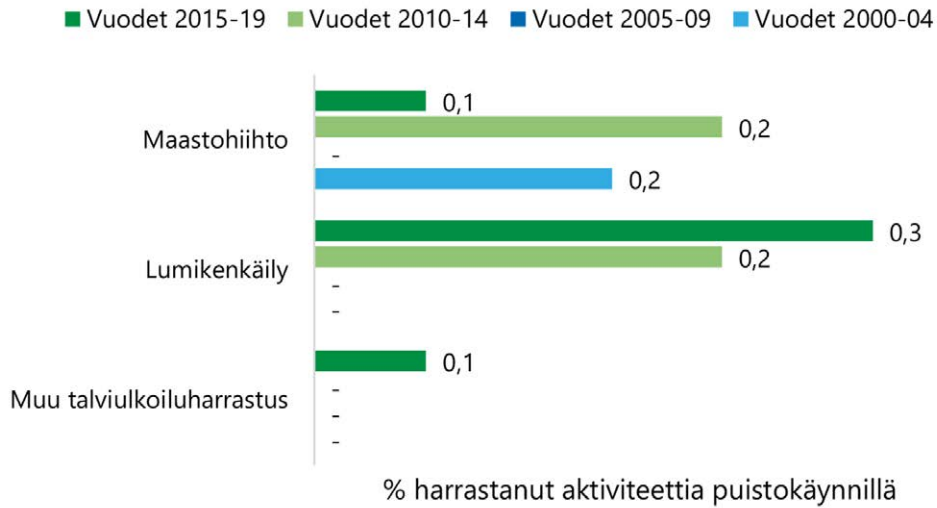
laskettua puistokäynnillä vuosina 2015–2019 (kuva 121). Myöhemmin mittaussajankohtina maastohiihdon mainitsee hieman harvempi noin 15–17 prosenttia, kävijöistä ja lasketteluun noin kolme prosenttia.

Lumikenkäilyn mainitsee aktiviteetikseen kolme prosenttia kävijöistä (v. 2015–2019), mutta sen suosio on selvästi kasvanut (kuva 117). Erityisesti suosion kasvua näkyy matkailukeskuspuistoissa, jossa vuosina 2000–2004 noin 1 prosentti kävijöistä ilmoitti harrastaneensa lumikenkäilyä ja vuosina 2015–2019 lähes 6 prosenttia (kuva 121). Muiden talviaktiviteettien, kuten potkukelkkailun, retkiluistelun tai mäenlaskuun osallistumisen osuudet, jäävät aineistossa pieniksi (1 %) (kuva 117).

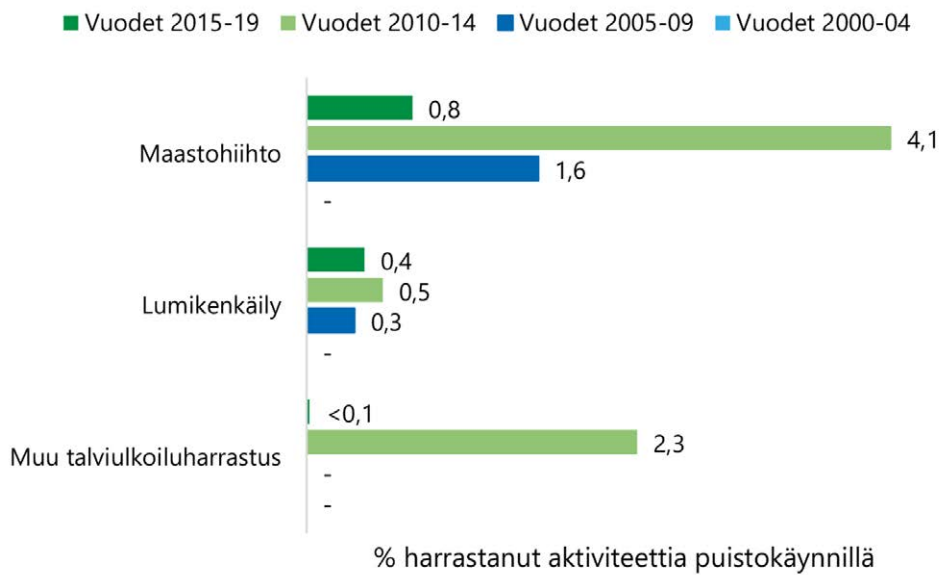

Kuva 117. Kaikki puistot. Maastohiihtoon, lasketteluun tai lumilautailuun, lumikenkäilyyn ja muuhun talviulkoiluun (mm. mäenlasku, potkukelkkailu tai retkiluistelu) osallistuminen kansallispuistokäynnin aikana vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

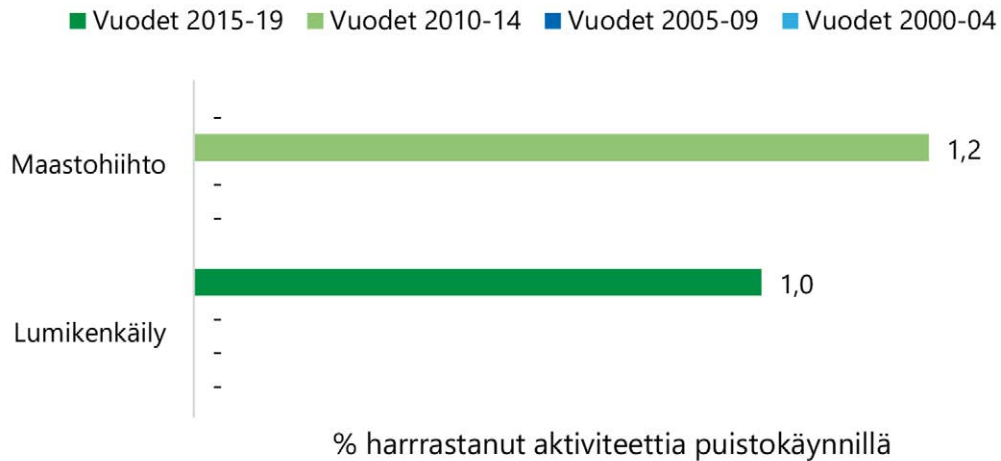

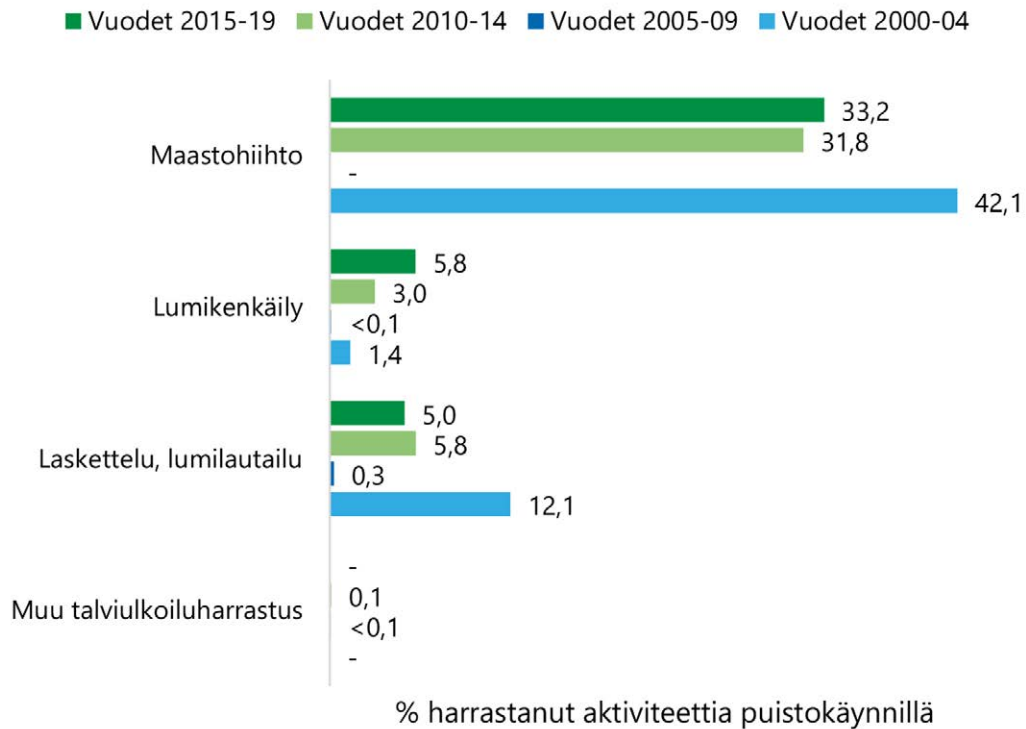
Kuva 118. Kaupunkiseutupuistot. Maastohiihtoon, lumikenkäilyyn tai muuhun talviulkoiluharrastukseen osallistuminen kansallispuistokäynnin aikana vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

Kuva 119. Taajamapuistot. Maastohiihtoon, lumikenkäilyyn sekä muuhun talviulkoiluharrastukseen osallistuminen kansallispuistokäynnin aikana vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

Kuva 120. Maaseutupuistot. Maastohiihtoon ja lumikenkäilyyn osallistuminen kansallispuistokäynnin aikana vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

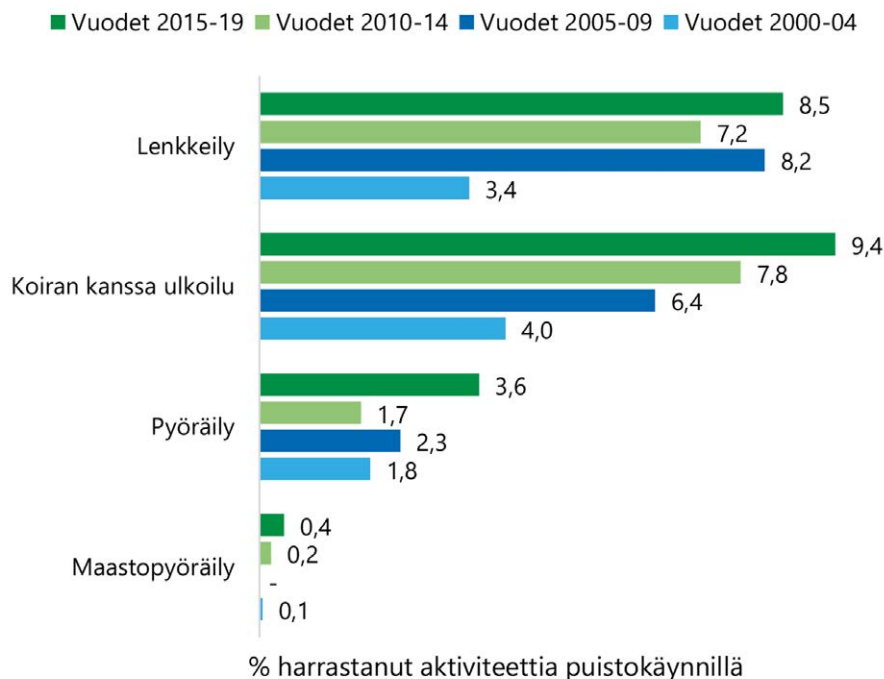

Kuva 121. Matkailukeskuspuistot. Maastohiihtoon, lumikenkäilyyn, lasketteluun tai lumilautailuun sekä muuhun talviulkoiluharrastukseen osallistuminen kansallispuistokäynnin aikana vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

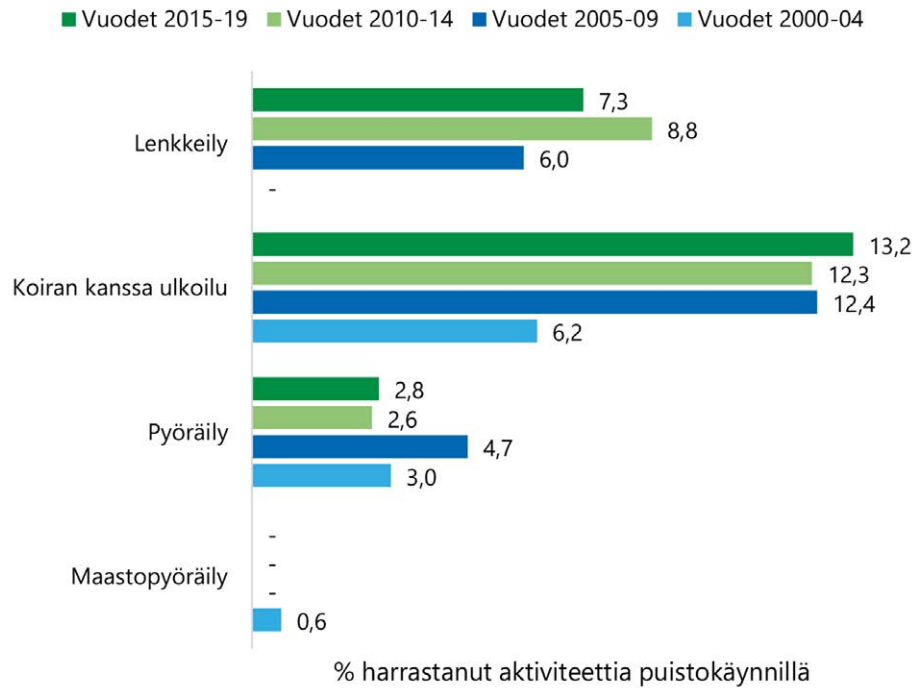
Lenkkeilyyn (esimerkiksi juoksulenkkeilyyn) osallistuminen puistossa on kasvattanut suosiotaan 20 vuodessa tasaisesti ja vuosina 2015–2019 lähes 9 prosenttia vastanneista mainitsee lenkkeilyn, kun mittausjakson alussa vain 3 prosenttia ilmoittaa lenkkeilyn aktiviteetiksi puistokäynnillä (kuva 122).

Koiran kanssa ulkoilu puistoissa on myös lisääntynyt tasaisesti: vuonna 2000–2004 noin 4 prosenttia vastaajista ulkoili koiran kanssa puistossa ja vastaava luku vuosina 2015–2019 oli 9 prosenttia (kuva 122). Erityisen vahvasti koiran kanssa ulkoilu puistoissa näyttäisi lisääntyneen sekä kaupunki- et-

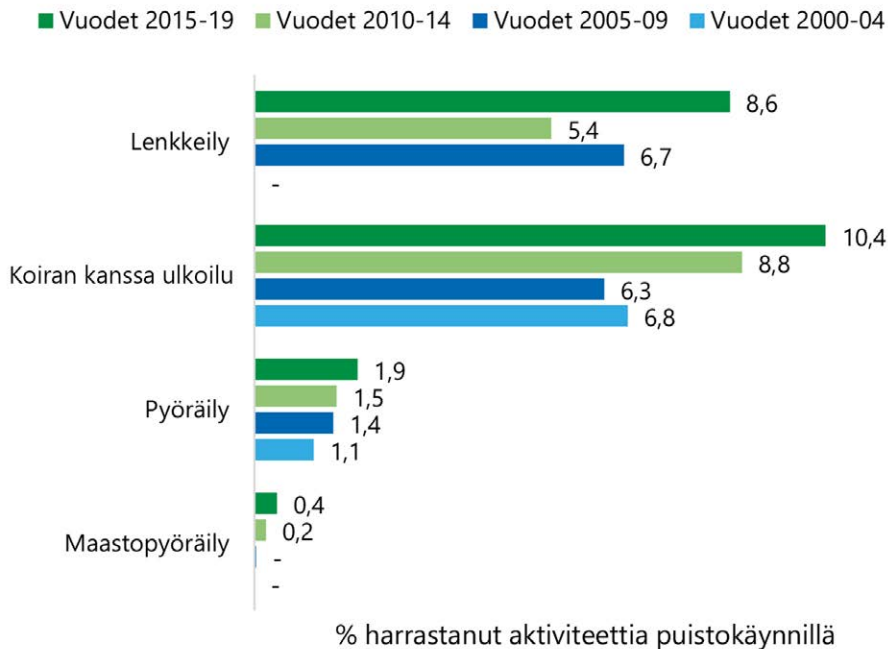
tä maaseutupuistoissa (kuvat 123 ja 125). Myös pyöräilyn ja maastopyöräilyn osuuksissa näkyy kasvua koko 20 mittausajanjaksolla. Jaksolla 2015–2019 noin 4 prosenttia ilmoitti pyöräilleensä puistonkäynnin aikana. Maastopyöräilyä harrastavien kävijöiden osuus on kuitenkin varsin pieni, 0,4 prosenttia, vaikka senkin suosio onkin hieman lisääntynyt. Pyöräilyn suosio on kasvanut erityisesti mittausjakson lopussa vuosina 2015–2019 (kuva 122). Eniten pyöräilyn kasvua näkyi maaseutupuistokävijöiden vastauksissa, joissa pyöräilyyn osallistuvien osuus oli noussut lähes 10 prosenttiin ajanjaksolla 2015–2019 (kuva 125).

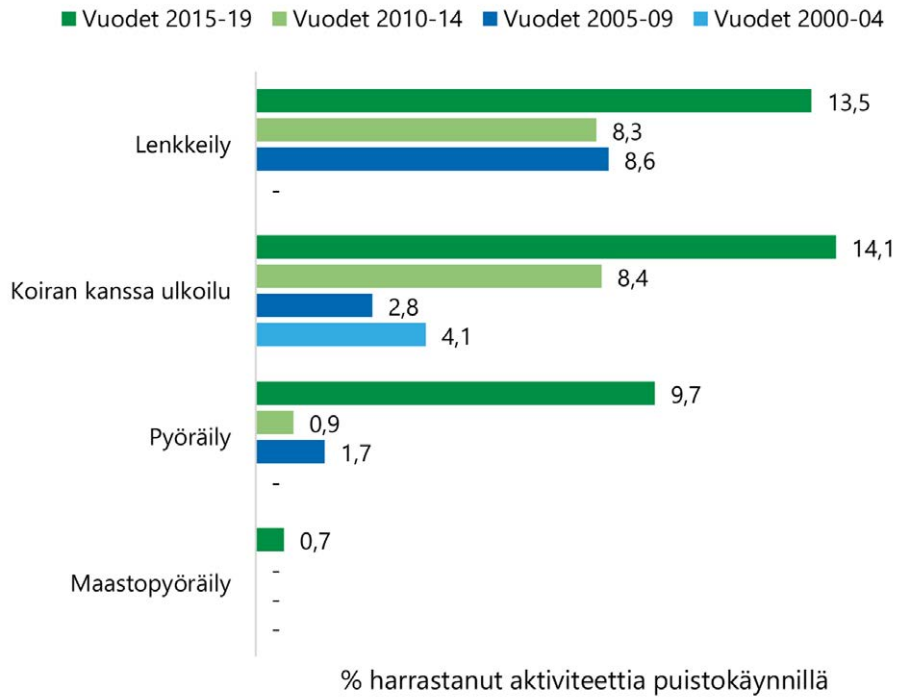
Kuva 122. Kaikki puistot. Lenkkeilyyn, koiran kanssa ulkoiluun, pyöräilyyn ja maastopyöräilyyn osallistuminen kansallispuistokäynnillä vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

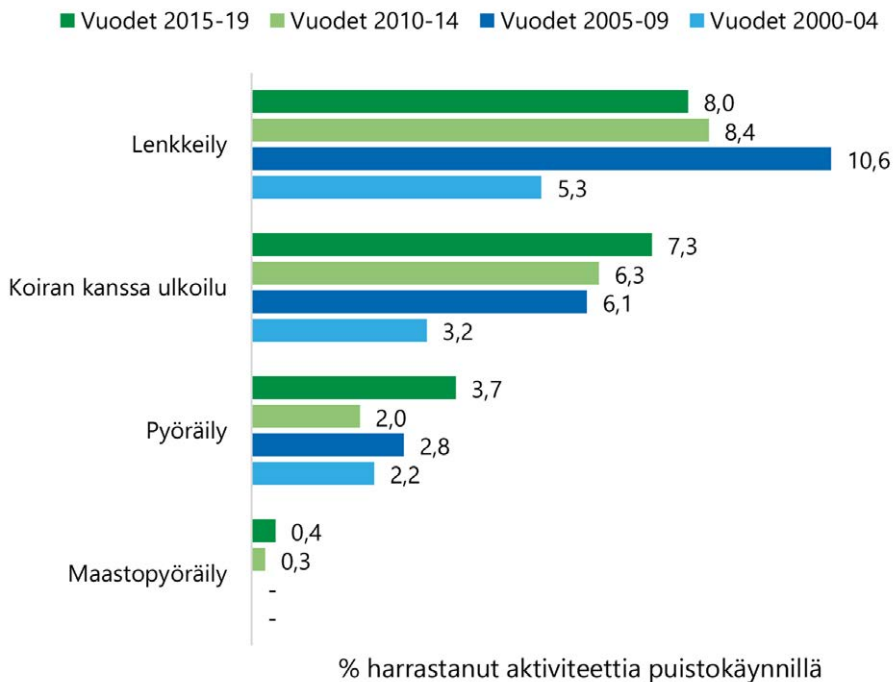
Kuva 123. Kaupunkiseutupuistot. Lenkkeilyyn, koiran kanssa ulkoiluun, pyöräilyyn ja maastopyöräilyyn osallistuminen kansallispuistokäynnillä vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

Kuva 124. Taajamapuistot. Lenkkeilyyn, koiran kanssa ulkoiluun, pyöräilyyn ja maastopyöräilyyn osallistuminen kansallispuistokäynnillä vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

Kuva 125. Maaseutupuistot. Lenkkeilyyn, koiran kanssa ulkoiluun, pyöräilyyn ja maastopyöräilyyn osallistuminen kansallispuistokäynnillä vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

Kuva 126. Matkailukeskuspuistot. Lenkkeilyyn, koiran kanssa ulkoiluun, pyöräilyyn ja maastopyöräilyyn osallistuminen kansallispuistokäynnillä vuosina 2000–2019. - = ei tietoa.

5 Yhteenveto ja johtopäätökset

Tässä luvussa tuodaan yhteen tuloksista nousseita huomioita ja tarkastellaan niitä soveltuvin osin suhteessa valtakunnallisen luonnon virkistyskäytön inventointi (LVVI3) -tutkimuksen tuloksiin (Luonnonvarakeskus 2021). LVVI on seurantutkimus, joka tarjoaa vertailukohtia 20 vuoden mittausjaksolta erilaisten luonnossa liikkumisen tapojen ja ulkoiluharrastusten suhteen. Vuosina 2019–2021 toteutettu LVVI3 antaa lähtökohdan virkistyskäytön kysynnän arviointiin. LVVI-tutkimuksen aineisto perustuu satunnaisotantaan, ja se on poimittu Tilastokeskuksen Suomen väestöä koskevasta tietokannasta. Tutkimuksen kohderyhmää ovat 15–80-vuotiaat suomalaiset (n = 8 673). LVVI-seurantatutkimuksen lisäksi tämän tutkimuksen tuloksia peilataan luonnon virkistyskäytön ja matkailun tunnistettuihin trendeihin.

Raportin tulosten tarkastelussa tulee huomioida aineiston keräystavan vaikutus tuloksiin. Kävijätutkimusseurannan alkuvaiheessa, vuosina 2000–2004, kyselytutkimukset kohdentuivat matkailullisesti keskeisiin ja korkean kysyntäpaineen kansallispuistoihin. Vuodesta 2005 kyselytutkimuksia tehtiin eri puistoissa kattavammin ja systemaattisemmin. Samalla otettiin käyttöön ASTA-asiakastietojärjestelmä, joka paransi merkittävästi eri alueilta kerätyn aineiston vertailtavuutta ja analysointimahdollisuuksia. Siten aineiston ensimmäisellä tarkastelujaksolla vastaukset painottuivat erityisesti matkailukeskuspuistoihin, mikä osaltaan näkyy esimerkiksi motiiveihin ja kävijäytyyväisyyteen liittyvissä muutoksissa vuodesta 2005 eteenpäin. Ensimmäisellä tarkastelujaksolla yöpyjien osuus kävijätutkimukseen vastanneissa oli suurempi kuin päiväkävijöiden, kun osuudet muuttuivat päiväväkijöiksi toisesta tarkastelujaksosta eteenpäin. Tämä vastaajaprofiilissa havaittu muutos on osaltaan saattanut vaikuttaa

tuloksiin ja näkyä eri muuttujien osuuksien ja keskiarvojen muutoksissa erityisesti tarkastelujaksojen 2000–2004 ja 2005–2009 välillä. Tämän lisäksi vuosituhannen vaihteessa ja siitä eteenpäin tapahtui muutoksia kansallispuistojen käytössä ja hoidossa. Nämä muutokset ovat myös osaltaan vaikuttaneet kävijärakenteen muuttumiseen.

Kansallispuistojen käyntimäärät ovat jatkuvasti nousseet viimeisen kahdenkymmenen vuoden ajan. Ensimmäisessä vaiheessa käyntimäärien kasvua tapahtui matkailullisesti merkittävässä puistoissa, ja sitä edistivät esimerkiksi vahvistunut kumppanuus kansallispuistojen ja matkailuteollisuuden kesken, panostus luontomatkailun markkinointiin ja tuotekehitykseen sekä yleensäkin puistojen tunnettuuden lisääntyminen matkakohteena. Lisäksi kansallispuistojen merkitys paikallistalouteen ja sen tuomat mahdollisuudet liiketoiminnalle tunnistettiin yhä paremmin. Vuodesta 2010 eteenpäin käyntimäärät kasvoivat aikaisempaa vahvemmin kaikissa puistoloukissa. Yhtenä luontokäyntien lisääntymiseen vaikuttavana tekijänä on ollut tietoisuuden kasvu luonnon virkistyskäytön terveysvaikutuksista ja siihen liittynyt viestinnän vahvistuminen. Kansallispuistojen virkistyskäyttö monipuolistui ja uusia kävijäryhmiä saavutettiin aikaisempaa tehokkaammin.

Tässä raportissa tarkastellaan pääasiassa pitkän aikavälin suhteellisia muutoksia kansallispuistojen käytössä. On kuitenkin huomioitava, että havaitut muutokset liittyvät huomattavasti suurempaan määrään kansallispuistokävijöitä tarkastelujakson loppuvaiheessa kuin alussa käyntimäärien kasvusta johtuen. Kansallispuistojen käyntimäärät ovat yli kolminkertaistuneet 20 vuoden aikana. Vaikka tuloksissa suhteellisessa muutoksessa ei näkyisi suuria eroja, on esimerkiksi ulkomaalaisten, koirien kanssa retkeilevien, yk-

sin matkustavien ja perheen kanssa matkustavien kokonaismäärä noussut 20 vuoden tarkastelujakson aikana. Nämä määrälliset kasvut on hyvä huomioida kansallispuiston käytön ohjauksessa ja palvelujen suunnittelussa.

5.1 Tulosten yhteenvetoa

Tutkimus osoittaa, että kansallispuistojen suosio virkistätymispaikkoina ja luontomatkailukohteina on noussut viimeisen kahdenkymmenen vuoden ajan. Samalla kansallispuistojen merkitys matkan ainoana tai tärkeimpänä kohteena on kasvanut. Suosion kasvua selittävät osaltaan kysynnän trendit, kuten luonnon kiinnostavuuden kasvu, terveyden ja hyvinvoinnin tärkeys sekä ympäristötietoisuus, joiden vaikutukset ovat vahvistuneet edelleen koronapandemian aikana. Kasvaneisiin käyntimääriin on vaikuttanut osaltaan myös kansallispuistoverkoston laajentuminen ja sitä kautta mahdollisuus vierailulla uusissa kansallispuistoissa.

Raportissa käytetyn tarkastelujakson aikana (2000–2019) kansallispuistokäyntien määrä on kasvanut vuoden 2000 vajaasta miljoonasta käynnistä (0,83 milj.) 3,2 miljoonaan käyntiin vuonna 2019. Samana ajanjaksona puistojen lukumäärä kasvoi 30:stä 40:een ja niiden yhteispinta-ala laajeni sekä uusien puistojen perustamisen myötä että vanhojen puistojen laajennusten vaikutuksesta. Puistokäyntien määrän kasvu on kuitenkin huomattavasti suurempaa kuin pelkkä puistoverkoston kasvu antaisi olettaa. Matkailullisesti kansallispuisto on Suomessa arvostettu brändi, ja tyypillisesti uuden puiston perustaminen tuottaa selvää lisäarvoa matkailualueilla. Esimerkiksi Hossan kansallispuiston perustaminen nosti aiemmin retkeilyalueena toimineen kohteen käyntimäärän yli kaksinkertaiseksi, ja alueelle syntyi uusia matkailun palveluja.

Tulosten mukaan kansallispuistossa aiemmin käyneiden osuus on kasvanut. Viimeisen tarkastelujakson aikana aiemmin vierailneiden osuus oli jo lähes 70 prosenttia. Tyypilli-

sesti aiemmin vierailleita oli eniten kaupunkiseutupuistoissa ja ensikertalaisten määrä puolestaan suurin maaseutupuistoissa. Kansallispuistot ovat siis tulleet kävijöille yhä tutummiksi, mikä osaltaan vaikuttaa kävijöiden puistoille asettamiin odotuksiin ja kävijätyytyväisyyteen.

Kansallispuistokäyntejä voidaan tarkastella laajemmin valtakunnallisen LVVI3-tutkimuksen ennakkotiedon perusteella (Luonnonvarakeskus 2021). Tutkimuksen mukaan aikuisväestöstä kansallispuistossa on vierailut noin 40 prosenttia vastaajista ainakin kerran vuoden aikana. Tämä tarkoittaa yhteensä noin 1,7 miljoonaa suomalaista. LVVI-tutkimuksen aineistossa vastaajat on poimittu väestöstä satunnaisotannalla, jolloin vastaajia on enemmän suurista kaupungeista kuin pienemmistä kunnista. Siten käyntimäärissä on mukana kaupungeista tehtyjä lyhyempiä vierailuita lähialueen kansallispuistoihin mutta myös pidemmälle suuntautuneita matkoja, joissa pääasiainen vierailukohde on ollut kansallispuisto.

Kiinnostavaa on naisten osuuden yhdeksän prosenttiyksikön kasvu kansallispuistokäynneistä 20 vuoden tarkastelujakson aikana ja 2010-luvulla naisten käyntimäärien kasvu miesten osuutta suuremmaksi. Myös LVVI3-tutkimuksessa naisten lähivirkistyskertojen määrä on ollut miesten lähivirkistyskertoja korkeampaa ja naisten joukossa on esimerkiksi enemmän päivittäin tai useita kertoja viikossa ulkoilevia kuin miesten keskuudessa. LVVI-tutkimuksessa on kuitenkin havaittu vastausvinoumaa naisten suuntaan, so. naiset ovat olleet keskimäärin aktiivisempia vastaamaan kyselyyn. LVVI:n tuloksissa vinoumaa on korjattu painottamalla aineistoa vastaamaan aikuisväestöä, mikä on mahdollista väestötasoisessa kyselytutkimuksessa. On mahdollista, että naiset ovat myös keskimäärin aktiivisempia vastaamaan kansallispuistojen kävijätutkimuksiin. Se ei kuitenkaan selitä naiskävijöiden määrän ja osuuden selvää kasvutrendiä viimeisen 20 vuoden kulues-

sa. Naiskävijöiden osuuden lisääntyminen voi osaltaan selittää havaittuja muutoksissa esimerkiksi kävijätyytyväisyyteen (mukaan lukien alueen palveluiden määrä ja laatu) ja motiiveihin liittyen.

Kansallispuistokävijöiden keski-ikä on noussut vuosien 2000 ja 2019 välisenä aikana, ja erityisesti yli 65-vuotiaiden osuus on kasvanut. Ikääntyneiden kävijöiden osuuden lisääntyminen vaikuttaa kansallispuistojen palvelutarpeeseen tulevaisuudessa, ja esimerkiksi esteettömien palveluiden tarve tulee lisääntymään. Tämän kävijäryhmän lisäksi kansallispuistojen palvelujen uudistamistarvetta lisäävät tarve ottaa vahvemmin huomioon palvelujen suunnittelussa myös muut esteettömyyttä tarvitsevat erityisryhmät.

Vaikka kansallispuistoihin saavutaan useimmiten ryhmässä, on yksin vierailevien osuus lisääntynyt tasaisesti koko 20 vuoden aikana. Tämä mukailee osittain lisääntynyttä päiväkävijöiden suhteellista osuutta. Päiväkävijöiden osuus on erityisen suuri kaupunkiseutupuistoissa, joissa vierailu voi esimerkiksi tarkoittaa koiran ulkoilutusta kansallispuistossa. Nämä käynnit ovat luonteeltaan samantyyppisiä kuin arkiulkoiluun liittyvät luontokäynnit. LVVI3-tutkimuksen tuloksissa korostuvatkin juuri arjen ulkoilukerrat tyyppisesti kodin lähellä lähiluonnossa. Useimmiten ulkoillaan yksin mutta myös perheen tai ystävien kanssa. Yksin vierailevien ja päiväkävijöiden osuuden kasvu saattaa vaikuttaa myös kävijöiden odotuksiin kansallispuistoja sekä niiden palvelutarjontaa kohtaan, esimerkiksi koetun turvallisuuden näkökulmasta.

Kansallispuistojen kävijättyytyväisyys on pysynyt hyvänä koko tarkastelujakson ajan. Kävijättyytyväisyyttä mittaavissa eri osa-alueissa on kuitenkin tapahtunut jonkin verran muutoksia. Kehitys on ollut myönteistä viimeisen 15 vuoden aikana palveluiden, ympäristön ja odotusten täyttymisen suhteen. Samaa aikaan kansallispuistokokemusta heikentävät asiat, kuten kävijämäärien kasvusta johtuvat ruuhkautumisen kokemukset ja

muiden kävijöiden häiritseväksi koettu käytäytyminen, ovat lisääntyneet erityisesti viimeisellä tarkastelujaksolla 2015–2019. Häiriön kokemusten kasvu on ollut siis nähtävissä jo ennen koronaepidemian aikaista merkittävää käyntimäärien kasvua. Kävijöiden tyytyväisyydessä on eroa puistoluokkien välillä; kävijättyytyväisyysindeksi on korkein maaseutupuistoissa ja alin kaupunkiseutupuistoissa. Tähän saattaa vaikuttaa osaltaan kansallispuistokävijöiden aikaisempi kokemus puistosta; aiemmin vierailleilla ovat odotukset ehkä jo vakiintuneet tietylle tasolle, kun puiston rakenteet ja palvelutarjonta ovat jo entuudestaan tuttuja. Kaupunkiseutupuistoissa voi puolestaan olla käyntimotiiveiltaan ja odotuksiltaan laajempi kirjo kävijöitä.

Tehty tutkimus kertoo myös kansallispuistojen merkityksestä kävijöille ja syistä vierailla erityisesti kansallispuistoissa. Kansallispuistojen tärkeys matkan ainoana tai tärkeimpänä matkakohteena on kasvanut, ja kansallispuisto onkin yhä harvemmin satunnainen tai ennalta suunnittelematon käyntikohteena matkan aikana. Tulos tukee käsitystä kansallispuistojen kiinnostavuuden ja brändin vahvistumisesta viimeisen 20 vuoden aikana. Kansallispuistoon saavutaan erityisesti luontokokemusten, maisemien, rentoutumisen ja henkisen hyvinvoinnin vuoksi sekä puhtaan ja hiljaisen ympäristön takia. Vuosien saatossa merkitystään ovat kasvattaneet yhdessä oman seurueen kanssa ja toisaalta mahdollisuus olla yksin sekä henkinen hyvinvointi ja kuntoilu. Tarkastellut kansallispuistovierailuun liittyvät motiivit kuvaavat hyvin sekä virkistyskäytön että luontomatkailemisen motiiveja. Osa käynneistä on päivävierailuja omasta vakituisesta asunnosta käsin, ja osa käynneistä liittyy vapaa-ajan matkaan. Siten esimerkiksi Pohjois-Suomessa matkailukeskuspuistojen motiivit eroavat jossain määrin kaupunkiseutupuistojen motiiveista. Myös LVVI3-tutkimuksen alustavien tulosten mukaan keskeisiä luontomatkailemisen motiiveja olivat kauniista maisemista nauttiminen, rauhallinen ja

hiljainen ympäristö, yhdessäolo perheen ja ystävien kanssa, luontoelämykset, stressistä palautuminen ja rentoutuminen. Sen sijaan lähivirkistykseen motiiveista tärkeimpiä ovat fyysisen kunnon ylläpitäminen, stressistä palautuminen ja rentoutuminen sekä luonnon rauha ja hiljaisuus.

Tulosten perusteella näyttää siltä, että nykyään kansallispuistoista haetaan yhä enemmän hyvinvointia ja vähemmän tietoa tai erityistaitojen oppimista. Motiiveina omien taitojen kehittäminen ja luonnosta oppiminen ovatkin hieman laskeneet 20 vuodessa. Samoin luonnon tarkkailun suosio aktiviteettina on hieman vähentynyt tarkastelujaksolla.

Luonnossa harrastettuihin aktiviteetteihin vaikuttavat myös puistojen erityispiirteet ja harrastusmahdollisuudet. Retkeily, luontoharrastukset ja luonnosta nauttiminen ovat kävijöille tärkeitä. Koska käyttäjäkunta on 20 vuodessa kasvanut ja monipuolistunut, on myös puistoaktiviteettien kirjo laajentunut. Siten puistokävijöiden joukossa perinteisempien harrastusten, kuten retkeilyn, suosio ei ole enää kasvanut. Ajalliseen muutokseen puistoaktiviteeteissa liittyy kuitenkin epävarmuutta. Myös ajanjakson 2000–2004 mittauksen painottuminen matkailukeskuspuistoihin nostaa esimerkiksi vaelluksen, hiihdon ja lasketteluun suosion keskimääräistä korkeammalle tasolle mittauksen alussa.

Kansallispuistojen kävijät poikkeavat käyntimotiiveiltaan ja harrastusprofiililtaan selvimmin arjen ulkoilun harrastamisesta. Ulkoilijan aktiviteettivalinnat lähiluonnossa voivat olla hyvin erilaisia ajankäytön ja olosuhteiden vuoksi kuin matkaan liittyvillä puistokäynneillä. Poudan ym. (2004) tutkimuksessa havaittiin, että valtion alueiden käyttäjät olivat yleensäkin aktiivisia ulkoilun harrastajia, erityisesti telttailun, hiihdon ja lasketteluun harrastajia. Ulkoilutaidot ja käytettävissä olevat varusteet usein vaikuttavat kansallispuistokäynnillä harrastettaviin aktiviteetteihin. Esi-

merkiksi melonta-aktiviteettiin tarvitaan välineet ja kokemusta. Lisäksi ulkoiluseuran merkitys on tärkeä jo turvallisuudenkin kannalta. Näin ollen esimerkiksi vesillä liikkumisen suosio meloen on säilynyt likimain samalla tasolla koko mittausjakson ajan. Toisaalta uusien aktiviteettien kysyntä on vaikuttanut merkittävästi matkailun palvelutarjontaan. Esimerkiksi maastopyöräilyyn, lumikenkäilyyn ja SUP-lautailuun on varsin hyvin vuokrattavissa varusteita kansallispuistojen läheisyydessä.

LVVI3-tutkimuksen alustavat tulokset vahvistavat myös retkeilyn suosion kasvun: erityisesti lyhyiden päiväkestoisten retkien suosio on kasvanut 20 vuodessa ja harrastukseen osallistuvien osuus on noussut 23 %:sta 37 %:iin. Vaellusretkiin osallistuminen on lisääntynyt 20 vuodessa neljä prosenttiyksikköä (8 %:sta 12 %:iin). Telttailun tai luonnossa yöpymisen suosio on lisääntynyt vain hieman: vuonna 2010 noin 13 % ilmoitti telttailleen tai yöpyneensä luonnossa ja vuonna 2020 noin 14 %. Vuonna 2000 määrä oli 8 %. Luontovalokuvauksen ja maalauksen suosio on lisääntynyt voimakkaasti, kun vuonna 2000 luontovalokuvausta ilmoitti harrastavansa 8 % aikuisväestöstä, vuonna 2020 osuus oli 28 %. Myös lintujen tarkkailua (sisältää myös lintujen laskennan, merkinnän tai ruokinnan) harrasti yhä useampi aikuisväestöstä. Uintia luonnonvesissä harrasti 67 % suomalaisista vuonna 2020 ja 68 % vuonna 2000. Kaikkiaan Suomessa perinteisen luonnossa liikkumisen rinnalle ovat nousseet myös uudet ulkoiluharrastukset, kuten polkujuoksu tai jooga puistossa. Koiran kanssa luonnossa liikutaan yhä useammin. Myös liikkuminen luonnossa lasten kanssa on lisääntynyt 20 vuodessa. LVVI-tutkimuksessa maastopyöräilyä harrastavien osuus on kasvanut vuoden 2000 mittauksen 5 %:sta vuoden 2020 12 %:iin ja kasvua näkyy myös maastopyöräilijöiden harrastuskerroissa.

5.2 Johtopäätökset ja tulevaisuuden näkymät

Tulokset tukevat laajemmin tunnistettuja luontomatkailemisen ja virkistyskäytön trendejä. Lisääntynyt kiinnostus luonnon terveys- ja hyvinvointia kohtaan näkyy myös kansallispuistokäyntien motiiveissa, joissa henkisen hyvinvoinnin kokemisen ja kuntoilun merkitys on kasvanut. Kuntoilun merkityksen lisääntyminen tarkoittaa osaltaan sitä, että kansallispuistoissa harrastetaan yhä enemmän ja monipuolisemmin eri aktiviteetteja. Aktiviteettien kirjon laajentuminen on huomattu myös laajemmin Pohjoismaissa, ja tämän suunnan odotetaan jatkuvan (Haukeland ym. 2021).

Myös merkityksellisten elämysten tavoittelu korostuu; ihmiset haluavat kokemuksia, jotka tukevat heidän arvomaailmaansa sekä mahdollisesti edesauttavat muutoksen tekemistä omassa elämässä. Luontoympäristön on todettu tarjoavan erinomaiset puitteet muutostokemuksille (esim. Kirillova ym. 2017, Wolf ym. 2015), ja tällaisia elämyksiä mahdollistava palvelutarjonta on kasvussa. Tästä yhtenä esimerkkinä on nousussa oleva kiinnostus elvyttävää matkailua kohtaan (esim. VisitFinland 2021b). Elvyttävässä ja uudistavassa matkailussa on tavoitteena edistää niin ihmisen kuin ympäristön hyvinvointia ja saada merkityksellisiä elämyksiä. Kiinnostus tällaista toimintaa kohtaan näkyy osaltaan halukkuutena osallistua suojelualueiden hoitoon, ja esimerkiksi halukkuus osallistua Metsähallituksen lammaspaimenviikolle on kasvanut vuosi vuodelta (Metsähallitus 2021b).

Ihmisten kiinnostus rauhallisempaa elämänrytmiä kohtaan on lisännyt halukkuutta rentoutua luonnossa. Tämä näkyy myös kansallispuistojen aktiviteeteissa esimerkiksi luontoharrastusten ja luonnon tarkkailun suosiona läpi vuosien. Toisaalta kansallispuistokävijät tunnistavat edelleen tärkeäksi myös rauhallisen oleskelun luonnossa ja luonnosta nauttimisen katsellen ja kuunnellen. Mahdollisuus olla itsekseen on myös ollut monelle

tärkeä kansallispuistokäynnin motiivi. Perinteinen retkeily, muutaman tunnin patikointi tai pidemmän vaelluksen harrastaminen on edelleen puistokäyntien tärkein aktiviteetti ja sen suosio säilyy myös jatkossa. Kestoltaan lyhyemmät retket tulevat mahdollisesti yleistymään tulevaisuudessa, kun luonnosta haetaan esimerkiksi nopeaa virkistymistä myös arjen keskellä ja toisaalta kansallispuistoretki osana laajempaa matkailupalvelujen tarjontaa tulee entisestään vahvistumaan. Päiväretkien suosion kasvu tullee näkymään jatkosakin erityisesti asutuskeskittymien läheisyydessä sijaitsevien kansallispuistojen käyntimäärissä. Kansallispuistoissa käydään usein yhdessä muiden läheisten kanssa ja yhdessäolo oman seurueen kanssa onkin tullut yhä tärkeämmäksi motiiviksi vierailta puistossa. Luonnossa käyntejä saattaa olla useampia ja perheen kanssa retkeilevien osuus kasvaa, mikä vaikuttaa lyhentävästi päiväkäyntien kestoon. Toisaalta on huomioitava, että kaupungistumisen myötä pääsy luontoon ole enää välttämättä itsestäänselvyys kaikille.

Ilmastonmuutos vaikuttaa ulkoiluun ja luontoaktiviteetteihin jatkossa yhä voimakkaammin. Esimerkiksi heikentyneet lumi- ja jääolosuhteet erityisesti Etelä-Suomessa heikentävät talviaktiviteettien, kuten maastohiihdon harrastamisen mahdollisuuksia. Ulkoiluharrastuksena maastohiihto näkyy erityisesti matkailukeskuspuistoissa, joista moni sijaitsee hiihtokeskusten läheisyydessä. Etelä-Suomen lumiolosuhteiden heikentyessä kysyntää luonnon lumella tarjolla oleville hiihtomahdollisuuksille on laajalti, mikä lisää myös puistoissa tarjolla olevien latujen kysyntää. Luonnon vesissä uiminen on myös yksi suomalaisten suosimista ulkoiluharrastuksista. Ilmastonmuutoksen myötä pidentyvät ja yleistyvät hellejaksot todennäköisesti lisäävät rantojen virkistyskäytön kysyntää. Hyvällä uintiveden laadulla on sekä uintikerhoja lisäävä että tärkeä virkistyskokemuksen laatuun vaikuttava merkitys. Toisaalta vedenlaadunmuutokset (esimerkiksi levätilanteen pahentuminen) ja rantojen ruuhkautumien

(esimerkiksi kuntien ylläpitämällä uimarannoilla) voivat osaltaan lisätä kansallispuistojen tarjoamien uintimahdollisuuksien kysyntää tulevaisuudessa.

Ymmärrys ilmastonmuutoksen vaikutuksista luontoon ja luontoympäristöön on lisännyt ihmisten kiinnostusta kestävästä ja vastuullista matkailua kohtaa. Tämä näkyy esimerkiksi lähimatkailun kiinnostavuuden kasvuna, jolloin matkakohteeksi riittävät lähialueen luontokohteet, mukaan lukien kansallispuistot. Kestävyyden tavoitteet lisäävät myös tarvetta parantaa kansallispuistojen ja muiden luontokohteiden saavutettavuutta ympäristöystävällisellä tavalla, kuten julkisilla liikenneyhteyksillä tai erillisillä kansallispuistobusseilla. Tällaisia yhteyksiä onkin jo olemassa sekä kaupunkiseutupuistoissa että matkailukeskuspuistoissa. Esimerkiksi Nuuksion ja Sipoonkorven kansallispuistoihin pääsee paikallisliikenteen busseilla ympäri vuoden, Kurjenrahkan kansallispuistoon tietyillä vuoroilla keväästä syksyyn ja Koillismaalla toimii Karhunkierrosbussi. Matkailijoiden vastuullisuus voi jatkossa näkyä myös pidempänä viipymänä matkakohteessa useampien lyhyiden vierailujen sijaan, ja lomaan saatetaan yhdistää myös työtä erityisesti monipaikkaisen työnteon mahdollisuuden lisääntyttyä COVID-19-pandemian vauhdittaman työelämän muutoksen myötä. Työn ja lomailun joustavaa yhdistämistä tavoitellaan todennäköisesti jatkossa yhä enemmän.

Valtion omistamilla alueilla kansallispuistot ovat osa laajempaa luonnon virkistyskäytön kirjoa ja tarjontaa, jossa kokonaisuuteen kuuluvat myös talouskäytössä olevat monikäyttömetsät. Luonnon virkistyskäytön kävijäseurannan tietoja on kerätty suojelu- ja retkeilyalueilta ja perinteisesti hyödynnetty ja syvemmin analysoitu yksittäisten alueiden hoidon ja käytön järjestämisessä ja retkeilyn palvelujen suunnittelussa. Valtakunnallisesti seuranta on tuottanut arvokasta tietoa Luontopalvelujen toiminnan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden analysointiin ja raportointiin.

Metsähallituksen Luontopalvelut laskee kävijäseurantatietojen avulla kansallispuistokävijöiden rahankäytön paikallistaloudelliset vaikutukset. Tulokset osoittavat, että valtion sijoitus kansallispuistojen ja retkeilyalueiden virkistyskäyttöön palautuu yhteiskunnalle takaisin vahvistuvana yritystoimintana ja työllisyysytänä. Valtion panostus luonnonsuojeluun ja maksuttomiin retkeilypalveluihin luo edellytyksiä luontomatkailuyrityksille. Kansallispuistojen taloudellisen vaikuttavuuden ymmärtäminen on korostanut puistojen merkitystä matkailualueilla ja matkailuyrityksissä. Vuosituhannen alkupuolella kansallispuistot koettiin tyypillisesti tärkeänä vetovoimatekijänä matkailualueilla. Nykyisin puistot nähdään yhä enenevässä määrin matkapäätöksiä määräävänä tekijänä ja matkailun palveluja suunnitellaan nimenomaan kansallispuistojen asiakkaiden tarpeiden näkökulmasta. Tämä näkyy myös vahvempana puistojen hyödyntämisenä matkailun markkinoinnissa, etenkin kansainvälisessä matkailussa.

Luontomatkailijoiden määrän kasvaessa myös luonnossa liikkujien tarpeet monipuolistuvat. Luonto on houkuttellut jo ennen koronapandemiaa yhä enemmän sellaisia kävijöitä, joilla ei ole ollut aiempaa kokemusta luonnossa liikkumisesta. Tämä vaikuttaa siihen, että luonnossa liikkuvien retkeilytaidot voivat vaihdella suurestikin. Vaikka luonnossa liikkumiseen käytettävät varusteet kehittyvät ja parantuvat, luontoon saatetaan lähteä myös heikommilla taidoilla ja ymmärryksellä olosuhteista, luottaen liikaa esimerkiksi varusteisiin ja teknologiaan. Omien taitojen virhearvioinnit ja riskien ottaminen lisäävät vaaratilanteita. Erilaiset asiakasryhmät vaativat myös erilaista palvelutarjontaa, esimerkiksi tietotarpeisiin, saavutettavuuteen ja esteettömyyteen liittyen. Kansallispuistoissa kerätty kävijätutkimustieto palveleekin alueen yrityksiä tuomalla arvokasta tietoa asiakkaiden odotuksista, tarpeista ja motiiveista sekä niiden muutoksista. Näin ollen yritykset voivat hyödyntää saatavilla olevaa tietoa myös

omien tuotteiden ja palveluidensa kehittämisessä sekä markkinoinnissaan. Luonnossa liikkujien monipuolistuminen mahdollistaa yrityksille uusia liiketoimintamahdollisuuksia, kun palveluita voidaan kehittää ja suunnata erilaisille kohderyhmille.

Kansallispuistojen maineen ja suosion kasvu, tunnettuus puistojen tuottamista virkistysmahdollisuuksista sekä esimerkiksi väestön ikääntyminen asettavat vaatimuksia yhdenvertaisen luontoliikunnan mahdollisuuksien edistämiseksi puistoissa. Suomen väestöstä noin neljäsosa tarvitsee esteettömiä palveluja, ja esteettömyydestä hyötyvät kaikki jossain elämänsä vaiheessa. Sairaus, vamma, pienten lasten kanssa liikkuminen tai esimerkiksi ikääntymisen mukanaan tuomat haasteet eivät saa olla este luonnossa liikkumiselle ja ainutlaatuisille elämyksille. Sekä puistojen palvelurakenteiden että koko matkailupalveluketjun esteettömyyttä on tärkeää kehittää yhdenvertaisten luontokokemusten edistämiseksi.

Kansallispuistojen käytön monimuotoistumisen seurauksena käytön ohjauksen haasteet ja palvelujen uudistamisen tarve ovat kasvaneet. Yhä useammalla alueella on tarve vahvemmin yhteensovittaa nykyisten ja tulevaisuuden käyttäjäryhmien tarpeita samoille vetovoimaisille käyntikohteille. Toisaalta kysynnän kasvu aiheuttaa paikoin kokemusta ruuhkautuneisuudesta ja esimerkiksi kasvavaa tarvetta uusille ja laajemmille paikoitusalueille. Kävijäseuranta ja alueiden kävijäprofiilien muutoksen ymmärtäminen ovat tärkeitä työkaluja kansallispuistojen hoidon ja käytön tukena. Yhä tärkeämpää on käytön ohjaaminen ja palvelujen suunnitteleminen laajempien alueiden näkökulmasta ja eri palvelutarjoajien toimiva yhteistyö, mikä mahdollistaa kasvavan käyttöpaineen ja maastoa kuluttavien aktiviteettien suuntaamista kansallispuistojen ja suojelualueiden ulkopuolelle. Täten laajemmän matkailu- ja virkistyskäyttöalueiden yhteissuunnittelun, kuten myös eri palvelutarjoajien yhteistyön, merkitys tulee jatkossa korostumaan. Tämä on

noussut selkeänä tarpeena esille myös valtakunnallisessa luonnon virkistyskäyttöön liittyvässä keskustelussa ja tavoitteenasetannassa. Erilaisia luonnon virkistyskäytön mahdollisuuksia on jatkossa hyvä tarjota entistä tehokkaammin lähiluonnossa ja valtionkin osalta monikäyttömetsissä.

Systemaattisesti toteutettu ja riittävän kattava kävijäseuranta tuottaa välttämätöntä perustietoa luonnon virkistyskäytön toteutuneesta kysynnästä. Kerätty tieto on vertailukelpoista sekä alueiden että ajan suhteen, mistä johtuen sitä voi hyödyntää muun muassa aikasarjojen tarkastelussa. Kävijäseurantatieto toimii pohjatietona, johon muuta erillisillä tutkimuksilla ja menetelmillä kerättävää tietoa voidaan peilata. Olemassa oleva tieto auttaa myös erillisten tutkimusten suunnittelussa, esimerkiksi arvioitaessa otoksen edustavuutta.

Raportti osoittaa, että jatkuvan ja systemaattisen kävijäseurannan avulla voidaan tehdä laajoja, koko maan kansallispuistokäynteihin liittyviä luonnon virkistyskäytön ja kävijätrendien tarkasteluja. Luontopalvelujen keräämää kävijäseurantatietoa ja trendianalyysiä voidaan hyödyntää myös ennakoinnissa; sen avulla voidaan arvioida ja ennustaa esimerkiksi yhteiskunnallisten muutosten ja talouskriisien vaikutuksia luonnon virkistyskäyttöön. Pitkän ajanjakson tarkastelu auttaa myös lisäämään ymmärrystä kansallispuistoelämyksen luonteesta ja kävijöiden odotusten muutoksista. Virkistyskäytön kehityksen arviointi muuttuvissa tilanteissa on helpompaa, kun tiedossa on luotettava lähtökohta, johon verrata tapahtuneita muutoksia. Tästä yhtenä esimerkkinä on koronapandemia, joka vaikutti voimakkaasti luonnossa virkistytymiseen ja liikkumiseen erityisesti vuoden 2020 aikana ja vahvasti olemassa ollut luonnon virkistyskäytön kasvutrendiä. Jatkuvan seurannan avulla nähdään, millaisia pidemmän aikavälin muutoksia koronapandemia mahdollisesti aiheutti virkistyskäytön kysynnälle.

Yhteiskunnalliset muutokset heijastuvat luonnon virkistyskäyttöön ja aiheuttavat muutostarpeita myös kävijäseurantojen menetelmiin ja sisältöihin. Trendien seurannan ja tilastollisten vertailujen näkökulmasta on tärkeää, että muutoksia tehdään vain hyvin perustelluista syistä silloin, kun se on välttämätöntä ja parantaa merkittävästi aineiston laatua tai käytettävyyttä. Yksi tämän tutkimuksen yhteydessä esille noussut ajatus on, että trendien seurannan ja alueiden välisen vertailun näkökulmasta voisi olla eduksi keskittää kävijätutkimukset samoille vuosille läpi koko maan.

Tulevaisuudessa kansallispuistojen kävijäseurantatieto voi muodostaa osan kulttuurisia ekosysteemipalveluita kuvaavaa tilastoaineistoa, jolla arvioidaan virkistyskäytön määrää ja arvoa ekosysteemitilinpitoa varten. Ekosysteemitilinpito hyväksyttiin osittain osaksi kansainvälistä tilastostandardia vuonna 2021 (United Nations 2021). Ekosysteemitilinpidoissa arvioidaan luontopääoman ja ekosysteemipalveluiden määrää, laatua, tarjontaa ja kysyntää biofysikaalisin ja taloudellisin suurin ekosysteemitilinpidon kehikkoa käyttäen (Oinonen ym. 2021).

Kansallispuistojen kävijämäärissä ja -profiileissa tapahtuneiden muutosten peilaaminen samalla ajanjaksolla tehtyihin hoidon ja käytön ratkaisuihin, viestintään, markkinointiin ja sidosryhmätööhön tuottaa arvokasta tietoa erilaisten kehittämistoimien vaikutuksista. Tutkimuksen tulokset indikoivat merkittävää kävijärakenteen muutosta vuosituhannen vaihteessa. Tällöin kansallispuistojen hoidon ja käytön ratkaisuisa tapahtui muutoksia. Esimerkiksi matkailun yhteistyöhön panostettiin uudella tavalla, viestinnän ja markkinoinnin näkökulmat monipuolistuivat ja puistojen retkeilytuotteita kehitettiin päiväretkiä tukeviksi. Hoidon ja käytön ratkaisuisa tehdyt muutokset heijastuivat kävijärakenteeseen, ja kansallispuistoista tuli yhä useammalle kävijäryhmälle soveltuvia retkeilykohteita. Tämä kansallispuistojen kävijäkunnan monipuolistuminen on puistojen rahoituspohjan ja perustamistarkoituksen näkökulmasta hyvin myönteistä kehitystä.

Lähteet

- Business Finland 2021a: Hyvinvointimatkailu. Luonnon luksusta ja harmoniaa. – <businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/matkailun-edistaminen/tuotekehitys-ja-teemat/hyvinvointimatkailu>, viitattu 30.9.2021.
- 2021b: Matkailun ennakointi (Mindful Life VF). – <businessfinland.fi/suomalaisille-asiakkaille/palvelut/matkailun-edistaminen/tutkimukset-ja-tilastot/matkailun-ennakointi>, viitattu 30.9.2021.
- Erkkonen, J. & Sievänen, T. 2001: Kävijätutkimusopas. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 62. 73 s.
- Haukeland, J.-V., Fredman, P., Siegrist, D., Tyrväinen, L., Lindberg, K. & Elmahdy, Y. M. 2021: Trends in nature-based tourism. – Teoksessa: Fredman, P. & Haukeland, J.-V. (toim.), *Nordic Perspectives on Nature-based Tourism: From place-based resources to value-added experiences*. Edward Elgar Publishing. <[dx.doi.org/10.4337/9781789904031](https://doi.org/10.4337/9781789904031)>. S.16-32.
- Horne, P., Sievänen, T., Alenius, V., Iisalo, H. & Friman, T. 1998: Kävijälaskentaopas. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja B 45. 68 s.
- Huhtala, M. 2007: Assessment of the local economic impacts of national park tourism: the case of Pallas Ounastunturi National Park. – *Forest, Snow and Landscape Research* 81 (1/2): 223–238.
- , Kajala, L. & Vatanen, E. 2010: Local economic impacts of national park visitors' spending: the development process of an estimation method. – *Metlan työraportteja* 149. 20 s.
- Kaikkonen, H., Virkkunen, V., Kajala, L., Erkkonen, J., Aarnio, M. & Korpelainen, R. 2014: Terveysttä ja hyvinvointia kansallispuistoista – Tutkimus kävijöiden kokemista vaikutuksista. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A 208. 65 s.
- Kajala, L. (toim.) 2006: Monitoring outdoor recreation in the Nordic and Baltic countries. – *TemaNord* 2006: 530. 62 s. + liitteet.
- Kirillova, K., Lehto, X. & Cai, L. 2017: What triggers transformative tourism experiences? – *Tourism Recreation Research* 42(4): 498–511.
- Konu, H. & Kajala, L. 2012: Segmenting protected area visitors based on their motivations. – *Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja. Sarja A* 194. 72 s.
- , Tyrväinen, L., Pesonen, J., Tuulentie, S., Pasanen, K. & Tuohino, A. 2017: Uutta liiketointaa kestävän luontomatkailun ja virkistyskäytön ympärille – *Kirjallisuuskatsaus*. – Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 45/2017. 132 s.
- Koljonen, T., Kurttila, M. & Honkatukia, J. 2021: Suomen biotalouden kestävän kasvun skenaario: Taustaselvitys Suomen biotalousstrategian päivitykseen. – *Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja* 2021: 57. 78 s.
- Luonnonvarakeskus 2021: Luonnon virkistyskäytön valtakunnallinen inventointi LVVI 3. – <luke.fi/projektit/lvvi3p>.
- Metsähallitus 2021a: Käyntimääriä suojele- ja retkeilyalueilla sekä palvelupisteissä. – <metsa.fi/vapaa-aika-luonnossa/kayntimaarat>, viitattu 20.9.2021.
- 2021b: Kansallispuistojen paimenviikkojen hurja suosio jatkuu – Yli 14 000 hakemusta ensi kesän kohteisiin. – *Luontoon.fi-verkkosivusto*, <luontoon.fi/-/kansallispuistojen-paimenviikkojen-hurja-suosio-jatkuu-yli-14-000-hakemusta-ensi-kes%C3%A4n-kohteisiin>, viitattu 20.9.2021.
- & Metsäntutkimuslaitos 2009: Kansallispuistojen ja retkeilyalueiden kävijöiden rahankäytön paikallistaloudelliset vaikutukset. Raportti 14.12.2009. – Metsähallitus, Vantaa. <julkaisut.metsa.fi/assets/pdf/lp/Muut/ptvaikutukset.pdf>. 19 s.

- Neuvonen, M., Pouta, E. & Sievänen, T. 2010: Intention to revisit a national park and its vicinity: Effect of place attachment and quality perceptions. – *International Journal of Sociology* 40 (3): 51–70.
- , Riala, M., Nummelin, T., Sievänen, T. & Tuulentie, S. 2019: Future perspectives of outdoor recreation in Finland. – *Leisure/Loisir* 42 (4): 365–388. <doi.org/10.1080/14927713.2019.1581991>.
- Oinonen, S., Lankia, T., Neuvonen, M., Hurskainen, P., Pohjola, J. & Saikkonen, L. 2021: Ekosysteemitilinpito Suomessa. – Teoksessa: Kärkkäinen, L. & Koljonen, S. (toim.), Arvio EU:n biodiversiteettistrategian 2030 vaikutuksista Suomessa. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 75/2021. <urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-298-8>. 359 s.
- Ovaskainen, V., Horne, P. & Mikkola, J. 2001a: Retkeilyalueiden ja kansallispuistojen virkistyskäytön arvo. – Teoksessa: Kangas, J. & Kokko, A. (toim.), Metsän eri käyttömuotojen arvottaminen ja yhteensovittaminen 65 käyttömuotojen yhteensovittamisen tutkimusohjelman loppuraportti. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 800. S. 215–229.
- , Mikkola, J. & Pouta, E. 2001b: Estimating recreation demand with on-site data: an application of truncated and endogenously stratified count data models. – *Journal of Forest Economics* 7(2): 125–144.
- Pouta, E., Sievänen, T. & Neuvonen, M. 2004: Virkistyskäyttöön varustettujen valtion alueiden käyttäjät ja käytön määrä eri väestöryhmissä. – *Metsätieteen aikakauskirja* 2/2004: 193–206. <doi.org/10.14214/ma.6248>.
- Rikkonen, P., Aakkula, J., Niemi, J., Setälä, J., Tyrväinen, L., Viitanen, J., Kniivilä, M., Konu, H., Kurttila, M., Mutanen, A., Niemi, J., Pihlanto, A., Rinne, M., Routa, J., Saarni, K. & Salmi, P. 2020: Skenaariotarkastelu koronapandemian vaikutuksista metsäsektoriin, maa-, elintarvike- ja kalatalouteen sekä luontoon perustuvaan matkailu- ja luonnontuotealaan 2020-luvulla. – Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 77/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 65 s.
- Selby, A., Neuvonen, M., Petäjäistö, L. & Sievänen, T. 2010: Kansallispuistojen merkitys maaseutumatkailulle. – Metsäntutkimuslaitoksen työraportteja 161. <urn.fi/URN:ISBN:978-951-40-2239-5>. 49 s.
- Sievänen, T. (toim.) 2001: Luonnon virkistyskäyttö 2000. – Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja 802. <urn.fi/URN:ISBN:951-40-1772-2>. 336 s.
- & Neuvonen, M. (toim.) 2011: Luonnon virkistyskäyttö 2010. – *Metlan työraportteja* 212. <urn.fi/URN:ISBN:978-951-40-2331-6>. 190 s.
- , Neuvonen, M. & Pouta, E. 2011: National park visitor segments and their interest in rural tourism services and intention to revisit. – *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* 11 (1): 54–73. <doi.org/10.1080/15022250.2011.638210>.
- Siikamäki, P., Kangas, K., Paasivaara, A. & Schroderus, S. 2015: Biodiversity attracts visitors to national parks. – *Biodiversity and Conservation* 24: 2521–2534. <doi.org/10.1007/s10531-015-0941-5>.
- TEM 2019: Yhdessä enemmän – kestävää kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun: Suomen matkailustrategia 2019–2028 ja toimenpiteet 2019–2023. Suomen matkailustrategia vuosille 2019–2028. – Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki. <tem.fi/suomen-matkailustrategia>.

- ten Brink, P., Mutafoğlu, K., Schweitzer, J.-P., Kettunen, M., Twigger-Ross, C., Baker, J., Kuipers, Y., Emonts, M., Tyrväinen, L., Hujala, T. & Ojala, A. 2016: The health and social benefits of nature and biodiversity protection. – Institute for European Environmental Policy. 284 s.
- Tyrväinen, L., Sievänen, T., Konu, H., Aapala, K., Pellikka, J., Reinikainen, M., Lehtoranta, V., Ojala, O., Pesonen, J. & Tuohino, A. 2017: Uudet keinot metsä- ja vesialueiden kestävän virkistys- ja matkailukäytön kehittämiseksi ja turvaamiseksi (VirKein). – Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 88/2017. 29 s.
- , Bauer, N & O'Brien, L. 2019: Impacts of forests on human health and well-being. – Teoksessa: Marusakova, L. & Sallmanshofer, M. (toim.), Human health and sustainable forest management. FOREST EUROPE Study, FORESTS EUROPE, Liaison Unit Bratislava. <foresteurope.org/wp-content/uploads/2017/08/Forest_book_final_WEBpdf.pdf>. S. 30-57.
- , Neuvonen, M., Lankia, T. & Sepponen, A.-M. 2021: The role of outdoor recreation during the COVID-19 pandemic and its impacts on recreational behavior and attitudes towards nature in Finland. – 10th International Conference on Monitoring and Management of Visitors in Recreational and Protected Areas, August 16-19, 2021.
- United Nations 2021: System of environmental and economic accounting. – <seea.un.org/ecosystem-accounting>, viitattu 12.10.2021.
- Vatanen, E. & Kajala, L. 2020: Kansallispuistojen, retkeilyalueiden ja muiden luontomatkailullisesti arvokkaiden suojelualueiden paikallistaloudellisten vaikutusten arviointimenetelmän kertoimien päivitys 2019. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisu. Sarja A 232. 31 s.
- Wolf, I., Stricker, H. & Hagenloh, G. 2015: Outcome-focused national park experience management: transforming participants, promoting social well-being, and fostering place attachment. – *Journal of Sustainable Tourism* 23(3): 358–381.

Liitteet

Liite 1 Esimerkki kyselylomakkeesta

Aineiston kerääjä täyttää:

numero paikka kävijä haastattelija posti nimikirjaimet pvm kellonaika

Kolin kansallispuisto Kävijätutkimus 2019

Täyttöohjeet:

Kävijätutkimuksella kerättävää tietoa käytetään hyväksi Kolin kansallispuiston kehittämisessä. Toivomme Sinun vastaavan tämän lomakkeen jokaiseen kysymykseen huolellisesti ja pyydämme ottamaan huomioon seuraavat ohjeet:

1. Lue kysymykset huolellisesti.
2. Vastaa kysymyksiin henkilökohtaisesti merkitsemällä yksi rasti vastausympyrään. Niissä kysymyksissä, joissa on mahdollista valita useampi vaihtoehto, merkitse vastauksesi vastausruutuihin. Joissakin kysymyksissä pyydetään kirjoittamaan vastaus.
3. Kysymykset koskevat ainoastaan tämänkertaista käyntiäsi Kolin kansallispuistossa (ks. oheinen kartta).
4. Palauta täytetty lomake aineiston kerääjälle tai sille osoitettuun paikkaan.
5. Lisätietoja antaa Satu Naumanen, satu.naumanen(at)metsa.fi, puh. 040 356 6203

KIITOKSET ETUKÄTEEN!

1. Milloin saavuit Kolin kansallispuistoon (ks. kartta 1)?

päivämäärä _____ ja kellonaika _____

2. Kuinka kauan oleskelit tai aiot oleskella tällä käynnillä

a. Kolin kansallispuistossa?

(vastaa joko vuorokausina tai tunteina) noin _____ vrk tai _____ tuntia

b. yhteensä Kolin kansallispuistossa ja sen lähistöllä, (ks. kartta 2)?

Jos asut lähialueella, älä vastaa tähän kysymykseen, vaan siirry kysymykseen 3.

noin _____ vrk tai _____ tuntia

→ Jos vastasit edelliseen kysymykseen (2b) enemmän kuin 1 vrk, niin kuinka monta kertaa olet vierailut tai suunnittelet vierailevasi Kolin kansallispuistossa tämän matkasi aikana?

_____ kertaa

3. Jos yövyit tai aiot yöpyä (muussa tapauksessa siirry kysymykseen 4)

a. Kolin kansallispuistossa (ks. kartta 1), niin montako yötä vietit tai vietät

Metsähallituksen vuokratuvassa	_____ yötä
Hotellissa	_____ yötä
Omassa majoitteessa (laavu, teltta tms.)	_____ yötä
Mattilan tilalla (Kolin keidas)	_____ yötä
Muualla, missä? _____	_____ yötä

b. Kolin kansallispuiston lähistöllä, (ks. kartta 2), niin montako yötä vietit tai vietät

Vuokramökissä ----- yötä
Hotellissa ----- yötä
Omassa mökissä ----- yötä
Omassa majoitteessa (laavu, teltta tms.) ----- yötä
Asuntoautossa tai -vaunussa ----- yötä
Ystävän tai sukulaisen luona ----- yötä
Muualla, missä? ----- yötä

4. Missä päin Kolin kansallispuistoa vierailit tai suunnittelet vierailevasi tällä käynnillä?

(merkitse tarvittaessa useampi kohta) (ks. kartta 1)

☐ Huiput (Ukko-, Akka ja Paha-Koli)	☐ Tarhapuron vesiputous
☐ Ikolanaho	☐ Uuron kierros (luontopolku)
☐ Kolin luontokeskus Ukko	☐ Kaskenkierros (luontopolku)
☐ Kolin Satama	☐ Paimenenpolku (luontopolku)
☐ Mäkrävaara	☐ Herajärvenkierros (vaellusreitti)
☐ Vanhat pihapiirit (Ollila, Turula, Mattila)	☐ Rinteet (talvella)
☐ Kansallispuiston saaret	☐ muualla, missä?
☐ Pirunkirkko	-----

5a. Millä kulkuneuvoilla matkustit kotoasi Kolin kansallispuistoon?

(merkitse kaikki käyttämäsi kulkuneuvot)

1 ☐ henkilöauto	14 ☐ moottorikelkka
2 ☐ asuntovaunu tai matkailuauto	16 ☐ jalan
3 ☐ linja-auto	17 ☐ hiihtäen
4 ☐ tilausbussi (ryhmämatka)	18 ☐ taksi
5 ☐ juna	19 ☐ moottorivene
6 ☐ lentokone	23 ☐ kimppataksi
7 ☐ moottoripyörä	98 ☐ muu kimppakyyti
8 ☐ polkupyörä	99 ☐ jokin muu, mikä?
11 ☐ kanootti, kajakkia tai soutuvene	-----
12 ☐ Suvi Express -kantosiipialus	

5b. Millä kulkuneuvolla saavuit alueelle? Valitse numero → -----

6. Minkälainen on seurueesi tällä käynnilläsi Kolin kansallispuistossa?

Olen yksin siirry kysymykseen 8.

Seurueen koko yhteensä ----- henkilöä (vastaaja mukaan luettuna)
joista alle 15-vuotiaita? ----- henkilöä

Alle 15-vuotiaiden syntymävuodet -----

(jos kaikki lähes saman ikäisiä, ilmoita yleisin syntymävuosi)

Liikuntaesteisiä? ----- henkilöä

7. Mistä seurueesi pääosin koostuu tällä käynnilläsi Kolin kansallispuistossa?

(valitse parhaiten kuvaava vaihtoehto)

- oman perheen jäsenistä
- muista sukulaisista
- ystävistä
- työtovereista
- koululuokasta
- päiväkotiryhmästä
- opiskeluryhmästä
- eläkeläisryhmästä
- ohjelmapalveluyrityksen asiakkaista
- kerhosta, yhdistyksestä tms.
- jostakin muusta, mistä? -----

8. Kuinka tärkeitä seuraavat asiat ovat tai olivat tällä käynnilläsi Kolin kansallispuistossa?

(vastaa jokaiseen vaihtoehtoon)

asteikolla 5 = erittäin tärkeää, 4 = melko tärkeää, 3 = ei kumpaakaan, 2 = ei kovin tärkeää, 1 = ei lainkaan tärkeää

	5	4	3	2	1
Luonnon kokeminen	☐	☐	☐	☐	☐
Maisemat	☐	☐	☐	☐	☐
Mahdollisuus olla itsekseen	☐	☐	☐	☐	☐
Henkinen hyvinvointi	☐	☐	☐	☐	☐
Poissa melusta ja saasteista	☐	☐	☐	☐	☐
Rentoutuminen	☐	☐	☐	☐	☐
Tutustuminen uusiin ihmisiin	☐	☐	☐	☐	☐
Yhdessäolo oman seurueen kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
Aikaisemmat muistot	☐	☐	☐	☐	☐
Alueeseen tutustuminen	☐	☐	☐	☐	☐
Luonnosta oppiminen	☐	☐	☐	☐	☐
Omien taitojen kehittäminen	☐	☐	☐	☐	☐
Kuntoilu	☐	☐	☐	☐	☐
Jännityksen kokeminen	☐	☐	☐	☐	☐
Kulttuuriperintöön tutustuminen	☐	☐	☐	☐	☐

9a. Mitä pääasiassa teit tai aiot tehdä Kolin kansallispuistossa tällä käynnilläsi?

(merkitse tarvittaessa useampi vaihtoehto)

1 ☐ kävely	24 ☐ laskettelu
2 ☐ sauvakävely	27 ☐ lumikenkäkävely
3 ☐ lenkkeily	34 ☐ vaellus (yöpyminen maastossa)
4 ☐ retkeily	35 ☐ ratsastus
5 ☐ luonnon tarkkailu	39 ☐ virvelöinti tai uistelu
6 ☐ eväretkeily	53 ☐ luontokuvaus, maalaaminen
7 ☐ pyöräily	54 ☐ maiseman katselu
8 ☐ kalastus	56 ☐ luonnosta nauttiminen
9 ☐ lintuharrastus	60 ☐ uinti
10 ☐ marjastus	63 ☐ veneily
11 ☐ sienestys	66 ☐ soutu
12 ☐ kasviharrastus	64 ☐ melonta
13 ☐ opetukseen liittyvä käynti	83 ☐ luontopolkuun tutustuminen
14 ☐ käynti luontokeskuksessa, -talossa tai -tuvassa	86 ☐ opastettu retki
15 ☐ luontovalokuvaus	87 ☐ osallistuminen järjestettyyn tapahtumaan
16 ☐ partioretki	88 ☐ kulttuuriperintöön tutustuminen
17 ☐ leirikoulu	93 ☐ näyttelyyn tutustuminen
18 ☐ koiran kanssa ulkoilu	109 ☐ työ/tutkimus
19 ☐ suunnistus	121 ☐ geokätköily
20 ☐ telttailu tai muu leiriytyminen maastossa	122 ☐ geologiaan tutustuminen
21 ☐ murtomaahiihto	223 ☐ kylpyläpalvelut
	999 ☐ muu, mikä?

9b. Mikä valitsemasi vaihtoehto oli tai on mielestäsi kaikkein tärkein tällä käynnilläsi?

Valitse numero _____

10a. Mitä mieltä olet käyttämiesi palveluiden, rakenteiden ja ympäristön laadusta tämänkertaisella käynnilläsi Kolin kansallispuistossa?

Vastaa jokaiseen kohtaan ja arvioi tällä käynnillä käyttämäsi palvelun tai rakenteen laatu. Mikäli et ole käyttänyt palvelua tai rakennetta tällä käynnilläsi, jätä laadun arviointikohta tyhjäksi ja rastita vaihtoehto "en ole käyttänyt palvelua".

asteikolla 5 = erittäin hyvä, 4 = melko hyvä, 3 = keskinkertainen, 2 = melko huono, 1 = erittäin huono

	5	4	3	2	1	En ole käyttänyt
Pysäköintipaikat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lähialueen tiestö	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Reittien opastetaulut	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Polku- ja/tai latureitistö	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Polku- ja/tai latuviitoitukset	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tulentekopaikat ja laavut	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Polttopuut tuvilla ja huolletuilla tulipaikoilla	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yleisökäymälät alueella	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jätehuollon toteutus ja ohjaus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Erytistarpeiden huomioon ottaminen (reittien kuljettavuus, turvallisuus, opasteet yms.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Metsähallituksen vuokratuvat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Telttailupaikat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Esitteet, opaskirjat ja kartat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kolin kansallispuiston luontoon.fi-sivut	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kolin luontokeskus Ukon palvelut	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Maantienvarsien opastus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yrittäjien tuottamat palvelut (esim. kahvilat ja ohjelmapalvelut)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Reittien ja rakenteiden turvallisuus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yleinen turvallisuus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Yleinen siisteys	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Maiseman vaihtelevuus	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jokin muu _____	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10b. Kuinka tyytyväinen olet kokonaisuudessaan Kolin kansallispuiston palveluiden ja rakenteiden määrään?

asteikolla 5 = erittäin tyytyväinen, 4 = melko tyytyväinen, 3 = ei kumpikaan, 2 = melko tyytymätön, 1 = erittäin tyytymätön

5 4 3 2 1

11. Täyttyivätkö tähän käyntiisi Kolin kansallispuistoon liittyvät odotuksesi seuraavien asioiden suhteen?

asteikolla 5 = erittäin hyvin, 4 = melko hyvin, 3 = keskimukaisesti, 2 = melko huonosti, 1 = erittäin huonosti

	5	4	3	2	1
Luonnonympäristö	○	○	○	○	○
Harrastusmahdollisuudet	○	○	○	○	○
Reitit ja rakenteet	○	○	○	○	○

12. Onko Kolin kansallispuisto tällä matkalla?

- matkasi ainoa tai tärkein kohde
- yksi matkasi suunnitelluista kohteista

Muita kohteita ovat:

- ennalta suunnittelematon kohde matkan varrella
- Matkasi pääkohde/pääkohteet ovat:

-----

13. Rahankäyttö

Oletko käyttänyt/tuletko käyttämään rahaa tähän matkaan liittyviin erilaisiin menoihin Kolin kansallispuistossa tai sen lähialueella (Joensuun, Juuan, Kontiolahden tai Lieksan kunnassa) (ks. kartta 2)?

- kyllä (→ vastaa alla oleviin kysymyksiin)
- en (→ siirry kysymykseen 14)

Ilmoita rastittamalla, arvioitko tässä

- henkilökohtaiset kulusi sekä osuutesi seurueen yhteisistä kuluista VAI
- perheen tai seurueen kokonaiskulut

Kyseessä on matkatoimiston tai muun matkanjärjestäjän järjestämä pakettimatka, jonka hinta on _____ €

→ Ilmoita tämän lisäksi alla muut kulusi Kolin kansallispuisto ja sen lähialueella.

Ilmoita alla (kohdat A-G), paljonko tähän matkaan liittyviä kuluja sinulla on ollut ja arviolta tulee olemaan Kolin kansallispuisto ja . (Kirjaa riville 0 (nolla), jos sinulla ei ole kyseiseen kohtaan kuuluvia kuluja.)

A polttoaine- ja muut huoltamo-ostokset _____ €

B paikallismatkojen kustannukset (esim. paikalliset bussi- ja taksimatkat) _____ €

C ruoka- sekä muut vähittäiskauppaostokset _____ €

D kahvila- ja ravintolaostokset _____ €

E majoittuminen _____ €

F ohjelma- ja virkistyspalvelut (esim. opastetut retket, pääsymaksut tilaisuuksiin ja näyttelyihin) _____ €

G muut menot (esim. kalastus-, metsästys- tai kelkkailuluvat, varusteiden ja välineiden vuokrat) _____ €

14. Kuinka usein olet käynyt Kolin kansallispuistossa ennen tätä käyntiä?

(vastaa kaikkiin soveltuviin kohtiin)

tämä on ensimmäinen kerta siirry kysymykseen 15

viimeisen viiden vuoden aikana _____ kertaa

milloin ensimmäisen kerran? v. _____

milloin viimeksi? v. _____

15. Onko jokin seuraavista asioista häirinnyt Sinua tämänkertaisella käynnilläsi Kolin kansallispuistossa?

(vastaa jokaiseen vaihtoehtoon)

asteikolla 5 = ei lainkaan, 4 = melko vähän, 3 = keskinäisesti, 2 = melko paljon,

1 = erittäin paljon

	5	4	3	2	1
Maaston kuluneisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Maaston roskaantuneisuus	☐	☐	☐	☐	☐
Luonnonympäristön käsittely	☐	☐	☐	☐	☐
Liiallinen kävijämäärä	☐	☐	☐	☐	☐
Muiden kävijöiden käyttäytyminen	☐	☐	☐	☐	☐
Liikenteen melu (esim. moottorikelkat)	☐	☐	☐	☐	☐
Jokin muu, mikä? _____	☐	☐	☐	☐	☐

16. Missä määrin koet tämänkertaisen käyntisi Kolin kansallispuistossa vaikuttaneen yleiseen terveydentilaasi ja hyvinvointiisi seuraavilla osaalueilla?

(vastaa jokaiseen kohtaan ja valitse se vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa tuntemuksiasi)

asteikolla 5 = täysin samaa mieltä, 4 = jonkin verran samaa mieltä, 3 = ei samaa eikä

eri mieltä, 2 = jonkin verran eri mieltä, 1 = täysin eri mieltä

	5	4	3	2	1
Sosiaalinen hyvinvointini lisääntyi (esim. työkyvyn edistyminen, ihmissuhteiden lujittuminen, yksin tai yhdessä tekemisestä nauttiminen)	☐	☐	☐	☐	☐
Psyykinen hyvinvointini lisääntyi (esim. tyytyväisyys elämään, mielialan kohentuminen, palautuminen henkisestä uupumuksesta, uuden oppiminen)	☐	☐	☐	☐	☐
Fyysinen hyvinvointini lisääntyi (esim. luonto-aistimuksista nauttiminen, fyysisen kunnon ylläpito, uusien taitojen omaksuminen, fyysinen hyvä olo)	☐	☐	☐	☐	☐

17. Minkä arvoisiksi arvioisit rahassa mitattuna Kolin kansallispuistossa kokemasi terveys- ja hyvinvointivaikutukset?

Voit esimerkiksi verrata rahallista arvoa kaupallisiin hyvinvointipalveluihin ja -tuotteisiin (kuntosalikäynti 5 €, kylpyläkäynti 2,5 tuntia 20 €, hieronta 60 min 50 €, hemmottelupäivä kylpylässä erilaisilla hoidoilla 200 €), erilaisiin kulttuuripalveluihin (elokuvissa käynti 12 €, konsertti 100 €) tai matkoihin (kotimaan matka 500 €, ulkomaanmatka 3 000 €).

_____ euroa

18. Miten pitkän matkan olet liikkunut tai aiot liikkua omin voimin tällä käynnilläsi Kolin kansallispuistossa?

(voit merkitä useamman vaihtoehdon)

- patikoiden _____ km
- juosten _____ km
- pyöräillen _____ km
- meloen _____ km
- soutaen _____ km
- hiihtäen _____ km
- lumikenkäillen _____ km
- muuten, miten? _____ km

19. Mistä sait tietoa Kolin kansallispuistosta?

(voit merkitä useamman vaihtoehdon)

- Metsähallituksen luontokeskuksesta tai asiakaspalvelupisteestä
- tuttavilta, ystäviltä tai sukulaisilta
- Metsähallituksen www-sivuilta (www.metsa.fi tai www.luontoon.fi)
- muilta www-sivuilta
- esitteistä tai oppaista (retkeilyopas ym.)
- TV / radio-ohjelmista tai lehtiartikkeleista
- seudun matkailutoimistosta tai matkailuinfosta
- alueen yrityksiltä (esim. ohjelmapalvelut, majoitus)
- paikka on minulle entuudestaan tuttu
- Kolin kansallispuiston Facebook-sivuilta
- muualta _____

20. Pysyvän asuinpaikkasi asuinkunta?

Kotimaasi _____

21. Sukupuoli?

- Mies
- Nainen
- Muu

22. Syntymävuosi?

[__ __ __ __]

23. Ammatillinen koulutus?

(merkitse korkein taso)

- ammattikoulu
- opistotasoinen tutkinto
- alempi yliopisto- tai korkeakoulututkinto
- ylempi yliopisto- tai korkeakoulututkinto
- ei ammatillista tutkintoa

24. Oletko kuullut Pohjois-Karjalan biosfäärialueesta?

- Kyllä __ Siirry kysymykseen 25
- En __ Kiitos vastauksistasi!

25. Pohjois-Karjalan kansallispuistot kuuluvat UNESCO:n MaB-ohjelman kautta Pohjois-Karjalan biosfäärialueeseen. Pohjois-Karjalan biosfäärialue...

(valitse kaikki mielestäsi oikeat vaihtoehdot)

- on kestävä kehityksen malli- ja kokeilualue
- on kansainvälinen yhteistyöverkosto
- ottaa toiminnassaan huomioon talouden, kulttuurin ja yhteisöt
- ohjautuu alueellisen ohjausryhmän kautta
- toimii mm. useissa matkailun kehittämishankkeissa

KIITOKSIA VASTAUKSISTASI!

Mikäli haluat esittää muita ajatuksiasi, niin kirjoita niitä tähän.

Liite 2 Aktiviteettien luokittelu

Nro	Aktiviteetti	Luokka	Nro	Aktiviteetti	Luokka	Nro	Aktiviteetti	Luokka
1	Kävely	Kävely	51	Hyönteisten tai perhosten keräily	..	101	Ostokset	..
2	Sauvakävely	Kävely	52	Kullankaivu	..	102	Muu kaupunkikohte	..
3	Lenkkeily	Lenkkeily	53	Luontokuvaus, maalaaminen	Luontoharrastus, luonnosta oppiminen	103	Kiertoajelu	..
4	Retkeily	Retkeily	54	Maiseman katselu	Luonnosta nauttiminen	104	Museokäynti	..
5	Luonnon tarkkailu	Luonnon tarkkailu	55	Luonnon nähtävyyksien katselu	Luontoharrastus, luonnosta oppiminen	105	Kahvilassa tai kioski-kohte	Kahvila tai kioski
6	Eväsretkeily	Retkeily	56	Luonnosta nauttiminen	Luonnosta nauttiminen	106	Mh:n lomatontit	..
7	Pyöräily	Pyöräily	57	Kiipeily ja laskeutuminen	Kiipeily ja laskeutuminen	107	Tutustuminen mh:n alueisiin	..
8	Kalastus	Kalastus	58	Kalliokiipeily	Kiipeily ja laskeutuminen	108	Päiväretki	..
9	Lintuharrastus	Lintuharrastus	59	Laskeutuminen	Kiipeily ja laskeutuminen	109	Työ/tutkimus	Työ/tutkimus
10	Marjastus	Luonnotuotteiden keräily	60	Uinti	Uinti tai sukellus luonnovesissä	110	Hiihto / sauvakävely	..
11	Sienestys	Luonnotuotteiden keräily	61	Sukellus	Uinti tai sukellus luonnovesissä	111	Mökkeily	Mökkeily
12	Kasviharrastus	Luonnon tarkkailu, luonnosta oppiminen	62	Auringonotto	Luonnosta nauttiminen	112	Laskettelu hoidettujen rinteiden ulkopuolella	Laskettelu ja lumilautailu
13	Opetukseen liittyvä käynti	Opetuskäynti	63	Veneily	Veneily	113	Välinevuokraus	..
14	Käynti luontokeskuksessa, -talossa tai -tuvassa	Käynti luontokeskuksessa ym.	64	Melonta	Soutu tai melonta	114	Tapahtuman järjestäminen	..
15	Luontovalokuvaus	Luontoharrastus, luonnosta oppiminen	65	Koskenlasku	Soutu tai melonta	115	Mönkijäsafari	..
16	Partioretki	Opastettu retki, tapahtuma	66	Soutu	Soutu tai melonta	116	Puu- ja pensaslajeihin tutustuminen	Luontoharrastus, luonnosta oppiminen
17	Leirikoulu	Opastettu retki, tapahtuma	67	Moottoriveneily	Moottoriveneily	117	Teatteri	Muut nähtävyydet
18	Koiran kanssa ulkoilu	Koiran ulkoiluttaminen	68	Pienmoottoriveneily	Moottoriveneily	118	Kuvataide	Muut nähtävyydet
19	Suunnistus	Opastettu retki, tapahtuma	69	Moottoriveneily (matkavene)	Moottoriveneily	119	Opastuskatoksen tauluihin tutustuminen	Luontoharrastus, luonnosta oppiminen
20	Telttailu tai muu leiriytyminen maastossa	Telttailu	70	Purjehdus	Purjehdus	120	Saimaanorpan havainnointi	Luontoharrastus, luonnosta oppiminen
21	Murtomaahiihto	Maastohiihto	71	Purjehdus (pienpurjehdus)	Purjehdus	121	Geokätköily	Geokätköily
22	Murtomaahiihtoladuilla	Maastohiihto	72	Purjehdus (matkapurjehdus)	Purjehdus	122	Geologiaan tutustuminen	Muut nähtävyydet
23	Murtomaahiihtolajujen ulkopuolella	Maastohiihto	73	Surffaus	Muut vesiaktiviteetit	123	Jousiammunta	..
24	Laskettelu	Laskettelu ja lumilautailu	74	Vesihiihto	Muut vesiaktiviteetit	124	Koiraharrastus	..
25	Telemarkhiihto	Laskettelu ja lumilautailu	75	Vesiskootteriajelu	..	125	Varjoliito	Liito

Nro	Aktiveetti	Luokka	Nro	Aktiveetti	Luokka	Nro	Aktiveetti	Luokka
26	Lumilautailu	Laskettelu ja lumilautailu	76	Jääpurjehdus	Liito	126	Maailmanperintöön tutustuminen	..
27	Lumikenkäkävely	Lumikenkäily	77	Riippuliito	Liito	127	Perhosharrastus	Luontoharrastus, luonnosta oppiminen
28	Mäenlasku kelkalla tai pulkalla	Muu talviurheilu	78	Luontoleiri	Opastettu retki, tapahtuma	128	Vapaaehtoistoiminta	Vapaaehtoistoiminta
29	Potkukelkkailu	Muu talviurheilu	79	Veneilykaluston vuokraus	..	129	Frisbee-golf	..
30	Retkiluistelu	Muu talviurheilu	80	Tilausvene- tai tilauslaivaliikenne	..	130	Snow-golf	..
31	Moottorikelkkailu	..	81	Reittivene- tai reittilaivaliikenne	..	131	Soft-golf	..
32	Koiravaljakkoajelu	..	82	Maastoruokailu	Tapahtumat, virkistyspäivät	132	Melontakaluston vuokraus	..
33	Poroajelu	..	83	Luontopolkuun tutustuminen	Luonnontarkkailu, luonnosta oppiminen	133	Linnanraunioon, muinaisjäännökseen tai muuhun vastaavaan tutustuminen	Kulttuuriperintöön tutustuminen
34	Vaellus (yöpymisen maastossa)	Vaellus	84	Maastopyöräily	Pyöräily	134	Esteetön ulkoilu	..
35	Ratsastus	Ratsastus	85	Ilmailu	..	135	Juhliin osallistuminen	..
36	Metsästys	Metsästys	86	Opastettu retki	Opastettu retki, tapahtuma	136	Polkujuoksu	..
37	Mato-onginta	Kalastus	87	Osallistuminen järjestettyyn tapahtumaan	Opastettu retki, tapahtuma	137	SUP-lautailu	Muut vesiaktiviteetit
38	Pilkkiminen	Kalastus	88	Kulttuuriperintöön tutustuminen	Kulttuuriperintöön tutustuminen	202	Kahvilatoiminta	..
39	Virvelöinti tai uistelu	Kalastus	89	Yöpyminen saarella	Yöpyminen kohteella	206	Saunan vuokraus	..
40	Perhokalastus	Kalastus	90	Ametistikaivokseen tutustuminen	..	213	Extremeretket /-toiminta	..
41	Verkkokalastus	Kalastus	91	Yrityksen, yhdistyksen tms. Vierailu	..	216	Ulkoilutapahtumat	..
42	Muu kalastus	Kalastus	92	Virkistäytyminen	..	218	Yritysten virkistys- ja koulutuspäivät	..
43	Ravustaminen	Kalastus	93	Näyttelyyn tutustuminen	..	221	Sauna	..
44	Hirvenmetsästys	Metsästys	94	Tuttavien tapaaminen	..	223	Kylpyläpalvelut	..
45	Linnunmetsästys	Metsästys	95	Historiaan tutustuminen	..	226	Seurapelit	..
46	Pienriistanmetsästys	Metsästys	96	Yöpyminen autio- ja/ tai varaustuvassa	Yöpyminen kohteella	231	Leijahiito	Liito
47	Muu metsästys	Metsästys	97	Yöpyminen autiotuvassa tai laavulla	Yöpyminen kohteella	232	Leirytyminen leirintäalueella	Muu aktiveetti
48	Yrttien keräily	Luonnotuotteiden keräily	98	Yöpyminen vuokratuvassa	Yöpyminen kohteella	233	Retkipolkuun tutustuminen	Retkeily
49	Koristekasvien keräily	Luonnotuotteiden keräily	100	Käyttänyt jämin / kuninkaanlähteen palveluja	..	999	Muu, mikä?	..
50	Kivien yms. Keräily	..						

Uusimmat Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisut

Sarja A

- No 228 Hasanen, E. & Vähäsarja, K. 2019: Luonto lisää liikettä – Mikä innostaa kouluikäistä? 103 s.
- No 229 Hasanen, E. & Vähäsarja, K. 2019: Moved by Nature – School-children's experiences of outdoor activities in nature. 107 s.
- No 230 Ervola, A., Rautiainen, M., Seppänen, M. & Bisi, J. 2019: Erätalous valtion alueilla – yleis- ja erityisoikeuksien käyttö. 46 s.
- No 231 Arnkil, A., Hoikkala, J. & Sahla, M. (toim.) 2019: Suojelualueet merialue-suunnittelussa – suositus suojelualueiden huomioimiseksi. 42 s.
- No 232 Vatanen, E. & Kajala, L. 2020: Kansallispuistojen, retkeilyalueiden ja muiden luontomatkakohteiden paikallistaloudellisten vaikutusten arviointisovelluksen kertoimien päivitys 2019. 31 s.
- No 233 Arponen, H., Keskinen, E., Lanki, M. & Nieminen, A. 2021: EMMAt esitteilyssä – Katsaus Suomen ekologisesti merkittäviin vedenalaisiin meriluontoalueisiin. 334 s.
- No 234 Niemi, M., Rautiainen, M., Kilpeläinen, P. & Turtinen, E. 2021: Metsäpeuran rotupuhtaustyö ja sen kehittäminen 2017–2019. 38 s.
- No 235 Haapasalo, T. 2021: Tavoitteena kestävä virkistyskalastus – Oulanka-, Kitka- ja Kuusinkijoen kalastajakyselyn 2020 tuloksia. 54 s.

Sarja B

- No 258 Pulkkinen, T. & Kalliomäki, J. 2020: Oulangan kansallispuiston kävijätutkimus 2019–2020. 53 s.
- No 259 Nivasalo, P. 2021: Inarin retkeilyalueen kävijätutkimus 2018–2019. 71 s.
- No 260 Toivonen, I. 2021: Lauhanvuori-Hämeen kangas UNESCO Global Geoparkin kävijätutkimukset 2020. 89 s.
- No 261 Jylänki, T. 2021: Syötteen kävijätutkimus 2020. 79 s.
- No 262 Mäkynen, A. 2021: Besökarundersökning på världsarvet Kvarkens skärgård 2017. 68 s.

Sarja C

- No 175 Metsähallitus 2021: Käsivarren erämaa-alueen ja Ánnjaloanjin suojelualueen hoito- ja käyttösuunnitelma. 188 s.
- No 176 Mussaari, M. 2021: Luonnonhoidon kokonaissuunnitelma Saaristomeren luonnonsuojelualueille. 126 s.
- No 177 Meahciráđdehus 2021: Giehtaruhtasa meahcceguovllu ja Ánnjaloanji suodjalanguovllu dikšun- ja geavahanplána. 190 s.
- No 178 Metsähallitus 2021: Vintilänkairan-Koitelaisen-Pomokairan Natura-alueiden hoito- ja käyttösuunnitelma. 73 s.

ISSN-L 1235-6549
ISSN (VERKKOJULKAISU) 1799-537X
ISBN 978-952-377-024-9 (PDF)
JULKAISUT.METSA.FI